

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

**La cooperació de les associacions musulmanes
de Catalunya en la prevenció i detecció del
procés de radicalització violenta**

Bilal BAHRI TAFOUATI

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement - No Comercial - Sense Obra Derivada (by-nc-nd)**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento - No Comercial - Sin Obra Derivada (by-nc-nd)**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution – NonCommercial – No Derivs**

Programa de doctorat en Dret i Ciència Política

Línia d'investigació: Ciència Política

**La cooperació de les associacions musulmanes
de Catalunya en la prevenció i detecció del
procés de radicalització violenta**

Director: Joan Josep VALLBÉ FERNANDEZ i
Josep BAQUÉS QUESADA

Tutor: Josep BAQUÉS QUESADA

**BILAL
BAHRI
TAFOUATI
- DNI
41579420C** Digitally signed
by BILAL BAHRI
TAFOUATI - DNI
41579420C
Date:
2024.07.12
13:00:35 +02'00'

Bilal BAHRI TAFOUATI

Barcelona, 2024

ÍNDEX

Resum	7
Abstract	8
Agraïments	9
Abreviatures	11
Figures	13
Taules	14
1. CAPÍTOL 1: INTRODUCCIÓ	17
1.1. Objectius	17
1.2. Pregunta d'investigació	18
1.3. Marc teòric.....	19
1.3.1. Radicalització	19
1.3.2. La ideologia	20
1.3.3. Processos de radicalització	22
1.3.3.1. Model basat en la teoria social.....	23
1.3.3.2. Models basats en estudis empírics, socials o psicològics.....	32
1.3.3.3. Models basats en estudis conceptual i teòrics	40
1.3.4. Conclusions.....	49
1.4. Hipòtesi de treball.....	51
1.4.1. Motivació	51
1.4.2. Dimensió	53
1.4.3. Lideratge	54
2. CAPÍTOL 2: REVISIÓ DE LA LITERATURA I CONTEXTUALITZACIÓ ...	57
2.1. Revisió de la literatura: La desradicalització.....	57
2.1.1. La ideologia	58
2.1.2. Els programes de desradicalització.....	59
2.1.2.1. Metodologia	61
2.1.2.2. Tipologia	65
2.1.2.3. Efectivitat	77
2.1.2.4. Els mitjans.....	79
2.1.3. Conclusions.....	81
2.2. Contextualització: El rol de la societat civil	83
2.2.1. La cohesió i la resiliència comunitària	83

2.2.2.	La cooperació comunitària	84
2.2.2.1.	Orientació cap a les comunitats	85
2.2.2.2.	Canals de comunicació	89
2.2.3.	La comunitat musulmana de Catalunya	90
3.	CAPÍTOL 3: TREBALL DE CAMP	97
3.1.	Metodologia	97
3.2.	Fonts de dades	97
3.2.1.	Registro de entidades religiosas (Ministerio de Justicia).....	98
3.2.2.	Direcció General d'Affers Religiosos (Generalitat de Catalunya)	99
3.2.3.	Oficina d'Affers Religiosos (Barcelona)	100
3.2.4.	Federacions islàmiques de Catalunya:.....	101
3.2.5.	Polícia de la Generalitat de Catalunya- Mossos d'Esquadra.....	102
3.2.6.	Altres cossos policials	104
3.2.7.	Base de dades	107
3.2.8.	Entrevistes	107
3.2.8.1.	Resultat entrevista: tècnic i agents de les FCSE	108
3.2.9.	Enquestes	110
3.2.9.1.	Representació de dades a partir de les enquestes al Cos de Mossos d'Esquadra (CME).....	112
3.2.9.2.	Descripció de dades a partir de les variables rellevants	116
3.2.9.3.	La cooperació de les comunitats musulmanes segons la policia ...	122
3.2.9.4.	Regressió lineal multinivell en relació amb la cooperació	131
3.2.10.	Conclusions sobre la cooperació a partir de l'anàlisi de dades obtingudes.....	135
3.2.11.	Enquestes i entrevistes amb les comunitats musulmanes	136
3.2.11.1.	Representació de dades a partir de les enquestes a les comunitats musulmanes	143
3.2.12.	Discussió a partir del resultat de les enquestes i entrevistes a policia i les comunitats musulmanes	179
3.2.12.1.	Dimensió.....	179
3.2.12.2.	Lideratge.....	180
3.2.12.3.	Motivació.....	180
3.2.13.	El nivell de cooperació segons la policia i les comunitats musulmanes	183
3.2.13.1.	Dimensió, ubicació i província.....	183

3.2.13.2. Lideratge	185
3.2.13.3. Motivació i reunions	186
4. CAPÍTOL 4: CONCLUSIONS	189
4.1. Principals resultats sobre la cooperació de les comunitats musulmanes	189
4.1.1. Dimensió	190
4.1.2. Lideratge	194
4.1.3. Motivació	197
4.1.4. La cooperació de les comunitats musulmanes de Catalunya.....	203
4.2. Propostes i plans d'acció	206
4.2.1. La bases d'una relació comunitats – policia	206
4.2.2. Formació sobre processos de radicalització violenta (PRV)	215
4.2.3. Participació comunitària en desradicalització i desvinculació.....	224
4.2.4. Creació i promoció d'espais segurs.....	229
4.2.5. Policy Making i la transferència de coneixement.....	235
4.2.6. Futures recerques: els imams de Catalunya	237
5. Bibliografia	239
6. ANNEXOS	253
6.1. ANNEX I: L'enquesta als agents del Cos de Mossos d'Esquadra	253
6.2. ANNEX II: Plantilla de respostes de l'enquesta als agents del Cos de Mossos d'Esquadra.....	254
6.3. ANNEX III: L'enquesta a les comunitats musulmanes.....	255
6.4. ANNEX IV: Plantilla de respostes de l'enquesta a les comunitats musulmanes.....	256
6.5. ANNEX V: Guió de l'entrevista a les comunitats musulmanes	257

Resum

La cooperació de la comunitat musulmana a Catalunya és cabdal per prevenir i detectar la radicalització violenta dins d'un entorn on s'ensenya i es practica l'islam. Per aquest motiu, les associacions religioses, a través de la seva directiva i associats, prèviament sensibilitzats amb la problemàtica, si decideixen cooperar amb les institucions, sempre i quan hi hagi els elements necessaris, poden aportar el seu coneixement i, a la vegada, participar en polítiques més eficaces i eficients de prevenció i detecció d'aquest fenomen.

La cooperació amb l'administració, en funció de la motivació, dimensió i el rol dels dirigents de les associacions, pot incrementar l'interès o els incentius que suposa la prevenció de la radicalització violenta, ja que afecta la societat en general i, a la vegada, la pròpia comunitat musulmana. En aquest sentit, la dimensió de l'associació, amb un oratori o mesquita, és important per esbrinar si disposa de capacitat i mitjans per cooperar i participar en programes de prevenció. També ho és la motivació i l'estil de lideratge o de direcció de cada associació. En relació amb aquests factors, a través d'aquesta tesi es pretén aprofitar el procés de formulació de polítiques contra la radicalització violenta, de manera que es desenvolupin amb un major grau de satisfacció i eficàcia si es plantegen a partir d'una relació multidisciplinar, implicant actors públics i privats. Aquesta dinàmica faria sorgir interessos, alhora que generaria una resiliència comunitària, la qual enfortiria tots els actors implicats i desenvoluparia noves capacitats que es traduirien en polítiques de participació activa d'aquelles associacions musulmanes interessades en cooperar.

Per acabar, la cooperació serà possible si s'aprofita la 'finestra d'oportunitats', com és el present cas, que s'estudia la cooperació de les associacions musulmanes, per així fer una diagnosi i crear una agenda adequada o aplicar els canvis necessaris en les polítiques públiques vigents.

Abstract

The cooperation of the muslim community in Catalonia is essential to prevent and detect violent radicalization in an environment where Islam is taught and practiced. For this reason, religious associations, through their directive and associates, previously sensitized with the problem, if they decide to cooperate with the institutions, as long as the necessary elements exist, can contribute with their knowledge and, in turn, participate in more effective and efficient policies of prevention and detection of this phenomenon.

Cooperation with the administration, depending on the motivation, size and role of the association's leaders, can increase the interest or incentives involved in the prevention of violent radicalization, since it affects society in general and, at the same time, the muslim community itself. In this sense, the size of the association, with an oratory or mosque, is important to find out if it has the capacity and means to cooperate and participate in prevention programs. The motivation and leadership style of each association is also important. In relation to these factors, this thesis aims to take advantage of the process of formulating policies against violent radicalization, so that they are developed with a greater degree of satisfaction and effectiveness if they are based on a multidisciplinary relationship, involving public and private actors. This dynamic would bring about interests, while generating community resilience, which would strengthen all the actors involved and develop new capacities that would translate into active participation policies of those Muslim associations interested in cooperating.

Finally, cooperation will be possible if the 'window of opportunity' is exploited, as in the present case, which studies the cooperation of muslim associations, in order to carry out a diagnosis and create an appropriate agenda or implement the necessary changes in existing public policies.

Agraïments

Als meus directors, Pep Vallbé, qui va acceptar aquest repte quan cap altre acadèmic va voler. I Josep Baqués, qui va tornar del més enllà...per ajudar-me i animar-me a acabar aquest projecte. A tot dos, moltes gràcies.

A la meva mare, família i la MMdM.

A tots aquells amics que han fet possible aquesta tesi. Sobretot, Dr. M.BK, pels seus consells i la rivalitat durant aquesta cursa. Dr. MTB, per ser un amic i un model a seguir. Dra. LFG, qui va compartir els seus moments acadèmics amb mi, que han estat una inspiració. NPT, per totes les anècdotes i teràpia després de les tutories. AIS, per ser l'arquitecte i un assessor imprescindible d'aquest projecte. I a la resta, per haver estat quan més us he necessitat.

A tots els companys i comandaments que han participat, m'han ajudat, assessorat i, sobretot, per la seva implicació, transparència, facilitats i professionalitat.

Al tots els cossos policials, CME i a les comunitats musulmanes, per la seva participació, generositat, paciència i els moments divertits compartits.

Abreviatures

#PREV	Prevençió d'Extremismes violents
11S	11 de setembre de 2001
AARHUS	Programa de prevençió de PRV (Dinamarca)
ACF	Fundació de Canvi Actiu
AME	Àrea de Mediació (CME)
AVE	Xarxa Against Violent Extremism
BIGREX	Programa de prevençió de PRV (Alemanya)
CAIR	Council on American- Islamic Relations
CE	Constitució Espanyola
CGINF	Comissaria General d'Informació (CME)
CHANNEL	Programa de prevençió de PRV (Rent Unit)
CISP	Community Integration Support Program
CITCO	Centre d'Intel·ligència contra el Terrorisme i el Crim Organitzat
CME	Cos de Mossos d'Esquadra
CNP	Cos Nacional de Policia
CONTEST	Estratègia contra el terrorisme (Regne Unit)
CP	Codi Penal
CPAI	Correctional Program Assessment Inventory
CPC	The Correctional Program Checklist
DGAR	Direcció General d'Afers Religiosos
ETA	Organització terrorista (País Basc)
FCIC	Federació Consell Islàmic de Catalunya
FCS	Forces i Cossos de Seguretat
FCSE	Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat
FIC	Federació Islàmica de Catalunya
FIES	Interns d'Espècial Seguiment
GC	Guàrdia Civil
GIRDS	Institut Alemany d'Estudis de Radicalització i Desradicalització
ISIS	Islamic State of Iraq and Syria

LOLR	Ley Orgánica 7/1980, de 5 de julio, de Libertad Religiosa
MAUT	Multi-Attribute Utility Technology
MPAC	Muslim Public Affair Council
NCTV	National Coordinator for Security and Counterterrorism
ONG	Organització no governamental
ORC	Oficines de Relacions amb la Comunitat (CME)
OSCE	Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa
OSINT	Open Source INTelligence
PEN-LCRV	Pla Estratègic Nacional de Lluita contra la Radicalització Violenta
PREVENT	Programa de prevenció de PRV (Rent Unit)
PRODERAE	Procediments de Detecció i Prevenció de Radicalitzacions Extremistes Violente
PRV	Processos de Radicalització Violenta
RAN	Radicalisartion Awareness Network
RP	Regió Policial
SMN	Associació Marroquina Holandesa
SSP	Model danès prevenció a l'escola, serveis socials i policia
UCIDA	Unió de Comunitats Islàmiques de Catalunya
UCIDE	Unión de Comunidades Islámicas de España
UCLAT (França)	Unitat de Coordinació contra el Terrorisme del Ministeri de l'Interior
UN	Nacions Unides
URPAC	Unitat Regional de Proximitat i Atenció al Ciutadà (CME)
VERA-2	Violent Extremist Risk Assessment:
VPN	Xarxa Alemanya de Prevenció de la Violència

Figures

Figura 1: les quatre etapes de la 'mentalitat' terrorista (Borum, 2003)

Figura 2: model d'infraestructures i superestructures de la radicalització (Wiktorowicz, 2005)

Figura 3: l'escala del terrorisme (Moghaddam, 2005)

Figura 4: model de gihadització de la Policia de Nova York (Silber & Bhatt, 2007)

Figura 5: patró 'típic' de la radicalització (Precht, 2007)

Figura 6: model piràmide de la radicalització (McCauley i Moskalenko, 2008)

Figura 7: mètodes i eines a partir del nivells o escales d'impacte de la radicalització (elaboració pròpia)

Figura 8: programes de desradicalització (elaboració pròpia)

Figura 9: gràfic amb les dades sobre el lideratge de les comunitats

Figura 10: gràfic amb la motivació de les comunitats per cooperar

Figura 11: gràfic amb les reunions policia-comunitat

Figura 12: cooperació de les comunitats segons dimensió

Figura 13: cooperació de les comunitats segons ubicació

Figura 14: cooperació de les comunitats segons la província

Figura 15: cooperació de les comunitats segons el seu lideratge

Figura 16: cooperació de les comunitats segons la seva motivació

Figura 17: cooperació de les comunitats segons el nombre de reunions

Figura 18: cooperació voluntària de les comunitats musulmanes

Figura 19: cooperació de les comunitats musulmanes previ requeriment

Figura 20: proposta de programes de desradicalització implicant les comunitats musulmanes

Taules

Taula 1: centres religiosos per província

Taula 2: procedència (presidents)

Taula 3: procedència (junta)

Taula 4: idioma

Taula 5: agents enquestats i entrevistats

Taula 6: respostes dels agents del CME (comunitats musulmanes grans)

Taula 7: respostes dels agents del CME (comunitats musulmanes mitjanes)

Taula 8: respostes dels agents del CME pel que fa comunitats musulmanes petites

Taula 9: les comunitats segons la seva dimensió

Taula 10: la motivació de les comunitats per cooperar (segons el CME)

Taula 11: nombre de reunions policia-Comunitat

Taula 12: es parla a les reunions de prevenció i/o detecció de PRV?

Taula 13: han demanat les comunitat o han fet ells mateixos formació sobre PRV?

Taula 14: lideratge de les comunitats

Taula 15: cooperació i dimensió

Taula 16: cooperació i ubicació

Taula 17: cooperació i província

Taula 18: cooperació i antiguitat

Taula 19: cooperació i registre

Taula 20: cooperació i eleccions

Taula 21: cooperació i renovació (president)

Taula 22: cooperació i renovació (junta)

Taula 23: cooperació i informació pública

Taula 24: cooperació i lideratge

Taula 25: cooperació i freqüència Reunions

Taula 26: cooperació i assistència de dones

Taula 27: cooperació i contractació de dones

Taula 28: cooperació i madrassa

Taula 29: regressió lineal multinivell cooperació i dimensió

Taula 30: regressió lineal multinivell cooperació i motivació, lideratge i dones

Taula 31: resum de la regressió lineal multinivell i cooperació

Taula 32: càlcul de la mostra (comunitats)

Taula 33: càlcul de la mostra de comunitats de Girona

Taula 34: càlcul de la mostra de comunitats de Tarragona

Taula 35: càlcul de la mostra de comunitats de Lleida

Taula 36: càlcul de la mostra de comunitats de Barcelona

Taula 37: respostes de les enquestes a les comunitats musulmanes (Girona)

Taula 38: respostes de les enquestes a les comunitats musulmanes (Tarragona)

Taula 39: respostes de les enquestes a les comunitats musulmanes (Lleida)

Taula 40: respostes de les enquestes a les comunitats musulmanes (Barcelona)

Taula 41: respostes de les entrevistes a les comunitats musulmanes (Girona)

Taula 42: respostes de les entrevistes a les comunitats musulmanes (Tarragona)

Taula 43: respostes de les entrevistes a les comunitats musulmanes (Lleida)

Taula 44: respostes de les entrevistes a les comunitats musulmanes (Barcelona)

Taula 45: freqüència de comunicació: policia - comunitat

Taula 46: freqüència de comunicació: comunitat – policia

Taula 47: com qualifiquen les comunitats la comunicació amb la policia

Taula 48: incidències en la comunicació policia-comunitat

Taula 49: quina policia contacta amb les comunitats musulmanes

Taula 50: milloraria la comunicació comunitat-policia disposar d'un portaveu

Taula 51: com valoren les comunitats la cooperació de la policia

Taula 52: incidències en la cooperació policia-comunitat

Taula 53: valoració del control i seguiment dels centres religiosos

Taula 54: freqüència de les reunions comunitat-policia

Taula 55: convocatòria de les reunions

Taula 56: rendiment pràctic les reunions comunitat-policia

Taula 57: es parla durant les reunions de prevenció i/o detecció de PRV?

Taula 58: després de les reunions hi intercanvi d'informació?

Taula 59: les comunitats cooperen perquè volen o perquè la policia els ho demana?

Taula 60: les comunitats fan o demanen fer formació en prevenció i/o detecció de PRV?

Taula 61: volen les comunitats fer una formació sobre prevenció i/o detecció de PRV?

Taula 62: Taula 62: categoria comunitat (dimensió

Taula 63: comunitats i la cooperació amb la policia, sense un requeriment Taula

Taula 64: interlocutors de les comunitats amb la policia

Taula 65: cooperació i dimensió (comunitats)

Taula 66: cooperació i ubicació (comunitats)

Taula 67: cooperació i província (comunitats)

Taula 68: cooperació i lideratge (comunitats)

Taula 69: cooperació i motivació (comunitats)

Taula 70: cooperació i reunions (comunitats)

Taula 71: cooperació i rendiment pràctic de les reunions (comunitats)

Taula 72: Resum de la cooperació de les comunitats musulmanes de Catalunya

Taula 73: Resum de la cooperació segons el lideratge de les comunitats

Taula 74: Resum de la motivació les comunitats per cooperar amb la policia

Taula 75: Resum de les reunions comunitats amb la policia

1. CAPÍTOL 1: INTRODUCCIÓ

1.1. Objectius

La present tesi té com a objectiu identificar els factors de cooperació, o manca, de la comunitat musulmana de Catalunya, a través d'associacions, a les que també direm comunitats¹, en l'estratègia per enfrontar la radicalització violenta de caire salafista gihadista. Les associacions a estudiar són aquelles que disposin d'un centre de culte, oratori o mesquita, obert al públic, dins del territori de Catalunya, que per la seva organització i dimensió, sobretot el nombre de socis i assistents, permeti determinar i analitzar el seu grau de cooperació, a nivell local, i les accions que duen a terme per fer efectiva l'acció cooperativa.

La radicalització i extremisme violent a la que ens referim en aquesta tesi és del tipus salafista gihadista que, habitualment, encoratja, justifica o motiva la perpetració d'actes violents per assolir objectius polítics, ideològics o religiosos. Per tant, el procés de radicalització violenta (PRV) és el desenvolupament d'ideologies i creences que justifiquen la violència (Borum, 2011:30). I com que la ideologia i l'acció de vegades estan correlacionades, però no sempre, cal distingir-les de les vies d'acció, que són el procés de participació en accions terroristes o d'extremisme violent (Moghadam, 2005). Per exemple: la majoria de persones que assoleixen idees radicals i justifiquen la violència no s'involucren sempre en el terrorisme (573 CP)² o extremisme violent³

¹ Al llarg de la present tesi, el terme 'associació' es farà servir per referir-se al concepte de persona jurídica, entès com la unió lliure i voluntària de 3 o més persones per aconseguir una finalitat comuna, no lucrativa i d'interès general. El terme 'comunitat', que fan servir també les pròpies associacions, serà per referir-se a la organització social, de petita escala, en la qual predominen les relacions interpersonals dels fidels i socis d'una mateixa associació musulmana.

² Es considera delictes de terrorisme la comissió de qualsevol delictes greus contra la vida o la integritat física, la llibertat, la integritat moral (...), quan es duguí a terme amb qualsevol de les finalitats següents: 1a. Subvertir l'ordre constitucional, o suprimir o desestabilitzar greument el funcionament de les institucions polítiques o de les estructures econòmiques o socials de l'Estat, o obligar els poders públics a dur a terme un acte o a abstenir-se de dur-lo a terme. 2a. Alterar greument la pau pública. 3a. Desestabilitzar greument el funcionament d'una organització internacional. 4a. Provocar un estat de terror en la població o en una part d'aquesta.

³ L'extremisme violent fa referència a una persona o grup que està disposat a utilitzar la violència o advoca per l'ús de la violència per part d'altres, per assolir un objectiu polític, ideològic o religiós (UNESCO, 2016:11).

Els grups que encaixen en aquest fenomen criminal, salafista gihadista, apel·len d'una manera poderosa a altres persones d'unir-se a la seva causa. És per tant un problema social crític que precisa de solucions multidisciplinàries, i amb la participació d'actors públics i privats. El pensament o ideologia d'aquests grups pot resultar confós i manipulador per alguns musulmans amb menor formació, i per aquest motiu es planteja la comunitat musulmana com un actor d'interès, qui pot aportar informació d'enorme valor a partir de la seva cooperació, coneixements o accions en la prevenció i detecció del procés de radicalització violenta (en endavant, PRV).

Les organitzacions salafistes gihadistes sovint capten musulmans per fer-los sentir part d'un grup (577 CP)⁴, i que adoptin la seva doctrina (575 CP)⁵, amb un lideratge i simbologia captivadora. Per exemple: l'estratègia d'ISIS a través de les seves campanyes de propaganda a les xarxes socials. Es tracta, doncs, d'investigar i esbrinar el rol de les comunitats musulmanes, com a comunitat d'interès, per generar programes de prevenció i detecció de la radicalització violenta a partir d'una acció cooperativa multidisciplinària.

1.2. Pregunta d'investigació

¿Per què algunes associacions musulmanes de Catalunya són més cooperadores que altres en la prevenció i detecció dels processos de radicalització violenta?

⁴ Qui dugui a terme, sol·liciti o faciliti qualsevol acte de col·laboració amb les activitats o finalitats d'una organització, grup o element terrorista, o per cometre qualsevol dels delictes de terrorisme

⁵ Qui, amb la finalitat de capacitar-se per dur a terme qualsevol dels delictes tipificats en aquest capítol, rebí adoctrinament o ensinistrament militar o de combat, o en tècniques de desenvolupament d'armes químiques o biològiques, d'elaboració o preparació de substàncies o aparells explosius, inflamables, incendiàries o asfixiants, o específicament destinats a facilitar la comissió d'alguna infracció per terrorisme

1.3. Marc teòric

1.3.1. Radicalització

Prèviament als atacs de l'11S, als Estats Units l'any 2001, era habitual parlar de les causes fonamentals del terrorisme (Reinares, 2005), i no va ser fins els anys 2005-06, a través dels mitjans de comunicació, després dels atemptats de Londres, el de 7 juliol de 2005, que va arribar el terme radicalització, centrant-se en la por causada pels radicals locals (Sedgwick, 2010:480). A partir d'aquest fet, es van crear programes de lluita contra la radicalització o extremisme violent en molts països occidentals. L'any 2011, la Comissió Europea va llançar la xarxa de sensibilització sobre la radicalització, en anglès Radicalisation Awareness Network (RAN), i l'any 2012, els estats participants de l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE) van adoptar un nou marc consolidat per a la lluita contra el terrorisme (OSCE, 2014). L'acord projectava la necessitat d'evitar que les persones caiguin en un PRV o donin suport a la violència i al terrorisme, així com rescatar aquelles persones que ja estaven en aquest procés.

Generalment, el terme radicalització es fa servir per a descriure el procés de com una persona es converteix en terrorista o extremista, el resultat comporta adoptar certes idees que condueixen a l'ús de la violència. Per a la Comissió Europea, la radicalització és un procés que consisteix en:

Agafar opinions, punts de vista i idees que podrien conduir a actes de terrorisme

(Reinares et al., 2008:5)

Una altra forma de definir-ho és:

Un procés que es forma a través de l'estratègia, l'estructura i la conjuntura, i que implica l'adopció i l'ús sostingut de mitjans violents per aconseguir objectius polítics articulats

Bosi et al. 2014: 2

Una darrera definició de radicalització exposa que es tracta de:

Una creixent disposició a perseguir i donar suport canvis de gran abast en la societat que entren en conflicte amb l'ordre existent o representen una amenaça directa per a ell

Dalgaard - Nielsen, 2010: 798.

La conseqüència d'aquestes definicions fa que sigui recomanable distingir entre radicalització violenta i no violenta (Bartlett i Miller, 2012:2). La primera, significa simplement la radicalització que condueix a la violència. La segona, significa el procés pel qual els individus arriben a tenir punts de vista polaritzats en relació amb l'estatus quo, però no emprenen, ajuden o inciten l'activitat terrorista. Altres autors, fins i tot, han suggerit introduir el concepte activisme com a contrapart legal de la radicalització violenta (Moskalenko i McCauley , 2009).

L'ús del radicalisme es pot dividir en dues fases, segons Daniela PISOIU (2011:19-21: la primera, fins el segle XX, amb un significat de canvi religiós, social i polític positiu i progressiu basat en l'apoderament individual contra l'opressió. La segona, des de mitjans del segle XX, canvia el significat pel terme per extremisme i l'ús de la violència combinat amb intolerància, brutalitat i crueltat. En la primera etapa, el radicalisme es fa servir per separar els moviments democràtics, liberals i reformistes de les forces conservadores religioses, monàrquiques i autocràtiques. Els drets humans estaven estretament associats amb el radicalisme del moment. Després de la transició cap a l'esfera política, des de la religiosa, al segle XVIII, i amb el context de la revolució francesa, van començar a formar-se moviments democràtics radicals en molts països europeus, com Alemanya, Anglaterra i França.

1.3.2. La ideologia

La dinàmica central de la radicalització que, segons hem observat, postula i defineix problemes religiosos o polítics específics, es contextualitza amb les experiències de cada individu adoctrinat o captat, per connectar temes globals o abstractes amb esdeveniments micro socials, segons Sageman (2007b), com són els conflictes familiars o discriminació. A això cal afegir l'ús tàctic de material

de propaganda, segons afirmen Silber i Bhatt (2007:37), que serveix de connexió amb líders carismàtics o mentors, la implicació amb grups radicals i algunes tasques específiques. Per exemple: la predicació (da'wa, en àrab), jornades, seminaris o sermons que exposen alguns erudits radicals. Així és com l'individu s'integra en un grup que, connecta el moviment social radical amb els valors individuals, conceptes polítics i creences (Koehler, 2015a).

Les ideologies radicals violentes, però, s'esborren i neguen constantment definicions alternatives o contràries als seus valors, i tracten d'establir un monopoli. Al mateix temps, la propaganda i la dinàmica d'aquests grups augmenta i emfatitza la importància dels problemes plantejats a través d'un moviment i ideologia concreta. D'una banda, busca un resultat automàtic de desvinculació amb la societat (esborrant o devaluant altres problemes). D'altra banda, exagera deliberadament la importància dels seus temes per desencadenar l'activisme i el compromís de manera més efectiva. En conseqüència, es crea una tensió psicològica en la persona reclutada, i ofereix una solució. A la fi del procés, el reclutat sols reconeix un problema important, amb una única solució viable i una visió perfecta per al futur.

Simultàniament, la comprensió de l'individu dels conceptes i valors polítics fonamentals canvien dràsticament d'acord amb aquesta nova relació problema-solució-visió. En aquest sentit, els marcs ideològics plantejats serien, segons l'informe de 2016 de les Nacions Unides de 'Prevençió de l'Extremisme Violent' (en anglès, preventing Violent Extremism): a) opressió global de l'Islam(problema); b) el gihad violent com un deure individual (solució); c) el restabliment del califat (visió). En aquesta mateixa línia, la narrativa ideològica destacaria, Per exemple: el racisme o discriminació (problema), la captació per viatjar a un país musulmà en conflicte (solució), com va ser el cas de Síria i els combatents estrangers (Foreign Fighters, en anglès) i viure en territori sagrat o un país musulmà (visió).

Existeix un debat sobre la renúncia a la violència com a teoria vàlida sobre la desradicalització. En aquest àmbit de la investigació del terrorisme, els tres principals objectes actitudinals amb influència significativa en l'ús de la violència, segons Clubb (2015:255), són: a) el benefici estratègic o atracció de la violència percebut individualment; b) el control percebut individualment sobre l'ús de la

violència, i c) les normes percebudes individualment que envolten l'ús de la violència. D'altra banda, la investigació sobre el comportament terrorista relacionat amb l'ús de la violència ha demostrat la forta influència de la ideologia, que proporciona el motiu inicial i un prisma per analitzar el seu entorn (Hemmingby & Bjørge, 2015:14). Aquesta ideologia s'entén com a creences, valors, principis i objectius mitjançant els quals un grup defineix la seva identitat política distintiva i els seus objectius (Drake, 1998:54).

Centrant el tema en els tres elements objectius prèviament mencionats, problema, solució i visió, es fa necessari on trobar els factors desencadenants de la conducta. La ideologia, Per exemple: crea la percepció de normes, control i atractiu de la violència, a més de mitigar les influències que la contraresten. En aquest sentit, segons Meloy et al (2011), la radicalització motivada pel salafisme gihadista, es basa en dues fases: en la primera, els reclutadors solen estar exaltats, emocionats i mostren un fort impuls de compartir la seva nova saviesa, idees, valors i experiència amb els seus amics, famílies i entorn afectiu. En la segona, mostren un canvi de comportament més semblant a la depressió i la frustració, acompanyat d'una fixació agressiva pels detalls i una acceptació menor de les diferents opinions, a la vegada que un reconeixement bàsic de la insuficiència de les solucions proposades.

1.3.3. Processos de radicalització

En la investigació sobre els processos de radicalització d'aquest treball destaquem diferents enfocaments, a partir de quatre disciplines, essent el sociològic, teoria social, empírica i psicològic.

- L'enfocament sociològic, amb autors destacats com Kepel (2004) i Roy (2003), considera que la principal raó de la radicalització, associada amb l'individu, és la reclamació d'una identitat perduda en un entorn percebut com a hostil.
- L'enfocament de la teoria social, en canvi, amb autors destacats com Sageman (2004), Jordán (2009), PISOIU (2011), Della Porta (2014), consideren que la radicalització es produeix a causa de xarxes,

dinàmiques o pressió de grup i /o una realitat construïda. Afirment també que el radicalisme no xoca contra les institucions polítiques regulars, sinó que emergeix dins i al voltant d'aquestes (Pisoiu, 2011:24). Així doncs, l'intercanvi entre les diferents institucions polítiques, grups, moviments, individus i societats es torna fonamental per comprendre el fenomen.

- L'enfocament més empíric, amb autors destacats com Nesser (2004), tracta de trobar motivacions a nivell individual i perfils socioeconòmics, i traça les teories de manera inductiva (Nesser, 2004).
- L'enfocament psicològic, amb autors destacats com Horgan (2008), considera que no existeix un perfil terrorista, i que la majoria dels estudis no analitzen la dinàmica socio psicològica entre els factors pressió (en anglès, push) i tracció (en anglès, pull) de la radicalització (Horgan, 2005, 2007, 2008b).

1.3.3.1. Model basat en la teoria social

En aquest model, que combina diferents enfocaments, destaca Javier Jordán (2009), qui exposa que la radicalització islamista és un procés mitjançant el qual un individu incorpora a les seves creences la voluntat o el suport actiu de l'ús de la violència per assolir alguns objectius inherents a la doctrina del salafisme gihadista. Analitza el procés a partir de tres nivells, els quals es troben interrelacionats ja que no hi ha un únic o singular catalitzador que condueixi a la radicalització.

Nivell micro

Jordán considera necessària la combinació de diferents ciències⁶, i l'estudi de 4 elements essencials que impulsen la radicalització:

1. Element racional: es basa en els incentius que provoquen el suport o la pràctica de la violència per assolir certs objectius polítics. Es tracta de factors importants, conduents al terrorisme, com són: a) el conflicte

⁶ Ciència Política, Sociologia i Psicologia Social

asimètric contra un adversari poderós (estat o govern); b) el xantatge i la propaganda contra certs estats (enemics); c) assolir objectius diferents que amb la mobilització social o política; d) alliberament de presoners o accions concretes dels estats (enemics); e) valors propis (gihad) i no exclusivament racionals.

2. Element emocional: sovint són sentiments i emocions basats en la frustració, ràbia, venjança, etc. (Lia & Katja, 2000). Altres estudis, com el de Sageman (2004) ho relacionen, també, amb el desig d'aventura, atracció, agressivitat, narcisisme, ser respectat i/o temut. En definitiva, la victòria que promouen les organitzacions gihadistes és influència considerable dels possibles objectius (en anglès, targets). Així doncs, la propaganda audiovisual, per exemple, de l'ISIS, quan apel·lava a aquests sentiments, fins arribar a reclutar un contingent de més de 40.000 militants, de 110 països diferents⁷.
3. Element cognitiu-normatiu: explica com l'individu interpreta la realitat i actua, tenint en compte, segons Della Porta (1995: 141): a) el sistema de valors i la ideologia (gihad), per justificar sentiments, emocions i oportunitats; b) l'estructura de bàndols, per configurar rols (víctima), acció (guerra-defensiva) i materialitzar la violència; c) el salafisme gihadista i els seus arguments de consciència davant la injustícia contra l'islam; la solidaritat davant de l'atac a l'islam i la mobilització col·lectiva (acció) per vèncer 'l'enemic'; d) el gihad com un imperatiu religiós i la violència com a legítima, mitjançant sures (versicles) de l'Alcorà, que apel·len a la lluita, trets de context; e) la polarització que provoca la ideologia gihadista o la dinàmica del grup de pertinença. f) la solidaritat amb la comunitat de creients (umma, en àrab), a partir de la vinculació norma-identitat-emocions.

Aquest element està relacionat amb el grau de desenvolupament i/o formació de l'individu. Per tant, a menor grau, segons Appleby (2000), més fàcil serà manipular i/o reclutar una persona. En aquest sentit, és rellevant

⁷ [Security Council-UN](https://www.un.org/press/en/2017/sc13097.doc.htm) (2017): <https://www.un.org/press/en/2017/sc13097.doc.htm> (consulta: 7/03/2021)

el rol dels predicadors radicals que, sovint, utilitzen una narrativa que convenç les persones amb poca o gens formació religiosa per interpretació o entendre la doctrina salafista gihadista. Per exemple, la influència exercida per l'imam de Ripoll en un grup de joves, dins d'un oratori, i que van acabar en un atemptat a Barcelona i Cambrils (2017). D'altra banda, hi ha persones amb cert nivell de formació religiosa, que decideixen voluntàriament afiliar-se o militar amb aquestes organitzacions, per afinitat i/o atracció, sigui perquè hi ha coincidència d'objectius (retorn als orígens, islamització de la societat, instaurar califat, etc.), adscripció identitària, solidaritat, hostilitat cap a occident, etc. Per exemple: la facció fonamentalista de l'organització Germans Musulmans.

4. Element identitari: es tracta del salafisme gihadista, una corrent que instrumentalitza l'islam per crear una identitat compartida, ja que els seguidors o simpatitzants es consideren a si mateixos els legítims hereus del profeta Muhammad (sahaba, en àrab⁸). Aquests elements són la base de la militància gihadista, i reforça la dinàmica de grup primari (petit, pròxim, afectiu, etc.) per promoure una acció col·lectiva i aconseguir certs objectius. El seu pla d'acció, segons Taylor i Quayle (1994: 41-42) consisteix en: a) incorporar amics i familiars⁹ dins del grup radical per generar una major confiança i atracció a la resta d'individus (Sageman, 2004); b) allunyar alguns membres del seu cercle familiar o centres de culte, per divergències o ideologia (Della Porta, 1995: 146); c) generar polarització amb la societat, promoure el victimisme, unió del grup i enemistat amb els 'altres', fins arribar a deshumanitzar-los o legitimar l'ús de la violència contra ells (Jordán, 2009); d) crear un sentiment de pertinença de 'nosaltres' dins la ment de cada membre del grup radical (Cohen, 2000: 20-21). Un exemple pràctic d'aquest pla d'acció desglossat es pot observar en la gènesi i evolució de la cèl·lula de Ripoll, qui l'any 2017 van gravar, en grup, uns vídeos per enregistrar la preparació dels

⁸ Van ser els primers deixebles del profeta Muhammad i el van acompanyar durant la seva vida. Ells conformen les (3) primeres generacions de musulmans i van ser els primers narradors dels *ahadits* (en català, dites o narracions)

⁹ Marc Sageman (2004): En una mostra de 172 gihadistes, va observar que el 70% s'havien unit a un grup o xarxa radical perquè tenien un amic dins, i un 20% per culpa d'un familiar.

atemptats i que va culminar amb els atemptats del 17 d'agost d'aquell mateix any¹⁰.

Nivell meso

Jordán (2009) els exposa com a factors exògens a la persona, com són l'entorn social i polític, que faciliten el contacte amb marcs normatius, afectius i cognitius, i que enforteixen valors propis de la ideologia gihadista:

1. Xarxa d'amistats i familiars, relacions importants per a la socialització radical, i que es classifiquen segons la intensitat de la relació. En aquest sentit, Jordán (2009) explica com d'importants són els grups i la conversió d'una persona en gihadista dins d'un grup. Per tant, els grups són molt importants a l'hora de canviar percepcions i comportaments d'un individu. Les raons principals d'aquesta afirmació es basen, segons Vendrell i Ayer, (1997:113) que: a) els individus tenen teories de la realitat que no poden contrastar per falta d'informació, i accepten les creences dels altres per donar-les per vàlides si hi ha un objectiu grupal clar; b) les persones s'adapten per intentar aconseguir el seu objectiu; c) hi ha un gran desig de ser acceptat, i por a ser exclòs, això pressiona els individus per arribar al consens.

Pel que fa els lligams o creences del grup són tan forts que, segons Roy (2003:6), poden afectar o trencar relacions familiar si es contradiuen amb el marc del grup. És així que, el poder del grup acaba governant l'individu, dictant normes i conductes, graduant la seva autoestima segons la seva posició dins del grup i fent-lo acceptar moltes conviccions sense analitzar-ne les conseqüències (Louis & Taylor, 2002: 87). Per exemple: els membres de la cèl·lula de Ripoll, quan van decidir marxar de casa seva i no avisar ningú, es van allunyar de la seva família i amics per tal de continuar amb el grup creat i dirigit per l'imam que el va captar (Es Satty).

¹⁰Font: <https://www.rtve.es/play/videos/telediario/video-yihadistas-atentados-barcelona-cambriels/5710130/> (consulta: 7/03/2021)

Els individus vulnerables i que acaben en aquests grups, segons Sageman (2004:120), són persones que opinen que la societat els ha deixat de banda, o senten desafecció amb el seu rol social. Per exemple: immigrants exclosos o sense possibilitat d'inclusió dins la societat d'acollida, segons Jordán (2009), el seu refugi podria acabar sent grups d'amistat radicals, ja que els poden proporcionar sentit de pertinença, totalitat i significat. En aquest cas, la radicalització podria esdevenir perquè el grup està liderat per gihadistes que instrumentalitzen l'amistat per reclutar nous membres, o reclutament de dalt a baix en el grup. Per exemple: segons Silber i Bhatt (2007: 9), un o diversos membres que s'acostin al gihadisme podrien arrosseguen als altres, com pot ser el reclutament horitzontal.

Finalment, entre els factors que participen en les xarxes d'amistat i familiars esmentades trobem similitud d'origen en el cas d'immigrants, com són l'entorn laboral, espais d'oci, residència; afinitat cultural i religiosa, etc. Per tant, si un o diversos membres d'un grup d'amics o familiars entra en contacte o és reclutat per extremistes (dalt a baix), aquest podria facilitar el reclutament de la resta de les seves relacions, a nivell horitzontal (Jordán et al., 2006: 87-92). Per exemple: la cèl·lula de Ripoll i el reclutament dels seus germans per formar part del grup radicalitzat.

2. Xarxes socials o comunitats virtuals (internet), com són els fòrums o webs amb sermons de predicadors o líders religiosos radicals, espais habituals de consulta i formació en els PRV. Aquests predicadors aprofiten la xarxa i internet per mantenir un moviment global estable i descentralitzat per difondre la seva propaganda quasi sense control. Les característiques d'aquest entorn, segons Ulph, (2005: 3), es basen en una propaganda d'elements racionals, emocionals i cognitiu-normatius, així com reforçar els valors, conviccions ideològiques o permetre, fins i tot, la radicalització autodidacta. En aquest darrer cas, estaríem davant del delicte de capacitació amb finalitats terroristes (575.2 CP)¹¹. D'altra banda, la

¹¹ Finalitat de capacitar-se per cometre algun dels delictes tipificats com a terrorisme, o dur a terme per si mateix qualsevol de les activitats que preveu el delicte.

comunitat virtual, a través d'internet, reforça elements identitaris i manté una relació entre radicals de diferents països sense fronteres ni limitacions.

3. Predicadors radicals, una autoritat religiosa que esdevé un recurs i altaveu per a la transmissió dels elements cognitiu-normatius de l'extremisme religiós. Alguns estan vinculats a un oratori o mesquita, altres estan presents en reunions en espais privats com són domicilis o llocs aïllats. Per exemple: Abdelbaki Es Satty, ex imam de Ripoll, es va convertir en un referent d'un grup de joves, dins d'un oratori, qui malgrat la seva poca formació tenia un discurs convincent i amb un alt grau de radicalització.
4. Moviments islamistes, predicadors, organitzacions i/o fundacions salafistes. Entre aquests corrents, segons Brown et al (2006), cal distingir corrents i/o líders afins o contraris a la violència. Per una banda, destaquen, per la seva perillositat, els que defenses la necessitat de restaurar el califat, supremacia de la umma, aplicar la llei divina (en àrab, xaria), no acceptar altres creences, etc. Segons Roy (2003) aquests són valors comuns entre grups salafistes gihadistes, que poden aprofitar els reclutadors, fent servir una narrativa selectiva i en pro de la violència (2003). D'altra banda, destaquen els que tenen un discurs contrari a la integració per aïllar-se de la vida social i política, rebutjar la resta de la societat i promoure el victimisme i conspiració, desenvolupar estructures polítiques i socials paral·leles amb una llei pròpia, contribuir a la polarització social permeables al discurs violent. Finalment, estan els que justifiquen el terrorisme suïcida (màrtir) quan s'exerceix contra països a qui anomenen enemics, com són Israel o contra els Estats Units (Roy, 2003).
5. Presons, un espai que pot facilitar el contacte entre radicals i persones del mateix origen o cultural, i la consegüent formació de grup i reclutament (dalt a baix o horitzontal). Per tant, la presó és un espai favorable a la captació i/o radicalització d'individus com es va demostrar durant

l'operació Nova i el posterior judici, amb la detenció de 20 persones radicalitzades dins de presó¹².

6. Cèl·lules gihadistes, que recluten de dalt a baix, de forma horitzontal i inclouen una tercera opció, segons Sageman (2004)¹³, persones que se sumen voluntàriament a grups radicals, de baix a dalt, perquè entren en contacte amb un membre de l'organització. En el cas d'Espanya s'ha demostrat aquesta dinàmica a partir de la figura dels reclutadors (Jordán et al, 2006). Per exemple: la xarxa de l'11M repartia propaganda en algunes mesquites de Madrid i/o s'aproximava a gent. En el cas de Ripoll, l'imam, reclutador, va fer ús de l'oratori per captar i, posteriorment, radicalitzar uns joves en una casa aïllada d'Alcanar (Tarragona). En aquest supòsit, el reclutador tenia la funció i objectiu de detectar i aproximar-se a individus vulnerables o sense formació. Un cop ho va fer, els va convidar a participar en reunions, jornades o tertúlies, dins de l'oratori, sense un missatge profund. Posteriorment, i a mesura que el missatge es va anar endurint, molt més específic i contundent, els va aïllar i es va centrar en una formació concreta i individualitzada, amb l'objectiu de consolidar el grup i poder passar a l'acció violenta¹⁴.

Nivell macro

En aquest nivell Jordán (2009) exposa els factors exògens a la persona que es basen en els entorns següents:

1. Entorn social, econòmic, polític o cultural, i que estan relacionats amb els altres factors (meso i micro). La característica d'aquest nivell es basa en unes pre condicions, segons Crenshaw (2005: 13), com és l'entorn globalitzat i els conflictes armats que afecten els musulmans, particularment gent gran, dones i nens. Per exemple: el conflicte de

¹² 30 persones investigades per haver creat una cèl·lula terrorista a presó que pretenia atemptar amb explosius contra la seu de l'Audiència Nacional, el Partit Popular, l'estació de Príncipe Pio i el Tribunal Suprem. Els seus membres eres algerians (21), marroquins (6), espanyol (1), tunisià (1) i maurità (1). Havien coincidit complint condemna a presó. El TS finalment va condemnar a 6 persones i en va absoldre a 14. .

¹³ Sageman (2004): Mostra de 172 gihadistes, cap cas va ser reclutat per membres o afins a al-Qaida.

¹⁴ Sumari 20/2004; JCI 6 Audiència Nacional

Palestina. Les notícies d'aquest conflicte poden reforçar la narrativa ideològica del salafisme gihadista com són el deure del gihad, restaurar califat, defensar l'islam, etc. L'avenç dels mitjans i la tecnologia permeten la transmissió coneixements i la difusió gairebé de manera instantània, i quasi sense cost. Aquest fet és conegut, segons Friedman (2006:19-21), com a Globalització 2.0, que va significar la millora del transport físic i tele comunicacions (1800-2000) i Globalització 3.0, avenços que possibiliten que individus i grups es connectin a nivell global, i difonguin la seva propaganda i ideologia gihadista gràcies a la informàtica i la xarxa, amb un escàs control.

2. Entorn polític, social i econòmic. En aquest cas els sistemes democràtics ofereixen certs avantatges directes o indirectes als grups gihadistes ja que garanteixen drets i lliberts, com són la llibertat d'expressió, llibertat de premsa, dret d'associació, etc. També és un problema la integració d'immigrants (musulmans), sobretot pel que fa desigualtats, com són fracàs escolar, manca de formació, situació laboral precària i atur. Això pot significar, segons Brennan- Galvin (2002: 123-125), creació de guetos, polarització social i/o una integració fallida, amb la conseqüent frustració, desconfiança en les institucions i estructures paral·leles de participació política i social; l'avantsala de radicalització violenta.
3. Entorn de grup, estat o govern. Hi ha accions que poden afectar o accelerar els PRV, com va ser publicació de Charlie Hebdo¹⁵, que va acabar amb un atemptat a la seu de la revista per haver fet una caricatura del profeta Muhammad. Un altre precipitant, són decisions polítiques, com podria ser la prohibició del vel, o operacions policials (detencions), etc. que també podrien significar una acció immediata de grups radicals violents amb una gran repercussió social (Jordán, 2009).

¹⁵ Charlie Hebdo és una revista francesa, setmanal satírica, fundada l'any 1992

En aquest model, coincidint Jordán (2009), per prevenir els PRV cal aprofundir en diversos factors analitzats. En relació amb la present tesi, es considera interessant incidir, sobretot, en les associacions musulmanes i els seus líders, per tal d'esbrinar si:

1. Aporten una narrativa alternativa per contrarestar elements cognitiu-normatius del salafisme gihadista
2. Promouen la inclusió dels musulmans migrats o nascuts al país i/o ajuden a evitar que es creïn barris, grups o associacions de persones que viuen al país però que es consideren aïllats o al marge de la societat
3. Controlen o limiten la capacitat dels islamistes gihadistes en l'esfera pública (permisos, conferències, finançament, etc.)
4. Participen en l'activitat pública (policial) de prevenció, detecció i denúncia de grups radicals en fase primària, a partir de la proximitat i la prevenció

En resposta als punts exposats, considerem que les associacions musulmanes que disposen d'oratoris o mesquites tenen la capacitat de controlar i limitar els perfils radicals, com és la contractació d'un imam salafista gihadista, qui bé pot influenciar en aquells musulmans que assisteixen habitualment als centres de culte. Per exemple: Abdelbaki Es Satty (ex imam de Ripoll), va ser contractat sense contrastar la seva formació i antecedents. En aquesta tesi, entre altres objectius, s'estudia les associacions musulmanes, el seu lideratge i l'activitat del centre religiós per contrastar si els imams, els principals responsables de dirigir les pregàries i exposar sermons (jutba, en àrab)¹⁶, ofereixen una narrativa alternativa al discurs manipulat dels radicals violents (salafistes gihadistes). D'altra banda, aquestes associacions musulmanes també podrien ser un interlocutor vàlid per a promocionar la inclusió dels musulmans, migrats o nascuts al país, que visiten els centres de culte, i així evitar conflictes socials (desigualtat) o psicològics (vulnerabilitat, descontentament, etc.).

¹⁶ Sermó fet per imams els divendres a oratoris i mesquites

1.3.3.2. Models basats en estudis empírics, socials o psicològics

El primer autor a destacar és Marc Sageman (2008), qui ha investigat i recopilat informació sobre múltiples casos de terroristes afiliats o membres de al-Qaida. En la seva anàlisi, amb un enfocament de baix a dalt (en anglès, bottom-up), Sageman, (2008: 223-25), descriu la radicalització com un procés protagonitzat per homes joves que persegueixen emocions, fantasies de glòria i sentit de pertinença a un grup i una causa. Aquests joves radicals es mobilitzen a través de les xarxes socials, on sovint comparteixen el seu sentiment d'indignació moral global o local, així com experiències personals negatives, sent impulsats més per un sentiment antiamericà o antisemita, més que per una profunda doctrina islàmica.

Segons Sageman (2008:228-31), el procés de radicalització s'estructura en quatre fases :

La primera fase, el sentiment d'indignació moral provocat per la percepció de violacions de drets. Destaca la situació o conflictes en països musulmans. Per exemple: el conflicte de Palestina. D'altra banda, exposa certs contextos locals en el món occidental, que provoquen la indignació moral de certes persones. En aquest sentit, la percepció de la humiliació local es fusiona amb la humiliació global, construint una interpretació personal negativa de la condició dels musulmanes arreu del món.

La segona fase, comprèn la interpretació singular de la realitat on hi ha violacions constants, a nivell global o local, que es transformen en una guerra contra l'Islam. En aquest cas, no es tracta d'una simple interpretació intel·lectual, sinó d'una interpretació emocional que engloba una diversitat conflictes Per exemple: a orient Mitjà, sobretot a països àrabs centrat l'objecte en experiències de discriminació o mediatització de sermons islamistes violents obviant la postura pacífica de la comunitat musulmana.

La tercera fase, interpreta que una guerra contra l'islam troba major sentit a Europa, com a part d'occident, en comparar experiències personals de molts musulmans europeus ofesos per comentaris islamofòbics, que genera un

victimisme per una injustícia social, econòmica i política, i de la discriminació en general.

La quarta fase, destaca per la mobilització a través de xarxes socials d'alguns joves musulmans, que reforça el seu sentiment de frustració. No obstant això, no tots s'acaben radicalitzant. Aquest procés es pot iniciar, o continuar a través d'Internet, gràcies a una xarxa que facilita l'accés a fòrums per conèixer o connectar-se amb diverses persones, i compartir els mateixos punts de vista i/o donar-se suport mútuament.

Sageman (2008) es basa en el factor social de la indignació moral, provocada vers els musulmans, a nivell local o internacional, que es tradueix en una sensació d'humiliació i vulnerabilitat (psicològica), i genera frustració entre molts joves. Aprofitant aquest argument, la suma d'aquests factors psico-socials que acaben desembocant en el terme guerra contra l'Islam, per part d'occident, és el que prediquen els salafistes gihadistes, que bé es podria contra argumentar-se amb la postura pacífica de la comunitat musulmana. Per fer-ho, les associacions haurien de promocionar la inclusió dels migrats, o nascuts en el país, en la societat d'acollida, i evitar un victimisme alimentat per qüestions socials, econòmiques o polítiques mal interpretats. D'altra banda, observem similituds entre Sageman (2008) i Jordán (2009), sobretot pel que fa ús de xarxes i espais compartits per formar un grup o compartir un espai comú, així com en el sentiment d'indignació moral provocat per la percepció de violacions de drets, on conflictes en països musulmans poden provocar indignació moral i la conseqüent percepció de la humiliació local i/o global. Aquesta afirmació coincideix plenament amb el cas dels joves de Ripoll (2017), que segons els vídeos publicats durant la instrucció dels cas, previ al judici, s'observa com es preparaven per atemptar, i alguns d'ells exposen obertament que la seva acció és una venjança de les humiliacions i els atacs constants contra l'Islam¹⁷.

¹⁷ Sumari 20/2004; JCI 6 Audiència Nacional

El segon autor a destacar és Thomas Hegghammer (2013), qui ha investigat i analitzat centenars de biografies de salafistes gihadistes, durant 5 anys¹⁸, mitjançant fonts primàries i secundàries (en àrab). Entre els militants observats, Hegghammer (2013:12) assenyala que aquests se sotmeten a un important procés de radicalització basat en quatre fases interrelacionades, que són l'aculturació de la violència, adoctrinament terrorista, formació religiosa i foment de les relacions.

Hegghammer (2013) considera clau les quatre fases per entendre l'extremisme violent, la ideologia, habilitats i la lleialtat dels militants a l'endogrup, un cop han tornat de la zona de combat o entrenament cap el seu país d'origen. D'altra banda, classifica el rols d'aquests militants en líders, ideòlegs i soldats, essent aquests els detalls de cada rol (Hegghammer (2013:18-21):

- Líders: són persones amb un estil de vida purament gihadista. Per exemple: van marxar a la guerra d'Afganistan o Bòsnia quan eren adolescents, van participar en l'evolució de l'organització terrorista al-Qaida (1990-2000), i disposen d'una àmplia experiència en el gihad combatiu.
- Ideòlegs : són persones sense experiència en el camp de batalla, i només disposen de formació religiosa i èxits sense importància.
- Soldats: són un grup heterogeni, format per joves, veterans i nous reclutes (sense capacitat de lideratge). En aquest grup es barregen motivacions polítiques, religioses i/o personals. Alguns, fins i tot, s'haurien radicalitzat abans d'afiliar-se a un grup radical o terrorista.

El tercer autor a destacar és John Horgan (2009), qui ha investigat i analitzat amb un enfocament profund i individualitzat el PRV, centrat principalment en la desvinculació terrorista, una possible sortida de l'individu de la seva relació amb

¹⁸ Veterans dels camps d'entrenament d'al-Qaida, a l'Afganistan, i del gihad armat, a Bòsnia, 1996 a 2001

el terrorisme¹⁹. En les seves conclusions, Horgan (2009) exposa que els terroristes poden, algunes vegades, desvincular-se de la violència, però no sempre abandonen el seu punt de vista radical, ni abandonen el grup extremista. Això vindria a dir que, el PRV és complex, dinàmic i pot passar a per diferents fases, de manera espontània, de més a menys radical (Horgan, 2009). Aquest fet succeeix quan, en una persona radicalitzada perd sentit la necessitat i/o justificació de la violència, alhora que ja no confia en l'estratègia del grup de recórrer al terrorisme. Un aspecte en comú que observa Horgan (2009) és que, els militants solen abandonar la violència després d'episodis d'una intensa desil·lusió en xocar amb la realitat les seves pretensions, en veure la vida dins o amb el grup terrorista. No es descarta, doncs, que aquesta sensació sigui conseqüència de la fantasia que un radical s'imagina dins del grup terrorista.

En aquest model Horgan (2009) suggereix que els factors pressió i tracció (en anglès, push & pull), que operen en el PRV, són decisius en una possible desvinculació. Destaca com a factor de pressió la desil·lusió, per la manca d'assolir els ideals o objectius del grup radical mitjançant mètodes violents. També el factor de tracció, per escapar de les pressions del grup radical que impedeix als militants a tenir una vida normal. Per exemple: formar una família, llibertat per viure, relacions interpersonals, etc..

Horgan (2009), a diferència dels anteriors autors, se centra en una línia més profunda i amb un enfocament basat en la desvinculació. Aquesta desvinculació només es dona en certes ocasions, però no és mai un abandonament absolut (potser, de la violència). És clau la desil·lusió del radical, en veure que no era tan fantàstic tot allò que s'imaginava si es convertia en un radical o gihadista.

Finalment, malgrat ser una teoria interessant, com bé detallarem més endavant (Capítol 2), la desradicalització no ha avançat prou ni ha obtingut un resultat fiables, ni contrastats, per validar-la com a ciència o política eficaç. En la línia

¹⁹ Estudi basat en 52 entrevistes semiestructurades, entre 2006 i 2008, a 29 amb ex terroristes i 23 amb persones relacionades (pares, germans o amics), originaris de Belfast, Beirut, Oslo, Londres, París, Trípoli, i Jakarta .

que exposa Horgan (2009), cal dir que l'abandonament de la violència, en moltes ocasions, ve perquè la persona radical ha estat detectada i forçada a desvincular-s'hi perquè se l'ha detingut i jutjat. Dit d'una altra manera, la persona que ha estat condemnada i ha hagut de seguir un tractament obligatori dins i fora de presó²⁰. És així que, la majoria dels condemnats per terrorisme, un cop han complert la seva pena a presó, en llibertat tenen, a més, una pena accessòria de llibertat vigilada entre 5 i 10 anys (579 bis CP)²¹, i unes mesures obligatòries (106 CP)²² com és seguir un tractament, rebre atenció professional, participar en accions formatives o informatives, etc. Per tant, aquesta desvinculació, en la majoria de les ocasions, no és voluntària ni real, i cal ajustar-la a situacions especials. Per acabar, sí trobem casos (pocs) dels anomenats ex radicals que participen voluntàriament en programes i xerrades a joves per no caure en un PRV. Per exemple: programes existents a França, Bèlgica, Marroc, etc.

El quart autor a destacar són Peter Neumann i Brooke Rogers (2007), que basen la seva investigació en el procés de reclutament per part de militants gihadistes a Europa. En les seves conclusions, Neumann i Rogers (2007:19-25), afirmen que la tendència en els països europeus es basa en els següents factors:

²⁰ Conclusions d'un estudi, del propi autor d'aquesta tesi (pendent de publicació), a partir de diferents entrevistes (12) a persones ja en llibertat, i que han estat jutjades i condemnades per terrorisme. Els protagonistes estan actualment amb una mesura de llibertat vigilada (polsera de localització i seguiment) i residents a Catalunya

²¹ (...) al condemnat a pena greu privativa de llibertat per un o més delictes de terrorisme se li ha d'imposar, a més, la mesura de llibertat vigilada de cinc a deu anys, i d'un a cinc anys si la pena privativa de llibertat és menys greu.

²² La llibertat vigilada consisteix en la submissió del condemnat a control judicial a través del compliment per part seva d'alguna o algunes de les mesures següents: a) L'obligació d'estar sempre localitzable mitjançant aparells electrònics que en permetin el seguiment permanent. b) L'obligació de presentar-se periòdicament al lloc que el jutge o tribunal estableixi. c) La de comunicar immediatament, en el termini màxim i pel mitjà que el jutge o tribunal assenyali a aquest efecte, cada canvi del lloc de residència o de la feina, o de lloc de treball. d) La prohibició d'absentar-se del lloc on resideixi o d'un determinat territori sense autorització del jutge o tribunal. e) La prohibició d'aproximar-se a la víctima, o a aquells dels seus familiars o altres persones que determini el jutge o tribunal. f) La prohibició de comunicar-se amb la víctima, o amb aquells dels seus familiars o altres persones que determini el jutge o tribunal. g) La prohibició d'acudir a determinats territoris, llocs o establiments. h) La prohibició de residir en determinats llocs. i) La prohibició d'exercir determinades activitats que puguin oferir-li o facilitar-li l'ocasió per cometre fets delictius de naturalesa similar. j) L'obligació de participar en programes formatius, laborals, culturals, d'educació sexual o altres de semblants. k) L'obligació de seguir un tractament mèdic extern, o de sotmetre's a un control mèdic periòdic.

1. Les mesquites en el seu moment van ser llocs per a la propagació d'idees i retòrica extremista violenta, però ja no són llocs prominents d'influència. Això ha portat els extremistes a la clandestinitat, on són més difícils de detectar i monitoritzar.
2. La influència dels imams radicals ha disminuït, però altres actors els estan agafant el relleu, convertint-se en nous actors de reclutament. Aquests nous actors, salafistes gihadistes, se centren especialment en els conflictes d'identitat dels joves musulmans, per alinear-los amb els objectius o ideologia de grups extremistes antioccidental.
3. Les presons són una preocupació, per ser un espai vulnerable i tancat. Podria passar que organitzacions islamistes busquin entrada o ja hi siguin a dins de presó, i sigui un espai ideal per captar, reclutar o adoctrinar persones.
4. Internet, per tenir un paper clau en el reclutament i mobilització, especialment per als reclutadors o els individus i grups terroristes autòctons (en anglès, homegrown).

En relació amb el primer factor, discrepem amb els autors ja que, com bé exposarem al llarg d'aquesta tesi, els oratoris i mesquites són llocs de culte, a la vegada que un espai social i de trobada de la comunitat musulmana. A més de resar, hi ha certa interrelació col·lectiva. Per exemple: durant el dia a dia, festivitats, jornades, ponències, assemblees, etc. o classes d'àrab i religió a nenes i adults. Per tant, considerem que les mesquites espais, si bé, com afirmen Neumann i Rogers (2007), ja no són un espai perillós, a data del seu estudi, sí que poden ser un punt de partida, fins i tot de prevenció o detecció del PRV a tenir en compte. Un clar exemple va ser la cèl·lula de Ripoll (2017), que es van conèixer i reunir, en primera instància, a l'oratori²³. Va ser fins més tard que, per no deixar rastre o evitar ser detectats i/o vigilats, van optar per reunir-se en un pis (Ripoll, Girona) i, més tard, en una casa aïllada (Alcanar, Tarragona), i dur a terme els seus plans, un cop van decidir passar a l'acció²⁴. D'altra banda, observem que, els autors coincideixen amb l'anàlisi de Jordán (2009), pel que fa

²³ Comunitat Islàmica Annour de Ripoll

²⁴ Sumari 20/2004; JCI 6 Audiència Nacional

la preocupació a les presons i Internet, llocs vulnerables i que poden ser un niu per a ideologies extremistes o captació de joves i persones vulnerables. Un exemple d'aquesta teoria va ser el cas Alexandria, que una cèl·lula es va formar a presó, després d'un PRV, amb l'objectiu d'atemptar a Barcelona (Mossos d'Esquadra, 2021)²⁵.

El cinquè i darrer autor a destacar són Goli i Rezaei (2010), que van participar en un macro estudi sobre islamisme i contextos de radicalització del Centre d'Estudis sobre Islamisme i Radicalització (CIR), Universitat d'Aarhus (Dinamarca), a les ciutats de Lille (Beskid-Chafiq et al.), Leicester (Githens-Mazer, et al.), Parma i Verona (Della Porta & Bosi) i Aarhus (Khule & Lindekilde). Goli i Rezaei (2010: 117-30) classifiquen²⁶ la radicalització dels individus en quatre categories, de menys a més radical, essent catalogats de radicals:

1. Persones que defensen l'Islam com a religió i ideologia
2. Persones que diferenciaven entre Islam pur i impur, i acceptaven només l'Islam pur per ser una prescripció vinculant de religió, estil de vida i govern
3. Persones que exposen que l'objectiu final de l'islam és la conquesta del món (califat)
4. Persones que defensen que per al compliment dels seus objectius és legítim fer servir qualsevol mitjà, fins i tot la violència

En l'estudi mencionat, Goli i Rezaei (2010) distingeixen certs factors que diferencien els musulmans creients dels radicals violents. Destaquen, Per exemple: que els radicals són (Goli & Rezaei, 2010: 117-30): solitaris, insatisfets amb la vida en general, preocupats pels conflictes internacionals que afecten països musulmans (Per exemple: Palestina), presenten major probabilitats d'haver experimentat discriminació, sense confiança en

²⁵ Cas Alexandria: https://elpais.com/ccaa/2019/01/15/catalunya/1547530492_404262.html (consulta 9/10/2021)

²⁶ Enquesta de 108 ítems, fetes per telèfon a una mostra representativa de 1113 persones, entre 15 i 30 anys, a Dinamarca. La majoria eren immigrants i la mostra es va dividir de manera uniforme entre homes i dones.

les institucions, desig de contraure matrimoni exclusivament amb un/a musulmà/na, prediquen que tots els immigrants musulmans han de seguir l'Islam, defensen la prohibició de consum d'alcohol (xaria) i estan més compromesos amb els deures religiosos (Per exemple: almoïna o resar).

Entre les conclusions de Goli i Rezaei (2010), discrepem en certes afirmacions, com és l'etiqueta de radical a una persona que defensa l'islam com una religió i ideologia, fet que practica la totalitat de la comunitat musulmana (en àrab, umma), perquè l'islam, segons Bramon (2016, 23-42), es basa en la submissió a Déu (fe) i engloba pensament (ideologia) i acció (basada en els 5 pilars)²⁷. D'altra banda, no queda gens clar que la diferència entre islam pur i impur sigui un altre factor evident de radicalització, donat que molts països àrabs poden criticar, i ho fan, els musulmans europeus, per ser més laxes en la seva fe i pràctica religiosa, ergo no seria un indicador o símptoma de radicalització. Per tant, a excepció de l'ús de la violència i/o desig de conquesta del món, per instaurar el califat, novament mitjançant la violència, Goli i Rezaei (2010) conclouen quelcom parcialment vàlids o amb fonaments poc sòlids per definir el PRV.

Per acabar, vist els factors que exposen Goli i Rezaei (2010), per diferenciar els musulmans creients dels radicals violents, novament discrepem, sobretot pel que fa la insatisfacció dels musulmans amb la vida en general, la preocupació pels conflictes internacionals, la desconfiança en les institucions, el desig de contraure matrimoni exclusivament amb un/a musulmà/na, voler tots els immigrants musulmans seguir l'islam, defensar la prohibició de consum d'alcohol (xaria) i estar més compromesos amb els deures religiosos (almoïna i pregària), observem que els autors barregen etiquetes, per exemple aspectes del PRV amb practiques religioses musulmanes dins del cinc pilars (Bourekba, 2019). D'altra banda, pel que fa el matrimoni exclusiu, les fonts de l'islam²⁸

²⁷ 1) La xahada (testimoniatge): Al·là és l'únic déu i Muhammad el seu profeta i missatger. 2) El salat (oració): resar cinc pregàries al dia. 3) zakat (caritat): oferiment d'almoïna als més pobres de la comunitat (diners o aliments). 4) sawm (dejuni): novè mes del calendari musulmà, serveix per purificar el cos i esperit. 5) hajj (peregrinació): viatge a la Meca, un cop a la vida, en funció de les possibilitats econòmiques de cada persona.

²⁸ Primera, Alcorà i segona, Sunna (font de legislació de l'islam)

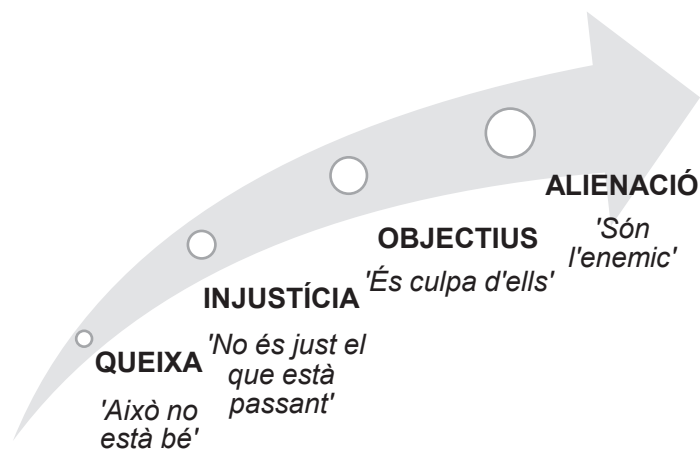
prescriuen que la comunitat musulmana, homes i dones, s'han de casar amb creients de la mateixa fe i/o conversos/es (Alcorà, 5:5, 2:221 i altres; Al Bujari, 4802 i Muslim, 1466). Per tant, culturalment es basa en els costums, i no seria, per se, un indicador evident de radicalització. Tampoc ho seria preocupar-se pels conflictes en països musulmans, com pot ser el cas de Palestina o Iemen perquè hi ha activistes d'arreu del món, musulmans i no musulmans, que també ho estan.

1.3.3.3. Models basats en estudis conceptual i teòrics

El primer autor a destacar és Randy Borum (2003), qui proposa un model basat en quatre etapes, el qual culmina en una mentalitat terrorista. Aquesta anàlisi deriva de l'estudi de múltiples grups extremistes violents amb diferents ideologies, i intenta estructurar els factors comuns de la seva radicalització. Aquest procés enumera quatre etapes, sent l'inici un esdeveniment, condició o greuge insatisfactori (Queixa). El precedeixen la sensació d'injustícia, que s'atribueix a una persona, política o estat culpable. El responsable és catalogat de malvat, i això motiva o justifica la necessitat d'atacar-lo (per se l'enemic). El model es va desenvolupar originalment com un mètode exploratori per plantejar el cas i resoldre'l mitjançant l'aplicació de la llei (codi penal), i no com una teoria formal de les ciències socials. Borum conclou que el procés de radicalització es basa en unes etapes internes fins culminar en una mentalitat terrorista. Per tant, aquesta anàlisi se centra en la ideologia, com a radicalització o extremisme cognitiu, que tot i que se li pot aplicar la llei penal (Per exemple: el delictes d'auto adoctrinament (575.2 CP) és difícil de provar perquè implica una qüestió interna (pensament) i no externa (acció), com és el cas de la violència. En aquesta anàlisi, a diferència de Jordán i Sageman, Borum no enfoca el seu estudi en fases, elements, xarxes o espais externs. Per exemple: els oratoris o mesquites. En canvi, sí destaca la insatisfacció, en forma de queixa, o la sensació d'injustícia, que bé es poden mesurar segons casos concretats que hagin afectat la comunitat musulmana, com bé podrien ser les dificultats per obtenir una llicència per obrir un centre de culte, o els atacs rebuts abans, durant o després d'inaugurar un centre de culte. Per exemple: el cas de l'oratori del

carrer Japó, de Barcelona, que el 28 de desembre de 2017, sota el lema 'Agua, jabón y un bocata de jamón'²⁹ un grup d'extrema dreta va intentar boicotejar el centre, posant en contra els veïns, provocant danys a la façana, bloquejant l'accés o agredint els assistents.

Figura 1: les quatre etapes de la 'mentalitat' terrorista (Borum, 2003)

El segon autor a destacar és Quintan Wiktorowicz (2005), qui ha desenvolupat una teoria de la radicalització basada en moviments socials. Com a punt de partida d'aquest procés, suggereix l'existència d'una lesió i/o crisi existencial o d'identitat que queda reflectida en un marc format per infraestructures socials i polítiques, i unes superestructures. Tot això acaba desencadenant l'anomenada obertura cognitiva de l'individu que el condueixen a la radicalització, un procés pel qual es torna més receptiu a noves idees i visions radicals, segons les seves condicions: situació econòmica (Per exemple: pèrdua de feina), social i cultural (Per exemple: humiliació, racisme o discriminació), política (Per exemple: repressió) o personal (Per exemple: mort d'un familiar). L'esdeveniment catalitzador descrit per Wiktorowicz (2005) sacseja les creences anteriors de l'individu i l'impulsen a reavaluar tota la seva vida, i obrir-se a un canvi radical de valors i comportament. Així es va comprovar amb el cas dels delinqüents que es van unir a grups terroristes, com són ISIS o al-Qaida, qui van voler canviar el seu

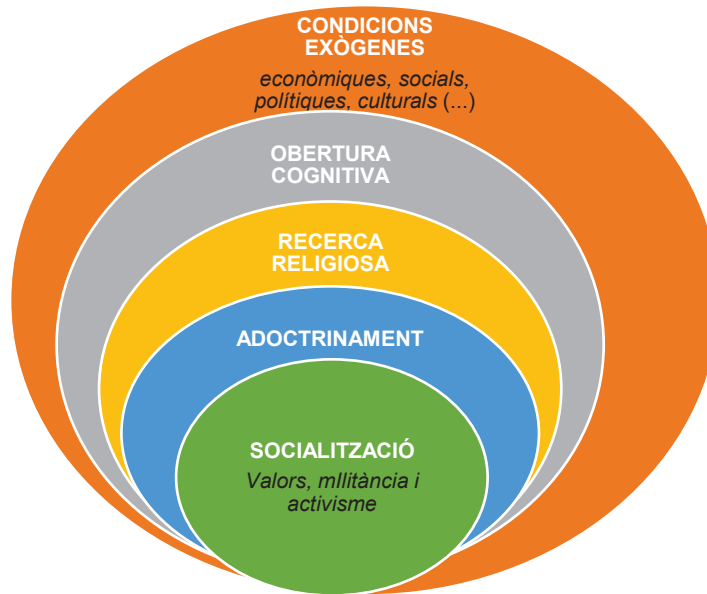
²⁹ Font: <https://www.elperiodico.com/es/actualidad/20171228/agua-jabon-y-un-bocata-de-jamon-terroristas-101280> (consulta: 7/09/2021)

comportament criminal i trencar amb el seu passat, per compensar els seus pecats. Aquest canvi de xip va justificar el seu pas a la religió, per més endavant simpatitzar amb els salafistes violents i militar en els grups violents o agrupacions terroristes.

Tal i com observem, en la mateixa línia que Borum (20023), Wiktorowicz (2005) proposa un PRV basat en la persona i el seu entorn, a mode d'estructures, i que afecta la seva part cognitiva fins el punt de radicalitzar el comportament o valors de la persona. En aquest cas, a mode d'exemple, destaquem l'incident del noi que va apunyalat una persona d'extrema dreta, el dia 30 de juliol de 2020, que dies abans havia intentat cremar l'oratori de Manlleu³⁰ (Barcelona). L'agressor tenia diversos antecedents policials, però el fet de veure atacat el centre de culte de la seva comunitat el va fer reaccionar i obrir-se a un canvi radical comportament i valors. Bé podria pensar aquest noi, hipotèticament, que la possible venjança canviaria el seu comportament criminal (passat) i compensaria els seus pecats si defensava el centre de culte d'agressions externes. Prevenir i detectar comportaments i perfils similars al cas citat, així les reaccions de la comunitat musulmana, és un dels objectius de la present tesi, ja que exhibiria com gestiona la comunitat musulmana la relació aquests perfils, i si els sap identificar o reconduir.

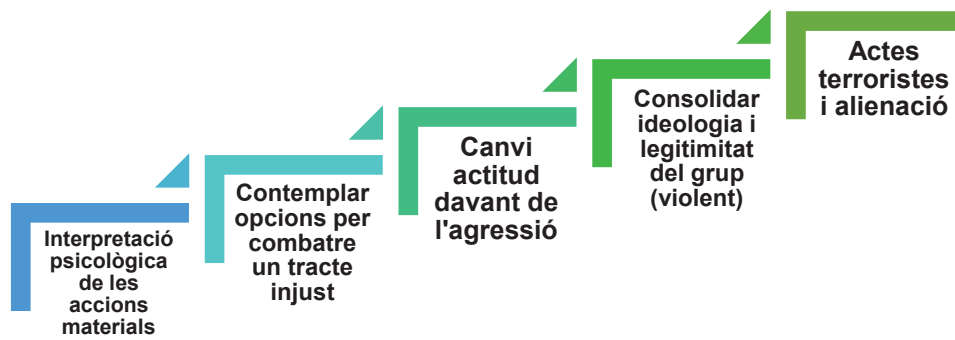
³⁰ Font: <https://www.elter.net/noticia/24618/detenen-persona-intentar-cremar-oratori-manlleu-altra-que-va-apunyalat-com-revenja#.YZYVRGDMI2w> (consulta: 7/09/2021)

Figura 2: model d'infraestructures i superestructures de la radicalització (Wiktorowicz, 2005)

En tercer autor a destacar és Fathali M. Moghaddam (2005), qui ha desenvolupat el seu model en forma d'escala del terrorisme, per definir el PRV. L'estructura es basa en 5 nivells, i cada esglaó es fa més estret a mesura que avança el procés. En aquest cas el protagonisme és pel sentiment de descontentament i adversitat percebuda, que signifiquen l'inici del procés de radicalització que culmina en terrorisme (cim). No obstant això, Moghaddam (2005) deixa clar que no tots els que inicien el procés, i que tenen cabuda a la base (anomenats descontents), acaben arribant fins l'esglaó final (terrorisme). Aquest model subscriu que les persones que inicien un PRV, ho fan contra alguna adversitat manifesta. Després d'un intent fallit de superar-la, aquestes persones acaben caient en la frustració, que els genera un sentiment d'agressió, que equival a una percepció causal que es personalitza en un responsabilitzant (enemic). Això últim es transforma en ira cap a l'actor identificat com l'enemic, i els torna, cada vegada més, en simpatitzants d'una ideologia extremista violenta o de grups terroristes que actuen contra aquest mateix enemic. Alguns es converteixen en simpatitzants d'aquests grups, o fins i tot s'uneixen a ells per promoure o executar actes de violència (cim).

Figura 3: l'escala del terrorisme (Moghaddam, 2005)

En la mateixa línia Moghaddam, la Policia de Nova York (NYPD) ha desenvolupat un model de PRV que se centra en la transformació de l'individu, amb un enfocament de baixa a dalt (en anglès, bottom-up), a través d'un procés lineal de quatre etapes (Silber i Bhatt, 2007). La primera etapa, pre-radicalització, és prèvia a què un individu sigui exposat a la ideologia salafista gihadista. La segona, auto-identificació, és el procés d'exploració de la doctrina salafista, amb adopció o assumptió dels seus principis i valors (simpatitzant). La tercera, adoctrinament, és l'etapa en la qual l'individu la persona assumeix les creences i compromís amb la ideologia del grup on forma part. Per últim, gihadització, consisteix en passar a l'acció violenta.

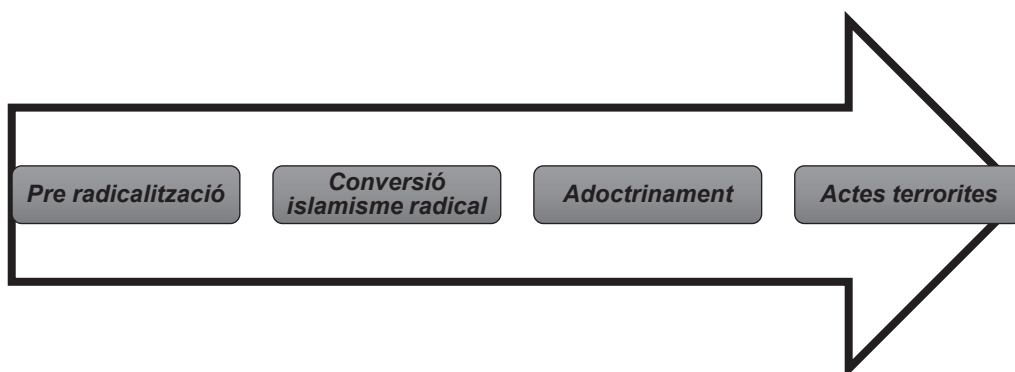
Figura 4: Model de gihadització de la Policia de Nova York (Silber i Bhatt, 2007)

Un model similar als anteriors és el treball de Tomas Precht (2007), qui ha definit el PRV des d'un enfocament de dalt a baix (en anglès, top-down), com un procés que inicien persones quan, sovint, se senten frustrades amb la seva vida, societat o el govern. En aquest sentit, ha desenvolupat un patró típic, en el qual aquestes persones es troben amb altres individus d'idees similars, i junts travessen algunes fases que, finalment, acaben amb actes violents o terrorisme.

Precht (2007) insisteix, però, que només uns pocs arriben fins el final, i que alguns, fins i tot, abandonen el PRV al llarg de les seves diferents fases. Això mateix també ho apunta Horgan (2009), com a desvinculació. Les fases del patró típic del PRV, segons Precht (2007: 83-88), són la Pre radicalització, conversió i identificació amb l'islamisme radical, adoctrinament i actes terroristes.

Figura 5: patró típic de la radicalització (Precht, 2007)

Com a objectiu per identificar i analitzar els factors que influeixen en el PRV a Europa, centrant l'objecte en el terrorisme autòcton (en anglès, homegrown), Precht (2007:56-66) descriu tres factors motivacionals del PRV:

1. Factors de rerefons: inclouen conflictes personals, identitat religiosa, experiències negatives (Per exemple: la discriminació) o la manca d'integració social.
2. Factors desencadenants: inclouen persones i/o esdeveniments, amb individus que assumeixen el paper de líder carismàtic, i polítiques que indirectament provoquen o inciten la reacció o activisme de certes persones.
3. Factors d'oportunitat: inclouen la capacitat d'accés o exposició d'un individu a idees extremistes que penetrin en la seva esfera personal. Destaquen espais físics (Per exemple: mesquites), virtuals (Internet) o grups o col·lectius socials.

Finalment, en les seves conclusions, Precht (2007), afirma que en el terrorisme autòcton (en anglès, homegrown):

La pertinença, la identitat, la dinàmica de grup i els valors són elements importants en el procés de transformació. La religió juga un paper important, però per a alguns serveix més aviat com un vehicle per complir altres objectius. Un denominador comú dels seus simpatitzants és que, els que formen part d'ells són persones que estan en una cruïlla de la seva vida, i en l'altra el desig o una causa.

(Precht, 2007: 83)

Els darrers autors a destacar són Clark McCauley i Sophia Moskalenko (2008), que exposen el PRV com un compromís previ als conflictes entre certs grups i la violència. Aquest compromís vindria, aparentment, impulsat per canvis en les creences, sentiments i comportaments dels individus, que justifiquen la violència intergrup al i els exigeix sacrificis en defensa de l'endogrup.

Aquest model s'explica mitjançant la Piràmide de Radicalització Política, on McCauley i Moskalenko (2008) detallen que els nivells més alts de la figura estan associats amb un major compromís, però associat a un nombre reduït d'individus (McCauley & Moskalenko, 2008:415-33):

- El cim: hi tenen cabuda aquells perfils radicals més actius (pocs), a qui se'ls relaciona amb grups simpatitzants o de creences extremistes.
- El nivell per sota: el conformen individus els activistes no violents, que donen suport polític o financer, i també suport explícit a aquells que estan per sobre.
- El nivell mig: està compost per un grup de militants que coincideixen amb els objectius pels quals els violents estan lluitant.
- El nivell baix: el forma el grup de simpatitzants que es mostren d'acord amb la causa del grup

La base de la piràmide està formada per un grup molt més ampli, que són catalogats de simpatitzants no violents. Aquest conglomerat constitueix un grup social que el grup violent representa en el nivell més elevat.

La perspectiva d'aquets model pretén distingir els radicals violents (cim) dels no violents (base). El nombre de cada nivell, el seu compromís i suport a la causa política augmenta a la vegada que es redueix en dimensió. El model detalla com un volum de persones transita fins als extrems, exposant que no tothom arriba al cim. L'aspecte rellevant en aquest cas és que s'allunya del model individual, i introdueix el paper de les ideologies que vinculen els terroristes amb la societat en general. Per aquest motiu, els militants són el primer nivell preocupant perquè s'identifiquen amb el grup, i com aquest grup es preocupa per ells.

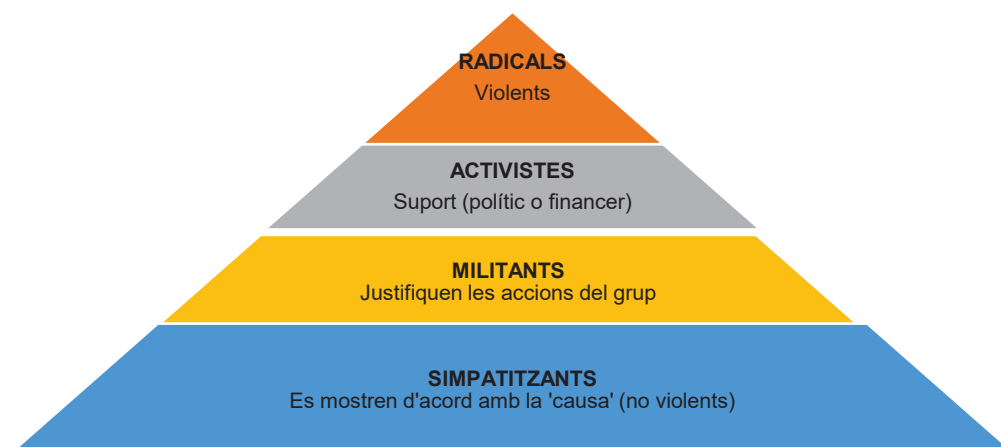
Per últim, McCauley i Moskalenko (2008) conceptualitzen que la radicalització política és un canvi en les creences, sentiments i accions de suport i sacrifici pel conflicte intergrupal. Per tant, deixen clar que molts dels factors de radicalització d'individus i grups són en gran part reactius, i els impulsors no són intrínsecs a individus específics, sinó que es troben en molts dels contextos del seu entorn. Això posiciona aquest model amb un enfocament relacional i la radicalització dels grups pot interpretar-se com una resposta a les accions d'altres actors.

En les seves conclusions, Mc Cauley i Moskalenko exposen que:

La radicalització política d'individus, grups i públics en massa ocorre en una trajectòria d'acció i reacció en la qual l'acció de l'estat sovint juga un paper significatiu. La radicalització sorgeix en una relació de competència i conflicte intergrupal en què tots dos costats es radicalitzen. És aquesta relació la que s'ha d'entendre si es vol evitar que la radicalització arribi a ser violenta (terrorisme).

(Mc Cauley i Moskalenko, 2008: 415-33)

Figura 6: model piràmide de la radicalització (McCauley i Moskalenko, 2008)

Com s'observa, els quatre models conceptuals i teòrics són gairebé similars, malgrat les particularitats de cadascun. Tots els estudis presenten el PRV en forma d'escala, piràmide o evolució, que en un principi moltes persones el poden iniciar, però no tots arriben fins el final (cim). El pas final el defineixen com un desenllaç cap a la violència (McCauley i Moskalenko, 2008) o actes terroristes (Moghaddam, 2005 i Precht, 2007). Per tant, aquests models basen principalment el procés de radicalització en la ideologia (cognitiu) i la radicalització violenta (terrorista), com a factors més endògens, i exposen una teoria completa, que desenvolupa allò que hem observat en la teoria social i els estudis empírics, socials i psicològics basats en estudis de casos i/o factors exògens, com són els moviments i xarxes socials, els conflictes o vulneracions alienes a la persona (Sageman, 2008 i Jordán, 2009), la formació i les relacions amb membres de grups radicals (Hegghammer, 2013).

En aquesta anàlisi conceptual, destaquem la investigació de Precht (2007), qui explica el PRV a Europa, a partir de factors motivacionals (rerefons, desencadenats o oportunitat), que, a diferència de Neumann i Rogers (2007), sí que apunta als espais físics com un factor d'oportunitat, com són les mesquites, per caure o patir un procés de radicalització violenta (Per exemple: Ripoll l'any 2017). En aquest sentit, la present investigació pretén centrar-se en aquests espais i, sobretot, en els seus dirigents, activitat i motivació de la seva cooperació, com a mesura de participació en la prevenció i/o detecció de persones que puguin ser vulnerables i caure en un PRV.

1.3.4. Conclusions

En l'estratègia per combatre la radicalització violenta i el reclutament s'han de considerar certs aspectes detallats al llarg del present capítol, tals com que la radicalització és un procés multi causal, on destaquen alguns factors com el greuge (factors push), que empenyen els individus cap a una ideologia extremista per, possiblement, atracció (factor pull). Les comunitats musulmanes poden exercir de contrapès davant l'atracció d'algunes persones a l'hora de fixar-se en grups salafistes gihadistes. Per assessorament, formació, facilitats o entorns segurs, que farien de tallafocs a la capacitat de reclutament dels salafistes gihadistes. Les ideologies que defensen la violència es desenvolupen en contextos i entorns concrets, incloses les estructures familiar, econòmiques, socials o polítiques (Jordán, 2009). Una intervenció preventiva de les comunitats musulmanes, sigui per detecció o denúncia, ajudaria a combatre radicalització violenta dins del espai de culte (oratoris i mesquites). En aquest sentit, la cooperació en prevenció o detecció de persones radicals o immersos en un PRV podria activar mecanismes d'ajuda dins o fora de la comunitat, amb la consegüent protecció, pla de formació i informació.

En les comunitats musulmanes, la radicalització violenta pot penetrar per diferents vies, segons les condicions següents (Horgan, 2005): en primer lloc, persones que la religió els suposi una afecció després de patir un greuge, o el greuge sofert pel fet de practicar la religió musulmana. Per exemple: la discriminació que pateixen alguns musulmans que conviuen en països no musulmans pel sol fet de voler practicar la seva religió. En segon lloc, les afiliacions a un moviment o el compromís ideològic de la comunitat o del seu predicador. Per exemple: un imam salafista gihadista que divulgui el seu discurs o defensi la violència. Per últim, la convicció personal i el compromís amb la causa que poden acabar en accions violentes, o participar en accions violentes per enfortir una convicció personal i el compromís amb una causa. Per exemple: els joves de Ripoll (2017) i el seu desig de cometre un atemptat per mostrar compromís amb una lluita per defensar l'islam.

A partir d'aquestes condicions de la radicalització, queda evident, doncs, que no tots els radicals acaben cometent actes terroristes, però sí que tots els terroristes són radicals (Precht, 2007; Moghaddam, 2005 i NYPD, 2007). En aquest sentit, es pretén estudiar si els centres de culte, amb la seva activitat, poden generar i oferir un espai segur per exercir drets religiosos sense restriccions, amb un assessorament i formació religiosa sense interpretacions esbiaixades. A la vegada, s'estudiarà com exerceixen el seu rol els dirigents, com és la contractació d'un imam, i si hi ha prevenció i detecció de conductes de persones que bé podrien ser radicals, afectats per sermons de predicadors i/o reclutadors dins o fora de l'oratori o mesquita (Precht, 2007), com va ser el cas de la cèl·lula de Ripoll (2017).

Per acabar, destaquem que la radicalització és un procés de diversos nivells i fases, com suggereix el model d'escala (Moghaddam, 2005) o piramidal (McCauley i Moskalenko, 2008). En conseqüència, per evitar un possible ascens o evolució fins el cim, els esforços en la prevenció caldria centrar-los, com bé afirma Jordán (2009), en els nivells macro, com són les polítiques públiques, i nivell meso o micro, com poden ser les accions individuals o d'associació, essent particularment protagonistes les comunitats musulmanes. Com hem vist, no hi ha una teoria ni una causa única de la radicalització. Els factors familiars, religiosos, ideològics, culturals o xarxes socials (internet) posen de manifest que cal un enfocament multinivell, centrat en l'individu i la societat, adaptat a cada cas (Sageman, 2008). Per tant, en consonància amb l'objectiu d'aquesta tesi, la participació d'actors públics (administració) i privats (comunitat musulmana) combinaria i sumaria esforços ideals per prevenir i detectar la radicalització violenta. En el cas de les comunitats musulmanes, bé podria ser una narrativa clara, objectiva i adequada per evitar el suport a la violència. Els instruments per generar aquesta narrativa hauria d'implicar el rol que exerceixen els imams contractats si disposen d'una formació homologada, per fer front a la radicalització infiltrada en espais propis o aliens als oratoris i mesquites.

1.4. Hipòtesi de treball

Per estudiar la cooperació de les comunitats musulmanes a Catalunya, sigui en qüestions prevenció o detecció de la radicalització violenta, es planteja una hipòtesi basada en tres factors: Motivació, dimensió i lideratge .

En aquesta tesi anticipem que el més probable és que les associacions amb una directiva o associats sensibilitzats amb la problemàtica, a nivell intern i/o extern, que suposa el PRV, i segons la dimensió de la seva associació (gran, mitjana o petita), decidiran cooperar amb les institucions, sempre i quan hi hagi els elements necessaris, com poden ser els canals de comunicació o els interlocutors adequats, per aportar els seus coneixements o cooperació, i així participar en les polítiques de prevenció i detecció. Per exemple: cooperació amb les institucions o les Forces i Cossos de Seguretat.

La hipòtesi principal és que certes comunitats sí cooperen amb l'administració en funció de la seva motivació, dimensió i el rol dels seus dirigents (líders). L'interès o els incentius que suposen la prevenció de la radicalització violenta, per a la pròpia comunitat, motiva la cooperació i, a la vegada, diferencia les comunitats que generen una relació com a part d'un projecte mixt format per actors públics i privats. En aquest cas, la dimensió de l'associació és important, per saber si disposen de capacitat. Per exemple: temps, mitjans, coneixements, personal, habilitats, etc. per cooperar i participar en la prevenció. Per últim, a més de la motivació i dimensió, per generar una acció de cooperació, amb la consegüent capacitat resilient de la comunitat, destaquem l'estil de lideratge i direcció de les comunitats, que bé podrien ser facilitadors, per aprovar, o entrebanc, per desaprovar o, fins i tot, frenar i anul·lar l'acció de cooperar.

Per entrar amb més detall, exposem tot seguit, desglossats, els factors estructurals de la hipòtesi:

1.4.1. Motivació

El procés de formulació de polítiques contra la radicalització violenta es desenvolupa amb un alt grau de satisfacció i eficàcia (benefici mutu) si es planteja a partir d'una relació multidisciplinària, implicant actors públics i privats

(Jordán, 2009). Aquesta dinàmica fa sorgir interessos, alhora que genera una resiliència comunitària, la qual enforteix ambdós actors i desenvolupa capacitats que es tradueixen en polítiques de participació activa de les comunitats interessades en cooperar.

En aquest cas es pretén aprofitar la finestra d'oportunitats per estudiar la cooperació de les comunitats i així crear, canviar o actualitzar una agenda de polítiques públiques. Per dur a terme l'estudi, tal i com descriu Kingdon (1984) en la fusió de política i problema, cal un catalitzador, un investigador, que aprofiti un moment adequat, Per exemple: Nivell d'Alerta Antiterrorista 4³¹, per aconseguir un objectiu concret, en aquest cas estudiar la prevenció i detecció de la radicalització, i correspongui a un problema real: el PRV. En aquest sentit, plantejem la motivació per cooperar com una variable exògena, davant d'un problema concret i real, on les accions de cooperar són voluntàries, i creixeran en funció de si les comunitats interessades consideren que la seva participació és necessària per aconseguir un resultat positiu: a nivell intern, un benefici, a nivell extern, un incentiu. D'altra banda, és significatiu el rol de les institucions i la seva pro activitat. Per exemple: posterior als atemptats de Barcelona i Cambrils (2017), es va iniciar una campanya de trobades, diàleg i contacte amb les comunitats musulmanes de Catalunya, per incentivar, sobretot, el diàleg i mostrar-los suport i animar-los a continuar treballant per a la convivència, la solidaritat i la tolerància³².

El model proposat es basa en, com exposen Ansell i Gash (2008), fomentar una xarxa de confiança i comprensió, compartida entre les associacions i l'investigador, que ajudin a facilitar informació per respondre sobre l'acció cooperació. D'altra banda, i en tractar-se d'una comunitat musulmana amb un teixit associatiu correlacionat (federacions, relacions familiars, amiat, etc.), la

³¹ La classificació prevista al Pla de Prevenció i Protecció Antiterrorista té 5 nivells d'activació, associats a un determinat nivell de risc: Nivell 1, correspon a baix risc, Nivell 2, risc moderat, Nivell 3, risc mitjà, Nivell 4, risc alt i Nivell 5, risc molt alt (Font: Ministerio del Interior)

³² Convocatòria de la Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona i la Direcció General d'Afers Religiosos de la Generalitat: Trobada amb les Associacions musulmanes de la Província de Barcelona (22 d'agost de 2017). Font: https://www.barcelona.cat/infobarcelona/ca/lajuntament-de-barcelona-i-la-generalitat-de-catalunya-transmeten-el-seu-suport-a-les-comunitats-musulmanes-de-barcelona_543925.html (consulta 3/12/2021)

cooperació prèvia d'una comunitat veïna o coneguda podria l'interès, perspectives o motivació de voler formar part d'una xarxa de cooperació. Per contra, una experiència negativa podria obstaculitzar els esforços d'iniciar una relació de cooperació.

Destaquem també la ideologia que pugui exposar obertament una associació, la qual pot significar un handicap o un valor positiu per motivar l'acció de cooperar amb actors públics. En el primer cas (negatiu), bé perquè sigui conseqüència de la desconfiança, desconeixement o de considerar l'administració com un element intrusiu (un enemic). En el segon cas (positiu), bé sigui per estimular una bona relació amb l'administració i la societat d'acollida, a la vegada que una manera de promocionar la pràctica religiosa pacífica.

Finalment, el resultat de la variable motivació serà positiu (alt) si hi ha un incentiu i/o interès en participar en programes de cooperació, una pro activitat de les institucions, altres comunitats també cooperin (bones experiències) o que la ideologia declarada per la comunitat no sigui contrària a l'acció de cooperar amb actors externs. D'altra banda, la motivació serà negativa (baixa) si no es donen alguna/es dels requisits esmentats.

1.4.2. Dimensió

L'activitat i funcionament de les comunitats musulmans implica temps, espai, mitjans, coneixement, personal o experiència, entre altres. En aquest sentit, plantegem la possibilitat que algunes comunitats tindran la voluntat de cooperar, però altres no podran o voldran participar en una xarxa de cooperació per, com exposa Warner (2006), manca de coneixement, personal i/o recursos. Hi haurà casos que, Per exemple: per manca d'habilitat o experiència en una xarxa cooperativa no voldran cooperar. En la aquesta tesi es considera clau classificar les associacions segons si són grans, mitjanes o petites³³, perquè en funció d'aquesta dada se sabrà el seu capital social, humà o financer, així com el funcionament intern i/o estructura. A partir de l'estructura interna, sabrem qui

³³ La classificació té en consideració, sobretot, dimensió el local i nombre d'assistents al centre (oratori o mesquita). En xifres, es tradueix en: comunitat gran > de 250 assistents; mitjana, entre 51 i 250, i petita, <50 assistents.

gestiona què, i com ho fan. Per exemple: les relacions externes (institucionals) o participar en una acció de cooperació.

1.4.3. Lideratge

El factor del lideratge el plantejem com un pilar propulsor de la cooperació, com bé exposen Vangen i Huxham (2003), ja que un líder facilitador serà imprescindible per validar o autoritzar una relació, presa de contacte o procés de cooperació. La figura del president, secretari o portaveu, dins d'una de junta d'una associació, seran clau per generar i/o classificar el nivell de cooperació, així com la negativa, destacant-ne els motius. Com també exposen Emerson, Nabatchi i Balogh (2012), que defensen que un o més incentius, de part dels líders, sempre hi són presents en una xarxa de cooperació comunitària. En aquest supòsit, es planteja el lideratge de la comunitat com a variable endògena, la qual classificarem segons una tipologia concreta. Per exemple: i) líders i junta escollits per sistemes democràtics que validen una relació cooperadora (alta); i ii) líders auto imposats o que s'envolten d'aquells que donin suport a la seva política, i que no validen una relació externa, o bé és poca o inexistent. En aquest darrer cas, caldrà diferenciar la no cooperació només en la qüestió de prevenció de la radicalització violenta, o qualsevol tipus de relació externa.

A partir de les dades i resultats obtinguts, es detallarà si hi ha correlació de nivells de cooperació segons si els líders són democràtics o no. Partirem del següent escenari hipotètic. En primer lloc, comunitats amb una cooperació alta són aquelles que ja estan implicades i/o participen en accions o projectes de prevenció de la radicalització violenta. Aquestes són comunitats que tenen líders democràtics i podrien exposar els seus motius per participar en aquesta mena d'accions o projectes. En segon lloc, les comunitats amb un historial de poca cooperació, o nul·la, que els seus líders, bé podrien ser democràtics o no, podrien exposar els seus motius de manca de cooperació per analitzar el seu model i les possibles carències.

La combinació dels escenaris exposats conduirà a un possible resultat que, en les comunitats grans o mitjanes, amb motivació alta, és més probable que sorgeixi una cooperació alta, sempre i quan els líders i la junta siguin escollits

mitjançant un sistema democràtic. D'altra banda, la resta de comunitats, que malgrat tenir motivació, algunes, per ser d'una dimensió petita es poden veure condicionades, i la seva cooperació podria ser poca o insuficient. El motiu d'aquesta última afirmació seria la manca de control o oposició, i que els líders siguin auto imposats, o elegits fora dels sistemes democràtics, que gestionen la comunitat segons el seu estil o ideologia, cosa que frenaria o anul·laria la relació de cooperació malgrat tenir motivació (algunes). No obstant, en aquest darrer escenari, malgrat una motivació baixa i/o lideratge no democràtic, a diferència de les comunitats grans i/o mitjanes, per pressions o influències externes podrien sorgir o generar-se casos de cooperació.

Per acabar, cal incidir en el rol de l'administració pública, qui té la tasca d'identificar diversos actors de cooperació, segons la matèria, camp o temàtica. No obstant això, el sorgiment d'una xarxa de cooperació en la prevenció de la radicalització violenta és sovint el resultat d'una interacció complexa entre múltiples actors. Per tant, plantegem el procés com un model dinàmic i inclusiu, format per professionals específics, especialitzats i implicats, que sàpiguen com executar el procés i responguin possibles consultes de les comunitats amb les que formarien una xarxa de cooperació. Per altra banda, les comunitats que prenen la decisió de participar activament en la prevenció de la radicalització violenta, és possible que es trobin amb dificultats o mancances. Per exemple: incertesa, desconeixement, falta de formació o claredat de conceptes, entre altres. Aquestes dificultats haurien de ser resoltes amb una actitud activa de l'administració, per generar interès i entorns propicis per construir ponts cap a una xarxa de cooperació publico-privada.

2. CAPÍTOL 2: REVISIÓ DE LA LITERATURA I CONTEXTUALITZACIÓ

2.1. Revisió de la literatura: La desradicalització

En les primeres teories de desradicalització el model presentava un procés no lineal de desvinculació o desradicalització basat els següents canvis d'identitat (Barrelle, 2015: 135): a) una reducció en la intensitat del compromís amb el grup extremista; b) el desenvolupament d'una nova identitat (pròpia), i c) la recerca d'una nova persona o entitat amb la qual identificar-se. Aquests canvis ocorrien en els següents contextos de relacions socials, confrontament amb la societat, d'identitat, d'ideologia o d'orientació cap a l'acció. Aquest model permetia diferents etapes de desradicalització i desvinculació per a cada individu radicalitzat.

Un aspecte important de la desradicalització és que, la desconexió ha d'implicar tant la sortida de l'entorn extremista com la reactivació d'un entorn no extremista. Sovint, certs programes ignoren o minimitzen la importància de trobar una nova identitat i/o la reintegració a la societat (no radical) dels afectats, que és també la raó per la qual els ex extremistes, com a assessors, expliquen que dona sentit a curt termini, fins que el procés es converteix en una nova etapa per construir una nova vida sense cap vincle amb el passat radical.

En una intervenció de desradicalització eficaç s'haurien d'incloure els elements ideològics, descrits anteriorment (problema, solució i visió), bastos en factors de pressió i tracció (push & pull, en anglès) i els elements actitudinals, basats en l'acció violenta (Dalgaard-Nielsen, 2013: 100-103). Aquest procés s'ha d'adaptar a nivell individual i factors de cada cas i persona. La desradicalització és, doncs, un procés de (re) pluralització que permet connectar mètodes d'intervenció seleccionats amb una teoria de l'efecte i l'oportunitat basada en l'evidència, per diferenciar l'èxit de les eines potencialment contraproductives o ineficaces per a cada participant. Aquesta comprensió del procés exclou les raons de les causes psicopatològiques, com són l'ús de la violència per satisfacció sàdica. En canvi, sí inclou aquells processos intencionals quan disminueix el compromís amb una ideologia extremista, però no els canvis en les formes de radicalisme, com són la desvinculació o la sortida forçada. Per exemple: l'empresonament posterior a

un judici. Cal destacar que la desradicalització es basa en des-pluralització (causa) i re-pluralització (objectiu), que es basa en dos processos individuals i que s'emmarquen en un mateix món que envolta l'individu.

2.1.1. La ideologia

La gran diferenciació conceptual entre desradicalització i desvinculació es basa les metes conductuals o actitudinals dels programes, i les seves línies centrals (Bjørge & Horgan, 2009). Aspectes com l'avaluació, valoració de l'efecte i l'èxit de el programa estan directament influenciats per la ideologia. Alguns estudis revisats argumenten que la desvinculació o exclusió deliberada de la ideologia d'un programa és la forma molt més efectiva i pragmàtica d'èxit. Per exemple: programes aplicats a Suècia. En canvi, hi ha altres estudis que basen l'èxit en la reeducació ideològica o teològica. Per exemple: programes aplicats a Aràbia Saudita (Koehler, 2015a).

Els programes esmentats van dirigits a aquells individus i grups que donen suport a la violència basada en una ideologia religiosa o política. La ideologia té una importància per als implicats en aquests programes, ja que la majoria d'ells han estat disposats a cometre delictes, fins i tot morir o anar a presó, en nom d'aquesta ideologia. El rol de la ideologia per als programes de desradicalització, segons Koehler (2015), destaca per tres aspectes: a) Cal analitzar-la segons el comportament individual (radicalització o violència); b) Ha d'estar vinculada a un disseny organitzacional i als mètodes pràctics del programa, així com les conseqüències de la seva implementació (avaluació i mesurament); c) Cal considerar diferents significats i implicacions psicològiques, per avaluar, disseny i elaborar un programa adequat. La comprensió de la ideologia afecta certs moviments socials com són assumir una major coherència ideològica, una major unanimitat ideològica entre els participants, una major correspondència entre ideologia i comportament del que podria ser el cas i, finalment, que els discursos i els marcs es deriven merament ideològicament.

Una funció principal d'una ideologia és consolidar la relació paraula-concepte, i assignar un significat únic a un terme polític. Tota ideologia radical s'esforça per despluralitzar alguns significats atribuïbles a conceptes polítics (Freedon, 1994).

Així, aquesta ideologia permet un procés que delimita una gamma de conceptes polítics en què centrar-se, i triar les activitats del moviment. Les ideologies necessiten estar relacionades entre el pensament polític i l'acció política, perquè una de les seves funcions és vincular les dues qüestions. També són un mecanisme o pont que converteixen algunes opcions en accions a partir d'una decisió política (Freedon, 1994:155-56).

El conflicte entre els dos conceptes - pensament i acció política- genera una força impulsora essencial per radicalització (violenta i no violenta). És un procés de des-pluralització de valors i conceptes polítics que es fomenta a partir d'estratègies de contenció individuals i col·lectives per ressaltar i polaritzar la posició radical cap a la corrent ideològica principal, que es descriu com insuficient o feble. És aquí que els moviments socials radicals es dediquen a distribuir o captar adeptes, en una societat d'objectius que es puguin convertir en possibles adoctrinats (Koehler, 2015a).

2.1.2. Els programes de desradicalització

Un dels aspectes més problemàtics dels programes de desradicalització moderns és que, la responsabilitat recau en les institucions de seguretat (policia). Si només tinguessin l'objectiu específic de recopilar d'intel·ligència, seria comprensible i, en tot cas, només hi participarien els perfils més violents. Però no és el cas generalitzat dels programes de desradicalització actuals. En primer lloc, s'ha demostrat que la gestió per les agències de seguretat té un efecte directe o repercussió contra el participant del programa (Koehler, 2015:122). Hi ha un efecte 'traïdor' o de represàlia contra el participant, o la seva família, si col·labora o s'adhereix a un procés de desradicalització. En segon lloc, hi ha barreres psicològiques contra aquells que se'ls demana facilitar informació sobre els seus antics grups (radicals) o reclutadors. En tercer lloc, es fa més complex una reintegració reeixida a llarg termini si es col·labora amb qui ha acusat i condemnat al participant. Alguns de la comunitat podrien veure'ls, fins i tot, com a 'espies' de sistema. En quart lloc, els membres de el programa, sobretot els que són altament radicalitzats, són un perill per a la resta de el grup. No tots els participants han d'estar en el mateix grup o nivell. Finalment, dotar d'un enfocament de seguretat el programa, com a font de

recopilació d'intel·ligència, també podria ser una raó important de fracàs. Per exemple: els programes aplicats Aràbia Saudita (al-Hadlaq, 2015:37).

Iniciatives alternatives en la lluita contra l'extremisme violent i la radicalització han estat, també, els projectes contra narrativa, dissenyats per bloquejar els missatges i campanyes de reclutament dels extremistes. En destaquem alguns exemples, que segons Husain (2009), són:

- Sayyed Imam Al- Sharif (1950): Conegut com Dr. Fadl. Va ser una figura destacada en el moviment gihadista internacional i un col·laborador proper d'Ayman Al-Zawahiri (al-Qaida). Alguns dels seus escrits van ser utilitzats com a manuals d'al-Qaida. Va ser arrestat i empresonat, a Egipte, després dels atacs de l'11S (2001), i va trencar els seus vincles amb l'organització terrorista. Durant la seva estada a presó es va pronunciar activament en contra del gihad global, demanant el cessament de la violència tant els països musulmans com occidentals³⁴.
- Ed Husain (1974): Membre del grup britànic d'experts Quilian Foundation, format per ex extremistes (gihadistes) i membres de Hizb ut-Tahrir. Aquest referent es va convertir en membre principal del Council on Foreign Relations, assessor principal del govern de Tony Blair, i va treballar pel British Council. Actualment treballa pel Ministeri d'Afers Exteriors i de la Commonwealth britànic, i exerceix de docent sobre l'amenaça de l'extremisme islamista (violent).
- Maajid Nawaz (1978): També del grup britànic d'experts Quilian Foundation. Va ser candidat al parlament, per a la circumscripció de Hampstead i Kilburn de Londres (2015) Aquest va ser arrestat i empresonat per les seves activitats gihadistes (2001-06). Durant la estada a presó va estar en contacte amb Amnistia Internacional, i es va formar en drets humans. L'any 2007 va abandonar el partit Hizb ut-Tahrir, i des de llavors és defensor d'un islam moderat.

³⁴ The rebellion within.' Retrieved October 27, 2015, from: www.newyorker.com/magazine/2008/06/02/the-rebellion-within (consulta 7/03/2021)

Els exemples referenciats són alguns dels casos que els processos de desradicalització poden atraure persones, membres d'ex organitzacions terroristes, perquè van renunciar a la violència, i ara poden ajudar a les campanyes i plataformes que institucionalitzen el paper dels ex extremistes com un valor per desradicalitzar altres persones. Destaca en aquest sentit la plataforma AVE (Against Violent Extremism), finançada per Google i coordinada per l'Institut Britànic per al Diàleg Estratègic (ISD), que té com a objectiu reunir ex extremistes, víctimes del terrorisme i possibles experts³⁵.

La naturalesa específica dels esforços de desradicalització proporciona formes addicionals de debilitar i desestabilitzar les organitzacions terroristes. Tot i que és lògic que les agències de seguretat vulguin monopolitzar o mantenir el control sobre aquests programes, cal reconèixer que la desradicalització és una política híbrida que treballa amb múltiples angles, disciplines, actors i comunitats. Per exemple: societat civil, comunitats, autoritats, famílies i presons per aprofitar tot el potencial al seu abast (Horgan i Altier, 2012:84). A més, l'enfocament multidisciplinari ofereix beneficis que van molt més enllà del previst per les institucions, ja que ofereix un enorme potencial i facilita el pas dels 'radicals' penedits, voluntaris desvinculats, experts religiosos, etc. de voler participar-hi.

2.1.2.1. Metodologia

Hi ha certes similituds i diferències estructurals en els programes dissenyats per desradicalitzar o desvincular un grup considerat o acusat de ser radical o extremista. La desradicalització descriu, sovint, qualsevol esforç per evitar que la radicalització causi una confusió conceptual o significant (Bjørge & Horgan, 2009:3). En aquest sentit, és clau que els programes de desradicalització siguin dirigits o dissenyats cap a individus o grups que s'auto defineixen com a radicals, aquells que estiguin compromesos amb una ideologia específica, considerada extremista i/o donin suport explícit a la violència per motius polítics o religiosos (terrorisme). També aquells que són membres d'un grup etiquetat com a terrorista o extremista violent per una autoritat judicial, estat o organització

³⁵ L'any 2016 havia reunit 306 membres

internacional. D'altra banda, aquests programes han de tenir l'objectiu d'aconseguir un efecte definit i dirigit a reintegrar a un grup objectiu, dins la societat, a mig i llarg termini (Koehler, 2015:122).

L'efectivitat qualitativa d'un programa desradicalització, per ser eficaç, hauria de complir cinc criteris importants, segons Ravndal (2015:7): 1) Definir clarament el seu concepte i topologia per a una millor comprensió i adaptació als casos d'estudi. 2) Especificar si és de tipus descriptiu o explicatiu, per aspirar a execució adequada del programa. 3) Descriure els detalls que el constitueixen, segons la pròpia metodologia. Per exemple: inductiu o deductiu. 4) Proposar un model o matriu intuïtiva que faciliti la posada en escena. 5) Considerar una solució més simple, amb tipus excloents, per aprofitar la sinèrgia del programa.

La majoria dels països apliquen mètodes i eines que abasten tres nivells o escales d'impacte, així com tres tipus d'eines. Les escales d'impacte són a nivell macro, meso i micro social. La primera escala, macro, inclou eines a un major nivell (nacional o regional). El nivell meso inclou entorns socials o afectius (treball, família, escola, comunitat o el grup). Finalment, el nivell micro se centra en l'individu (nivell proper; entorn o intern). Aquests nivells d'impacte es poden enfocar en les tres categories següents: prevenció, repressió i intervenció.

En relació amb les tres categories mencionades, per contenir l'amenaça que suposa la radicalització violenta, a nivell micro, les forces de seguretat investiguen i detenen els terroristes, per passar-los a disposició judicial. D'aquesta manera, a nivell meso, s'intenta anul·lar i castigar els grups extremistes, a més de proporcionar intel·ligència i investigar a fons aquestes agrupacions, a la vegada que es protegeix la societat de l'amenaça que suposa el terrorisme a nivell macro.

En alguns països o regions, a nivell meso, s'ha introduït el concepte de policia comunitària per generar més proximitat i comprensió d'entorns socials, comunitats o grups considerats vulnerables. En el cas de Catalunya, són un exemple pràctic les policies local i la policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, que desenvolupen el concepte de policia de proximitat com a acció que consisteix en adaptar el patrutatge a les necessitats de la ciutadania, les seves inquietuds i les seves demandes, mitjançant el diàleg i la confiança, dirigint el

servei principalment a la prevenció i l'assistència i l'auxili a les persones com a eix primordial a l'hora d'invertir els esforços, temps i dedicació policial. En aquesta estratègia policial, el servei intenta promoure la participació del ciutadà en la seva pròpia seguretat fent-lo co-responsable mitjançant consells i mesures de prevenció. Aquest servei l'exerceixen grups de proximitat i oficines de relacions amb la comunitat (Gencat, 2024).

Pel que fa la prevenció, a nivell macro, el sistema educatiu és cabdal ja que proporciona una formació bàsica en drets humans, estàndards cívics, respecte a la llei, etc. Les altres eines, a nivell meso, són els anomenats programes de cohesió comunitària, per vèncer o resistir als adoctrinaments o intents de reclutament dels extremistes. A nivell micro, la família i l'entorn són vincles que enforteixen l'individu i la seva pertinença a un nucli (afectiu).

La prevenció té entre els seus múltiples objectius reduir l'atracció cap a un grup radical o extremista (Williams et al, 2015: 45), raó per la qual es combat la radicalització i l'extremisme violent. És així que molts dels programes de desradicalització també són considerats preventius, donant a entendre que es tracta d'una classificació i conceptualització més de la prevenció. Per exemple: prevenció terciària (Harris-Hogan, et al, 2015: 15).

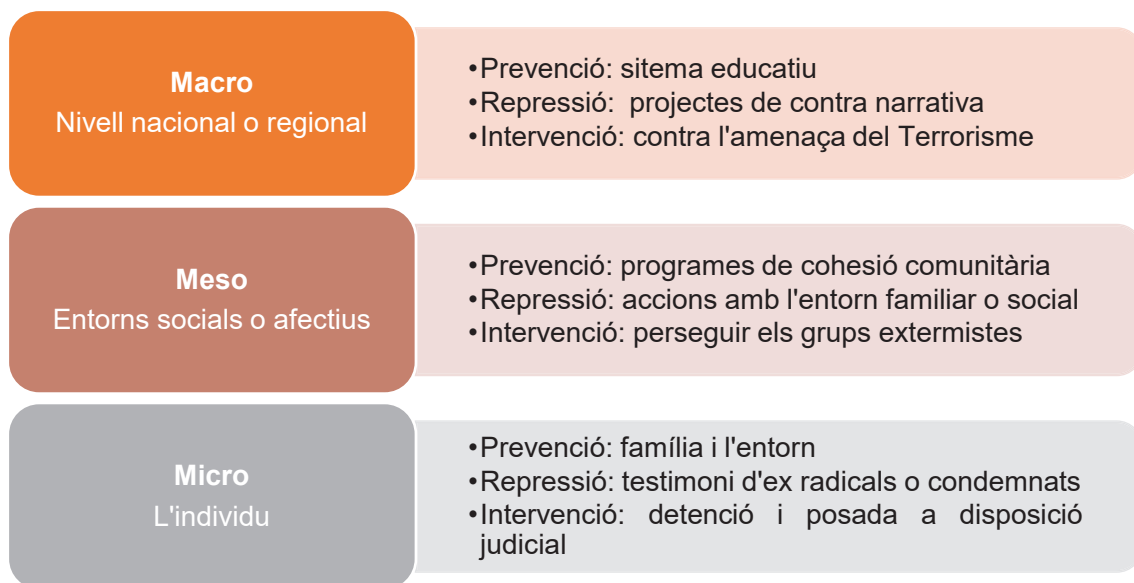
Repasant els objectius de la prevenció, s'observa que la prevenció primària pretén evitar l'amenaça (terrorisme), la prevenció secundària intenta evitar la seva consolidació, i la prevenció terciària minimitzar o eliminar que torni a ocórrer en el futur, i així la intervenció de rehabilitació evitaria la reincidència o recaiguda (Caplan, 1964).

Entrant de fons en el tema, en la desradicalització es requereix un subjecte que pugui considerar-se radical, mentre que la prevenció es requereix activitat ex ante i ex post. Per tant, les eines i programes relacionats amb la desradicalització i la desvinculació, a nivell preventiu, es poden entendre com a programes de reintegració i rehabilitació.

A nivell macro, hi ha projectes de contra narrativa a nivell nacional o internacional, que també són eines de prevenció de la radicalització violenta. A nivell meso, hi ha accions dissenyades cap a l'entorn familiar o social dels individus radicalitzats, per evitar el seu compromís i participació en el terrorisme

i l'extremisme violent (El-Said, 2012). A nivell micro, hi ha accions amb individus que tenen l'objectiu ajudar-los a deixar els entorns i /o ideologies radicals. Per exemple: ex combatents o extremistes que mostren el seu testimoni en escoles o conferències.

Figura 7: mètodes i eines a partir del nivells o escales d'impacte de la radicalització (elaboració pròpia)

Els programes de desradicalització, com a eina d'intervenció a nivell individual, han de tenir els següents objectius i/o característiques, segons Koehler (2016):

- Actor: els programes de desradicalització tenen un fort impacte en la credibilitat i eficàcia a l'hora d'accedir a un grup específic. Així és que, els programes governamentals a les presons poden ser considerades com a accions de 'l'enemic', que, de fet, és el responsable d'empresonar, en primera, instància, la persona objecte de desradicalitzar. Les autoritats religioses o el personal d'aquest programa també es podria considerar com a 'traïdor' o empleat del govern, el que podria augmentar les possibilitats de rebuig per part dels participants.
- Contacte: és important la manera en la que es contacta amb els participants dels programes de desradicalització. Es poden realitzar de diverses formes, encara que les més efectives són les d'enfocament actiu

i passiu. L'actiu, es dirigeix proactivament a un grup 'objectiu' en un intent de persuadir o convèncer, fins i tot amenaçant amb un càstig, perquè participi en el programa de desradicalització (s'ofereixen beneficis per a la participació). El passiu, es basa en la iniciativa dels potencials perfils interessats en el programa, que demanen ajuda per desvincular-se del seu grup o entorn radical' (persona amb una predisposició cognitiva o motivació).

- Ideologia: alguns programes de desradicalització inclouen una càrrega ideològica o de desconexió psicològica en el seu disseny. Aquesta dinàmica és àmpliament aplicada en els contextos occidentals.

2.1.2.2. Tipologia

Entre els diferents programes de desradicalització existents, segons Koehler (2016), destaquen set models enfocats principalment en els àmbits d'educació, interessos personals, religió, ideològic, psicològic, etc. Aquests programes poden ser administrats per agències governamentals, com són l'actiu amb càrrega ideològica, actiu sense càrrega ideològica i el passiu amb o sense càrrega ideològica. Poden ser administrats per agències no governamentals, com són el passiu amb càrrega ideològica, passiu sense càrrega ideològica i l'actiu amb o sense càrrega ideològica. I poden ser administrat per ambdues organitzacions (mixt), com és el Passiu amb càrrega ideològica.

Figura 8: programes de desradicalització (elaboració pròpia)

Porgrames Governamentals	Porgrames no Governamentals	Programa Mixt
<ul style="list-style-type: none"> • Actiu amb càrrega ideològica: s'executen a les presons, amb el focus en els interns. Existeixen a Aràbia Saudita, Singapur o Iemen • Actiu sense càrrega ideològica: centrat en l'educació, formació, assessorament i assistència social o econòmica. Per exemple: Coordinador Nacional de Lluita contra el Terrorisme d'Holanda (NCTV), Consell Islàmic de Victòria (Austràlia), AARHUS (Dinamarca) i BIGREX (Alemanya). • Passiu amb o sense càrrega ideològica: se centra en l'abandonament voluntari dels entorns radicals. Per exemple: CHANNEL (Regne Unit) o Stop Djihadisme (França) 	<ul style="list-style-type: none"> • Passiu amb càrrega ideològica: ONG o associacions. L'objectiu és identificar raons individuals existents per desradicalitzar. Per exemple: Xarxa Alemanya de Prevenció de la Violència (VPN), Life After Hate (EUA), Associació Marroquina Holandesa (SMN). També Radicalisation Awareness Network (RAN) i Xarxa Against Violent Extremism (AVE) • Passiu sense càrrega ideològica: pràctiques de desvinculació a través de la reinserció laboral, teràpies familiars, seguiment mèdic o psicològic, assistència legal. Per exemple: EXIT (Suècia) • Actiu amb o sense càrrega ideològica: enfocament actiu de connexió amb el grup d'interès. OSINT per identificar individus i grups d'interès. Causen menor rebuig. Per exemple: Alemanya 	<ul style="list-style-type: none"> • Passiu amb càrrega ideològica: l'objectiu és intentar resoldre el problema de la radicalització a través de tècniques i dinàmiques de gestió de casos sensibles. Combina les fortaleses dels actors governamentals i no governamentals. Per exemple: Xarxa de Conselleria per a la Radicalització, dirigida per l'Oficina Federal Alemanya d'Assumptes de Migració i Refugiats.

Tot seguit exposem els set models, segons el grup de gestió, si són actius o passius, i si tenen càrrega ideològica (Bjørgero & Horgan, 2009: 252):

Programes governamentals: actius amb càrrega ideològica

Són els programes de desradicalització més generalitzats i s'executen a les presons. El seu gran avantatge és el temps disponible, l'accés directe als participants, els alts nivells de control i la informació. Un avantatge relatiu és que tenen un major èxit amb les persones menys radicalitzades, que són simples simpatitzants o aliens al nucli dur d'un grup radical. D'altra banda, es considera de manera positiva la inclusió d'autoritats religioses i acadèmics, per

debatre i formar els participants en teologia; abordant així l'aspecte teològic o específic de la radicalització (al-Hadlaq, 2015). El seu desavantatge recau en la resistència psicològica dels participants, causada per una manca de predisposició cognitiva o motivació real de voler abandonar el seu grup o entorn radical (Dalgaard -Nielsen, 2013). A això cal sumar que, el programa el dissenya i executa el govern, qui és culpable, en part, d'haver detingut i empresonat l'individu radical sotmès a una ideologia contrària al estatus quo.

Aquest tipus de programes existeixen, entre altres països, a: Aràbia Saudita (al-Hadlaq, 2015), Singapur (Rabasa et al., 2010) o Iemen (El-Said, 2012a). Els programes esmentats disposen de recursos financers substancials per impartir una versió moderada de l'islam, mitjançant autoritats religioses oficials. En aquests països, no obstant, se'ls ha acusat de fer servir tècniques basades en l'agressió física o denegar drets (visites familiars, ús de instal·lacions, etc.) per persuadir o coaccionar els radicals de participar en el programa (Ganor & Falk, 2013).

Programes governamentals: actius sense càrrega ideològica

Són programes centrats en la desvinculació, que tracten d'aconseguir un canvi de comportament dels participants, i així reinserir-los a la societat. El disseny es basa en l'educació, formació professional, tutories individuals, assessorament psicològic i assistència social o econòmica per a necessitats vitals. Hi ha programes d'aquest tipus a Espanya (Soriano, 2014), França (Hellmuth , 2015b), Regne Unit (Neumann, 2010), Països Baixos (Schuurman & Bakker, 2015), entre altres. Les autoritats responsables dels programes reconeixen que és necessari proporcionar consell o assessorament religiós malgrat no estar inclòs en el disseny perquè el programa no inclou càrrega ideològica. Destaca, com a exemple, la iniciativa del cas holandès, dirigida pel Coordinador Nacional de Lluita contra el Terrorisme (NCTV), que va proposar un intervenció cognitiva amb mentors externs, amb un alt nivell de coneixement teològic, tot i que no van aconseguir els resultats esperats (Schuurman & Bakker, 2015). En relació amb aquest fet, es va descobrir que la falta d'imams capacitats en presons és un problema generalitzat en els països occidentals (Neumann, 2010). Això ha estat suplert, en part, per les associacions musulmanes, per poder oferir orientació i assessorament als presos, i així fomentar la

seva reintegració i abordar certes interpretacions o debats sobre el Islam. Un exemple d'aquesta acció és el cas la presó de Goulburn (Austràlia), que van desenvolupar un projecte pilot amb la col·laboració del Consell Islàmic de Victòria, oferint assessorament, tutories i conferències a les presons de Melbourne com a part del Community Integration Support Program (CISP), l'objectiu del qual era rehabilitar els extremistes durant i després del seu pas per presó (El-Said, 2015:76-95).

Altres programes, que funcionen fora de presó, són: Primer, el programa danès AARHUS, que es basa en el model Escola, Serveis Socials i Policia (En anglès, SSP). Existeix des de 1980, però després dels atacs de l'11-S va incloure la radicalització religiosa. És un model dins de la institució policial (El-Said, 2015:76-95), amb equips mixtes (policia i treballadors socials), que compta amb espais d'atenció on s'intercanvia informació i coneixement amb o sobre individus radicalitzats (Per exemple: escoles). Això es tradueix en xerrades o assistències a persones que es dirigeixen als llocs d'atenció, i comuniquen informació sobre casos o persones radicalitzades (pares, amics, familiars, etc.). L'equip assistencial ofereix els mitjans o facilita l'assessorament per a una reintegració, assistència psicològica i/o desradicalització, segons els nivells detectats. Per exemple: radicalització primària o retornats de Síria. El segon, el programa BIGREX (Alemanya), que existeix des de 2001, i també està administrat per la policia, juntament amb un equip de treballadors socials. El seu objectiu és contactar amb membres o simpatitzants de l'extrema dreta, mantenir una entrevista i aconseguir una intervenció perquè abandonin el moviment.

Programes governamentals: passius amb o sense càrrega ideològica

Són programes d'assessorament gestionats per l'administració, existeixen des de 2014, ofereixen serveis específics, i el seu disseny es basa en atreure persones que vulguin abandonar voluntàriament entorns radicals, o que els seus afins informin (associate gatekeepers, en anglès) del cas per facilitar ajuda a la persona radicalitzada (Williams et al., 2015). Per exemple: França (Garreau, 2015), Països Baixos (Olmer, 2015), Espanya (Jones, 2015) o Bèlgica (Solyom, 2015). Es tracta de programes que es basen en la filtració, amb comunicació directa o indirecta sobre una persona o entorn social, que informa un amic o

familiar. Això genera una situació crítica entre els que informen o transmeten el fet, ja que sovint els deixa al descobert (Williams et al., 2015:46). Per aquest motiu, una alternativa ha estat facilitar múltiples canals de denúncia, basats en l'anonimat, seguretat i accessibilitat de l'informador (Borum, 2013; Rowe et al, 2009). L'exemple més conegut d'aquest tipus de programa és la iniciativa britànica CHANNEL, engegada com a part de la línia PREVENT, dins de l'Estratègia contra el terrorisme CONTEST després dels atemptats terroristes de Londres (2005). Aquest programa, en primer lloc, intenta identificar les persones en risc o vulnerables a la radicalització violenta. En segon lloc, realitza una avaluació de risc³⁶, per finalment desenvolupar el suport adequat (HM Government, 2010). Si es considera que una persona està en risc, es deriva el cas a agents especialitzats per oferir serveis o l'ajuda necessària. Les dificultats a què s'exposa aquesta iniciativa, que ha estat boicotejada per algunes associacions musulmanes (Choudhury & Fenwick, 2011), es basa en la percepció, i que ha acusat el programa d'assistir un mínim percentatge (10%) de casos per actors multidisciplinars, quedant així la majoria de casos (90%) gestionats per la policia i/o altres organismes públics de seguretat (Hamilton 2015).

Un altre exemple d'aquest tipus de programa és la línia Stop Djihadisme (França). Es tracta d'una línia d'ajuda, dependent de la Unitat de Coordinació contra el Terrorisme del Ministeri de l'Interior (UCLAT), amb un component basat en la seguretat (Hellmuth, 2015b: 25). El servei inclou agents de policia, psicòlegs, treballadors socials i mestres. Les dificultats a què s'exposa aquest darrer programa són de caràcter legal, com és la llei protecció de dades o la privacitat de les persones que busquen o necessiten ajuda. D'altra banda, hi ha una ètica o legitimitat en el cas de les filtracions (facilitades per l'entorn). En conseqüència, atès que les línies d'assistència són gestionades per l'administració pública, alguns sectors els acusen de 'snitch-line' (en català, delator) per etiquetar certes persones de la comunitat musulmana.

³⁶ El programa utilitza un conjunt de 22 factors de vulnerabilitat per identificar les persones en risc de radicalització violenta

Programes no governamentals: passius amb càrrega ideològica

Són programes comuns als països occidentals³⁷, en els quals participen actors de la societat civil que presten serveis socials bàsics. La participació en aquest tipus de programa és voluntària i no requereix o dota d'una contribució al participant. No són programes que facin servir l'etiqueta desradicalització, ja que es tracta d'organitzacions de la societat civil o no governamentals (ONG o associacions) que han desenvolupat mètodes, característiques i estratègies diferents per arribar als seus grups objectius i els ofereixen assistència, ajuda i assessorament per a la seva desvinculació. El seu mètode principal és identificar les raons individuals existents per a la desradicalització, per així ampliar-les o enfortir-les, en combinació amb les eines pròpies del programa. Respecte a la ideologia, aquests programes fan servir mètodes centrats en el diàleg (víctima-agressor), la reflexió, treball de prevenció (testimoni d'ex extremistes) participació en investigacions o estudis, debats (teològics o polítics guiats), etc.

L'avantatge principal d'aquests programes és que poden funcionar en diversos nivells i entorns, com poden ser abans, durant o després de l'empresonament del participant. En ser de naturalesa heterogènia, compta amb una varietat de subprogrames i especialitzacions que poden ajudar el participant. Per exemple: treball, educació, intervenció basada en l'esport, cultura o art. El seu principal desavantatge recau en el baix control dels participants, ja que és voluntari i no requereix pagament o cobrament.

Alguns programes d'aquest tipus són: 1) Xarxa Alemanya de Prevenció de la Violència (VPN)³⁸: es tracta d'una ONG que, des de fa 20 anys, treballa en la prevenció de l'extremisme, desradicalització i la desvinculació. Se centren principalment en delinqüents motivats ideològicament i persones en situació de risc. 2) Life After Hate (EUA)³⁹: fundació americana, de 2011, que ajuda persones de tot el món amb l'objectiu d'evitar o prevenir la violència comesa en nom de creences ideològiques o religioses. Disposen d'un equip multidisciplinar format per professionals de la salut mental, i mentors, que assessoren les

³⁷ Alemanya, Suècia, Regne Unit, Canadà, Dinamarca o Estats Units

³⁸Font: <https://violence-prevention-network.de/ueber-uns/ueber-uns-2/?lang=en> (consulta: 12/06/2023)

³⁹ Font: <https://www.lifeafterhate.org/about-us/> (consulta: 12/06/2023)

persones que decideixen abandonar l'extremisme violent. 3) Associació Marroquina Holandesa (SMN)⁴⁰: disposa d'una línia telefònica i un web d'ajuda per a pares i familiars preocupats perquè els seus fills o afins estiguin radicalitzats. El servei d'aquesta associació intenta cobrir la manca de confiança en les institucions, per exemple ensenyament, o l'estigmatització en cas de denúncia. La línia de telèfon i el web són gestionats per experts sense la intervenció de les autoritats.

Altres iniciatives a destacar dins d'aquest programa, a la UE, són: 1) La Radicalisation Awareness Network⁴¹ (RAN): l'any 2016 va enfocar la seva tasca en ajudar actors independents i els seus projectes⁴², que treballen amb persones vulnerables a la radicalització i, fins i tot, amb alguns radicalitzats. Com a representants de la societat civil, compten amb treballadors socials, mestres, professionals de la salut, representants d'autoritats locals, agents de policia i funcionaris de presons, i participen en la prevenció, contra l'extremisme violent i en la rehabilitació i reintegració. 2) La xarxa Against Violent Extremism (AVE): finançada per Google, engloba un total de 81 projectes, centrats en posar en contacte antics extremistes amb supervivents d'atemptats per intercanviar visions, experiències i enfrontar realitats en primera persona. El seu principal objectiu és combatre les narratives extremistes i prevenir la radicalització violenta⁴³.

Els exemples exposats són una mostra de la quantitat de fundacions i associacions de la societat civil, amb o sense finançament públic, que treballen per intervenir o interrompre processos individuals de radicalització violenta. La majoria d'aquests actors, a més, confien de manera positiva o fan participar en el seu projecte associacions o comunitats musulmanes perquè poden aportar coneixement, professionals o líders religiosos capaços de respondre inquietuds que poden tenir o exposar persones immerses en un PRV. Per exemple: els

⁴⁰Font: <https://www.dutchnews.nl/2015/01/dutch-moroccans-set-up-radicalisation-helpline-for-parents/> (consulta: 12/06/2023)

⁴¹ RAN és una xarxa de professionals fundada l'any 2011, amb més de 6.000 professionals, que representa tots els estats membres de la UE. Més detalls a: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/radicalisation-awareness-network-ran/about-ran_en (consulta 3/07/2023)

⁴²Font: <https://acortar.link/JkAQKq> (consulta 3/10/2023)

⁴³ Font: <http://www.againstviolentextremism.org/> (consulta 3/10/2023)

imams i el seu coneixement teològic o la seva capacitat de generar un discurs alternatiu.

Programes no governamentals: passiu sense càrrega ideològica

Similars als programes clàssics de reintegració o llibertat condicional, aquests se centren en pràctiques de desvinculació. Per exemple: reinserció laboral, teràpies familiars, seguiment mèdic o psicològic, assistència legal, etc. Els participants són individus radicals, que la majoria no tenien una motivació basada en la ideologia, més aviat factors com una relació d'amistat, familiar, lleialtat, etc. amb el grup radical (Sageman, 2004). Els programes d'aquest tipus solen ser adequats per: primer, donar suport a individus de baixa jerarquia dins dels grups radicals, i que han estat atrets principalment per aspectes pràctics. Per exemple: amistat, familiars, aventura, adrenalina, etc. (Hegghammer, 2013). Segon, dirigits a extremistes que encara no han assolit un nivell alt dins del procés de radicalització o piràmide de la radicalització (McCauley i Moskalkenko, 2008). Tercer, persones que han estat detingudes i condemnades a penes de presó menors (Rabasa et al, 2010). Un exemple de programa d'aquest tipus és l'EXIT (Suècia)⁴⁴, on s'exclou explícitament el debat ideològic, i se centren en la confiança, les relacions personals i l'assistència per deixar un grup radical (Christensen, 2015).

Programes no governamentals: actius amb o sense càrrega ideològica

Són programes que se centren en un enfocament actiu de connexió amb el grup d'interès. Per fer-ho, els actors que gestionen el programa han de disposar de molta informació i dades específiques de les persones que formen el grup. Per exemple: dades personals, adreça, antecedents, historial clínic, etc. Aquest tipus de programes necessiten una gran base de dades o accés directe a espais reservats, com són els centres penitenciaris. Donada la restricció per aconseguir les dades que precisen, en mans de l'administració o protegida per llei, els gestors d'aquests programes afirmen utilitzar les OSINT (fonts obertes), malgrat les seves limitacions, per identificar individus i grups d'interès per als seus

⁴⁴ Font: <https://fryshuset.se/gava> (consulta: 12/06/2023)

programes. El seu major avantatge és que causen menys rebuig dels individus objecte del programa, perquè primer hi ha una interacció en línia, i només hi ha contacte real amb les persones que decideixen formar part del programa. Destaquem un exemple d'aquest tipus de programes: Alemanya, on s'ofereix es busca, en línia, persones en risc o vulnerables, i se'ls convida voluntàriament si volen desvincular-se de l'entorn (Glaser et al., 2014).

Programes Mixtos (Associacions publico-privades): passius amb càrrega ideològica

Es tracta de programes mixtos (híbrids) en els que actors (gestors) fan servir mètodes com són la formació professional, facilitació de l'ocupació, suport financer, etc. Hi ha també un introducció al debat ideològic, la creació de xarxes o relacions, orientació, provisió de contactes, etc. Aquests programes intenten resoldre el problema de la radicalització a través de tècniques i dinàmiques de gestió de casos (sensibles). El seu disseny és innovador i combina les fortaleces dels dos actors implicats, governamentals i no governamentals (Koehler, 2015), amb una àmplia xarxa de contacte, dedicats a diferents grups destinataris, amb l'objectiu de reduir les barreres d'intentar proveir ajuda (Williams et al., 2015: 45). Un exemple d'aquest tipus de programa és la Xarxa de Conselleria per a la Radicalització, dirigida per l'Oficina Federal Alemanya d'Assumptes de Migració i Refugiats (2012). És una xarxa coordinada amb altres organitzacions no governamental, i el seu programa opera una línia, a nivell nacional, que rep trucades de familiars o amics de radicals. Després d'una primera avaluació, els casos es remeten a actors privats, per ajudar i assessorar la persona vulnerable. Un cop estudiat el cas, es deriva l'expedient als serveis de seguretat si la persona suposa una amenaça. L'avantatge principal d'aquest programa és la capacitat d'atraure un grup objectiu molt ampli, inclosos els casos de radicalització primària o persones molt radicalitzades (normalment l'avís prové de l'entorn). Això significa que el programa és dinàmic, però saturat, en alguns sentits, perquè intenta proporcionar una xarxa global a través dels mètodes d'intervenció i prevenció (Williams et al. 2015).

Espanya

Inicialment Espanya només s'enfrontava amb la reinserció i la rehabilitació de terroristes i extremistes de l'organització ETA, activa entre 1959 i 2011 (alto foc) – 2014 (desarmament). Durant l'estada a presó, s'aplicaven polítiques selectives de reinserció basades en la moderació dels combatents d'ETA, concedint-los certs beneficis o suport financer, a partir del seu alliberament, si participaven en aquests programes (Alonso, 2009). El mètode se centrava en la desvinculació de la violència, però no es tractava la càrrega ideològica. Per aquest motiu, probablement, molts dels antics membres d'ETA participaven en aquests programes de contra 'radicalització' i enfocament de justícia restaurativa (Alonso & Díaz Bada, 2016). L'any 2013 es va aprovar l'Estratègia Nacional⁴⁵ amb un disseny i estructura institucional al voltant del sistema de seguretat nacional. Aquesta estratègia responia a la necessitat de fer front a les diferents amenaces extremistes, amb una concepció àmplia de la seguretat i d'un diagnòstic de l'escenari internacional. Més tard, es va aprovar la Llei 36/2015, de 28 de setembre, com a foment d'una cultura de seguretat nacional que afavoreix la implicació activa de la societat en la preservació i garantia de la seguretat, la pau i la cohesió social.

L'Estratègia d'Espanya se centra en la realitat nacional i exigeix un esforç d'adaptació, amb una revisió periòdica. Tal és així que, per combatre el terrorisme i l'extremisme violent en totes les seves formes, sent una amenaça greu⁴⁶, es va publicar l'any 2017 el document anomenat Estratègia de Seguretat Nacional 2017, inspirant valors com la transparència, comunicació pública i implicació de la societat civil com a element integrador i cooperador administracions - sector privat. Aquest model segueix la línia de l'Estratègia Contra el Terrorisme de la

⁴⁵ Per substituir l'anterior Estratègia integral contra el Terrorisme Internacional i la Radicalització (EICTIR), de 2012, dissenyada per donar resposta en l'àmbit nacional al compromís adquirit per Espanya com a estat membre de la UE en la lluita coordinada i global contra el terrorisme. En conseqüència, assumint aquest mandat, es crea el Centre d'Intel·ligència contra el Terrorisme i el Crim Organitzat (CITCO), de la Secretaria d'Estat de Seguretat, per implementar i desenvolupar la EICTIR, significant, finalment, el Pla Estratègic Nacional de lluita contra la radicalització violenta (PEN-LCRV), aprovat pel Consell de Ministres el 30 de gener de 2015.

⁴⁶ Finançament, reclutament, adoctrinament, ensinistrament i propaganda

Unió Europea i de Nacions Unides, i dissenya una estructura basada en quatre pilars: Prevenir, Protegir, Perseguir i Preparar la resposta⁴⁷.

Un exemple a destacar és la iniciativa emmarcada dins del Pla Estratègic Nacional de Lluita contra la Radicalització Violenta (PEN-LCRV), i que disposa de diverses eines de col·laboració ciutadana per alertar sobre eventuais casos de radicalització (Dolz, 2015). L'objectiu d'aquesta iniciativa és implicar la societat civil en la detecció de situacions de risc en el seu entorn, establint canals de comunicació directe amb l'administració. Aquesta acció està fortament liderada per la seguretat i el govern (CITCO)⁴⁸. Per tant, l'enfocament espanyol està centrat en la detecció orientada a la seguretat, mitjançant la creació de canals d'informació, i obvia altres formes com són l'assessorament, disseny, participació per a la desradicalització o reintegració d'extremistes o radicals.

Tot seguit exposem altres iniciatives relacionades amb la desradicalització, a Espanya⁴⁹:

- Pla Transversal per a la Convivència i la Prevenció de la Radicalització Violenta en la Ciutat de Màlaga⁵⁰ (2017-2020): programa amb una àmplia xarxa d'actors (Societat civil, grups vulnerables, entitats religioses, ONG, administració local, etc.) i àmbits d'actuació (sanitat, educació, comunitari, seguretat, empreses i organismes municipals, etc.). El projecte desenvolupa una intervenció preventiva davant la radicalització violenta a partir de mesures estructurades en 9 eixos⁵¹.
- Protocol PRODERAE (2016-actualitat): programa de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, l'objectiu del qual és la prevenció,

⁴⁷ Per a més detalls: <https://www.dsn.gob.es/es/actualidad/sala-prensa/estrategia-nacional-contra-terrorismo-2023> (Font Ministerio del Interior)

⁴⁸ Centre de Coordinació d'Informació Radicalització (CCIR), dependent del Centre d'Intel·ligència contra el Terrorisme i el Crim Organitzat (CITCO)

⁴⁹ Recerca pròpia, a partir dels programes existents a nivell nacional (2017-actualitat)

⁵⁰ Disponible: <http://www.interior.gob.es/documents/642012/5179146/1+Plan+Transversal+por+la+Convivencia.pdf/b62bc722-c8f6-4677-9c3f-5841aa51ea40> (consulta: 10/03/2021)

⁵¹ Els eixos són: 1) Prevenció i intervenció programades; 2) Actuació i cooperació institucional; 3) Sensibilització i formació; 4) Igualtat entre els gèneres i promoció de les dones musulmanes en l'àmbit social, cultural, sanitari i productiu; 5) Mediació social i intercultural; 6). Gestió de la convivència, la diversitat religiosa i la multiculturalitat; 7) Educació i desenvolupament d'actituds i aptituds en menors i joves; 8) Comunicació estratègica: internet i xarxes socials; i 9). Investigació i anàlisi.

detecció i intervenció de PRV a tres nivells: 1) Execució Penal: centrat en els centres penitenciaris de Catalunya i els perfils que puguin estar immersos en un PRV. 2) Proximitat: formació en l'àmbit de la prevenció i detecció destinat als agents de les FCS, principalment aquells que estan en contacte directe amb els ciutadans i les comunitats. 3) Comunitat Educativa: formació en l'àmbit de la prevenció i detecció a mestres i professors de centres educatius. Actualment el programa ha sofert modificacions i actualitzacions, i l'acrònim ha passat a dir-se #PREV, que vol dir prevenció d'extremismes violents i amplia la seva metodologia de detecció i prevenció a tot tipus d'extremismes que polaritzen alguns membres de la societat.

- Programa d'Intervenció amb Interns Islamistes en centres penitenciaris⁵² (2016-actualitat): programa que pretén evitar una reincidència o desvinculació dins dels centres penitenciaris estatals⁵³. El programa va dirigit als Interns d'Especial Seguiment (FIES), condemnats per terrorisme o vulnerables a categories:
 - Grup A: presos condemnats per terrorisme, i amb un risc elevat d'una ideologia radical. La intervenció es fa de manera intensa, individualitzada i constant, amb l'objectiu d'acreditar un rebuig a la violència o una desvinculació del grup radical.
 - Grup B: presos amb capacitat de lideratge i/o de captació entre els altres interns. Són els causants de l'adoctrinament o distribució de la ideologia radical a altres interns.
 - Grup C: presos que mostren indicadors d'estar PRV o són radicals. Mostren menyspreu cap a altres interns (musulmans i no musulmans). Aquests, igual que els del Grup B, són tractats de forma grupal, amb un enfocament psicosocial, basat en la identificació i modificació de variables que hagi originat o causat la

⁵² Instrucció 2/2016 de la SGIIPP. Disponible: <https://www.acaip.es/areas/legislacion/item/1273-instruccion-2-2016-de-la-sgiipp> (consulta: 10/03/2021)

⁵³ La Secretaria General d'Instituciones Penitenciaries participa en els grups de treball europeus del programa RAN

radicalització. Contempla el suport d'altres interns (musulmans), no radicals, que serveixin de model de conducta.

2.1.2.3. Efectivitat

Els programes de rehabilitació de delinqüents comuns han experimentat un alt nivell d'estandardització i desenvolupament d'àmplies eines d'avaluació, no sent així en els programes de desradicalització (Horgan & Braddock, 2010), donades les dificultats per demostrar el seu impacte, en part, per la manca d'accés, informació o transparència. Això es deu, com s'ha observat, que molts programes són gestionats per l'administració. Així és que, cap dels programes analitzats en els apartats anteriors ha mostrat un èxit provat o amb una evidència científica. Les diferències culturals, polítiques, ideològiques o l'estructura dels grups objectiu, a més dels marcs legals, fan que la transferència d'un programa específic d'un país o regió no pugui ser traslladat a un altre, o que la transferència resulti problemàtica. Per exemple: el programa danès AARHUS (Agerschou, 2014) o el britànic CHANNEL (Robertson, 2015). Aquestes iniciatives s'han intentat copiar en altres regions, sent impossible perquè és estrictament necessari diferenciar quin tipus de programes de desradicalització encaixa amb el context polític, religiós i ideològic de cada grup o regió d'interès.

Els programes de desradicalització gestionats per actors privats també han experimentat dificultats a l'hora de ser copiats d'un país a un altre, ja que el context específic també és summament important; no sent així quan aquests actors han aportat la seva experiència com a assessors o participants en programes governamentals, aportant idees o noves iniciatives pel programa públic (híbrids). El major dels desavantatges d'aquests programes és que no inclouen metes, objectius o mesures d'impacte clarament definides, sobretot de factors quantitius o qualitius que poden servir per avaluar l'efecte del programa en qüestió.

Un estudi comparatiu de programes de desradicalització d'islamistes violents, dirigit per Hwang (2015), destaca certs aspectes sobre l'impacte i l'èxit dels programes de desradicalització, sent les conclusions que: i) L'objectiu del programa hauria de ser la renúncia individual o col·lectiva a l'ús de la violència; ii)

Els participants del programa haurien desvincular-se i /o no implicar-se de forma activa amb grups radicals, suposant una desconexió de la ideologia radical; iii) Incorporar factors mesurables, a partir de la informació facilitada pels participants (radicals), per així motivar la participació d'altres subjectes d'interès pel programa. Malgrat aquestes propostes, alguns programes de desradicalització han considerat impossible aconseguir una inversió ideològica, i s'han concentrar estrictament en el rebuig específic de la violència com a objectiu principal. Per exemple: Indonèsia. Tot i així, hi ha governs que reconeixen un alt percentatge d'èxit dels seus programes. Per exemple: Aràbia Saudita i Singapur, afirmen una taxa d'èxit del 90 %, tot i deixar certs dubtes sobre la reincidència dels participants després del seu pas pel programa, atès que no s'ha tingut en compte una *post* valoració, ni tampoc l'ús de mesures coercitives als participants durant la seva estada a la presó, per formar part del programa (mètode benefici o càstig).

En aquest sentit, són mesures importants per valorar un programa de desradicalització, la reincidència, a més de la manca d'atacs terroristes en un país determinat. Altres mesures a tenir en compte són el nombre de trucades, la remissió de casos a les autoritats, la petició de assessories, etc. Finalment, la reintegració o rehabilitació dels radicals (Humphreys & Weinstein, 2007: 541-43). Per exemple: reinserció laboral, confiança en la democràcia, reconciliació amb família i amics, separació de el grup radical, etc.

Un altre estudi, dirigit per Mullins (2010), conclou que per avaluar els programes de desradicalització, i el seu seguiment, han de centrar-se en el procés a curt termini, els resultats i la rendibilitat. L'autor destaca tres factors essencials: i) Un marc teòric empíric, amb definicions, objectius i mètodes; ii) Un manual del programa que expliqui el disseny, configuració, procediments i avaluació del programa (sessions, casos, mitjans, etc.); i iii) Mecanismes d'avaluació i seguiment. Els factors esmentats consten en el Memoràndum de Roma en relació amb les Bones Pràctiques per a la Rehabilitació i Reintegració de Extremistes Violents⁵⁴, on hi consten 25 principis bàsics, centrant-se en quatre

⁵⁴Font: [https://www.thegctf.org/Portals/1/Documents/Framework%20Documents/Translations/Spanish/GCTF-Rome-Memorandum-ESP%20\(Govt%20of%20Col\).pdf?ver=2016-09-12-131558-093](https://www.thegctf.org/Portals/1/Documents/Framework%20Documents/Translations/Spanish/GCTF-Rome-Memorandum-ESP%20(Govt%20of%20Col).pdf?ver=2016-09-12-131558-093) (consulta:17/03/2021)

idees principals que, segons Stone (2015), són: i) Metes i objectius del programa clarament definits; ii) Estàndards penitenciaris de qualitat; iii) Respecte als drets humans; i iv) Inclusió de múltiples actors diferents. Per exemple: experts, comunitats d'interès, societat civil, ex extremistes, etc.). Cal destacar que aquest model de programa enfoca els seus recursos, segons Andrews et al (2011), en aquells participants vulnerables (en risc), amb un disseny que aborda les motivacions de l'individu per radicalitzar-se (necessitat) i maximitzar l'aprenentatge social (responsivitat), a més d'intervencions cognitiu-conductuals i enfocaments interpersonals, que molt probablement causin un efecte reductor de la reincidència de la radicalització (Mullins, 2010: 178).

2.1.2.4. Els mitjans

Formació

És necessària una formació i especialització adequada del personal, ja que les seves funcions i requisits són molt específics (Stone, 2015:231). A part dels agents de seguretat, destaquen els psicòlegs experts en desradicalització (Bjørgo & Horgan, 2009). Altres professionals necessaris són, segons Gunaratna i Bin Mohammad Hassan (2015), els professors, treballadors socials, formadors professionals i autoritats religioses (imams). Per exemple: La formació que ofereix l'Institut Alemany d'Estudis de Radicalització i Desradicalització (GIRDS)⁵⁵. Es tracta d'un programa que reuneix algunes de les necessitats pràctiques més importants en el camp de la desradicalització. El seu curs consta de 13 mòduls, amb exercicis i casos, que són dirigits per un tutors amb experiència pràctica en el camp de la desradicalització i un ampli coneixement en tots els mòduls. En el primer mòdul explica la història del terrorisme i la violència política, així com les diferents definicions, conceptes, ideologies i tipus de grups terroristes; el curs avança amb exercicis d'anàlisi i avaluació de propaganda terrorista i declaracions d'ex terroristes.

Avaluació

⁵⁵ Font: <http://www.girds.org/> (consulta: 13/06/2022)

Davant d'una manca de mitjans d'avaluació vàlids, destaquem algunes eines adequades per valor i mesurar l'efectivitat dels programes de desradicalització. Un exemple vàlid serien, segons Gendreau et al (2010), serien les tècniques que es fan servir en el camp de la rehabilitació, tals com:

- The Correctional Program Assessment Inventory (CPAI-2000): ha tingut diverses revisions i edicions; actualment està vigent la CPAI- 2010. Es fa servir als Estats Units, Canadà, Austràlia i Nova Zelanda, disposa de 70 factors avaluables, en 8 àmbits diferents, que són 1) cultura organitzacional; 2) implementació del programa; 3) gestió i característiques el personal; 4) pràctiques de risc-necessitat de client; 5) característiques del programa; 6) pràctiques correccionals bàsiques; 7) comunicació entre agències; i 8) avaluació.
- The Correctional Program Checklist (CPC): dissenyada per la Universitat de Cincinnati, es basa en els principis de risc, necessitat i responsivitat, disposa de 77 indicadors (amb valors de 0 a 83 punts) i es divideix en dues àrees bàsiques, segons Latessa (2013), que són: 1) El contingut: basat en el lideratge o desenvolupament, el personal i la garantia de qualitat. 2) La capacitat: Per dur a terme l'avaluació i el tractament de la persona d'interès.
- Multi-Attribute Utility Technology (MAUT): eficaç per facilitar la identificació i ponderació de les metes i objectius dels interessats del programa, així com l'avaluació de quant s'estan complint aquests objectius. Es basa en entrevistes, observació, enquestes, qüestionaris i anàlisi de documents, a més de processos que permeten concloure sobre el programa. Segons Horgan i Braddock (2010), permet saber: 1) quines metes són importants; 2) les dificultat per aconseguir certs objectius; 3) on concentrar els esforços per desenvolupar una iniciativa de desradicalització reeixida; 4) prioritzar les iniciatives i prioritats.
- Violent Extremist Risk Assessment (VERA-2): eina Molt utilitzada i investigada que, segons Pressman (2009), ofereix diversos indicadors, associats a 25 factors de risc, dividits en 4 àrees principals:

Creences i actituds, context i intenció, història i capacitat, i compromís i motivació.

Finalment, cal destacar que sense una avaluació adequada i independent, per identificar de forma objectiva els punts forts i febles d'un programa de desradicalització, així com la identificació de possibles mecanismes contraproductius, la iniciativa podria fracassar i generar una radicalització encara més violenta. Els programes de desradicalització fallits, a més, no només poden generar un major risc de seguretat, sinó que també afecten la confiança de la societat, alimentant una demanda pública d'una sèrie de polítiques de repressió més restrictives.

2.1.3. Conclusions

La desradicalització i la desvinculació de l'extremisme violent i el terrorisme, juntament amb els programes de rehabilitació i reinserció d'ex extremistes, s'han fet mediàtic, després dels atemptats de l'11S (2001), i s'han expandit arreu del món com hem vist en els apartats anteriors. Més de 40 països han optat per programes destinats a desvincular individus de grups extremistes violents. Aquests programes han estat desenvolupats per actors governamentals i no governamentals, amb diferents tipus de dissenys o enfocaments.

La desradicalització segueix sent una de les disciplines menys investigades, tot i l'àmplia bibliografia sobre terrorisme, violència política i altres camps relacionats. Malgrat que la desradicalització és una activitat lligada al context de l'extremisme violent i terrorisme, no presenta a dia d'avui solucions que serveixin per a tothom. L'eficàcia dels programes de desradicalització segueix sent un tema controvertit, per falta de dades o resultats contrastables. El que és innegable és que es tracta d'una eina necessària de lluita contra l'extremisme violent, excepte pel seu sistema d'avaluació (deficient). En l'actualitat, tret d'algunes excepcions, cap programa de desradicalització ha estat avaluat i valorat amb mètodes científics, que conculguin o demostrin els seus resultats. Això posa en dubte algunes dades que publiquen països que han posat en marxa aquests programes, ja que no es poden establir xifres reals d'èxit o reincidència després del programa o sortida de presó (Silke, 2014).

Tal i com hem vist existeixen diferents tipus de programes de desradicalització, segons Koehler (2015), que bé poden ser gestionats per actors governamentals o no governamentals, inclouin actor de la ideologia, o no, i amb un enfocament de contacte actiu o passiu. En relació amb això, a tall d'exemple, seria lògic que l'ús programes governamentals, actius i amb enfocaments ideològic tinguin una taxa de fracàs més alta, sigui per abandonament de la participació o la reincidència, a diferència dels programes de participació voluntària, i amb un enfocament sense el factor ideològic.

Els programes de desradicalització, si es basen en uns estàndards de qualitat i amb personal qualificat, poden ser altament efectius. Alguns efectes específics resultants podrien ser la intel·ligència que generen, la comprensió dels processos de radicalització, construcció d'una narrativa alternativa sòlida i creïble, o el testimoni d'ex extremistes desradicalitzats (mostra de l'èxit del programa).

En els darrers anys s'ha incorporat la orientació familiar en alguns d'aquests programes, amb l'objectiu d'incloure l'entorn social immediat (familiars o amics) de l'individu radical (violent), per detectar els processos de radicalització, i desenvolupar mesures individualitzades d'intervenció. Aquests programes d'assessorament es basen en línies telefòniques d'atenció directa. Per exemple: Espanya, Stop Radicalismos (2015). Aquesta mesura ajuda aquests programes a nivell micro, dins de l'àmbit social, multiplicant els seus efectes i abast. L'èxit d'aquesta eina ha estat notable, a partir de les comunicacions rebudes pels amics i familiars de les persones en es trobaven en un procés de radicalització.

Els programes de desradicalització amb guies religiosos també han aconseguit certs beneficis en aquells països occidentals que els han inclòs en el seu disseny. No sent així a l'Orient Mitjà i el sud-est asiàtic, donat l'ús de mètodes coercitius. Destaquen en aquest sentit la inclusió d'actors de la societat civil i la seva implicació en les polítiques de lluita contra la radicalització.

La desradicalització significa un canvi psicològic i ideològic a través de la intervenció externa. Per tant, ha de practicar-se amb precaució, ja que podria causar la reacció contrària. És summament important la participació d'ex

extremistes, familiars i víctimes del terrorisme, per millorar el programa i dotar de capacitat de resiliència als participants que desitgen desvincular-se de l'extremisme violent.

Finalment, aquests programes necessiten temps per elaborar un disseny adaptat, desenvolupar-se i executar-se amb garanties. El seu personal ha de rebre la capacitat adequada, s'han de dur a terme les avaluacions corresponents i, sobretot, han de ser dinàmics i adaptar-se a l'entorn líquid de l'extremisme violent.

2.2. Contextualització: El rol de la societat civil

2.2.1. La cohesió i la resiliència comunitària

Estretament vinculat amb el concepte de cohesió hi ha el concepte de societat i resiliència comunitària. Això es refereix a la capacitat d'una comunitat per resistir, respondre i recuperar-se d'una àmplia gamma d'esdeveniments adversos, ja siguin naturals o causats per un individu o un grup (OSCE, 2014:13). Aquests desafiaments poden incloure, Per exemple: els delictes de terrorisme, dels quals la major part de les víctimes són musulmanes (Global terrorism index, 2020).

Els enfocaments basats en la comunitat, des d'una perspectiva de prevenció i protecció, estan relacionats amb el grau de cohesió i resiliència. Les polítiques nacionals contra terrorisme sovint apunten a construir una comunitat resilient que rebutgi les ideologies extremistes violentes, terroristes i propagandistes, així com mobilitzar ciutadans, individus i grups en la societat en suport dels objectius de contra terrorisme (ENCT, 2019). Mentre aquestes polítiques s'han centrat tradicionalment en el desenvolupament de la resistència tècnica, Per exemple: mitjançant la protecció de la infraestructures crítiques i l'enfortiment de la resposta a les emergències, hi ha un creixent reconeixement de falta d'esforç i foment de la capacitat per contrarestar la part atractiu de l'extremisme violent i del terrorisme (Durodié, 2005:4-5).

El terrorisme és una amenaça per al públic en general i, per tant, també afecta comunitats, els seus membres i interessos. D'altra banda, els terroristes necessiten suport, i el busquen a través de simpatitzants que recluten, sovint,

dins de les comunitats. Aquests actors, doncs, han d'esdevenir socis en la cooperació, i col·locar-los en el centre de les polítiques i accions contra el terrorisme, per desenvolupar enfocaments originals, alternatius i eficaços, amb especial èmfasi en la prevenció.

L'estat hauria de buscar el suport de la societat civil, els mitjans de comunicació, el sector privat i/o les comunitats d'interessos (OSCE, 2007), per aplicar una estratègia efectiva, amb responsabilitat compartida. Aquesta acció hauria d'incloure la participació conjunta, una cooperació dels diferents sectors (públic i privats), malgrat que implicar les comunitats musulmanes en la lluita contra el terrorisme, com es planteja en aquesta tesi, sigui un desafiament sensible.

2.2.2. La cooperació comunitària

L'enfocament cooperatiu i comunitari per a la lluita contra l'extremisme violent és cabdal. És així perquè, com a política pública, l'estat té l'obligació i la responsabilitat de prevenir l'extremisme violent, respectar i protegir els drets fonamentals i les llibertats. Per dur a terme aquesta tasca, les institucions compten amb el suport de la societat en general, inclosa la societat civil i les comunitats considerades minoritàries o locals.

La participació de certes comunitats, com la musulmana, pot beneficiar i aportar el seu coneixement en la lluita contra la radicalització violenta conduent a l'extremisme violent, sempre que es generin els vincles o relacions de confiança i cooperació entre ambdós sectors (públic i privat). És cert que per fer-ho es requereix temps, esforç, objectius clars i transparents per teixir les bases d'una cooperació sòlida. També caldria explicitar allò que està en joc i proporcionar l'evidència dels beneficis tangibles d'un compromís d'aquesta magnitud. La millor manera d'aconseguir-ho, segons la present tesi, és implicar les comunitats musulmanes en temes de prevenció i protecció d'una manera més àmplia, amb veu i protagonisme, vist que l'extremisme violent els preocupa i afecta. L'enfocament proposat té certs riscos inherents, que cal tenir en compte i cuidar-ne certes detalls. Aquests riscos inclouen (OSCE, 2014:35): i) dependència excessiva de certes associacions; ii) estigmatitzar algunes associacions (sobretot les que no cooperen); iii) assegurar la relació amb les associacions; iv)

mal interpretar la cooperació com a sinònim d'intromissió; i v) falsa apreciació de suport involuntari d'individus o grups particulars.

Per dur a terme aquesta cooperació, els actors públics i privats haurien de planificar la seva relació en base a certes objectius, a mode de clàusules, per aclarir què la cooperació. En aquesta tesi es planteja el terme cooperació com una acció concertada entre dues parts per a la consecució d'un fi (prevenció), mitjançant una reciprocitat de serveis. Per tant, es tracta de construir les bases d'una relació de benefici mutu amb les condicions següents (OSCE, 2014:71): i) assegurar una clara distinció entre prevenció de radicalització violenta i la resta de qüestions quotidianes; ii) comunicació regular, proactiva, bidireccional i concreta; iii) habilitar canals de comunicació d'informació vàlids; i iv) potenciar el rol de les comunitats en la prevenció de la radicalització violenta.

2.2.2.1. Orientació cap a les comunitats

Tradicionalment, les polítiques públiques antiterroristes han estat comunitat-target, és a dir, adreçats a les comunitats musulmanes per a la recopilació d'intel·ligència i d'aplicació de les activitats impulsades per les prioritats de seguretat nacional. Aquestes s'havien centrat en tècniques de policia judicial, investigació criminal, operacions encobertes i mètodes de recopilació d'intel·ligència per detectar presumptes terroristes, i frustrar les seves activitats.

Els mètodes esmentats són part necessària de qualsevol estratègia eficaç per combatre el terrorisme, però, ara, cal aplicar-les en el moment i context adequat, ja que si la comunitat musulmana és un actor implicat en la cooperació, una part de la informació es generarà a través de la seva denúncia o alerta per detecció de persones radicalitzades, captades o reclutades per extremismes. Perquè sigui eficaç aquest enfocament, segons Spalek (2012), cal separar la part d'investigació criminal (persecució) del que suposa la prevenció o protecció. En el primer cas, és un acte que implica poca o cap consulta als membres i grups de la comunitat. El segon, sí que implica la comunitat, i es basa en la confiança i comunicació regular, així com la consulta, seguiment de casos perquè les comunitats musulmanes són parts interessada i socis en la lluita contra el terrorisme.

La relació de cooperació entre les institucions públiques i els representants de les comunitats és fonamental. Generar i mantenir aquesta confiança, considerem que és essencial per a l'èxit d'aquests enfocaments. En aquest sentit, per al bon funcionament i entesa de les associacions publico-privades, segons les Nacions Unides (2010), caldria incloure per a un funcionament eficaç:

- Reconeixement des del principi per a totes les parts, del seu rol, estatus i recursos
- Compromís de totes les parts amb el diàleg i transparència per aconseguir una entesa comú dels temes en joc i les preocupacions i expectatives generades
- Compromís de totes les parts per desenvolupar una cooperació basada en la igualtat, confiança mútua i el respecte a la independència de cadascuna de les parts
- Disponibilitat de totes les parts per identificar objectius i interessos compartits, trobar alternatives i compromisos per arribar a un consens i acordar accions que siguin beneficioses per a totes les parts.
- Els actors han de ser encoratjats i capacitats per contribuir a la lluita contra el terrorisme, en particular pel que fa a la prevenció, protecció, la primera resposta i recuperació.
- Identificar i donar suport o desenvolupar capacitats i iniciatives a nivell de la comunitat. No obstant això, les autoritats públiques han de tenir cura de no estigmatitzar determinades comunitats (les que cooperen versus les que no)

La interacció amb les comunitats musulmanes, segons es planteja en aquest treball, pot significar una important font d'informació per al procés d'intel·ligència i, per tant, orientar les accions públiques, tant a nivell local com nacional (Virta, 2008:55-56). Es podria animar els membres de la comunitat que comparteixin amb les institucions les seves preocupacions en termes de seguretat personal i comunitària, intercanviïn les seves percepcions sobre la radicalització violenta, i en denunciïn qualsevol activitat sospitosa. Per exemple: captadors, adoctrinadors, predicadors violents, etc. S'han de proporcionar mecanismes

confidencials, com són les línies telefòniques o canals anònims, perquè les persones puguin romandre en l'anonimat. No obstant això, no cal exagerar la naturalesa del perill ni associar-lo amb persones particulars, ja que pot ser contraproductiu i generar desconfiança entre els membres de la comunitat. Per exemple: assenyalar a les persones que cooperen com a traïdors.

Els projectes de policia comunitària, també anomenats policia de proximitat, poden garantir aquest treball amb les comunitats, assignant agents especialitzats durant un llarg període, suficient per permetre'ls desenvolupar una comprensió sofisticada de les comunitats i construir confiança relacional amb els seus membres. Valorar i promoure la policia comunitària, segons Virta (2008), pot brindar capacitació especialitzada i pot ajudar a desenvolupar les habilitats i el coneixement necessaris per a involucrar i donar suport millor a grups específics dins de la comunitat. Els agents de policia han de ser representatius de la població, amb diversos antecedents socials i culturals, això els permetrà participar i crear una relació de cooperació amb grups i comunitats particulars.

Les raons per les quals les persones es radicalitzen i opten per la violència sovint estan relacionades amb queixes reals o percebudes (Sageman, 2008), incloses les violacions dels seus drets i experiències de discriminació, i polítiques controvertides. La participació de la comunitat i els esforços conjunts de resolució de problemes brinden a l'administració l'oportunitat d'identificar i abordar les queixes que afecten tant a homes com a dones, i que poden estar o conèixer en procés de radicalització violenta (OSCE, 2014:86).

La col·laboració amb les institucions pot aportar també beneficis per a les comunitats. Per exemple: Informació i formació sobre com protegir-se, com contribuir en l'avaluació de l'amenaça, millorar la comprensió de les institucions sobre la comunitat, promoure el diàleg dins de la comunitat sobre l'amenaça del terrorisme i la radicalització violenta, entre altres. Aquest model de cooperació o relació entre els actors públic i privats s'ha de basar en cinc elements molts importants perquè funcioni, de tal manera que la comunitat sigui resilient i/o conscient de la seva capacitat de fer, saber i gestionar, com a soci en la prevenció del terrorisme i la radicalització violenta (OSCE, 2014:109):

1. Empoderar: accions encaminades a incentivar les comunitats perquè s'impliquin i abordin els problemes relacionats amb la radicalització violenta, mostrar-los que poden ajudar a desenvolupar la pròpia resiliència i, per tant, reduir la necessitat de la participació externa (si actuen quan sigui necessari). La policia comunitària podria fomentar la mobilització dels membres de la comunitat i el desenvolupament d'iniciatives impulsades. Aquests agents poden utilitzar els seus coneixements i experiència per desenvolupar les habilitats dels membres de la comunitat interessats en participar i/o col·laborar.
2. Educació: alguns problemes es poden abordar i reduir-se mitjançant un procés d'educació. Això es podria fer en forma de campanyes d'informació pública en escoles, centres d'oci, esportius o espais públics, en un esforç per tractar de combatre el comportament delictiu, o creant consciència sobre la llei i les greus conseqüències de la radicalització violenta. Per exemple: PRODERAE (ara #PREV)⁵⁶ a les escoles o a les Madrasses (escoles coràniques)
3. Execució: començar amb qüestions o problemes comuns, especialment a nivell local. A partir d'aquesta estratègia, detectar o localitzar els precursors o factors que contribueixen a radicalització violenta.
4. Millora de les infraestructures: algunes preocupacions, tensions o queixes en les comunitats es poden resoldre mitjançant canvis en la infraestructura. L'administració podria promoure alguns canvis, per facilitar l'acció entre institucions. Això podria consistir en seguretat, neteja d'espais o impulsar centres juvenils o comunitaris.
5. Avaluació: aquelles accions específiques, canvis de política, iniciatives o plans interinstitucionals posats en pràctica. És important avaluar-ne el grau de satisfacció, la sostenibilitat o la viabilitat a llarg termini de qualsevol acció concreta i transmetre'n les conclusions, per compartir-les amb l'administració.

⁵⁶ 'Prevençió d'Extremismes violents

2.2.2.2. Canals de comunicació

Pel que fa a el terrorisme, cal poder comunicar i explicar al públic en general, sobretot a les comunitats cooperadores, alguns detalls rellevants, de forma clara i entenedora. Per exemple: i) la naturalesa i abast de l'amenaça; ii) el rol de la policia i el de la comunitat; iii) com la societat i/o comunitats poden protegir-se contra el terrorisme i la radicalització violenta; iv) activitats o comportaments inusual o a tenir en compte. Per exemple: sermons manipulats, actituds extremistes, justificació de la violència, etc.); v) com alertar la policia i la importància de la informació en la prevenció i persecució del terrorisme.

Els beneficis de l'intercanvi de la informació, i la participació amb el sector públic, poden ajudar a enfortir una relació entre les institucions i les comunitats. Per consolidar aquesta relació s'han de respectar unes condicions que propicien la cooperació i l'enforteixen. Es tracta de condicions com les següents (OSCE, 2014:121-122):

- Regularitat: Les institucions han d'abordar la prevenció de la radicalització violenta i del terrorisme com a part d'un intercanvi regular amb les comunitats, tant en entorns informals com formals. Els mecanismes existents per a l'intercanvi d'informació amb les comunitats s'han de fer servir, no cal generar nous canals si no és estrictament necessari
- Reciprocitat: Les institucions han de compartir informació amb les comunitats com a mostra de compromís de diàleg i transparència. També cal fer seguiment d'aquells temes que generin tensió o conflicte a les comunitats, i mostrar-ne interès per aportar solució.
- Transparència: Cal abordar la prevenció de la radicalització violenta i del terrorisme des de l'intercanvi d'informació amb les comunitats. Així, si escau, la policia comunitària ha de participar en activitats de divulgació amb les comunitats, i transmetre de forma objectiva la naturalesa i importància de l'amenaça. Per tant, és primordial que ambdós actors siguin transparents a l'hora de comunicar, notificar i/o utilitzar la informació a proporcionar, i com es protegirà la identitat de la persona informant

- Inclusió: Cal implicar una àmplia gamma, representativa, dels membres de la comunitat en termes d'edat, gènere, ètnia i creences. És possible que alguns líders, sobretot els autoproclamats, no sempre siguin tan representatius com afirmen. Per tant, cal una identificació correcta dels representants. També cal tenir en compte la varietat d'opinions o crítiques al sistema, accions o polítiques públiques

Per dur a terme l'esmentat intercanvi, són imprescindibles els canals i/o mecanismes de transmissió d'informació. En aquest sentit, es podrien utilitzar els següents mecanisme (OSCE, 2008: 25): i) Assignar equips de treball específics; ii) Organitzar reunions regulars, obertes o específiques per a tots els membres de la comunitat; iii) Visites a escoles i/o madrasses (escola coràniques); iv) Jornades formatives sobre prevenció del terrorisme i la radicalització violenta; i v) Fer ús de la tecnologia per proporcionar informació important a les comunitats (xarxes socials).

En definitiva, per mantenir una relació de cooperació efectiva i de confiança amb les comunitats cal eliminar alguns obstacles i desafiaments que aquestes organitzacions puguin considerar que dificulten la seva participació.

2.2.3. La comunitat musulmana de Catalunya

La cooperació de la comunitat musulmana de Catalunya, a través d'associacions, com s'ha avançat en apartats anteriors, seria un soci pràctic de les institucions per treballar conjuntament en la prevenció del terrorisme i la radicalització violenta, tal com detectar els perfils de persones polaritzades i/o alienades de la comunitat, sigui per culpa d'extremistes o immersos en un auto adoctrinament (575.2 CP)⁵⁷. Per exemple: el cas de Ripoll, joves captats per un

⁵⁷ Comet aquest delictes qui, amb aquesta finalitat, accedeixi de manera habitual a un o diversos serveis de comunicació accessibles al públic en línia o continguts accessibles a través d'Internet o d'un servei de comunicacions electròniques amb uns continguts que estiguin dirigits o resultin idonis per incitar a incorporar-se en una organització o grup terrorista, o a col·laborar amb qualsevol d'ells o en les seves finalitats. Els fets s'entenen comesos a Espanya quan s'accedeixi als continguts des del territori espanyol. Així mateix, s'entén que comet aquest delictes aquell qui, amb la mateixa finalitat, adquireixi o tingui en el seu poder documents que estiguin dirigits o, pel seu contingut, resultin idonis per incitar a incorporar-se en una organització o grup terrorista o a col·laborar amb qualsevol d'ells o en les seves finalitats.

imam radical que distorsionava la religió, buscant reclutes i motivar-los per cometre accions violentes.

La comunitat musulmana arrelada a Catalunya és un aliat idoni per prevenir la radicalització amb una base ideològica salafista gihadista que es basa en l'odi cap a altres races, religió, grup ètnic, sexe, país o govern; fins i tot contra les pròpies comunitats musulmanes que no simpatitzin amb la seva ideologia. Per exemple: a través del takfir⁵⁸. A més, aquest actor privat és necessari i imprescindible per dur a terme un ensenyament i pràctica religiosa oficial i homologada, a través dels seus centres de culte (oratoris o mesquites).

Els grups extremistes, com són els salafistes gihadistes, segons Jordán (2009), sovint sorgeixen en entorns socials amb problemes polítics o socials, manipulant les persones i culpant a institucions, governs o occident. Un exemple del seu sermó habitual, segons Sageman (2008), és: i) l'islam està sent atacat; ii) occident és l'enemic; iii) cal defensar la comunitat musulmana; iv) l'ús de la violència és la solució perquè es tracta de [auto] defensar-se; i v) la revolució violenta suposa un futur millor. En aquest sentit els extremistes fan servir propaganda, informació manipulada o textos esbiaixats. D'altra banda, fan servir de catalitzador els mitjans de comunicació, les xarxes socials o espais clandestins. Aquest és un aparador i altaveu del seu discurs que, sovint, aprofiten per convèncer persones d'unir-se a la seva causa. Les associacions musulmanes, amb la seva cooperació, són clau per prevenir i oposar-se a aquesta propaganda i discurs maliciós, en disposar d'una visió religiosa propera i realista, basada en la garantia d'exercir la llibertat de creença gens tendenciosa en un estat de dret (16 CE). Catalunya és un escenari adequat, segons l'objecte d'aquesta tesi, ja que hi resideix un nombre estimat de 660.400 (UCIDE, 2023)⁵⁹ musulmans (nacionals i estrangers). A partir d'aquest mapa proposem estudiar, des d'una perspectiva analítica, com prevenir la radicalització violenta, i valorar el grau de cooperació de les associacions musulmanes, així com els factors favorables o desfavorables. És clau per a la tesi esbrinar per què (motivació)

⁵⁸ Takfir: Pronunciament que algú és un incrèdul (kafir) i deixa de ser musulmà (Font: Oxford Reference, 2023)

⁵⁹ Estudio demográfico de la población musulmana a 31/12/2023

algunes associacions musulmanes cooperen amb les institucions en la prevenció de la radicalització violenta, així com el per què altres associacions no cooperen, i els motius i factors d'aquesta negativa. Tindrem en compte tots els factors rellevants que puguin facilitar una comprensió del de la pregunta plantejada, estructurada en: i) associacions que cooperen, i els factors positius o que ajuden a la cooperació. ii) associacions que no cooperen, i els factors negatius o que impedeixen aquesta cooperació. Per poder arribar a aquestes conclusions, serà clau estudiar i endinsar-se en les associacions musulmanes de Catalunya, sobretot pel que fa la seva estructura, direcció o estil de lideratge, presa de decisions, procedència, demografia, activitats, transparència, dimensió, etc. Per tant, la cooperació d'aquests actors és, amb seguretat, part d'una solució per prevenir la radicalització violenta, i valorar accions privades (activitat) fins ara poc conegudes, que bé es podrien traduir en polítiques preventives a nivell local amb un alt valor qualitatiu. En cas contrari, destacarem quins aspectes porten a la no cooperació, i si l'associació afectada és en sí un nucli dirigit per persones amb diferents criteris o simplement una mena d'oposició a les institucions.

La importància de les associacions és notòria, a més, perquè són gestores de serveis i representants de ciutadans musulmans, amb un arrelament i una tradició de dècades, d'ençà les primeres onades migratòries a Catalunya en els 60-70 del segle passat. En aquest cas, són objecte d'aquest estudi les associacions⁶⁰ sense ànim de lucre i que el seu principal objectiu és el foment i la pràctica col·lectiva de la creença religiosa musulmana⁶¹ (16 CE). L'aproximació local dota l'estudi d'una realitat territorialment descentralitzada, amb entitats constituïdes, legalment, com a associació⁶², amb un centre de culte adscrit, sigui oratori o mesquita⁶³. Aquestes associacions, a priori, disposen

⁶⁰ Associació: reguladora del dret d'associació, es constitueix mitjançant un acord de tres o més persones físiques o jurídiques (comunitat) legalment constituïdes, que es comprometen a posar en comú coneixements, mitjans i activitats per aconseguir unes finalitats lícites, comunes, d'interès general o particular, i es doten dels estatuts que regeixen el seu funcionament (Llei 1/2002 de 22 de març; art. 5.1)

⁶¹ Ley Orgánica 7/1980, de 5 de julio, de Libertad Religiosa (LOLR): Artículo 7 y Ley 26/1992, de 10 de noviembre: Acuerdo de cooperación con el Estado Espanyol y las Comunidades Musulmanas.

⁶² Departament de justícia de la Gencat (cultura) y Ministerio de Justicia (Religiosa)

⁶³ 284 comunitats musulmanes coexisteixen a Catalunya, segons el Mapa religiós de Catalunya (2020): <http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/afers-religiosos/estudis/Mapa/> (consulta 1/06/2021).

d'estructura⁶⁴ jerarquitzada, on els càrrecs principals són: president, secretari, tresorer i vocals, que disposen d'uns estatuts de fundació i celebren eleccions periòdiques per elegir els seus representants.

A partir de les dades obtingudes, la distribució territorial de les comunitats musulmanes, a través d'associacions amb un centre religiós (oratori o mesquita) és la següent⁶⁵:

Taula 1: centres religiosos per província

	Nombre	Percentatge
Barcelona	165	55%
Girona	58	19%
Lleida	34	11%
Tarragona	44	15%
Total	301	100%

Font: Elaboració pròpia

Les associacions descrites són formades, majoritàriament, per gent nacional o nacionalitzada (espanyola), a més de migrants o procedents del Marroc, Gàmbia, Guinea, Nigèria, Pakistan, Senegal o altres països. Tot seguit exposem la procedència i l'idioma vehicular de les persones que gestionen o dirigeixen les associacions musulmanes de Catalunya:

Taula 2: procedència (presidents)

	President	Percentatge
Marroc	219	73%
Gàmbia	26	9%
Pakistan	19	7%
Altres	37	11%
Total	301	100%

Segons la UCIDE, són 346 comunitats musulmanes a Catalunya (UCIDE, 2021). Segons el Ministeri de Justícia són 345 comunitats: <https://maper.mjusticia.gob.es/Maper/RER.action> (consulta 1/06/2021). Aquestes dades han estat actualitzades a partir de la present investigació (301 comunitats musulmanes)

⁶⁴ Llei Orgànica 1/2002, de 22 de març, reguladora del dret d'associació. (BOE núm. 73 publicat el 26/03/2002)

⁶⁵ Mapa religiós de Catalunya (2020): <http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/afers-religiosos/estudis/Mapa/> (consulta 1/06/2021) i dades facilitades pel Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya (2021)

Taula 3: procedència (junta)

	Junta	Percentatge
Marroc	210	70%
Pakistan	19	7%
Gàmbia	11	4%
Altres	61	19%
Total	301	100%

Taula 4: idioma

	Idioma vehicular	Percentatge
Àrab	190	64%
Amazic	43	14%
Castellà	19	6%
Urdú	18	6%
Altres	31	10%
Total	301	100%

Font: Elaboració pròpia.

En el cas de la ciutat de Barcelona, a diferència de la resta de províncies i comarques, observem més nacionalitats. D'altra banda, destaquen els diferents orígens ètnics. Per exemple, àrabs i amazigs, en el cas del Magreb⁶⁶, com també subbranques confessionals dins l'islam sunní (branca majoritària de l'islam) establerts a Catalunya. Per exemple: salafisme, tabligh, justícia i Caritat, etc.

Entre les associacions descrites a la taula 1, estudiarem aquelles que tenen un contacte constant amb els serveis públics, institucions o actors públics, com ho fan, de quina manera o qui, i què transmeten a l'hora de cooperar en la prevenció de la radicalització violenta. D'altra banda, en els casos que es detecti una manca de cooperació, intentar esbrinar, si escau, el motiu de la manca de cooperació. Per tant, els factors de la cooperació seran analitzats i detallats, per confirmar tot allò que apropa o allunya a una cooperació, col·laboració i coordinació entre els serveis públics i les associacions musulmanes en una prevenció necessària i ideal per poder combatre l'extremisme i la radicalització violenta.

⁶⁶ El Magreb el constitueix la regió del nord d'Àfrica formada per Mauritània, el Marroc, Algèria, Tunísia i Líbia

La cooperació de les associacions musulmanes, com s'ha esmentat en punts anteriors, seria clau per a la prevenció de radicalització violenta, com a mitjà per: i) evitar incloure el pensament grupal extremista violent; ii) contrastar distorsions en el discurs o narrativa religiosa; iii) contradir influències alienes o de líders extremistes o captadors; iv) promocionar un discurs o opinions alternatives i pacífiques; v) posar en dubte les idees o ideologia dels salafistes gihadistes amb una narrativa oficial, homologada i contrastada.

En consonància amb l'objecte d'aquesta tesi, cal tenir en compte, a més, el fet que algunes associacions han abordat la radicalització violenta amb projectes *ad hoc*, aportant la seva experiència i mitjans. En destaquem el cas de la Fundació Projecte i Vida⁶⁷, sermons (jutba, en àrab) celebrats els divendres, o posterior a un atac o atemptat⁶⁸. Altres associacions, a títol propi o a petició dels associats⁶⁹ organitzen xerrades, jornades formatives, portes obertes, seminaris, tallers, cursos, debats, etc. En aquest sentit, els centres de culte, oratoris o mesquites, es podrien considerar una referència o espai segur de consulta, aprenentatge i pràctica religiosa, així com garantir la llibertat religiosa i de culte (16 CE), ja que, segons Moreras (1999), són un símbol de l'islam a Catalunya:

En elles es reuneixen els musulmans per pregar cinc vegades al dia i celebrar les principals festivitats del calendari hegíric. En un sentit social, les mesquites també són llocs d'expressió d'una identitat col·lectiva, alhora que s'institueixen com l'espai que estructura socialment la comunitat musulmana. Així doncs, tant

⁶⁷ Projecte d'Investigació Acció Participativa amb joves musulmans a Osona, de la *Fundació Projecte i Vida* (2018): Amb l'objectiu de prevenir la radicalització dels joves musulmans que viuen a Catalunya i més concretament a la comarca d'Osona, la fundació assumeix els principis del treball comunitari, buscant la implicació del major nombre possible d'agents, actors i autors de la realitat social comarcal. Entre aquests destaquen: Les comunitats musulmanes d'Osona (i, en particular, els seus joves), els tècnics responsables de les polítiques de convivència i immigració, les comunitats educatives de la comarca d'Osona (en l'etapa de secundària, específicament), els Equips de Serveis Socials d'Osona, els Serveis d'Intervenció Socioeducativa o Centres Oberts de la comarca, els cossos de seguretat, la Direcció General de Migracions, la Direcció General d'Asser Religiosos, els ajuntaments (Osona), el Consell Comarcal d'Osona i la Universitat de Vic.

⁶⁸ Resultat de la recerca primària d'informació dins del nucli de les comunitats musulmanes de Catalunya, a partir de 12 entrevistes (aquesta recerca ha servit per teixir les bases del projecte d'investigació presentat per aplicar al programa de doctorat de la Universitat de Barcelona (any 2019).

⁶⁹ Persona que paga una quota o és habitual d'un mateix centre de culte (oratori o mesquita)

com lloc de pregària com a lloc de trobada i interrelació col·lectiva, la mesquita compleix una funció d'homologia de la comunitat local amb la resta de comunitats musulmanes, que convergeixen cap a un mateix punt, la Meca, cinc vegades al dia durant el temps de l'oració.

(Moreras, 1999:180)

3. CAPÍTOL 3: TREBALL DE CAMP

3.1. Metodologia

La present tesi se centra en la comunitat musulmana de Catalunya, que conforma un teixit associatiu de 301 associacions. Es tracta d'entitats que s'han constituït legalment com a associacions religioses o culturals, mitjançant un registre públic local, autonòmic o estatal per adquirir personalitat jurídica i poder disposar d'un centre de culte obert al públic (oratori o mesquita). Per qualificar i quantificar aquestes associacions s'ha consultat aquests registres, i elaborat un llistat únic amb les dades de cada associació (també anomenades comunitats).

A partir de llavors, s'ha definit i completat una base de dades amb variables que ajudin a interpretar les dades, i així donar resposta a la pregunta d'investigació. A més de la consulta dels registres, s'ha consultat o confirmat la informació amb altres fonts, mitjançant entrevistes i enquestes a personal de l'administració pública (policia) i presidents o membres de la junta de les associacions musulmanes⁷⁰.

3.2. Fonts de dades

La comunitat musulmana de Catalunya està formada per un nombre estimat de 660.400 (UCIDE, 2023), la qual s'organitza, majoritàriament, a través d'associacions religioses, culturals, esportives, etc. Les associacions religioses⁷¹, sense ànim de lucre, són inscrites en el registre i obertes al públic. Així mateix, el seu principal objectiu és el foment i la pràctica col·lectiva de la

⁷⁰ A tots els participants en aquesta tesi se'ls ha informat del compromís de confidencialitat, lliurant-los una carta informativa, de participació voluntària, amb els objectius del projecte d'investigació i la confirmació de no publicar explícitament les dades personals o professionals de cap agent, president o representant, ni detalls de les comunitats musulmanes (excepte la ubicació, a nivell provincial).

⁷¹ Associació: reguladora del dret d'associació, es constitueix mitjançant un acord de tres o més persones físiques o jurídiques (comunitat) legalment constituïdes, que es comprometen a posar en comú coneixements, mitjans i activitats per aconseguir unes finalitats lícites, comunes, d'interès general o particular, i es doten dels estatuts que regeixen el seu funcionament (Llei 1/2002 de 22 de març; art. 5.1)

creença religiosa musulmana⁷² (16 CE) mitjançant un centre de culte adscrit, oratori o mesquita.

Per arribar a les diferents associacions arreu del territori, el pla d'acció per a la recopilació de dades, identificació d'actors i organització de la mostra ha estat el següent:

3.2.1. Registro de entidades religiosas (Ministerio de Justicia)

En aquest registre hi consten aquelles associacions religioses que s'han d'inscriure obligatòriament per poder exercir la seva activitat. La inscripció significa que⁷³:

1. L'associació adquireix personalitat jurídica, i així pot actuar a nivell legal, amb actes i negocis jurídics. Per exemple: comprar, vendre o arrendar un local.
2. Autoritza a establir llocs de culte, oratoris o mesquites, així com, contractar i designar els seus ministres, en aquest cas imams, i divulgar i les seves creences. En definitiva, a les entitats registrades se'ls reconeix plena autonomia.
3. Segons la Llei 16/2009, de 22 de juliol, de centres de culte, refereix que, només les entitats religioses que han adquirit personalitat jurídica mitjançant la inscripció en el Registre d'entitats religioses poden obrir un centre de culte.

L'enllaç d'entitats que consten en aquest registre: <https://maper.mjusticia.gob.es/Maper/RER.action> (31/12/2022).

⁷² Ley Orgánica 7/1980, de 5 de julio, de Libertad Religiosa (LOLR): Artículo 7 y Ley 26/1992, de 10 de noviembre: Acuerdo de cooperación con el Estado Espanyol y las Comunidades Musulmanas.

⁷³ RD 594/2015, 3 de juliol, Registre d'Entitats Religioses (article 2) i la Llei Orgànica 7/1980, de 5 de juliol, de Llibertat Religiosa (article 5)

Els registre consta de tres Seccions:

1. General: s'hi inscriuen totes les esglésies, confessions i comunitats religioses que no tenen acords de cooperació amb l'Estat.
2. Especial: s'hi inscriuen les esglésies, confessions i comunitats religioses que hagin firmat o a les quals els sigui d'aplicació un acord o conveni de cooperació amb l'Estat.
3. Històrica: s'hi traslladen els protocols annexes, els registres d'entitats que hagin estat cancel·lats, així com les sol·licituds que hagin estat denegades.

La consulta feta durant el treball de camp en el registre del Ministeri de Justícia, constaven 345 associacions⁷⁴ musulmanes registrades a Catalunya.

3.2.2. Direcció General d'Afers Religiosos (Generalitat de Catalunya)

La Direcció General d'Afers Religiosos depèn del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, i té encomandes les següents funcions⁷⁵:

1. Atendre les diferents entitats religioses establertes a Catalunya.
2. Aplicar els acords del Govern amb els òrgans representatius de les diferents confessions religioses a Catalunya, i vetllar pel seu compliment
3. Exercir la representació ordinària de la Generalitat davant les entitats religioses.
4. Elaborar estudis i informes, i promoure activitats de difusió en matèria d'affers religiosos.
5. Establir i mantenir relacions amb els responsables institucionals per a temes de l'àmbit religiós.
6. Participar en la gestió del Registre d'entitats religioses en col·laboració amb l'Administració general de l'Estat.

⁷⁴ El registre contempla entitats duplicades o altres que no estan actives, però que mai s'han donat de baixa

⁷⁵ <http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/afers-religiosos> (consulta: 1/06/2021)

A més d'aquestes funcions, aquest organisme ofereix una sèrie de serveis per a les entitats, com són:

1. Assessorament sobre la inscripció d'entitats religioses.
2. Assistència religiosa en centres hospitalaris i penitenciaris.
3. Regulació dels centres de culte a Catalunya.
4. Organitzar formacions.
5. Publicació d'un calendari de festes religioses

L'enllaç per a consultar entitats religioses o la Guia d'Entitats del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya:

- <http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/afers-religiosos/estudis/Mapa/>
- http://justicia.gencat.cat/ca/serveis/guia_d_entitats/#

Aquest registre s'ha fet servir de contrast de la informació del Registro de entidades religiosas (Ministerio de Justicia) i/o de consulta per a majors detalls sobre alguna/es de les entitats contemplades en aquest treball. D'altra banda, durant l'interval del treball de camp, hi havia 284 associacions⁷⁶ musulmanes registrades a Catalunya, segons el Mapa religiós de Catalunya (2021) de la Oficina d'Afers Religiosos (Barcelona)

3.2.3. Oficina d'Afers Religiosos (Barcelona)

L'Oficina d'Afers Religiosos⁷⁷ (OAR) és un servei de l'Ajuntament de Barcelona que es presenta com un referent per a les entitats religioses ubicades a la ciutat. La seva funció inclou:

1. Garantir el dret a la llibertat religiosa i de consciència.
2. Facilitar el coneixement i el reconeixement de la pluralitat religiosa.

⁷⁶ Hi ha entitats que només es registren a nivell estatal i opten per no fer-ho a Catalunya, és per aquest motiu que la xifra és més baixa que la dada real i/o respecte el Registro de entidades religiosas (Ministerio de Justicia)

⁷⁷ <https://ajuntament.barcelona.cat/oficina-afers-religiosos/ca> (consulta: 1/06/2021)

3. Generar espais de participació, diàleg i interacció positiva entre les diverses creences i la ciutadania.
4. Atenció, informació i assessorament sobre qüestions relacionades amb la religió, així com la seva aplicació.
5. Organitzar accions formatives i activitats de difusió, debat i diàleg per donar a conèixer la realitat religiosa de la ciutat.

L'enllaç del directori per a consultar entitats que consten en el registre de l'ajuntament de Barcelona:

<https://guia.barcelona.cat/ca/llicitat?tipuscerca=directorisi tipusact=0062001016>

Aquest directori s'ha fet servir de suport i/o de consulta per a majors detalls sobre alguna/es de les entitats religioses de Barcelona.

3.2.4. Federacions islàmiques de Catalunya:

A Catalunya coexisteixen diverses federacions, les quals aglutinen la majoria de les associacions religioses del territori⁷⁸. Les tres més grans o rellevants són:

1. **Unió de Comunitats Islàmiques de Catalunya (UCIDAT):** C. Pintor Ribalta, 9-11, de Barcelona. President el Sr. Mohamed EL GHAILOUNI EL MORABET. Telèfon 650452471 i web
<http://ucidecatalunya.blogspot.com/>
2. **Federació Consell Islàmic de Catalunya (FCIC):** C Nou de Sadurní, 9 de Barcelona. President el Sr. Mohammed HALHOUL DEBBOUN. Telèfon 933010831.
3. **Federació Islàmica de Catalunya (FIC):** C. Cisell, 22 de Barcelona. President el Sr. Mohammed HALHOUL DEBBOUN. Web

<http://ficonlin.blogspot.com/>

⁷⁸ Segons fonts consultades, d'aquestes federacions, aglutinen entre el 50 i el 60% de les comunitats musulmanes de Catalunya. Per tant, hi ha un 30-40% d'entitats que van per lliure.

Les federacions, han estat un suport per contrastar la informació i/o consultar certs detalls sobre alguna/es de les entitats religioses de referència.

3.2.5. Policia de la Generalitat de Catalunya- Mossos d'Esquadra

El Cos de Mossos d'Esquadra (en endavant, CME o Mossos) planteja en la seva carta de serveis un model policial de proximitat, que promou la participació del ciutadà mitjançant les Oficines de Relacions amb la Comunitat (ORC). Aquestes oficines tenen una relació i contacte permanent amb els representants socials: associacions, entitats, representants religiosos o ens culturals, entre altres.

Entre els seus serveis, convoquen xerrades, reunions i taules rodones per tractar temes d'interès de la comunitat, i que això serveixi per orientar l'activitat policial amb l'objectiu de millorar i fomentar relacions amb la ciutadania. D'altra banda, destaca la mediació i la gestió alternativa del conflicte que Mossos practica a través del contacte continuat amb col·lectius diversos, ja sigui per identificar interlocutors vàlids o per establir canals de comunicació fiables. L'objectiu no és només evitar i resoldre problemes, sinó també incidir en les causes de la conflictivitat, per garantir el lliure exercici dels drets fonamentals.

El contacte per recopilar les dades del CME, així com la informació d'interès per a la tesi, s'ha dut a terme, segons la seva estructura i organització de les Regions Policials⁷⁹ (9) i comissaries⁸⁰, de la següent manera:

- Oficines de Relacions amb la Comunitat (ORC): En les comarques en què hi ha una associació religiosa o cultural d'interès per a la tesi s'ha fet la consulta o contrast d'informació a partir de les dades contingudes en els registres esmentats anteriorment.

⁷⁹ Girona, Ponent, Pirineu Occidental, Central, Camp de Tarragona, les Terres de l'Ebre, Metropolitana Nord, Metropolitana Sud i Metropolitana Barcelona

⁸⁰ Decret 415/2011, de 13 de desembre, d'estructura de la funció policial de la Direcció General de la Policia (article 59). Tot i que hi ha un nou decret d'estructura, s'ha agafat l'antic perquè era el vigent durant la redacció d'aquesta tesi (el nou decret no canvi l'estructura regional, només n'afegeix una, la virtual)

- Unitat Regional de Proximitat i Atenció al Ciutadà (URPAC)⁸¹: Unitat que efectua el seguiment qualitatiu i vetlla pels procediments corporatius en relació amb els àmbits de relacions amb la comunitat. Per tant, en les regions que hi hagi una presència important d'associacions religioses o culturals d'interès per a la tesi, s'ha fet la consulta o contrast d'informació a partir de les dades contingudes en els registres esmentats anteriorment.
- Àrea de Mediació, Negociació i Responsabilitat Social Corporativa (AME)⁸²: Àrea que dissenya estratègies de relació amb les institucions públiques i privades en l'àmbit de la responsabilitat social corporativa. Per tant, s'ha fet la consulta a nivell de federacions o associacions d'interès per a la tesi, contrastant la informació a partir de les dades contingudes en els registres esmentats anteriorment.
- Comissaria General d'Informació⁸³ (CGINF): Comissaria que manté constant relació amb les comunitats musulmanes d'arreu del territori a raó del programa basat en Procediments de Detecció i Prevenció de Radicalitzacions Extremistes Violentes (PRODERAE), actualment anomenat #PREV. Aquest programa pretén la coordinació del CME amb contextos professionals o associatius que incentivi l'activitat preventiva davant la radicalització violenta. Aquesta coordinació multidisciplinar, entre actor públic i privat, com és el cas de les comunitats musulmanes, i mitjançant una formació que ofereix el CME, pretén implementar un sistema per capacitar i/o dotar d'eines bàsiques a actors no especialitzats, a través de canals concrets, per generar cooperació, basada en un flux d'informació i òrgans de treball estables per a l'avaluació i la intervenció compartida. Per aquest motiu, doncs, a aquesta comissaria s'ha fet la consulta o contrast d'informació a partir de les dades contingudes en els registres esmentats anteriorment.

⁸¹ Decret 415/2011, de 13 de desembre, d'estructura de la funció policial de la Direcció General de la Policia (article 65).

⁸² Decret 415/2011, de 13 de desembre, d'estructura de la funció policial de la Direcció General de la Policia (article 8).

⁸³ Decret 415/2011, de 13 de desembre, d'estructura de la funció policial de la Direcció General de la Policia (article 48).

El contacte amb la Policia de la Generalitat de Catalunya- Mossos d'Esquadra:
Travessera de les Corts, 319-321 (Barcelona). Telèfon: 93.300.22.96.

<http://mossos.gencat.cat/ca>

3.2.6. Altres cossos policials

Les forces i cossos de seguretat de l'Estat exerceixen les seves funcions en tot el territori nacional i estan integrades per: Cos Nacional de Policia i Guàrdia Civil⁸⁴. Les funcions d'aquests cossos és protegir el lliure exercici dels drets i llibertats, i garantir la seguretat ciutadana mitjançant l'exercici de les funcions següents:

- a) Vetllar pel compliment de les lleis i disposicions generals, executant les ordres que rebim de les autoritats, en l'àmbit de les seves respectives competències.
- b) Auxiliar i protegir les persones i assegurar la conservació i custòdia dels béns que es trobin en situació de perill per qualsevol causa.
- c) Vigilar i protegir els edificis i instal·lacions públiques que ho requereixin.
- d) Vetllar per la protecció i seguretat d'altres personalitats.
- e) Mantenir i restablir, si s'escau, l'ordre i la seguretat ciutadana.
- f) Prevenir la comissió d'actes delictius.
- g) Investigar els delictes per descobrir i detenir els presumptes culpables, assegurar els instruments, efectes i proves del delicte, posant-los a disposició del jutge o Tribunal competent i elaborar els informes tècnics i pericials que siguin procedents.
- h) Captar, rebre i analitzar totes les dades que tinguin interès per a l'ordre i la seguretat pública, i estudiar, planificar i executar els mètodes i les tècniques de prevenció de la delinqüència.

⁸⁴ Llei orgànica 2/1986, de 13 de març, de forces i cossos de seguretat (article 11 i ss).

i) Col·laborar amb els serveis de protecció civil en els casos de risc greu, catàstrofe o calamitat pública, en els termes que s'estableixin en la legislació de protecció civil.

Les funcions assenyalades s'han d'exercir d'acord amb la següent distribució territorial de competències:

Cos Nacional de Policia

Exercir les funcions a les capitals de província i als termes municipals i nuclis urbans que determini el Govern. Poden exercir les funcions d'investigació i les de coordinació en tot el territori nacional, així com:

- L'expedició del document nacional d'identitat i dels passaports.
- El control d'entrada i sortida del territori nacional d'espanyols i estrangers.
- Les previstes a la legislació sobre estrangeria, refugi i asil, extradició, expulsió, emigració i immigració.
- La vigilància i inspecció del compliment de la normativa en matèria de joc.
- La investigació i persecució dels delictes relacionats amb la droga.
- Col·laborar i prestar auxili a les policies d'altres països, de conformitat amb el que estableixen els tractats o acords internacionals sobre les lleis, sota la direcció superior del Ministeri de l'Interior.
- El control de les entitats i serveis privats de seguretat, vigilància i investigació, del seu personal, mitjans i actuacions.
- Les altres que li atribueixi la legislació vigent.

Guàrdia Civil

Exercir a la resta del territori nacional i el seu mar territorial. Pot, així mateix, dur a terme les investigacions que siguin procedents en tot el territori nacional, quan això sigui necessari, tal com:

- Les derivades de la legislació vigent sobre armes i explosius.
- El resguard fiscal de l'Estat i les actuacions encaminades a evitar i perseguir el contraban.
- La vigilància del tràfic, trànsit i transport a les vies públiques interurbanes.
- La custòdia de vies de comunicació terrestre, costes, fronteres, ports, aeroports i centres i instal·lacions que pel seu interès ho requereixin.

- Vetllar pel compliment de les disposicions que tendeixin a la conservació de la naturalesa i medi ambient, dels recursos hidràulics, així com de la riquesa cinegètica, piscícola, forestal i de qualsevol altra índole relacionada amb la naturalesa.
- La conducció interurbana de presos i detinguts.
- Les altres que li atribueix la legislació vigent.

D'altra banda, a nivell local, disposem també de la Policia Local, qui exerceix les funcions següents:

- a) Protegir les autoritats de les corporacions locals, i vigilància o custòdia dels seus edificis i instal·lacions.
- b) Ordenar, senyalitzar i dirigir el trànsit en el nucli urbà, d'acord amb el que estableixen les normes de circulació.
- c) Instruir atestats per accidents de circulació dins el nucli urbà.
- d) Policia administrativa, pel que fa a les ordenances, bans i altres disposicions municipals dins l'àmbit de la seva competència.
- e) Participar en les funcions de policia judicial, en la forma que estableix l'article 29.2 d'aquesta Llei.
- f) La prestació d'auxili, en els casos d'accident, catàstrofe o calamitat pública, i participar, en la forma prevista a les lleis, en l'execució dels plans de protecció civil.
- g) Efectuar diligències de prevenció i totes les actuacions que tendeixin a evitar la comissió d'actes delictius en el marc de col·laboració establert en les juntes de seguretat.
- h) Vigilar els espais públics i col·laborar amb les forces i cossos de seguretat de l'Estat i amb la policia de les comunitats autònomes en la protecció de les manifestacions i el manteniment de l'ordre en grans concentracions humanes, quan siguin requerits per a això.
- i) Cooperar en la resolució dels conflictes privats quan siguin requerits per a això.

Les actuacions que practiquin en l'exercici de les funcions previstes d'instrucció d'atestats de circulació i diligències penals, s'han de comunicar a les forces i cossos de seguretat de l'Estat i cos de la comunitat autònoma

Com que els cossos policials exposats tenen també implantació en tot el territori de Catalunya, i com veurem més endavant, tenen contacte amb les associacions d'interès per aquesta tesi, se'ls ha tingut en consideració com a actors d'interès, així com a font de consulta o contrast d'informació a partir de les dades contingudes en els registres esmentats anteriorment.

3.2.7. Base de dades

A través de les fonts d'informació abans detallades, s'ha elaborat una base de dades pròpia corresponent al conjunt d'entitats musulmanes de Catalunya. Aquesta base de dades la formen 301 associacions religioses, les quals són les que existien en el moment de dur a terme el treball de camp, i que reuneixen tots els requisits exposats en els apartats anteriors. Les dades dels registres esmentats han estat polides i contrastades amb totes les fonts exposades, per tal d'obtenir una xifra de comunitats que s'ajusti a la realitat. Per exemple: s'ha eliminat associacions obsolets, duplicades o s'han afegit aquelles que constaven en un registre i no en un altre.

3.3. Entrevistes

En aquesta tesi s'han plantejat diverses entrevistes semiestructurades. Per una banda, s'ha entrevistat un tècnic de la Direcció General d'Afers Religiosos (Generalitat de Catalunya), diversos agents del Cos de Mossos d'Esquadra i agents de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (CNP i GC). Per altra banda, associacions musulmanes, representades pel seu president o membres amb un càrrec a la junta.

Aquest tipus d'entrevistes han estat de gran ajuda donat que permeten ampliar, contrastar o incidir en el tema objecte d'estudi. Concretament, s'han plantejat les següents entrevistes: 1 tècnic, 13 agents policials i 52 associacions musulmanes. En total, 66 entrevistes

3.3.1. Resultat entrevista: tècnic i agents de les FCSE

L'entrevista semiestructurada realitzada al tècnic de la Direcció General d'Afers Religiosos (DGAR) de la Generalitat de Catalunya, s'ha enfocat sobre quin tipus de relació té aquesta institució amb les comunitats musulmanes, així com el servei que els ofereixen i respondre la pregunta objecte de la tesi, la cooperació de les comunitats musulmanes. Les respostes han estat:

- La DGAR manté una relació de cordialitat amb les comunitats musulmanes, igual que amb les diferents entitats religioses establertes a Catalunya.
- Els ajuden i assessoren amb diferents temes, com són: Participar en la gestió del registre d'entitats religioses en col·laboració amb l'Administració General de l'Estat, vetllar pel compliment de la normativa vigent a l'hora d'obrir un centre religiós, assessorament fiscal, mediació en cas de conflicte veïnal, informació sobre subvencions, gestionar espais per fer les oracions en festivitats assenyales, etc.
- En el cas de nova obertura d'un centre religiós, informen a l'entitat quins passos a seguir, on trobar la informació sobre els plans urbanístics per anticipar quines zones del municipi accepten aquest tipus de centre, el contingut de la normativa que desenvolupen els centres de culte i altres aspectes fiscals rellevants.
- Exposen que la policia és qui ha guanyat major protagonisme en la relació amb les comunitats pel fet que, estan més i millor implantats al territori, posant una major èmfasi en el rol del CME, present a totes les províncies i comarques, i amb recursos humans per atendre i visitar les comunitats musulmanes amb major eficàcia.
- La cooperació de les comunitats amb la DGAR, i viceversa, és satisfactòria vist que són un recurs per a elles.

Pel que fa les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat, s'ha realitzat una entrevista semiestructurada amb un agent de la Policia Nacional i un agent de la Guàrdia Civil, enfocant l'objecte en quin tipus de relació mantenen amb les

comunitats musulmanes, la freqüència de les reunions, quins són els interlocutors, com valoren la comunicació i la cooperació de les comunitats musulmanes i el contingut de les reunions amb les comunitats. Les respostes han estat que:

Policia Nacional

- La freqüència habitual amb la que la contacten amb les comunitats musulmanes és ocasional.
- Les comunitats contacten amb ells de forma esporàdica. En tot cas, per respondre o atendre alguna petició d'ells.
- L'interlocutor de les comunitats musulmanes és habitualment el president.
- La comunicació amb les comunitats és, majoritàriament, satisfactòria (i sense incidències)..
- La cooperació de les comunitats musulmanes és catalogada, majoritàriament, com a satisfactòria (i sense incidències).
- Destaquen que, la seva actuació amb les comunitat és menor pel fet que, a Catalunya hi ha un cos policial propi (Mossos d'Esquadra), amb competències com a policia integral, que està implantat a tot el territori⁸⁵. D'altra banda, ells fan una acció accessòria, supervisora, amb les comunitat per temes d'estrangeria i situació administrativa d'estada al país, entre altres.
- Durant les reunions, l'orde del dia són qüestions quotidianes. Parlen sobre Processos de Radicalització Violenta (PRV) si la comunitat treu el tema.

Guàrdia Civil

- La freqüència habitual amb la que contacten amb les comunitats musulmanes és ocasional. No hi ha un calendari de visites, i la relació és proporcional al tipus de comunitat i/o l'interès d'aquesta de mantenir una relació amb aquest cos policial.

⁸⁵ La unitat de l'agent entrevistat té presència, a Catalunya, a nivell provincial (només)

- Les comunitats contacten amb ells de forma esporàdica. En tot cas, per respondre o atendre alguna petició d'ells.
- L'interlocutor de les comunitats musulmanes és habitualment el president o portaveu.
- La comunicació amb les comunitats és, majoritàriament, satisfactòria (i sense incidències).
- La cooperació de les comunitats musulmanes és catalogada, majoritàriament, com a satisfactòria (i sense incidències).
- Destaquen que, la seva actuació amb les comunitat és menor pel fet que, a Catalunya hi ha un cos policial propi (Mossos d'Esquadra), amb competències com a policia integral, que està implantat en tot el territori⁸⁶.
- Durant les reunions l'orde del dia són qüestions quotidianes, i en cap moment parlen sobre Processos de Radicalització Violenta (PRV), excepte que ho comenti expressament la pròpia comunitat.

3.4. Enquestes

El Mossos d'Esquadra, segons he avançat, és el cos policial propi de Catalunya, amb competències com a policia integral, que està implantat a tot el territori i protagonista en les relacions associacions musulmanes de Catalunya. Per aquest motiu, després d'una consulta interna, i havent fet un filtre d'aquells agents que major contacte tenen amb les associacions d'interès, han estat objecte d'enquestes i entrevistes els agents destinats, majoritàriament, a les Àrees d'Informació, enfocant les preguntes en mesurar el nivell i la qualitat de la cooperació de les associacions musulmanes de Catalunya. El qüestionari d'enquesta plantejat i la plantilla de respostes consten com a Annex 1 i 2.

Els agents enquestats i entrevistats, de forma anònima, són els encarregats de mantenir una relació i contacte permanent amb les associacions musulmanes de

⁸⁶ La unitat de l'agent entrevistat té presència, a Catalunya, a nivell provincial (només)

Catalunya, dividides per Regions Policials (9) per cobrir tot el territori. La relació dels agents del CME i entrevistats i enquestats són:

Taula 5: agents enquestats i entrevistats

Codi	Destinació
RPG	Girona
RPCT	Tarragona
RPTE	Tarragona
RPP	Lleida
RPPO	Lleida
RPMN	Barcelona
RPMB	Barcelona
RPMS	Barcelona
RPC	Barcelona
SC-1	Barcelona
SC-2	Barcelona

3.4.1. Representació de dades a partir de les enquestes al Cos de Mossos d'Esquadra (CME) ⁸⁷

Taula 6: respostes dels agents del CME (comunitats musulmanes grans)

	RESPOSTA 1	RESPOSTA 4	RESPOSTA 7	RESPOSTA 10	RESPOSTA 13	RESPOSTA 16	RESPOSTA 19	RESPOSTA 22
RPMB	Mensual	Mensual	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Sí
RPC	Mensual	Mensual	President	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
RPMN	Annual	Ocasional	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Sí
RPMS	Mensual	Mensual	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
RPP	Setmanal	Ocasional	President	Satisfactòria	Altres Causes	Satisfactòria	Interlocutor	Sí
RPPO ⁸⁸	-	-	-	-	-	-	-	-
RPCT	Mensual	Ocasional	President	Satisfactòria	Altres Causes	Satisfactòria	Desconfiança	Sí
RPTE	Setmanal	Ocasional	President	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Sí
RPG	Setmanal	Mensual	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Desconfiança	Indiferent
SC-1	Ocasional	Ocasional	President	Insatisfactòria	Interlocutor	Insatisfactòria	Interlocutor	Indiferent
SC-2	Ocasional	Ocasional	President	Satisfactòria	Altres Causes	Insatisfactòria	Altres Causes	No

⁸⁷ Per a una millor explotació de dades, així com una estructuració de resultats segons les variables de la hipòtesi de treball, el qüestionari s'ha dividit segons la dimensió de les comunitats musulmanes: Grans, Mitjanes o Petites.

⁸⁸ En aquesta Regió Policial no hi ha cap comunitat catalogada com a gran.

Taula 7: respostes dels agents del CME (comunitats musulmanes mitjanes)

	RESPOSTA 2	RESPOSTA 5	RESPOSTA 8	RESPOSTA 11	RESPOSTA 14	RESPOSTA 17	RESPOSTA 20	RESPOSTA 23
RPB	Mensual	Ocasional	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Sí
RPC	Anyal	Ocasional	President	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
RPMN	Anyal	Ocasional	President	Satisfactòria	Altres Causes	Insatisfactòria	Interlocutor	Indiferent
RPMS	Anyal	Anyal	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
RPP	Mensual	Ocasional	President	Satisfactòria	Altres Causes	Satisfactòria	Idioma	Sí
RPPO	Mensual	Ocasional	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
RPCT	Ocasional	Ocasional	President	Satisfactòria	Altres Causes	Satisfactòria	Desconfiança	Sí
RPTE	Mensual	Ocasional	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Sí
RPG	Mensual	Mensual	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
SC1	Ocasional	Ocasional	President	Insatisfactòria	Interlocutor	Insatisfactòria	Interlocutor	Indiferent
SC2	Ocasional	Ocasional	President	Insatisfactòria	Altres Causes	Insatisfactòria	Altres Causes	No

Taula 8: respostes dels agents del CME (comunitats musulmanes petites)

	RESPOSTA 3	RESPOSTA 6	RESPOSTA 9	RESPOSTA 12	RESPOSTA 15	RESPOSTA 18	RESPOSTA 21	RESPOSTA 24
RPB	Mensual	Ocasional	President	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Sí
RPC	Anual	Ocasional	President	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
RPMN	Anual	Ocasional	President	Satisfactòria	Altres Causes	Insatisfactòria	Interlocutor	Indiferent
RPMS	Anual	Anual	President	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
RPP	Mensual	Ocasional	President	Satisfactòria	Altres Causes	Insatisfactòria	Idioma	Indiferent
RPPO	Mensual	Ocasional	Junta	Molt Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
RPCT	Ocasional	Ocasional	President	Satisfactòria	Altres Causes	Satisfactòria	Desconfiança	Indiferent
RPTÉ	Mensual	Ocasional	President	Satisfactòria	Interlocutor	Satisfactòria	Interlocutor	Indiferent
RPG	Mensual	Mensual	President	Satisfactòria	Altres Causes	Satisfactòria	Sense incidències	Indiferent
SC1	Ocasional	Ocasional	President	Insatisfactòria	Interlocutor	Insatisfactòria	Interlocutor	Indiferent
SC2	Ocasional	Ocasional	President	Insatisfactòria	Altres Causes	Insatisfactòria	Altres Causes	No

Com s'observa a les taules anteriors, s'ha estructurat el resultat segons la categoria de les associacions, amb: gran, mitjana i petita, per a una millor exposició de les dades⁸⁹. Les conclusions són les següents:

Els resultats en relació amb les comunitats musulmanes grans:

- 1) La freqüència amb què els agents contacten amb les comunitats musulmanes grans, de mitjana, és majoritàriament mensual o setmanal.
- 2) La freqüència amb què les comunitats musulmanes grans contacten amb els agents, de mitjana, és majoritàriament ocasional.
- 3) L'interlocutor de les comunitats musulmanes grans amb els agents és, habitualment, el president de l'associació.
- 4) La comunicació amb les comunitats musulmanes grans, segons els agents, és majoritàriament satisfactòria (i sense incidències).
- 5) La cooperació de les comunitats musulmanes grans és catalogada pels agents, majoritàriament, com a satisfactòria (i sense incidències).
- 6) La comunicació amb les comunitats musulmanes grans, segons els agents, és majoritàriament satisfactòria (i sense incidències).

Els resultats en relació amb les Comunitats Musulmanes Mitjanes

- 1) La freqüència amb què els agents contacten amb les comunitats musulmanes mitjanes, de mitjana, és majoritàriament mensual o setmanal.
- 2) La freqüència amb què les comunitats musulmanes mitjanes contacten amb els agents, de mitjana, és majoritàriament ocasional.
- 3) L'interlocutor de les comunitats musulmanes mitjanes amb els agents és, habitualment, el president de l'associació.
- 4) La comunicació amb les comunitats musulmanes mitjanes, segons els agents, és majoritàriament satisfactòria (i sense incidències).
- 5) La cooperació de les comunitats musulmanes mitjanes és catalogada pels agents, majoritàriament, com a satisfactòria (i sense incidències).

⁸⁹ Les preguntes i opcions de resposta consten com a Annex 2 i 3

- 6) Els agents valoren la cooperació com a indiferent, tant si les comunitats musulmanes mitjanes són gestionades per càrrecs (president i junta) elegits a partir d'eleccions democràtiques, com si no ho són.

Els resultats en relació amb les Comunitats Musulmanes Petites

- 1) La freqüència amb què els agents contacten amb les comunitats musulmanes petites, de mitjana, és majoritàriament mensual.
- 2) La freqüència amb què les comunitats musulmanes petites contacten amb els agents, de mitjana, és majoritàriament ocasional.
- 3) L'interlocutor de les comunitats musulmanes petites amb els agents és, habitualment, el president de l'associació.
- 4) La comunicació amb les comunitats musulmanes petites, segons els agents, és majoritàriament satisfactòria (i sense incidències).
- 5) La cooperació de les comunitats musulmanes petites és catalogada pels agents, majoritàriament, com a satisfactòria (i sense incidències).
- 6) Els agents valoren la cooperació com a indiferent, tant si les comunitats musulmanes petites són gestionades per càrrecs (president i junta) elegits a partir d'eleccions democràtiques, com si no ho són.

3.4.1.1. Descripció de dades a partir de les variables rellevants

En aquest apartat exposem les diferents variables que s'han analitzat per tal de respondre la pregunta d'investigació ¿Per què algunes associacions musulmanes de Catalunya són més cooperadores que altres en la prevenció i detecció del Procés de Radicalització Violenta?. Destaquen les següents variables:

- ✓ Tipus de Centre, règim (lloguer o propietat), ubicació i dimensió.
- ✓ Municipi, Província i Regió.
- ✓ Registre públic i antiguitat.
- ✓ Si celebren eleccions i renoven la figura del President i/o Junta, origen del President i Junta, la llengua vehicular i informació pública (transparència).
- ✓ Assistència al centre (homes i dones), presència de dones a la Junta, contractació de dones i altres activitats (Madrassa).

- ✓ Reunió amb la policia, freqüència de les reunions i tipus d'interlocutor

En relació amb l'exposat anteriorment, a continuació presentem, mitjançant taules, resultats i conclusions obtingudes en la intersecció de les variables rellevants amb aquelles detallades a la hipòtesi de treball. S'han avaluat tres factors estructurals independents:

Dimensió

La cooperació de les comunitats musulmanes a Catalunya davant d'extremismes violents, tal i com plantejava anteriorment, serà més elevada en aquelles associacions sensibles amb la problemàtica. La sensibilitat, és un factor intern i/o extern segons la tipologia de cada associació.

En aquest sentit, la dimensió és una variable rellevant perquè, si es tracta d'una associació gran, mitjana o petita⁹⁰ podria decidir cooperar amb les institucions, sempre i quan disposi d'uns elements necessaris, com poden ser: canals de comunicació, interlocutors adequats, motivació o necessitats.

El canal de comunicació seria el mitjà o la plataforma, els interlocutors podrien aportar el seu coneixement i/o facilitar la col·laboració, la motivació seria exògena si la institució l'incentiva, facilita o es mostra proactiva amb la cooperació de les comunitats, i les necessitats tindran a veure amb la capacitat de cada comunitat d'afrontar les demandes de cooperació. Per exemple: hi ha comunitats que cooperaran de manera voluntària per ser sòlides/fortes en una relació amb l'administració o policia. Seria el cas de comunitats grans. Altres comunitats cooperaran com a una obligació per ser la part dèbil en una relació amb l'administració o policia. Per exemple: comunitats petites).

L'interès de les comunitats en cooperar en la prevenció de la radicalització violenta *per se* significa un benefici i diferencia les comunitats: les que volen participar en un projecte mixt de prevenció format per un actor públic (policia) i privat (associacions), i les que no. És per aquest motiu, doncs, la dimensió de l'associació és important, per saber si la comunitat disposa de capacitat per

⁹⁰ La classificació té en consideració, sobretot, dimensió del local i nombre d'assistents al centre (oratori o mesquita). En xifres, es tradueix en: gran, > de 250 assistents; mitjanes, entre 51 i 250, i petites, <50 assistents.

cooperar i participar en la prevenció. Aquest fet té relació amb l'estructura de direcció, finançament, local, etc. Per exemple: si no hi ha una figura clara d'interlocució, o és el mateix president qui ho ha de fer tot, difícilment pugui exercir totes les tasques pròpies, com són dirigir, fer reunions, resoldre d'incidències, contractar personal o serveis, etc., i alhora, gaudeixi del temps suficient per garantir una interlocució adequada amb l'administració o policia, tenint en compte que el càrrec, majoritàriament, no és remunerat.

D'altra banda, el coneixement i les habilitats de la persona que la comunitat posi al capdavant de la interlocució, per a la cooperació, dependrà del perfil d'aquesta persona vist que, com en el cas del càrrec de president, no rebrà remuneració i probablement serà ocupada per un voluntari.

Per últim, el finançament varia segons la dimensió, ja que les comunitats grans tenen més socis i una major capacitat de recaptació de quotes⁹¹. Per tant, les comunitats petites de mitjans o fons limitats, i el local tindrà unes condicions mínimes i una dimensió justa.

Taula 9: les comunitats segons la seva dimensió

	Nombre	Percentatge
Gran	60	20%
Mitjana	155	51%
Petita	86	29%
Total	301	100%

Motivació

Aprofitant la finestra d'oportunitats, segons Kingdon (1984), s'ha plantejat estudiar la cooperació de les comunitats, com a actor d'interès, amb l'objectiu de crear una nova dinàmica d'estudi i enfocament de polítiques públiques, per arribar a possibles solucions, davant del problema social que suposa l'extremisme violent i la radicalització violenta dins de la comunitats musulmana de Catalunya.

⁹¹ Quota és la quantitat de diners mensual que paguen els socis o assistents habitual d'un mateix centre de culte (oratori o mesquita), i va dels 5 fins els 25 euros.

Per tant, si integrem la política amb el problema i involucrem actors com les comunitats musulmanes, capaços d'ajudar en prevenció i detecció, la seva motivació esdevindrà exògena considerant que les accions de cooperació són voluntàries. Plantegem que la cooperació augmentarà si aquestes comunitats reben impulsos o incentius que els motivin.

D'altra banda, la cooperació d'altres comunitats del mateix municipi o província podria augmentar les perspectives o la motivació per voler cooperar, ja sigui per estimular una bona relació entre l'administració i la comunitat amb la societat d'acollida, o per promoure la pràctica religiosa pacífica. Per contra, una experiència negativa d'aquestes mateixes podria obstaculitzar o desincentivar una possible relació de cooperació, ja sigui per conseqüència de la desconfiança amb l'administració, desconeixement o de considerar l'administració com un element intrusiu (enemic).

En aquest sentit, un cop revisats els resultats de l'enquesta, he plantejat diverses qüestions, a través d'una entrevista als agents de policia, per demanar-los més detalls sobre com valoren la cooperació de les comunitats musulmanes, però aquesta vegada repassant cada comunitat, i només per dimensions. Les respostes dels agents han estat les següents:

Taula 10: la motivació de les comunitats per cooperar (segons CME)

	Nombre	Percentatge
Cooperen	3	1%
Es mostren predisposats a cooperar	216	72%
Només cooperen si se'ls comissiona	40	13%
No mostren interès en cooperar	42	14%
Total	301	100%

Pel que s'observa del resultat, quan s'entra amb major detall, gràcies a l'entrevista, els agents manifesten que només l'1% de les comunitats coopera sempre, i el 72% es mostren predisposades a fer-ho. D'altra banda, un 13% de les comunitats queden en un segon terme, més passives, i cooperen només si se'ls comissiona. En paraules dels agents, això és majoritàriament conseqüència de l'activitat de la policia (visites o trucades) o peticions concretes en relació amb incidents o conflictes interns. Per exemple: disputes arran d'eleccions o incidents

entre persones, que s'acaben denunciant o transcendent més enllà de les comunitats. Finalment, hi ha un 14% de comunitats que no mostren cap interès en cooperar amb la policia (malgrat la comissió per cooperar). Aquests últims, segons els agents, no cooperen per: desconfiança en l'administració, diferents criteris dels seus representants, problemes amb l'interlocutor o l'idioma. En aquest darrer grup s'incidirà en el seu model de direcció i gestió a partir de les entrevistes amb les comunitats.

Per aprofundir en la relació policia-comunitats musulmanes, he plantejat una pregunta sobre la quantificació de reunions que ambdós actors, CME i comunitats, mantenen al llarg de l'any. Els resultat ha estat que, segons els agents, el 89% de les comunitats musulmanes es reuneixen 1 o més vegades/any, mentre que un 11% ho fa de forma ocasional. Aquestes reunions, segons els agents, majoritàriament són convocades per la policia.

Taula 11: nombre de reunions policia – comunitat

Reunions	Comunitats	Percentatge
1	156	52%
2	112	37%
0	33	11%
Total	301	100%

En relació amb l'ordre del dia, o l'objecte de les reunions, policia i comunitats musulmanes, s'ha plantejat la pregunta següent: Es parla a les reunions de prevenció i/o detecció de PRV?, i els agents han respost el següent:

Taula 12: es parla a les reunions de prevenció i/o detecció de PRV?

	Freqüència	Percentatge
Sí. Es tracta el tema, i s'aprofundeix si la comunitat vol o ho demana (per no incomodar-los)	243	81%
Sí. Es tracta el tema	58	19%
Total	301	100%

En el 81% de les reunions policia-comunitats musulmanes es parla de de prevenció i/o detecció del PRV, i només s'aprofundeix en el tema si la comunitat vol i/o ho demana. Per tant, ens trobem davant d'un fet insòlit, ja que no

s'aprofundeix sobre l'objecte de la reunió per no incomodar les comunitats musulmanes. D'altra banda, hi ha una sèrie de comunitats, concretament el 19%, amb les que sí s'aprofundeix sobre prevenció i/o detecció del PRV, i s'exposa el cas l'exemple de Ripoll, població de procedència dels joves que van cometre l'atemptat a Barcelona i Cambrils (2017). Dóna la casualitat que, segons l'agent entrevistat, el conjunt de comunitats amb les que parla del cas de Ripoll són associacions musulmanes de la província de Girona.

Finalment, s'ha plantejat una última pregunta als agents entrevistats, han demanat les comunitats musulmanes fer formació sobre prevenció i/o detecció PRV, o l'han fet ells mateixos?. Les respostes han estat que, el 98,7% de les comunitats ni han fet formació sobre prevenció i/o detecció del PRV, ni l'han demanat. Només una comunitat així ho ha transmès al CME, i que va voler participar en un programa basat en Procediments de Detecció i Prevenció de Radicalitzacions Extremistes Violentes (PRODERAE, ara #PREV, del CME).

Taula 13: han demanat les comunitat o han fet ells mateixos formació sobre PRV?

	Nombre	Percentatge
No han fet formació ni l'han demanada	297	98,7%
Sí. Han demanat formació	3	1%
Sí. Van reclamar participar en el programa PRODERAE	1	0,3%
Total	301	100%

Lideratge

El lideratge en la relació amb comunitats i institucions l'hem plantejat, segons Vangen & Huxham (2003), com a catalitzador per validar, facilitar o autoritzar presa de contacte o procés de cooperació. Les comunitats musulmanes analitzades disposen d'una junta formada, majoritàriament, per un president, secretari, tresorer i vocals. Aquesta estructura, liderada pel president, incentiva la cooperació, la consolida o la impedeix segons el tipus de comunitat. Com a variable endògena, hem plantejat aquest cas a partir de comunitats que es reuneixen amb l'administració o policia, celebren eleccions, renoven la figura de president i junta, tenen exposada informació pública (transparència) o inclouen

la figura de la dona dins de la junta o implicada en les activitats de l'associació (docència, gestió, presa de decisions, etc.).

L'administració pública, en aquest cas la policia, identifica dos interlocutors de les comunitats musulmanes, i que segons les enquestes són el president de la comunitat o altres membres de la junta. Per entrar amb major detall sobre aquesta qüestió, he plantejat una pregunta més detallada, a títol individual de cada comunitat, i els agents han respost que, el 89% de les comunitats musulmanes el seu interlocutor amb la policia és el president, i l'11% és el president i/o imam. Per tant, es podria dir que el factor del lideratge, basat en la figura del president, a més de l'imam, guarda relació directe amb l'acció de cooperar segons resultats de les enquestes anteriors (taula 7, 8 i 9). Més endavant veurem si aquesta afirmació es confirma amb les entrevistes amb les comunitats musulmanes.

Taula 14: lideratge de les comunitats

	Freqüència	Percentatge
President	268	89%
President i Imam	33	11%
Total	301	100%

3.4.1.2. La cooperació de les comunitats musulmanes segons la policia

En aquest apartat analitzem i detallem exclusivament el resultat de crear la variable dependent 'nivell de cooperació' amb les principals variables independents. Per traduir la cooperació en un concepte mesurable numèric, s'ha fet servir la següent fórmula, a partir del resultat de les enquestes i entrevistes amb els agents del CME:

- Cooperació Alta (2): Les comunitats que 'cooperen' o 'es mostren predisposades a fer-ho'.
- Cooperació Mitjana (1): Les comunitats que 'cal comissionar-los' per cooperar.

- Cooperació Nul.la (0): Les comunitats que 'no mostren interès en cooperar'

Dimensió, ubicació i província

En aquest primer model proposat s'analitza la cooperació segons la variable de la dimensió, ubicació i la província on estan ubicades les comunitats musulmanes:

Taula 15: cooperació i dimensió

		Dimensió			Total
		Gran	Mitjana	Petita	
Cooperació	0	16	23	2	41
		27%	15%	2%	14%
	1	13	15	3	31
		22%	10%	4%	10%
	2	31	117	81	229
		51%	75%	94%	76%
Total		60	155	86	301
		100%	100%	100%	100%

En el cas de creuar dimensió amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 51% de les comunitats grans, en el 75% de les comunitats mitjanes i en el 94% de les comunitats petites. D'altra banda, la cooperació esdevé nul.la en el 27% de les comunitats grans, en el 15% de les comunitats mitjanes i, només, en el 2% de les comunitats petites.

Taula 16: cooperació i ubicació

		Ubicació			Total
		Perifèria	Polígon	Urbana	
Cooperació	0	13	9	19	41
		20%	20%	10%	14%
	1	1	5	25	31
		1%	10%	13%	10%
	2	51	32	146	229
		79%	70%	77%	76%
Total		65	46	190	301
		100%	100%	100%	100%

En el cas de creuar ubicació amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 79% de les comunitats ubicades a la perifèria, en el 70% de les comunitats ubicades en un polígon industrial, i en el 77% de les comunitats ubicades en una zona urbana. En canvi, la cooperació esdevé nul·la en el 20% de les comunitats ubicades a la perifèria o polígon industrial i, només, en el 10% de les comunitats ubicades en una zona urbana.

Taula 17: cooperació i província

		Província				Total
		Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	
Cooperació	0	17	12	0	12	41
		10%	21%	0%	27%	14%
	1	17	9	5	0	31
		10%	15%	15%	0%	10%
	2	131	37	29	32	229
		80%	64%	85%	73%	76%
Total		165	58	34	44	301
		100%	100%	100%	100%	100%

En el cas de creuar província amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 80% de les comunitats de la província de Barcelona, en el 64% de les comunitats de la província de Girona, en el 85% de les comunitats de la província de Lleida i en el 73% de les comunitats de la província de Tarragona. En canvi, la cooperació esdevé nul·la en el 10% de les comunitats de la província de Barcelona, en el 21% de les comunitats de la província de Girona i en el 27% de les comunitats de la província de Tarragona.

Antiguitat i registre

En aquest segon model proposat s'analitza la cooperació segons l'antiguitat i any de registre de les comunitats:

Taula 18: cooperació i antiguitat

		Antiguitat							Total	
		NR	1990	1995	2000	2005	2010	2015		2020
Cooperació	0	0	1	9	14	7	7	3	0	41
		0%	33%	17%	20%	10%	11%	10%	0%	14%
1		2	0	14	5	5	2	3	0	31
		15%	0%	27%	7%	8%	3%	10%	0%	10%
2		11	2	29	52	54	53	24	4	229
		85%	67%	56%	73%	82%	86%	80%	100%	76%
Total		13	3	52	71	66	62	30	4	301
		100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Vist que les primeres comunitats musulmanes de Catalunya van obrir els seus centres (oratoris) o es van registrar oficialment a partir de la dècada 1990-99⁹², i que la majoria es van registrar en el període entre els anys 2000 i actualitat, s'ha classificat el registre de les associacions per períodes de 5 anys. En aquest cas, en creuar antiguitat amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 85% de les comunitats no registrades (NR), del 67%, 56% i 73% de les comunitats registrades entre els anys 1990, 1995 i 2000, respectivament; i entre el 82 i 100% de les comunitats registrades entre els anys 2005 i actualitat. D'altra banda, la cooperació esdevé nul·la en el 33%, 17% i 20% de les comunitats registrades els anys 1990, 1995 i 2000, respectivament, i entre 0 i 11% de les comunitats registrades entre els anys 2005 i actualitat.

Taula 19: cooperació i registre

		Registre		Total
		No	Sí	
Cooperació	0	0	41	41
		0%	14%	14%
1		2	29	31
		15%	10%	10%
2		11	218	229
		85%	76%	76%
Total		13	288	301
		100%	100%	100%

⁹² Coincidint amb l'aprovació de la Ley 26/1992, de 10 de noviembre: Acuerdo de cooperación con el Estado Español y las Comunidades Musulmanas.

En el cas de crear registre amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 76% de les comunitats registrades en un registre públic⁹³ i en el 85% de les comunitats no registrades. En canvi, la cooperació és nul·la, només, en el 14% de les comunitats registrades en un registre públic.

Eleccions, renovació president i/o junta i informació pública

En aquest tercer model proposat s'analitza la cooperació segons si les comunitats celebren eleccions, renoven el càrrec de president i junta, i si exposen informació pública:

Taula 20: cooperació i eleccions

		Eleccions		
		No	Sí	Total
Cooperació	0	17	24	41
		19%	12%	14%
	1	9	22	31
		10%	10%	10%
	2	64	165	229
		71%	78%	76%
Total		90	211	301
		100%	100%	100%

Taula 21: cooperació i renovació (president)

		Renovació President		
		No	Sí	Total
Cooperació	0	30	11	41
		13%	16%	14%
	1	24	7	31
		10%	10%	10%
	2	178	51	229
		77%	74%	76%
Total		232	69	301
		100%	100%	100%

⁹³ Ministeri, Generalitat de Catalunya o ajuntament de Barcelona

En el cas de creuar eleccions amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 78% de les comunitats que celebren eleccions, i en el 71% de les comunitats que no les celebren. D'altra banda, la cooperació esdevé nul·la en el 12% de les comunitats que celebren eleccions i en el 19% de les comunitats que no les celebren.

Taula 22: cooperació i renovació (junta)

		Renovació Junta		
		No	Sí	Total
Cooperació	0	27	14	41
		13%	14%	14%
	1	21	10	31
		10%	10%	10%
	2	155	74	229
		77%	76%	76%
Total		203	98	301
		100%	100%	100%

En el cas de creuar renovació de president amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 74% de les comunitats que renoven el seu president i en el 77% de les comunitats que no renoven aquest càrrec. D'altra banda, la cooperació esdevé nul·la en el 16% de les comunitats que renoven el seu president i en el 13% de les comunitats que no renoven aquest càrrec. Idèntics resultats s'observen en el cas de creuar renovació de junta amb el nivell de cooperació. Destaca en aquest que, dins de les juntes de les comunitats observades només hi ha 5 comunitats que tinguin presència femenina a la junta. Concretament: 1 comunitat de la província de Barcelona, 3 comunitats de la província de Girona i 1 comunitat de la província de Lleida.

Taula 23: cooperació i informació pública

		Informació Pública		
		No	Sí	Total
Cooperació	0	3	38	41
		4%	17%	14%
	1	7	24	31
		8%	11%	10%
	2	73	156	229
		88%	72%	76%
Total		83	218	301
		100%	100%	100%

En el cas de creuar informació pública amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 72% dels casos que hi ha informació, i en el 88% de les comunitats que no n'hi ha. D'altra banda, la cooperació esdevé nul·la en el 17% de les comunitats que exposen informació públicament, i només el 4% de les comunitats que no ho fan.

Lideratge i reunions anuals amb la policia

En aquest quart model proposat s'analitza la cooperació segons el lideratge de les comunitats i la freqüència de les reunions amb la policia (CME).

Taula 24: cooperació i lideratge

		Lideratge		Total
		President	President i Imam	
Cooperació	0	41	0	41
		15%	0%	14%
	1	26	5	31
		10%	15%	10%
	2	201	28	229
		75%	85%	76%
Total		268	33	301
		100%	100%	100%

En el cas de creuar lideratge amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 75% de les comunitats que el seu líder és el president, i en el 85% de les comunitats que el lideratge és compartit entre el president i l'imam. D'altra

banda, la cooperació esdevé nul·la en el 15% de les comunitats que el seu líder és el president.

Taula 25: cooperació i freqüència de reunions

		Freqüència Reunions			Total
		1	2	0	
Cooperació	0	17	24	0	41
		11%	21%	0%	14%
	1	12	14	5	31
		8%	13%	15%	10%
	2	127	74	28	229
		81%	66%	85%	76%
Total		156	112	33	301
		100%	100%	100%	100%

En el cas de crear reunions policia-comunitat i el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 81% de les comunitats que es reuneixen 1 vegada/any, en el 66% de les comunitats que es reuneixen 2 o més vegades/any i en el 85% de les comunitats que es reuneixen de forma ocasional o cap vegada/any. En canvi, la cooperació esdevé nul·la en el 11% de les comunitats que es reuneixen 1 vegada/any i en el 21% de les comunitats que es reuneixen 2 o més vegades/any.

Assistència de dones, contractació de dones i altres activitats (madrassa)

En aquest darrer model proposat s'analitza la cooperació segons si, a les comunitats hi assisteixen dones, contracten dones o disposen d'un centre de docència (madrassa).

Taula 26: cooperació i assistència de dones

		Assistència Dones		Total
		No	Sí	
Cooperació	0	9	32	41
		7%	18%	14%
	1	9	22	31
		7%	12%	10%
	2	108	121	229
		86%	70%	76%
Total		126	175	301
		100%	100%	100%

Taula 27: cooperació i contractació de dones

		Contractació Dones		
		No	Sí	Total
Cooperació	0	26	15	41
		12%	20%	14%
	1	21	10	31
		9%	14%	10%
	2	180	49	229
		79%	66%	76%
Total		227	74	301
		100%	100%	100%

En el cas de creuar assistència de dones amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 70% de les comunitats a les que assisteixen dones al seu centre religiós, i en el 86% de les comunitats a les que no hi assisteixen dones. D'altra banda, la cooperació esdevé nul.la en el 18% de les comunitats a les que assisteixen dones al centre religiós, i en el 7% de les comunitats a les que no hi assisteixen dones. En el cas de creuar contractació de dones amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 66% dels casos, i cooperació nul.la en el 20%. Les comunitats que no contracten dones, la cooperació és alta en el 79% dels casos, i cooperació nul.la en el 12%. La contractació esmentada és, principalment, per fer tasques de docència (madrassa)

Taula 28: cooperació i madrassa

		Madrassa		
		No	Sí	Total
Cooperació	0	3	38	41
		6%	15%	14%
	1	5	26	31
		9%	11%	10%
	2	45	184	229
		85%	74%	76%
Total		53	248	301
		100%	100%	100%

En el cas de creuar altres activitats, principalment docència (Madrassa), amb el nivell de cooperació, la cooperació esdevé alta en el 74%, i cooperació nul.la en el 15% de comunitats que sí que tenen Madrassa. Les comunitats que no opten per tenir una Madrassa, la cooperació esdevé alta en el 85% de les comunitats, i cooperació nul.la en el 6%.

3.4.1.3. Regressió lineal multinivell en relació amb la cooperació

En aquest apartat, exposem models de regressió lineal multinivell, per observar la correlació entre la variable dependent 'nivell de cooperació' i les principals variables independents. Per traduir la cooperació en un concepte mesurable numèric, mantindrem la fórmula de l'apartat anterior.

El model multinivell regressió i de doble nivell, té els seus propis paràmetre i coeficients de regressió, que són de probabilitat, segons Gelman & Hill (2006). D'altra banda, aquests paràmetres, o híper paràmetres, s'estimen a partir de les dades. La clau recau en els coeficients variables i un model per a aquests coeficients, que podria incloure predictors a nivell de grup. La característica que distingeix els models multinivell de la regressió clàssica, és la modelització de la variació entre grups. En aquest cas, es tracta d'equacions de regressió de les comunitats musulmanes i un únic predictor, la cooperació. El nombre de punts serà variable segons les dades, que els exposarem per blocs de variables (independents).

S'ha triat el model multinivell o jeràrquic, per l'estructura de la base de dades agrupada per blocs, segons les variables i la hipòtesi, i la jerarquia del nivell de cooperació. Aquest model, a més, té efectes aleatoris o mixtos en el sentit que es consideren resultats aleatoris d'un procés identificat amb el model que els prediu. I, finalment, els models multinivell es poden utilitzar per a diversos objectius inferencials, com ara la inferència causal, la predicció i el modelatge descriptiu.

Tot seguit s'analitza un conjunt de dades recopilades a partir d'una una estructura multinivell. El disseny es basa en factors exposats en la hipòtesi, i que són:

Dimensió

En aquest primer model s'analitza la cooperació segons la variable dimensió combinada amb ubicació i tipus de local. El disseny combina dimensió, un dels 3 factor exposats en la hipòtesi, més les variables independents ubicació⁹⁴ i el tipus de local⁹⁵. La variable d'agrupació: Província⁹⁶.

Taula 29: regressió lineal multinivell cooperació i dimensió

	<i>Dependent variable:</i>	
	cooperacio	
	(1)	(2)
dimensioMitjana	0.339*** (0.104)	-0.301 (0.230)
dimensioPetita	0.612*** (0.124)	0.365 (0.243)
ubicacioPoligon	0.068 (0.134)	-0.665*** (0.250)
ubicacioUrbana	0.039 (0.099)	-0.271 (0.230)
localPropietat	-0.171** (0.085)	-0.174** (0.083)
dimensioMitjana:ubicacioPoligon		1.250*** (0.308)
dimensioPetita:ubicacioPoligon		0.679* (0.406)
dimensioMitjana:ubicacioUrbana		0.586** (0.266)
dimensioPetita:ubicacioUrbana		0.108 (0.279)
Constant	1.277*** (0.146)	1.665*** (0.214)
Observations	301	301
Log Likelihood	-312.418	-304.711
Akaike Inf. Crit.	640.836	633.421
Bayesian Inf. Crit.	670.466	677.867
<i>Note:</i>	*p<0.1; **p<0.05; ***p<0.01	

⁹⁴ Urbana, polígon o perifèria

⁹⁵ Lloguer o propietat

⁹⁶ Barcelona, Girona, Tarragona i Lleida

Aquest model exposa una predicció de coeficient negatiu de cooperació, sense combinar les variables d'interès, si la comunitat té el local en propietat. També prediu un coeficient positiu de cooperació, sense combinar les variables d'interès, si la comunitat és mitjana o petita. D'altra banda, si es combinen les variables d'interès, hi ha una predicció de coeficient negatiu de cooperació, si la comunitat està ubicada en un polígon o el local és de propietat. També prediu un coeficient positiu de cooperació, si es combinen les variables d'interès, si la comunitat és mitjana o petita i està ubicada en un polígon, o si la comunitat és mitjana i està ubicada en una zona urbana.

Motivació, lideratge i el rol de les dones

En aquest segon model s'analitza la cooperació segons les variables de: motivació exposada segons les reunions⁹⁷ i freqüència de reunions⁹⁸; lideratge, combinada amb la convocatòria d'eleccions, renovació de president i junta, i si hi ha informació pública; el rol de les dones dins de les comunitats musulmanes, combinada amb l'assistència de dones als centres religiosos, si es disposa d'una Madrassa i si es contracten dones. La variable d'agrupació d'aquest model: Província.

⁹⁷ Segons resultat de les enquestes, el 100% de les comunitats musulmanes es reuneixen amb els Mossos d'Esquadra

⁹⁸ Freqüència de les reunions: 0, 1 o 2 x any

Taula 30: regressió lineal multinivell cooperació i motivació, lideratge i dones

	<i>Dependent variable:</i>		
	cooperacio		
	(1)	(2)	(3)
frecuencia_reunions2	-0.243** (0.095)		
frecuencia_reunionsOcasional	0.165 (0.155)		
eleccionsSi		0.099 (0.108)	
renovacio_presidentSi		-0.125 (0.136)	
renovacio_juntaSi		0.002 (0.130)	
informacio_publicaSi		-0.303*** (0.097)	
madrassaSi			-0.014 (0.120)
assistencia_donesSi			-0.189* (0.098)
contractacio_donesSi			-0.219** (0.104)
Constant	1.681*** (0.074)	1.774*** (0.112)	1.756*** (0.124)
Observations	301	301	301
Log Likelihood	-322.537	-324.288	-321.751
Akaike Inf. Crit.	655.073	662.575	655.502
Bayesian Inf. Crit.	673.592	688.502	677.724

Note: *p<0.1; **p<0.05; ***p<0.01

Aquest model exposa una predicció de coeficient negatiu de cooperació si la comunitat té freqüència de reunions amb la policia de 2 reunions o més a l'any, si hi ha una exposició d'informació pública en els centres religiosos, si hi ha assistència de dones als centres religiosos o si les comunitats contracten dones (per fer docència a Madrasses).

3.4.2. Conclusions sobre la cooperació a partir de l'anàlisi de dades obtingudes

Un cop feta l'anàlisi, creuant la variable dependent amb diferents variables independents, exposem tot seguit el resultat observat:

- Dimensió: el model de regressió lineal prediu un coeficient negatiu de cooperació si la comunitat està ubicada en un polígon o el local és de propietat. També prediu un coeficient positiu de cooperació si la comunitat és de dimensió mitjana o petita i està ubicada en un polígon, o si és mitjana i està ubicada en una zona urbana.
- Motivació: el model de regressió lineal prediu un coeficient negatiu de cooperació si la comunitat té freqüència de reunions amb la policia de 2 o més reunions a l'any.
- Lideratge: el model de regressió lineal prediu un coeficient negatiu de cooperació si la comunitat exposa informació pública en els centres religiosos.
- Dones: el model de regressió lineal prediu un coeficient negatiu de cooperació si comunitat contracta dones i si aquestes assisteixen al centre religiós.

Taula 31: resum de la regressió lineal multinivell i cooperació

Cooperació	Positiva	Cooperació	Negativa
DimensioMitjana	0.339***	UbicacioPoligon	-0.665***
DimensioPetita	0.612***	Informacio_PublicaSi	-0.303***
DimensioMitjana:UbicacioPoligon	1.250***	Freqüencia_Reunions2	-0.243**
DimensioPetita:UbicacioPoligon	0.679*	Contractacio_donesSi	-0.219**
DimensioMitjana:UbicacioUrbana	0.586**	Assistencia_DonesSi	-0.189*
		LocalPropietat	-0.174**

3.4.3. Enquestes i entrevistes amb les comunitats musulmanes

Per continuar amb la línia del treball de camp, i contrastar els resultats de la primera fase, a partir de les enquestes i entrevistes als agents de policia, tot seguit s'exposa el càlcul de la mostra de comunitats a enquestar i entrevistar, per tal de respondre la pregunta d'investigació:

Taula 32: càlcul de la mostra (comunitats)

COMUNITATS: 301	
Nivell de Confiança	90%
Z	1,28
p	90%
q	10%
E	5%
N	301
n	50

A partir de les dades exposades a la taula anterior, amb un interval de confiança del 90% i marge d'error del 5%, la mostra de comunitats musulmanes de Catalunya a entrevistar és de: 50 comunitats. Tot seguit detallo els criteris i metodologia per triar aquesta mostra a nivell de província:

Girona

A la província de Girona, que representa un 19% del total de les comunitats musulmanes estudiades (301), hi ha 58 comunitats, les quals es divideixen, per dimensió, en 10 comunitats petites, 34 comunitats mitjanes i 14 comunitats grans. La metodologia de selecció en aquesta província s'ha fet a partir d'un filtre basat en aquelles variables rellevants resultat de les taules de regressió lineal multinivell de l'apartat anterior, on destaquen: i) coeficient positiu: comunitat petita, polígon; comunitat mitjana, polígon i comunitat mitjana, urbana. ii) coeficient negatiu: ubicació (polígon); exposició d'informació pública (sí); freqüència de reunions (2); contractació de dones (sí); assistència de dones (sí) i local (propietat). A partir d'aquestes dades, s'ha construït la mostra amb

comunitats que complien aquests requisits, combinant ambdós coeficients – positiu i negatiu-, per cada un dels grup de dimensió (gran, mitjana i petita), respectant la seva proporcionalitat. Els detalls:

Província de Girona: 58 comunitats. Això equival al 19% del total de les comunitats musulmanes de Catalunya. Si apliquem el 19% de 50 (càlcul de la mostra; Catalunya), equival a 9,5. Arrodoneixo a 10 comunitats.

Mostra a la província de Girona: 10 comunitats

Dimensió de les comunitats musulmanes de la província de Girona:

- ✓ 10 comunitats petites: Equival al 17% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 17% de 10 (càlcul de la mostra; Girona), equival a 1,7. Arrodonim a 2.
- ✓ 34 comunitats mitjanes: Equival al 59% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 59% de 10 (càlcul de la mostra; Girona), equival a 5,9. Arrodonim a 6.
- ✓ 14 comunitats grans: Equival al 24% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 24% de 10 (càlcul de la mostra; Girona), equival a 2,4. Arrodonim a 2.

Per ser representatiu, doncs, a la província de Girona s'han seleccionat 2 comunitats petites, 6 comunitats mitjanes i 2 comunitats grans amb els següents valors:

Taula 33: càlcul de la mostra de comunitats musulmanes de Girona

Codi	Mitjana (Polígon)	Petita (Polígon)	Mitjana (Urbana)	Polígon	Info. Pública (Sí)	Fre. Reunions (2)	Contractació Dones (Sí)	Assist. Dones (Sí)	Local Propietat	Cooperació
167	X			X	X	X		X	X	2
171				X	X	X		X	X	0
176					X	X		X		2
180			X		X	X		X		2
190					X	X	X	X	X	0
203			X		X	X		X	X	2
214	X			X	X	X		X	X	2
217	X			X	X	X		X	X	1
219					X	X		X		0
220				X	X	X		X	X	1

Tarragona

A la província de Tarragona, que representa un 15% del total de les comunitats musulmanes estudiades (301), hi ha 44 comunitats, les quals es divideixen, per dimensió, en 15 comunitats petites, 23 comunitats mitjanes i 6 comunitats grans. La metodologia de selecció de comunitats s'ha fet igual que a la resta de províncies. A partir d'aquestes dades, s'ha construït la mostra amb comunitats que complien aquests requisits, combinant ambdós coeficients – positiu i negatiu-, per cada un dels grup de dimensió (gran, mitjana i petita), respectant la seva proporcionalitat. Els detalls:

Província de Tarragona: 44 comunitats. Això equival al 15% del total de les comunitats musulmanes de Catalunya. Si apliquem el 15% de 50 (càlcul de la mostra; Catalunya), equival a 7,5. Arrodonim a 8.

Mostra a la província de Tarragona: 8 comunitats

Dimensió de les comunitats musulmanes de la Província de Tarragona:

- ✓ 15 comunitats petites: Equival al 34% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 34% de 8 (càlcul de la mostra; Tarragona), equival a 2,72. Arrodonim a 3.
- ✓ 23 comunitats mitjanes: Equival al 52% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 52% de 8 (càlcul de la mostra; Tarragona), equival a 4,1. Arrodonim a 4.
- ✓ 6 comunitats grans: Equival al 14% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el % de 8 (càlcul de la mostra; Tarragona), equival a 1,12. Arrodonim a 1.

Per ser representatiu, doncs, a la província de Tarragona s'han seleccionat 3 comunitats petites, 4 comunitats mitjanes i 1 comunitat gran amb els següents valors:

Taula 34: càlcul de la mostra de comunitats musulmanes de Tarragona

Codi	Mitjana (Polígon)	Petita (Polígon)	Mitjana (Urbana)	Polígon	Info. Pública (Sí)	Fre. Reunions (2)	Contractació Dones (Sí)	Assist. Dones (Sí)	Local Propietat	Cooperació
225	X			X	X			X		2
235						X		X	X	2
243				X	X	X	X	X	X	0
247		X		X	X			X	X	2
250						X		X	X	2
252					X			X	X	0
254			X		X					2
259					X		X	X	X	0

Lleida

A la província de Lleida, que representa un 11% del total de les comunitats musulmanes estudiades (301), hi ha 34 comunitats, les quals es divideixen, per dimensió, en 26 comunitats petites, 6 comunitats mitjanes i 2 comunitats grans. La metodologia de selecció de comunitats s'ha fet igual que a la resta de províncies. A partir d'aquestes dades, s'ha construït la mostra amb comunitats que complien aquests requisits, combinant ambdós coeficients – positiu i negatiu-, per cada un dels grup de dimensió (gran, mitjana i petita), respectant la seva proporcionalitat. Els detalls:

Província de Lleida: 34 comunitats. Això equival al 11% del total de les comunitats musulmanes de Catalunya. Si apliquem el 11% de 50 (càlcul de la mostra; Catalunya), equival a 5,5. Arrodonim a 6.

Mostra a la província de Lleida: 6 comunitats

Dimensió de les comunitats musulmanes de la Província de Lleida:

- ✓ 26 comunitats petites: Equival al 76% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 76% de 6 (càlcul de la mostra; Lleida), equival a 4,56. Arrodonim a 4.
- ✓ 6 comunitats mitjanes: Equival al 18% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 18% de 6 (càlcul de la mostra; Lleida), equival a 1,08. Arrodonim a 1.

- ✓ 2 comunitats grans: Equival al 6% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 6% de 8 (càlcul de la mostra; Lleida), equival a 0,48. Arrodonim a 1.

Per ser representatiu, doncs, a la província de Lleida he triat 4 comunitats petites, 1 comunitat mitjana i 1 comunitat gran amb els següents valors:

Taula 35: càlcul de la mostra de comunitats musulmanes de Lleida

Codi	Mitjana (Polígon)	Petita (Polígon)	Mitjana (Urbana)	Polígon	Info. Pública (Sí)	Fre. Reunions (2)	Contractació Dones (Sí)	Assist. Dones (Sí)	Local Propietat	Cooperació
272									X	2
278									X	1
283		X		X						2
285									X	2
287							X	X		1
296	X			X	X				X	2

Barcelona

A la província de Barcelona, que representa un 55% del total de les comunitats musulmanes estudiades (301), hi ha 165 comunitats, les quals es divideixen, per dimensió, en 35 comunitats petites, 92 comunitats mitjanes i 38 comunitats grans. La metodologia de selecció de comunitats s'ha fet igual que a la resta de províncies. A partir d'aquestes dades, s'ha construït la mostra amb comunitats que complien aquests requisits, combinant ambdós coeficients – positiu i negatiu-, per cada un dels grup de dimensió (gran, mitjana i petita), respectant la seva proporcionalitat. Els detalls:

Província de Barcelona: 165 comunitats. Això equival al 55% del total de les comunitats musulmanes de Catalunya. Si apliquem el 55% de 50 (càlcul de la mostra; Catalunya), equival a 27,5. Arrodonim a 28.

Mostra a la província de Barcelona: 28 comunitats

Dimensió de les comunitats musulmanes de la Província de Barcelona:

- ✓ 35 comunitats petites: Equival al 21% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 21% de 28 (càlcul de la mostra; Barcelona), equival a 5,88. Arrodonim a 6.

- ✓ 92 comunitats mitjanes: Equival al 52% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 56% de 28 (càlcul de la mostra; Barcelona), equival a 15,68. Arrodonim a 16.
- ✓ 38 comunitats grans: Equival al 23% del total de les comunitats de la província. Si apliquem el 23% de 28 (càlcul de la mostra; Barcelona), equival a 6,44. Arrodonim a 6.

Per ser representatiu, doncs, a la província de Barcelona he triat 6 comunitats petites, 16 comunitats mitjanes i 6 comunitat gran amb els següents valors:

Taula 36: càlcul de la mostra de comunitats musulmanes de Barcelona

Barcelona	Mitjana (Polígon)	Petita (Polígon)	Mitjana (Urbana)	Polígon	Info. Pública (Si)	Fre. Reunions (2)	Contractació Dones (Si)	Assist. Dones (Si)	Local Propietat	Cooperació
6					X			X	X	2
9			X				X	X	X	0
13			X		X			X	X	2
23			X					X		2
25					X		X	X	X	1
32			X					X		2
38			X		X		X	X	X	2
42					X			X		2
48		X		X	X		X	X	X	2
55			X		X				X	1
72		X		X	X		X	X	X	2
74					X	X		X	X	2
78					X		X	X		2
79		X		X	X					2
87					X		X	X	X	2
92					X		X	X	X	2
93				X	X			X		0
99	X			X	X		X	X	X	2
100	X			X	X		X	X	X	2
106		X			X					2
111		X			X	X			X	2
115				X	X		X	X	X	0
129	X			X	X			X		2
133					X	X			X	0
135	X			X	X	X		X	X	2
138					X	X	X	X	X	0
145			X		X			X	X	2
157			X		X		X	X	X	2

A partir d'ajustar el càlcul de la mostra, una vegada distribuïda la mostra per províncies, amb un interval de confiança del 90% i marge d'error del 5%, la mostra final de comunitats musulmanes de Catalunya a enquestar (Annex 4 i 5) i entrevistar (Annex 6) és de: 10 (Girona), 8 (Tarragona), 6 (Lleida) i 28 (Barcelona). Total: 52 comunitats.

3.4.3.1. Representació de dades a partir de les enquestes a les comunitats musulmanes

Taula 37: respostes de les enquestes a les comunitats musulmanes (Girona)

CODI	CÀRREC	RESPOSTA 1	RESPOSTA 2	RESPOSTA 3	RESPOSTA 4	RESPOSTA 5
167	President	Mensual	Mensual	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
171	President	Ocasional	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
176	President	Ocasional	Ocasional	Molt satisfactòria	Idioma	Mossos
180	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Altres causes	Mossos
190	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Idioma	Mossos
203	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
214	President	Anyal	Anyal	Satisfactòria	Idioma	Mossos i FCSE
217	President	Ocasional	Ocasional	Insatisfactòria	Idioma	Mossos
219	Secretari	Ocasional	Ocasional	Molt satisfactòria	Idioma	Mossos i FCSE
220	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE

RESPOSTA 6	RESPOSTA 7	RESPOSTA 8	RESPOSTA 9	RESPOSTA 10	RESPOSTA 11	RESPOSTA 12
Junta	Sí	Molt satisfactòria	Idioma	Satisfactòria	Desconfiança	Una acció que estan fent
President	Indiferent	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Innecessari
President	Indiferent	Satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan fent
President	Indiferent	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan fent
President	Sí	Satisfactòria	Idioma	Satisfactòria	Desconfiança	Innecessari
President	Indiferent	Satisfactòria	Altres causes	Molt satisfactòria	Interlocutor	Convenient
President	Sí	Satisfactòria	Idioma	Satisfactòria	Idioma	Innecessari
President	No	Satisfactòria	Idioma	Satisfactòria	Idioma	Una acció que estan fent
Junta	Sí	Satisfactòria	Idioma	Satisfactòria	Idioma	Innecessari
President	Indiferent	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient

Taula 38: respostes de les enquestes a les comunitats musulmanes (Tarragona)

CODI	CÀRREC	RESPOSTA 1	RESPOSTA 2	RESPOSTA 3	RESPOSTA 4	RESPOSTA 5
225	President	Anual	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
235	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
243	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
247	President	Mensual	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
250	President	Mensual	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
252	President	Mensual	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
254	President	Mensual	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
259	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos

RESPOSTA 6	RESPOSTA 7	RESPOSTA 8	RESPOSTA 9	RESPOSTA 10	RESPOSTA 11	RESPOSTA 12
President	No	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
President	Indiferent	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
President	No	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Molt satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Desconfiança	Una acció que estan disposats a fer
President	No	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Molt satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
President	No	Molt satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient

Taula 39: respostes de les enquestes a les comunitats musulmanes (Lleida)

CODI	CÀRREC	RESPOSTA 1	RESPOSTA 2	RESPOSTA 3	RESPOSTA 4	RESPOSTA 5
272	President	Anual	Anual	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
278	President	Ocasional	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
283	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
285	President	Anual	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
287	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
296	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos

RESPOSTA 6	RESPOSTA 7	RESPOSTA 8	RESPOSTA 9	RESPOSTA 10	RESPOSTA 11	RESPOSTA 12
Imam	Indiferent	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
President	Indiferent	Satisfactòria	Desconfiança	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Indiferent	Molt satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Innecessari
President	Sí	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer

Taula 40: respostes de les enquestes a les comunitats musulmanes (Barcelona)

CODI	CÀRREC	RESPOSTA 1	RESPOSTA 2	RESPOSTA 3	RESPOSTA 4	RESPOSTA 5
6	President	Mensual	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
9	Vocal	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
13	President	Mensual	Mensual	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
23	President	Setmanal	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
25	President	Ocasional	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
32	President	Mensual	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
38	President	Mensual	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
42	President	Anyal	Anyal	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
48	President	Anyal	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
55	President	Anyal	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
72	Tresorer	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
74	Secretari	Ocasional	Anyal	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
78	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
79	President	Ocasional	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
87	President	Mensual	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
92	Secretari	Mensual	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
93	President	Ocasional	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos
99	President	Ocasional	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
100	President	Ocasional	Mensual	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
106	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
111	President	Anyal	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos
115	President	Anyal	Ocasional	Molt satisfactòria	Interlocutor	Mossos i FCSE
129	President	Ocasional	Mensual	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
133	President	Mensual	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
135	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
138	Secretari	Ocasional	Ocasional	Molt satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
145	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE
157	President	Ocasional	Ocasional	Satisfactòria	Sense incidències	Mossos i FCSE

RESPOSTA 6	RESPOSTA 7	RESPOSTA 8	RESPOSTA 9	RESPOSTA 10	RESPOSTA 11	RESPOSTA 12
President	No	Satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	No	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
Junta	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
Junta	No	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que ja estan fent
Junta	Indiferent	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
Imam	Indiferent	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
Junta	Indiferent	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
Junta	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Convenient
Junta	No	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
Junta	No	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Una acció que ja estan fent
Junta	No	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Convenient
Junta	Sí	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
Junta	Sí	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que ja estan fent
Junta	Sí	Molt satisfactòria	Sense incidències	Molt satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
Junta	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Desconfiança	Convenient
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
President	No	Satisfactòria	Interlocutor	Satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Una acció que ja estan fent
President	No	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Convenient
President	Sí	Satisfactòria	Desconfiança	Molt satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer
President	Sí	Satisfactòria	Sense incidències	Satisfactòria	Sense incidències	Una acció que estan disposats a fer

Com s'observa a la taula anterior, a la província de Girona els actors enquestats han estat en la seva majoria els presidents de les comunitats. Només s'ha donat el cas de 2 comunitats que el seu president era fora del país, i ha delegat la funció en un altre càrrec de la junta (vicepresident i secretari, respectivament).

Analitzats els resultats de l'enquesta⁹⁹, les conclusions són les següents:

- 1) La freqüència de contacte entre les comunitats musulmanes i la policia és, de mitjana, ocasional.
- 2) La freqüència de contacte entre les comunitats i la policia és, de mitjana, també ocasional.
- 3) En general, les comunitats qualifiquen la comunicació amb policia de satisfactòria o molt satisfactòria.
- 4) En els supòsits o casos en què la comunicació amb la policia és inexistent o insatisfactòria, les comunitats consideren que la causa principal és l'idioma.
- 5) Les comunitats no tenen clar a quina unitat pertanyen els agents que contacten amb ells. En general, identifiquen que parlen amb Mossos d'Esquadra, i altres comunitats mencionen que també parlen amb altres cossos policials (FCSE).
- 6) Durant la comunicació amb policia, les comunitats són representades generalment pel president.
- 7) Consideren indiferent tenir un portaveu per a una millor o major comunicació entre comunitat i policia.
- 8) En general, valoren de manera satisfactòria la cooperació de la policia amb la comunitat.
- 9) En els supòsits o casos en què la cooperació de la policia amb la comunitat és inexistent o insatisfactòria, les comunitats consideren que la causa principal és l'idioma.
- 10) En general valoren de manera satisfactòria la cooperació de la comunitat amb la policia.

⁹⁹ Les preguntes i opcions de resposta consten com a Annex 3 i 4

- 11) En els supòsits o casos en què la cooperació de la comunitat amb la policia és inexistent o insatisfactòria, les comunitats consideren que la causa principal és l'idioma, la desconfiança o el tipus d'interlocutor.
- 12) Algunes comunitats consideren que, cooperar amb la policia, sense un requeriment previ, és quelcom innecessari. Altres consideren que és una acció que ja estan fent.

A la província de Lleida, els actors enquestats han estat els presidents de les comunitats. Analitzats els resultats de l'enquesta, les conclusions són les següents

- 1) La freqüència de contacte entre les comunitats musulmanes i la policia és, de mitjana, ocasional.
- 2) La freqüència de contacte entre les comunitats i la policia és, de mitjana, també ocasional.
- 3) En general, les comunitats qualifiquen la comunicació amb la policia de satisfactòria o molt satisfactòria.
- 4) Les comunitats consideren que no hi hagut mai cap incidència en la comunicació amb la policia.
- 5) Les comunitats no tenen clar a quina unitat pertanyen els agents que contacten amb ells. En general, identifiquen que parlen amb Mossos d'Esquadra, i altres comunitats concreten que són agents de l'Àrea d'Informació.
- 6) Durant la comunicació amb la policia, les comunitats són representades generalment pel president; excepte una comunitat (imam).
- 7) Algunes comunitats consideren indiferent tenir un portaveu per a una millor o major comunicació entre comunitat i la policia. Altres consideren que seria bo tenir un portaveu.
- 8) En general, valoren de manera satisfactòria o molt satisfactòria la cooperació de la policia amb la comunitat.
- 9) Les comunitats consideren que no hi hagut mai cap incidència en la cooperació de la policia amb les comunitats.

- 10) En general valoren de manera satisfactòria o molt satisfactòria la cooperació de la comunitat amb la policia.
- 11) Les comunitats consideren que no hi hagut mai cap incidència en la seva cooperació amb la policia.
- 12) Algunes comunitats consideren que, cooperar amb la policia, sense un requeriment previ, és quelcom que estan disposats a fer. Altres consideren que és convenient, i només una comunitat ho considera innecessari.

A la província de Tarragona, els actors enquestats han estat els presidents de les comunitats. Analitzats els resultats de l'enquesta, les conclusions són les següents

- 1) La freqüència de contacte entre les comunitats musulmanes i la policia és, de mitjana, mensual o ocasional.
- 2) La freqüència de contacte entre les comunitats i la policia és, de mitjana, també ocasional.
- 3) En general, les comunitats qualifiquen la comunicació amb la policia de satisfactòria.
- 4) Les comunitats consideren que no hi hagut mai cap incidència en la comunicació amb la policia.
- 5) Les comunitats no tenen clar a quina unitat pertanyen els agents amb qui contacten de la policia. En general, identifiquen que parlen amb Mossos d'Esquadra, i altres comunitats concreten que són agents de l'Àrea d'Informació.
- 6) Durant la comunicació amb la policia, les comunitats són representades generalment pel president. Excepte una comunitat (portaveu).
- 7) Algunes comunitats consideren indiferent, o no cal, tenir un portaveu per a una millor o major comunicació entre comunitat i la policia. que seria bo tenir un portaveu.
- 8) En general, valoren de manera satisfactòria o molt satisfactòria la cooperació de la policia amb la comunitat.

- 9) En els supòsits o casos en què la cooperació de la policia amb la comunitat és inexistent o insatisfactòria, les comunitats consideren que no hi hagut mai cap incidència. Només una comunitat ha manifestat una qüestió de desconfiança.
- 10) En general valoren de manera satisfactòria o molt satisfactòria la cooperació de la comunitat amb la policia.
- 11) En els supòsits o casos en què la cooperació de la comunitat amb la policia és inexistent o insatisfactòria, les comunitats consideren que no hi hagut mai cap incidència. Només una comunitat ha manifestat una qüestió de desconfiança.
- 12) Algunes comunitats consideren que, cooperar amb la policia, sense un requeriment previ, és convenient. Altres consideren que és quelcom que estan disposats a fer.

A la província de Barcelona, els actors enquestats han estat en la seva majoria els presidents de les comunitats. Analitzats els resultats de l'enquesta, les conclusions són les següents

- 1) La freqüència de contacte entre les comunitats musulmanes i la policia és, de mitjana, ocasional, mensual o anual.
- 2) La freqüència de contacte entre les comunitats i la policia és, de mitjana, també ocasional.
- 3) En general, les comunitats qualifiquen la comunicació amb la policia de satisfactòria i molt satisfactòria.
- 4) Les comunitats consideren que no hi hagut mai cap incidència en la comunicació amb la policia, tret d'una comunitat que ha destacat un incident pel tipus d'interlocutor.
- 5) Les comunitats no tenen clar a quina unitat pertanyen els agents que contacten amb ells. En general, identifiquen que parlen amb Mossos d'Esquadra, i altres comunitats concreten que són agents de l'Àrea d'Informació o d'altres cossos policials (FCSE).

- 6) Durant la comunicació amb la policia, la majoria de les comunitats són representades pel president o la junta. Excepte algunes comunitats que també han esmentat la participació de l'imam.
- 7) La majoria de les comunitats consideren positiu la necessitat de tenir un portaveu per a una millor o major comunicació entre comunitat i la policia. Altres consideren que no, o els hi és indiferent.
- 8) En general, valoren de manera satisfactòria o molt satisfactòria la cooperació de la policia amb la comunitat.
- 9) En els supòsits o casos en què la comunicació de la policia amb la comunitat és inexistent o insatisfactòria, les comunitats consideren que no hi hagut mai cap incidència. Només dues comunitats han manifestat una qüestió de desconfiança o incident pel tipus d'interlocutor.
- 10) En general valoren de manera satisfactòria o molt satisfactòria la cooperació de la comunitat amb la policia.
- 11) En els supòsits o casos en què la cooperació de la comunitat amb la policia és inexistent o insatisfactòria, les comunitats consideren que no hi hagut mai cap incidència. Només una comunitat ha manifestat una qüestió de desconfiança.
- 12) La majoria de les comunitats consideren que, cooperar amb la policia, sense un requeriment previ, és convenient. Altres consideren que és quelcom que estan disposats a fer o que ja estan fent.

3.4.3.2. Representació de dades a partir de les entrevistes a les comunitats musulmanes

Taula 41: respostes de les entrevistes a les comunitats musulmanes (Girona)

CODI	CÀRREC	RESPOSTA 1	RESPOSTA 2	RESPOSTA 3	RESPOSTA 4	RESPOSTA 5	RESPOSTA 6	RESPOSTA 7
167	Vicepresident	Mossos i FCSE	1 vegada/any	Mossos i FCSE	Junta	5	Necessària	Policia treu el tema
171	President	No	0	No	President	1	Innecessari	No
176	President	Mossos	1 vegada/any	Mossos	President i imam	5	Necessària	No
180	President	Mossos	1 vegada/any	Mossos	President	5	Necessària	No
190	President	No	0	No	President	3	Necessària	No
203	President	Mossos i FCSE	2 vegades/any	Mossos i FCSE	President i Junta	5	Necessària	No
214	President	Mossos	1 vegada/any	Mossos	President	1	Innecessari	Policia treu el tema
217	President	Mossos	0	Mossos	President	5	Necessària	No
219	Secretari	Mossos	0	Mossos	Junta	3	Necessària	No
220	President	Mossos i FCSE	0	Mossos i FCSE	President	5	Necessària	No

RESPOSTA 8	RESPOSTA 9	RESPOSTA 10	RESPOSTA 11	RESPOSTA 12	RESPOSTA 13
No	Perquè volen	SÍ	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar el president
No	Perquè volen	SÍ	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta

Taula 42: respostes de les entrevistes a les comunitats musulmanes (Tarragona)

CODI	CÀRREC	RESPOSTA 1	RESPOSTA 2	RESPOSTA 3	RESPOSTA 4	RESPOSTA 5	RESPOSTA 6	RESPOSTA 7
225	President	Mossos	1 vegada/any	Mossos	President	4	Necessari	Policia treu el tema
235	President	Mossos	2 vegades/any	Mossos	President i Junta	4	Necessari	Policia treu el tema
243	President	Mossos	2 vegades/any	Mossos	President	5	Necessari	Policia treu el tema
247	President	Mossos	>2 vegades/any	Mossos	President i Junta	5	Necessari	No
250	President	Mossos	>2 vegades/any	Mossos	President i Junta	5	Necessari	Policia treu el tema
252	President	Mossos	1 vegada/any	Mossos	President i Junta	5	Necessari	Policia treu el tema
254	President	Mossos	2 vegades/any	Mossos	President	5	Necessari	Policia treu el tema
259	President	Mossos	2 vegades/any	Mossos	President	5	Necessari	Policia treu el tema

RESPOSTA 8	RESPOSTA 9	RESPOSTA 10	RESPOSTA 11	RESPOSTA 12	RESPOSTA 13
No	Perquè els hi demanen	No	No	No	No
No	Perquè els hi demanen	No	No	No	No
No	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Sí
No	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Sí
No	Perquè volen	Sí	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Sí
No	Perquè volen	Sí	No	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	Sí	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	No
No	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta

Taula 43: respostes de les entrevistes a les comunitats musulmanes (Lleida)

CODI	CÀRREC	RESPOSTA 1	RESPOSTA 2	RESPOSTA 3	RESPOSTA 4	RESPOSTA 5	RESPOSTA 6	RESPOSTA 7
296	President	Sí	2 vegades/any	Mossos	President i imam	5	Necessari	Policia treu el tema
272	President	Sí	1 vegada/any	Mossos	President i imam	5	Necessari	Policia treu el tema
278	President	Sí	1 vegada/any	Mossos	President i Junta	5	Necessari	Policia treu el tema
283	President	Sí	2 vegades/any	Mossos	President i imam	4	Necessari	Policia treu el tema
285	President	Sí	1 vegada/any	Mossos	President i Junta	5	Necessari	Policia treu el tema
287	President	Sí	1 vegada/any	Mossos	President	3	Necessari	No

RESPOSTA 8	RESPOSTA 9	RESPOSTA 10	RESPOSTA 11	RESPOSTA 12	RESPOSTA 13
No	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab i castellà)	Sí	Ho hauria de valorar l'imam
Sí	Perquè volen	Sí	Sí. Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	Sí	Sí. Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Ho hauria de valorar la junta
Sí	Perquè els hi demanen	No	Sí. Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè els hi demanen	No	No	No	No

Taula 44: respostes de les entrevistes a les comunitats musulmanes (Barcelona)

CODI	CÀRREC	RESPOSTA 1	RESPOSTA 2	RESPOSTA 3	RESPOSTA 4	RESPOSTA 5	RESPOSTA 6	RESPOSTA 7
6	President	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President	4	Necessari	No
9	Vocal	Mossos	1 vegada/any	Mossos	President i imam	0	Convenient	No
13	President	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President i Junta	4	Necessari	Polícia treu el tema
23	President	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President i imam	4	Necessari	Polícia treu el tema
25	President	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President i Junta	4	Convenient	No
32	President	Mossos i FCSE	1-2 vegada/any	Mossos i FCSE	President i imam	5	Necessari	Polícia treu el tema
38	President	Mossos i FCSE	1-2 vegada/any	Mossos i FCSE	President	5	Necessari	No
42	President	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President	5	Necessari	Polícia treu el tema
48	President	Mossos i FCSE	1 vegada/any	Mossos i FCSE	President	4	Necessari	No
55	President	Mossos i FCSE	1 vegada/any	Mossos i FCSE	President	4	Necessari	Polícia treu el tema
72	Tresorer	Mossos	1 vegada/any	Mossos	President i Junta	4	Innecessari	No
74	Secretari	Mossos i FCSE	1-2 vegada/any	Mossos i FCSE	President i Junta	3	Necessari	Polícia treu el tema
78	President	Mossos	1 vegada/any	Mossos	President i Junta	5	Necessari	Polícia treu el tema
79	President	Mossos i FCSE	1-2 vegada/any	Mossos i FCSE	President	5	Necessari	No
87	President	Mossos	>2 vegades/any	Mossos	President	5	Necessari	Polícia treu el tema
92	Secretari	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President i Junta	4	Necessari	No
93	President	Mossos i FCSE	1 vegada/any	Mossos i FCSE	President i Junta	5	Convenient	Polícia treu el tema
99	President	Mossos	1-2 vegada/any	Mossos	President i Junta	5	Necessari	No
100	President	Mossos i FCSE	1 vegada/any	Mossos i FCSE	President	4	Necessari	No
106	President	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President i Junta	3	Convenient	Polícia treu el tema
111	President	Mossos	1 vegada/any	Mossos	President	5	Necessari	No
115	President	Mossos i FCSE	1-2 vegada/any	Mossos i FCSE	President i imam	5	Convenient	Polícia treu el tema
129	President	Mossos	>2 vegades/any	Mossos	President	4	Necessari	Polícia treu el tema
133	President	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President	4	Necessari	Polícia treu el tema
135	President	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President	4	Necessari	Polícia treu el tema
138	Secretari	Mossos i FCSE	1-2 vegada/any	Mossos i FCSE	President	5	Innecessari	Polícia treu el tema
145	President	Mossos i FCSE	1-2 vegada/any	Mossos i FCSE	President	5	Necessari	Polícia treu el tema
157	President	Mossos i FCSE	>2 vegades/any	Mossos i FCSE	President i Junta	4	Convenient	Polícia treu el tema

RESPOSTA 8	RESPOSTA 9	RESPOSTA 10	RESPOSTA 11	RESPOSTA 12	RESPOSTA 13
No	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Acceptarien
Si veuen alguna cosa, ho arreglarien	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Acceptarien
No	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar l'imam
Si veuen alguna cosa, ho arreglarien	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar l'imam
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab)	No	Acceptarien
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab)	No	Acceptarien
Si veuen alguna cosa, ho arreglarien	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Acceptarien
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Acceptarien
Si veuen alguna cosa, ho arreglarien	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sí. Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Ho hauria de valorar la junta
Si veuen alguna cosa, ho arreglarien	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab)	No	No
No	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
Si veuen alguna cosa, ho arreglarien	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Acceptarien
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Acceptarien
Si veuen alguna cosa, ho arreglarien	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab)	No	No
No	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Ho hauria de valorar l'imam
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
Si veuen alguna cosa, ho arreglarien	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta
No	Perquè volen	SÍ	Sermó de divendres (àrab i castellà)	No	Acceptarien
No	Perquè els hi demanen	No	Sermó de divendres (àrab)	No	Ho hauria de valorar la junta

Analitzats els resultats de les entrevistes¹⁰⁰ a les comunitats musulmanes de la província de Girona, les conclusions són les següents:

- 1) La majoria de les comunitats entrevistades es reuneixen amb la policia, concretament amb Mossos. Algunes comunitats, a més, manifesten que es reuneixen amb altres cossos policials (FCSE). En canvi, hi ha dues comunitats que no es reuneixen amb ningú.
- 2) Les comunitats que es reuneixen amb la policia manifesten que la freqüència habitual és d'un, dos cops/any o de forma ocasional. És la policia qui convoca les reunions. La figura representant de les comunitats, durant les reunions, és el president, president i imam o la junta.
- 3) La majoria de les comunitats valoren amb 5, sobre 5, el rendiment pràctic de les reunions amb la policia. La resta les valoren amb un 1 i 3, respectivament.
- 4) La majoria de les comunitats consideren necessari el control i seguiment dels oratoris per part de la policia. Hi ha dues comunitats que no ho considera necessari.
- 5) En els casos que sí hi ha reunions, comunitat - policia, durant la trobada només dues comunitats parlen de prevenció i detecció de PRV si la policia treu el tema. La majoria ni en parlen.
- 6) Després de les reunions, comunitat - policia, no hi ha intercanvi d'informació de cap tipus. El motiu, sorprenentment, és que la majoria de les comunitats entrevistades no saben què és una persona radicalitzada o un PRV, i no sabrien què transmetre. A tall d'exemple, algunes exposen que si 'veuen quelcom estrany, ho dirien'.
- 7) La majoria de les comunitats manifesten que cooperen amb la policia perquè volen. Altres ho fan perquè la policia els hi demana. Per tant, la majoria de les comunitats estarien disposades a cooperar sense requeriment previ de la policia.
- 8) Cap comunitat ha fet o ha demanat fer formació sobre prevenció i detecció de PRV. Aquestes comunitats consideren que l'imam és qui forma la gent mitjançant el sermó de divendres (jutba, en àrab). No obstant, el sermó no

¹⁰⁰ El guió i les preguntes formulades consten com a Annex 5

arriba a tothom, o molts no l'entenen perquè no dominen l'àrab culte. Per exemple: els joves.

- 9) Cap comunitat tenia coneixement que els Mossos d'Esquadra disposen del Programa formatiu #PREV. Aquestes comunitats, en cas que els Mossos els hi oferissin la formació, ho valorarien en junta o segons el criteri del president

Pel que fa els resultats de les entrevistes a les comunitats musulmanes de la província de Tarragona, les conclusions són les següents:

- 1) Totes les comunitats entrevistades manifesten que es reuneixen amb la policia, concretament amb Mossos.
- 2) La freqüència habitual de les reunions, comunitat – policia, és d'un, dos o més cops/any. Són els Mossos qui convoquen les reunions. La figura representant de les comunitats, durant les reunions, és el president o president i junta.
- 3) La majoria de les comunitats valoren amb 5, sobre 5, el rendiment pràctic de les reunions amb la policia. La resta les valoren amb 4.
- 4) Totes les comunitats consideren necessari el control i seguiment dels oratoris per part de la policia.
- 5) Durant les reunions, comunitats - policia, només parlen de prevenció i detecció de PRV si els Mossos treuen el tema, excepte una comunitat que ni en parlen.
- 6) Després de les reunions, comunitats - policia, no hi ha intercanvi d'informació de cap tipus. El motiu, sorprenentment, torna a ser que les comunitats entrevistades no saben què és una persona radicalitzada o un PRV, i no sabrien què transmetre.
- 7) La majoria de les comunitats manifesten que cooperen perquè la policia els hi demana. Hi ha tres comunitats que cooperen perquè volen. Per tant, poques comunitats estarien disposades a cooperar sense requeriment previ de la policia
- 8) Cap comunitat ha fet o ha demanat fer formació sobre prevenció i detecció de PRV. Aquestes comunitats consideren que l'imam és qui forma la gent mitjançant el sermó de divendres (jutba, en àrab). No obstant, el sermó no

arriba a tothom, o molts no l'entenen perquè no dominen l'àrab culte. Per exemple: els joves. Hi ha tres comunitats que no fan res perquè són petites o no volen.

- 9) Cap comunitat tenia coneixement que els Mossos d'Esquadra disposen del Programa formatiu #PREV. Les comunitats, en cas que els Mossos els hi oferissin la formació, ho valorarien en junta o el propi president; hi ha tres comunitats que no l'acceptarien.

Pel que fa els resultats de les entrevistes a les comunitats musulmanes de la província de Lleida, les conclusions són les següents:

- 1) Totes les comunitats entrevistades manifesten que es reuneixen amb la policia, concretament amb Mossos.
- 2) La freqüència habitual de les reunions, comunitat – policia, és d'un o dos cops/any. Són els Mossos qui convoquen les reunions. La figura representant de les comunitats, durant les reunions, és el president, president i imam o només el president.
- 3) La majoria de les comunitats valoren amb 5, sobre 5, el rendiment pràctic de les reunions amb la policia. La resta les valoren amb un 3 i 4, respectivament.
- 4) Totes les comunitats consideren necessari el control i seguiment dels oratoris per part de la policia.
- 5) Durant les reunions, comunitat - policia, només parlen de prevenció i detecció de PRV si els Mossos treuen el tema, excepte una comunitat que ni en parlen.
- 6) Després de les reunions, comunitat - policia, només dues comunitats manifesten que hi ha intercanvi d'informació. Exposen un exemple sobre conflictes en general. La resta, manifesten que no hi ha intercanvi de cap tipus. El motiu, sorprenentment, torna a ser que les comunitats entrevistades no saben què és una persona radicalitzada o un PRV, i no sabrien què transmetre.
- 7) La majoria de les comunitats manifesten que cooperen perquè la policia els ho demana. Hi ha dues que ho fan perquè volen. Per tant, poques

comunitats estarien disposades a cooperar sense requeriment previ de la policia

- 8) Cap comunitat ha fet o ha demanat fer formació sobre prevenció i detecció de PRV. Aquestes comunitats consideren que l'imam és qui forma la gent mitjançant el sermó de divendres (jutba, en àrab). La majoria fan el un sermó en àrab i castellà, però hi ha dues comunitats que el fan només en àrab, que no arriba a tothom, o no l'entenen perquè no dominen l'àrab culte. Per exemple: els joves.
- 9) Només una comunitat tenia coneixement que els Mossos d'Esquadra disposen del Programa formatiu #PREV. Les comunitats, en cas que els Mossos els hi oferissin la formació, ho valorarien en junta o segons el criteri de l'imam. No obstant, hi ha una comunitat que no acceptaria la formació.

Pel que fa els resultats de les entrevistes a les comunitats musulmanes de la província de Barcelona, les conclusions són les següents:

- 1) Totes les comunitats entrevistades manifesten que es reuneixen amb la policia, concretament amb Mossos, i algunes, a més, amb altres cossos policials (FCSE).
- 2) La freqüència habitual de les reunions és d'un, dos o més cops/any. És la policia qui convoca les reunions. La figura representant de les comunitats, durant les reunions, és el president, president i imam o president i junta.
- 3) La majoria de les comunitats valoren amb 4 o 5, sobre 5, el rendiment pràctic de les reunions amb la policia. La resta les valoren amb un 3 i 0, respectivament.
- 4) La majoria de les comunitats consideren necessari el control i seguiment dels oratoris per part de la policia. La resta ho considera convenient i dues, innecessari.
- 5) Durant les reunions, comunitat - policia, algunes parlen de detecció i/o prevenció de PRV si la policia treu el tema. La resta de comunitats ni en parlen.
- 6) Després de les reunions, comunitat - policia, la majoria manifesten que no hi ha intercanvi d'informació de cap tipus. El motiu, sorprenentment, torna

a ser que la majoria de les comunitats entrevistades no saben què és una persona radicalitzada o un PRV, i no sabrien què transmetre. D'altra banda, hi ha algunes comunitats que manifesten, si detecten un 'problema' ho resoldrien ells mateixos.

- 7) La meitat de de les comunitats manifesta que cooperen amb la policia perquè volen, i l'altra meitat ho fan perquè la policia els ho demana. Per tant, només la meitat de les comunitats estarien disposades a cooperar sense requeriment previ de la policia
- 8) Cap comunitat ha fet o ha demanat fer formació sobre detecció i/o prevenció de PRV. La majoria considera que l'imam és qui forma la gent mitjançant el sermó de divendres (jutba, en àrab). La majoria fan el sermó en àrab, que no arriba a tothom, o no l'entenen perquè no dominen l'àrab culte. Per exemple: els joves. La resta de comunitats fan el sermó en àrab i castellà.
- 9) Cap comunitat tenia coneixement que els Mossos d'Esquadra disposen del Programa formatiu #PREV. Aquestes comunitats, en cas que els Mossos els hi oferissin la formació, la majoria ho valoraria en junta o a criteri de l'imam, algunes l'acceptarien i dues comunitats no la voldrien fer.

3.4.3.3. Descripció de dades a partir de les variables rellevants

En aquest apartat exposem les diferents variables que s'han analitzat mitjançant les enquestes i entrevistes a les comunitats musulmanes, on destaquen:

- ✓ Comunicació entre la comunitat i la policia.
- ✓ Valoració de la cooperació de la policia i comunitat.
- ✓ Reunions de la comunitat amb la policia: seguiment, freqüència, representant i rendiment pràctic.
- ✓ Formació en detecció i prevenció de PRV de les comunitats musulmanes.

La comunicació

Taula 45: freqüència de comunicació policia-comunitat

	Freqüència	Percentatge
Ocasional	30	58%
Mensual	12	23%
Anual	9	17%
Setmanal	1	2%
Total	52	100%

Taula 46: freqüència de comunicació comunitat- policia

	Freqüència	Percentatge
Ocasional	44	85%
Mensual	4	8%
Anual	4	8%
Total	52	100%

El 58% de les comunitats musulmanes manifesten que la policia contacta amb ells de forma ocasional, el 23% de forma mensual i el 17% de forma anual. D'altra banda, el 85% de comunitats manifesten que contacten amb la policia de forma ocasional, el 8% ho fa de forma mensual i la resta, un 8%, de forma anual. Pel que observo, la majoria de les comunitats tenen una comunicació esporàdica amb la policia. En canvi, la policia manté una comunicació ordenada (mensual o anual) amb el 42% de les comunitats, i esporàdica amb la resta de comunitats (58%).

Taula 47: com qualifiquen les comunitats la comunicació amb la policia

	Freqüència	Percentatge
Satisfactòria	29	56%
Molt satisfactòria	22	42%
Insatisfactòria	1	2%
Total	52	100%

Taula 48: incidències en la comunicació policia-comunitat

	Freqüència	Percentatge
Sense incidències	45	86%
Idioma	5	10%
Interlocutor	1	2%
Altres causes	1	2%
Total	52	100%

El 56% de les comunitats musulmanes manifesten que la comunicació amb la policia és satisfactòria, el 42% molt satisfactòria i, només, el 2% diuen que la comunicació és insatisfactòria. Per aprofundir en aquest punt, he demanat sobre possibles incidències, que puguin generar insatisfacció o que la comunicació no sigui del tot bona, i el 86% de les comunitats manifesten no haver tingut cap incidència, i el 14% manifesten haver tingut incidències pels motius següents: idioma (10%), tipus d'interlocutor (2%) o altres causes (2%). Destaca aquest punt perquè, el 98% de les comunitat musulmanes manifesten una comunicació amb la policia de satisfactòria o molt satisfactòria. En canvi, quan els he demanat sobre possibles incidències en la comunicació, baixa el percentatge de satisfacció de 98% a 86%, detallant dificultats amb l'idioma, interlocutor o altres causes. Aquesta segona dada probablement sigui més fiable vist que, a les entrevistes, algunes comunitats manifestaven sentir-se en una relació de subordinació amb la policia. Comentaven, Per exemple: que el seu desig és mantenir una bona relació amb la policia i voler 'quedar bé' amb ells.

. D'altra banda, un alt percentatge de presidents entrevistats tenien dificultats amb l'idioma, i era necessari una persona de suport, per traduir o explicar les preguntes, així com l'ús de l'àrab, de part de l'entrevistador, per tenir una conversa fluïda amb els entrevistats.

Taula 49: quina policia contacta amb les comunitats musulmanes

	Freqüència	Percentatge
Mossos	20	39%
Mossos i FCSE	32	61%
Total	52	100%

Taula 50: milloraria la comunicació comunitat-polícia disposar d'un portaveu

	Freqüència	Percentatge
Sí	27	52%
No	13	25%
Indiferent	12	23%
Total	52	100%

El 39% de les comunitats musulmanes manifesten que són els Mossos qui contacta amb ells, el 61% han comentat que són diferents cossos policials que els contacten. A més dels Mossos, els contacten des de la Policia Nacional (Barcelona i Girona) i, en menor marge, Guàrdia Civil, sobretot a capitals de província o municipis grans. Per acabar, vist les dificultats d'agenda d'alguns presidents, a causa de la càrrega de feina que tenen, ja que treballen i fan de president, a més de les dificultats que tenen amb l'idioma, els he demanat si milloraria la comunicació externa, per exemple de la comunitat amb policia, si disposen d'un portaveu: el 52% de les comunitats consideren positiu tenir una persona que gestioni les relacions i comunicacions externes, inclòs amb la policia, un 25% opina que no i un 23% els sembla indiferent. Destaco en aquest punt que, la majoria de comunitats petites són les que els ha semblat negatiu i/o indiferent ja que la seva estructura és molt reduïda i no els seria possible disposar d'un portaveu.

La cooperació

Taula 51: com valoren les comunitats la cooperació de la policia

	Freqüència	Percentatge
Satisfactòria	33	63%
Molt satisfactòria	19	37%
Total	52	100%

Taula 52: incidències en la cooperació policia-comunitat

	Freqüència	Percentatge
Sense incidències	43	82%
Idioma	5	10%
Desconfiança	2	4%
Interlocutor	1	2%
Altres causes	1	2%
Total	52	100%

El 63% de les comunitats musulmanes valoren que la cooperació de la policia amb la comunitat és satisfactòria, i el 37% molt satisfactòria. Per aprofundir en aquest punt, he demanat sobre possibles incidències en la cooperació de la policia amb la comunitat vist que les respostes semblaven un 'quedar bé', i el resultat ha estat que, el 82% de les comunitats manifesten no haver tingut cap incidència, però el 18% sí manifesta haver tingut incidències pels motius següents: idioma (10%), desconfiança en la policia (4), tipus d'interlocutor (2%) o altres causes (2%). Destaco aquest punt perquè el 100% de les comunitats manifesten una cooperació de la policia amb la comunitat de satisfactòria o molt satisfactòria. En canvi, quan s'entra en profunditat en una qüestió, replantejant la pregunta, la cosa canvia i baixa el percentatge de satisfacció de 100% a 82%, detallant dificultats, sobretot, amb l'idioma, desconfiança en la policia, interlocutor o altres causes. Aquesta segona dada probablement sigui més fiable vist que, a les entrevistes amb les comunitats molts dels presidents entrevistats tenien dificultats amb l'idioma, altres descrivien la relació amb la policia com un tràmit obligat que, a vegades, es fa repetitiu perquè parlen amb diversos cossos policials, o que es veien es una relació de subordinació amb la policia, sobretot en el cas de les comunitats mitjanes i petites. Afegeixo també el fet que, diverses comunitats entrevistades confonien el concepte de comunicació amb el de cooperació, motiu pel qual els he plantejat les preguntes per separat. Per exemple: algunes comunitats entenien que cooperar és atendre la policia, mantenir una conversa o acceptar una reunió, ja sigui formal com informal.

Reunions

Taula 53: valoració del control i seguiment dels centres religiosos

	Freqüència	Percentatge
Necessari	42	81%
Convenient	6	11%
Innecessari	4	8%
Total	52	100%

El 81% de les comunitats consideren necessari¹⁰¹ que la policia faci reunions de seguiment dels centres religiosos, el 11% ho considera convenient¹⁰² i un 8% manifesta que és innecessària aquesta tasca de la policia. Aquest darrer percentatge, com veurem més endavant, és clau en relació amb la cooperació de les comunitats amb la policia.

Taula 54: freqüència de les reunions comunitat-policia

	Freqüència	Percentatge
0	5	9%
1 vegada/any	18	35%
2 vegades/any	29	56%
Total	52	100%

Taula 55: convocatòria de les reunions

	Freqüència	Percentatge
Mossos	26	50%
Mossos i FCSE	24	46%
No fan reunions	2	4%
Total	52	100%

El 56% de les comunitats manifesten que es reuneixen amb la policia, sempre i quan els convoquin ells, amb una freqüència de 2 o més vegades/any, el 35% es reuneixen 1 vegada/any i només el 9% ho fan de manera ocasional o no s'hi reuneixen. D'altra banda, el 50% de les comunitats es reuneixen només amb els Mossos, el 46% manté reunions, a més dels Mossos, amb Policia Nacional (Barcelona i Girona) i, en menor mesura, amb Guàrdia Civil. En aquest darrer cas, capitals de província o municipis grans. Finalment, només 2 comunitats han manifestat que no fan reunions amb la policia, la raó ha estat que: els seus presidents mantenen contacte constant amb la policia, i no volen fer reunions presencials si no és estrictament necessari.

¹⁰¹ La pregunta s'ha plantejat des d'un enfocament de si, ¿és imprescindible? que la policia faci aquesta tasca.

¹⁰² Com a terme mig, entre 'necessari' (imprescindible) o 'innecessari' (prescindible), que la policia faci reunions de seguiment dels centres religiosos, s'ha plantejat la resposta de 'convenient', com a sinònim de tasca útil o pràctica per a ambdós actors.

Taula 56: rendiment pràctic les reunions comunitat- policia

	Freqüència	Percentatge
0	1	2%
1	2	4%
2	0	0%
3	5	10%
4	16	30%
5	28	54%
Total	52	100%

He plantejat una pregunta, amb una resposta de puntuació entre 0 i 5, sent 0, molt baix i 5, molt alt, per valorar el rendiment pràctic de les reunions comunitat-policia, i el 54% de les comunitats valoren el rendiment de les reunions amb una nota de 5, el 30% les valoren amb una nota de 4 i la resta les valoren amb una nota entre 0 i 3 (16%).

Taula 57: es parla durant les reunions de prevenció i/o detecció de PRV?

	Freqüència	Percentatge
Sí. La policia treu el tema	30	58%
Sí. La comunitat treu el tema	1	2%
No	21	40%
Total	52	100%

Taula 58: després de les reunions hi intercanvi d'informació?

	Freqüència	Percentatge
No	42	81%
No. Si veuen alguna cosa, ho arreglarien ells mateixos	8	15%
Sí	2	4%
Total	48	100%

Durant les reunions comunitat-policia, el 58% de les comunitats comenten que es parla de prevenció i/o detecció de PRV si la policia treu el tema. Només unes poques comunitats (2%) manifesten ser ells qui treuen el tema. En canvi, un 40% de les comunitats afirmen que no en parlen. Crida l'atenció en aquest punt que, quan he preguntat sobre el concepte radicalització, la majoria de les comunitats no han sabut explicar què és un PRV, ni com és una persona radicalitzada. Aquest darrer fet explicaria, Per exemple: que un 81% de les comunitats, després

de les reunions amb la policia, no intercanviï cap tipus informació. Segons manifesten, la majoria de les comunitats que no saben què és un PRV, i no sabrien què transmetre perquè desconeixen com i què es una persona radicalitzada. D'altra banda, algunes comunitats (15%) manifesten, en cas que observessin quelcom 'estrany', 'ho solucionarien ells mateixos'. Quan les he demanat què farien, per concretar, han contestat que: expulsarien la persona del seu centre, parlarien amb ell/a, intentarien mediar amb la persona, etc. Per últim, són dues les comunitats (4%) que sí han manifestat haver traspasat informació a la policia sobre PRV. Per exemple: haver alertat la policia sobre el comportament agressiu d'una persona o algú que tenia una actitud 'estranya'.

Les dades d'aquest punt es contradiuen amb les respostes de les comunitats a la pregunta anterior, sobre el rendiment pràctic de les reunions: són dades optimistes o inflades perquè, com poden ser de profit o d'un rendiment pràctic les reunions comunitat-policia?, com diuen el 86% de les comunitats (sumant la nota de 4 i 5), si el 58% de comunitats parlen de prevenció i/o detecció de Processos de Radicalització Violenta (PRV) només si la policia treu el tema, i un 40% de les comunitats ni en parlen. Durant les entrevistes, davant d'aquesta contradicció, he demanat a les comunitats musulmanes si parlen durant les reunions amb la policia d'alguna altra cosa rellevant, o del seu interès, i la resposta ha estat negativa: les comunitats, sobretot mitjanes i petites, es limiten a contestar les preguntes de la policia i/o explicar-los temes interns. Per exemple: canvis de junta, obres en el local, canvi d'imam, problemes financers, etc.

Taula 59: les comunitats cooperen perquè volen o perquè la policia els ho demana?

	Freqüència	Percentatge
Perquè els ho demana	27	52%
Perquè volen	25	48%
Total	52	100%

El 52% de les comunitats manifesten que cooperen amb la policia perquè ells els ho demanen, el 48% manifesten que cooperen amb la policia perquè volen. Pràcticament la meitat de les comunitats cooperarien amb la policia sense un requeriment previ. No obstant, hi ha una meitat de comunitats que caldria que la

policia els ho demani per cooperar. Pel que observo, aquestes dades són més fiables i s'ajusten a allò que observava en el quadre de respostes de la pregunta, es parla de prevenció i/o detecció de PRV durant les reunions comunitat-policia? (taula 57), on el 58% de les comunitats comenten que se'n parla si la policia treu el tema, i un 40% de les comunitats afirmen no en parlen. Si creuem les dades, a partir de les respostes obtingudes en ambdues qüestions, sembla que la policia només parla de prevenció i detecció de PRV amb les comunitats que manifestar cooperar perquè volen. Tot i així, malgrat la voluntat de cooperar del 48% de les comunitats, continuen sent un 81% les comunitats que no intercanvien cap informació amb la policia, tot i les reunions que mantenen. Aquest darrer fet, tal i com apuntava, la majoria d'aquestes comunitats manifesten desconèixer el concepte radicalització, i no sabrien què transmetre a la policia en cas de trobar-se en una davant d'una situació o PRV.

Taula 60: les comunitats fan o demanen fer formació en prevenció i/o detecció de PRV?

	Freqüència	Percentatge
Fan sermó de divendres (àrab i castellà)	14	27%
Fan sermó de divendres (àrab)	34	65%
No	4	8%
Total	52	100%

Taula 61: volen les comunitats fer formació sobre prevenció i/o detecció de PRV?

	Freqüència	Percentatge
Ho hauria de valorar la junta	29	56%
Acceptarien	12	23%
No	6	11%
Ho hauria de valorar el president	1	2%
Ho hauria de valorar l'imam	4	8%
Total	52	100%

Finalment, he preguntat a les comunitats si fan o han demanat fer formació sobre prevenció i/o detecció de PRV, i la resposta ha estat que, el 92% de les comunitats no han demanat fer cap formació externa sobre PRV perquè consideren que l'imam és qui forma la gent que assisteix a l'oratori o mesquita, a través del sermó de divendres (jutba, en àrab). En aquest sentit, els he demanat detalls sobre el sermó i, el 27% de les comunitats fan el sermó de divendres en àrab, fet que no entén tothom que assisteix als oratoris perquè

alguns no són àrabs, altres no el parlen i/o no dominen l'àrab culte del sermó. D'altra banda, el 65% de les comunitats fan el sermó en àrab i castellà per tal que tots els assistents als oratoris el puguin entendre. Per últim, un 8% de les comunitats manifesten que no fan cap tipus de formació ni sermó. Aquesta última dada sembla ser la més encertada si la comparem amb el resultat de la pregunta anterior, on la majoria de les comunitats desconeixen el concepte radicalització o què és un PRV, i no sabrien què transmetre a la policia en cas de trobar-se amb una persona radical. També quadra amb la dada que, les comunitats que manifesten que sigui innecessària la tasca de la policia de seguiment dels centres religiosos (oratoris i mesquites).

Per acabar, he plantejat a les comunitats musulmanes si voldrien fer o estarien disposats a rebre/assistir a una formació sobre prevenció i/o detecció de PRV, formació que disposa, Per exemple: el Cos de Mossos d'Esquadra dins del seu programa específic en aquesta temàtica, basat en Procediments de Detecció i Prevenció de Radicalitzacions Extremistes Violentes (PRODERAE, ara #PREV), adreçat a comunitats associacions, policies, agents rurals i altres actors públics i privats. El 56% de les comunitats manifesten que ho valoraria en junta si fer, o no, la formació. El 23% de comunitats manifesten que acceptarien fer la formació perquè seria quelcom positiu i/o de profit. El 10% manifesten que hauria de decidir el president o imam si fer la formació, o no. Per acabar, un 11% manifesten que no els interessa fer la formació perquè ja tenen bons referents o prou coneixements en la temàtica.

Destaco en aquest punt que, cap comunitat ha manifestat la seva intenció de demanar aquesta formació de manera voluntària, només valorarien fer-la, o no, si hi ha un oferiment previ del CME. Pel que s'observa, és evident que les comunitats musulmanes tenen una mancança de coneixement sobre radicalització i PRV, que bé es podria solucionar amb un pla formatiu adequat, promocionat per l'administració pública, per exemple la policia, vist que no han sabut explicar com identificar o diferenciar la radicalització (cognitiva o violenta). D'altra banda, crida l'atenció el contingent de comunitats que comenten que si observessin quelcom 'estrany', 'ho solucionarien ells mateixos'. Aquesta última dada encaixaria amb aquelles comunitats, un 11%, que manifesten que no els

interessa fer cap formació perquè ja tenen bons referents o prou coneixements. En aquest cas, caldria una solució més específica: un pla d'acció de l'administració, a través de la policia, Per exemple: basat en reunions informatives o entrevistes als referents esmentats i/o fer amb ells un intercanvi de coneixements sobre prevenció i/o detecció de PRV.

Variables de la hipòtesi

En relació amb els conceptes estructurals de la hipòtesi de treball, exposem tot seguit, mitjançant taules, resultats i conclusions a partir de l'anàlisi de les variables dimensió, motivació i lideratge:

Dimensió

Taula 62: categoria comunitat (dimensió)

	Nombre	Percentatge
Gran	10	19%
Mitjana	30	58%
Petita	12	23%
Total	52	100%

Pel que fa dimensió, la mostra que he plantejat per fer les enquestes i entrevistes a les comunitats ha estat proporcional al mapa de d'associacions existents a Catalunya, essent en aquest cas: 10 comunitats grans (19%), 30 mitjanes (58%) i 12 petites (23%), amb un total 52 comunitats.

Motivació

Taula 63: comunitats i la cooperació amb la policia, sense un requeriment

	Freqüència	Percentatge
Ja ho estan fent	8	15%
Estan disposats a fer-ho	16	31%
Convenient	23	44%
Innecessària	5	10%
Total	52	100%

Pel que fa la cooperació amb la policia en prevenció i/o detecció de PRV, sense requeriment previ, el 15% de comunitats musulmanes consideren que és una acció que ja estan fent, el 31% manifesten que estan disposats a cooperar, el

44% consideren que és convenient¹⁰³ cooperar, i un 10% afirmen que és innecessari cooperar amb la policia si no hi ha un requeriment previ. Pel que observo, aquestes dades són similars als resultats de la qüestió si les comunitats que cooperen perquè volen vers les que cooperen perquè la policia els fa seguiment (taula 59), on el 48% manifesten cooperar amb la policia perquè volen, i el 52% manifesten cooperar amb la policia perquè ells els ho demanen. En aquest cas, la cooperació voluntària de 48% equivaldria, aproximadament, a la suma de les respostes de les comunitats que manifesten cooperar, sense requeriment previ, és una acció que estan fent (15%) + les comunitats que estan disposades a cooperar (31%), un total de 46%. D'altra banda, les comunitats que manifesten que cooperaren perquè la policia els fa seguiment, un 52%, equivaldria, gairebé, amb les que manifesten que cooperar, sense requeriment previ, és convenient (44%) o innecessari (10%), un total de 54%.

Lideratge

Taula 64: interlocutors de les comunitats amb la policia

	Freqüència	Percentatge
President	25	48%
President i Junta	17	33%
President i imam	8	15%
Junta	2	4%
Total	52	100

Les enquestes i entrevistes s'han fet, en la seva majoria, a presidents de comunitats musulmanes. No obstant, quan s'ha demanat als interlocutors qui representa la comunitat en les comunicacions i reunions amb la policia, el resultat ha estat que, el 48% de les comunitats són representades només pel president durant les reunions policia-comunitat, el 33% pel president i junta o imam i, només, un 4% són representades per membres de la junta. Aquest darrer cas és perquè el president d'aquestes comunitats exerceix el seu càrrec des de la distancia (viuen o treballen fora del país).

¹⁰³ S'ha plantejat la resposta de 'convenient', com a sinònim de tasca útil o pràctica per a ambdós actors.

3.4.3.4. La cooperació segons les comunitats musulmanes

En aquest apartat analitzem i detallem exclusivament el resultat de creuar la variable dependent 'nivell de cooperació' amb variables independents rellevants, després d'observar el resultat de les enquestes i entrevistes amb les comunitats musulmanes. Per traduir la cooperació en un concepte mesurable numèric, s'ha fet servir la següent fórmula següent, a partir del resultat de les enquestes i entrevistes amb les comunitats:

- Cooperació Alta (2): Les comunitats musulmanes que consideren cooperar com una acció que 'Ja ho estan fent' i les que 'estan disposats a fer-ho'.
- Cooperació Mitjana (1): Les comunitats que consideren cooperar com una acció 'convenient'.
- Cooperació Nul.la (0): Les comunitats que consideren cooperar com una acció 'innecessària'.

Dimensió, ubicació i província

En aquest primer model proposat s'analitza la cooperació combinada amb la dimensió, ubicació i la província, segons les respostes de les comunitats musulmanes:

Taula 65: cooperació i dimensió (comunitats)

		Dimensió			Total
		Gran	Mitjana	Petita	
Cooperació	0	1	2	1	4
		10%	7%	7%	8%
1		4	14	6	24
		40%	52%	40%	46%
2		5	11	8	24
		50%	41%	53%	46%
Total		10	27	15	52
		100%	100%	100%	100%

El 50% de les comunitats grans manifesten que la seva cooperació amb la policia és alta, el 41% de les comunitats mitjanes i el 53% de les comunitats petites també valoren que la seva cooperació és alta. D'altra banda, el 10% de les comunitats grans manifesten que la seva cooperació amb la policia és nul.la, igual que el 7% de les comunitats mitjanes i petites.

Taula 66: cooperació i ubicació (comunitats)

		Ubicació			Total
		Perifèria	Polígon	Urbana	
Cooperació	0	1	1	2	4
		12%	6%	8%	8%
	1	5	9	10	24
		63%	47%	40%	46%
	2	2	9	13	24
		25%	47%	52%	46%
Total		8	19	25	301
		100%	100%	100%	100%

El 25% de les comunitats ubicades a la perifèria manifesten que la seva cooperació amb la policia és alta, igualment el 47% de les comunitats ubicades en un polígon industrial i el 52% de les comunitats ubicades en una zona urbana. D'altra banda, només el 12% de les comunitats ubicades a la perifèria han manifestat que la seva cooperació és nul.la, igualment el 6% de les comunitats ubicades en un polígon industrial i el 8% de les comunitats ubicades en una zona urbana.

Taula 67: cooperació i província (comunitats)

		Província				Total
		Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	
Cooperació	0	0	3	1	0	4
		0%	30%	20%	0%	8%
	1	15	3	2	4	24
		54%	30%	30%	50%	46%
	2	13	4	3	4	24
		46%	40%	50%	50%	46%
Total		28	10	6	8	52
		100%	100%	100%	100%	100%

El 46% de les comunitats de la província de Barcelona manifesten que la seva cooperació amb la policia és alta, igualment el 40% de les comunitats de la província de Girona, el 50% de les comunitats de la província de Lleida i Tarragona. D'altra banda, el 30% de les comunitats de la província de Girona i el 20% de les comunitats de Lleida valoren com a nul.la la seva cooperació amb la policia. .

Lideratge

En aquest segon model proposat s'analitza la cooperació combinada amb el lideratge, segons les respostes de les comunitats musulmanes:

Taula 68: cooperació i lideratge (comunitats)

		Junta	President	President i Junta	President i Junta	Total
Cooperació	0	1	3	0	0	4
		50%	12%	0%	0%	8%
	1	0	13	3	8	24
		0%	52%	38%	47%	46%
	2	1	9	5	9	24
		50%	36%	62%	53%	46%
Total		2	25	8	17	52
		100%	100%	100%	100%	100%

El 36% de les comunitats que el seu lideratge és exercit exclusivament pel president valoren que la seva cooperació amb la policia és alta, igualment el 62% de les comunitats que el lideratge és exercit pel president i imam, el 53% de les comunitats que el lideratge és exercit pel president i la junta, i el 50% de les comunitats que el lideratge és exercit per la junta. D'altra banda, només si la comunitat té un lideratge exercit per la junta (50%) o pel president (12%), valoren que la seva cooperació amb la policia esdevé nul.la. Destacar que, només 2 comunitats són les que el seu president exerceix el càrrec a la distancia, i els membres de la junta delegats pel president són voluntaris sense temps, perquè treballen en altres feines (i tampoc dominen l'idioma castellà o català).

Motivació, reunions i rendiment pràctic

En aquest tercer model proposat s'analitza la cooperació combinada amb la motivació, freqüència de les reunions, comunitat – policia, i el rendiment pràctic de les reunions (0 a 5), segons les respostes de les comunitats musulmanes:

Taula 69: cooperació i motivació (comunitats)

Cooperació		Motivació per cooperar		Total
		Perquè els hi demanen	Perquè volen	
0		4	0	4
		15%	0%	14%
1		14	10	24
		52%	40%	10%
2		9	15	24
		33%	60%	76%
Total		27	25	52
		100%	100%	100%

El 33% de les comunitats que la policia els demana cooperar manifesten que la seva cooperació amb la policia és alta, igualment el 60% de comunitats que cooperen perquè volen. D'altra banda, només el 15% de les comunitats que la policia els demana cooperar manifesten que la seva cooperació és nul·la. Relaciono aquest darrer resultat amb les respostes exposades en apartats anteriors (Taula 48, 52 i , respectivament), on: Primer, el 14% de comunitats musulmanes que afirmen haver tingut incidències en la comunicació amb la policia per motius d'idioma (10%), tipus d'interlocutor (2%) o altres causes (2%). Segon, el 18% de comunitats musulmanes que afirmen haver tingut incidències de cooperació amb la policia per motius d'idioma (10%), desconfiança en la policia (4), tipus d'interlocutor (2%) o altres causes (2%). Per últim, el 15% de comunitats musulmanes que, en cas que cas que observessin quelcom 'estrany' en el seu centre religiós, 'ho solucionarien ells mateixos'. Per exemple: expulsarien la persona del centre, parlarien amb ell/a, intentarien mediar amb la persona, etc.

Taula 70: cooperació i reunions (comunitats)

		Freqüència Reunions			Total
		0	1	2	
Cooperació	0	2	2	0	4
		40%	7%	0%	14%
	1	2	11	11	24
		40%	42%	52%	10%
	2	1	13	10	24
		20%	51%	48%	76%
Total		5	26	21	52
		100%	100%	100%	100%

El 48% de les comunitats que es reuneixen amb la policia 2 o més vegades/any manifesten una cooperació alta amb la policia, igualment el 51% de les comunitats que es reuneixen 1 vegada/any i el 20% de les comunitats es reuneixen de forma ocasional, o cap vegada. D'altra banda, el 40% de les comunitat que es reuneixen de forma ocasional, o cap vegada, i el 7% de les comunitats que es reuneixen 1 vegada/any manifesten tenir una cooperació nul.la amb la policia.

Taula 71: cooperació i rendiment pràctic de les reunions (comunitats)

		0	1	2	3	4	5	Total
Cooperació	0	0	1	0	3	0	0	4
		0%	50%	0%	60%	0%	0%	8%
	1	1	1	0	1	9	12	24
		100%	50%	0%	20%	56%	43%	46%
	2	0	0	0	1	7	16	24
		0%	0%	0%	20%	44%	57%	46%
Total		1	2	0	5	16	28	52
		100%	100%	0%	100%	100%	100%	100%

El 57% de les comunitats que valoren amb 5 sobre 5 el rendiment pràctic de les reunions amb la policia manifesten una cooperació alta amb la policia, igualment el 44% de les comunitats que les valoren amb 4 sobre 5, i el 20% de les comunitats que les valoren amb 3 sobre 5. D'altra banda, només el 8% de comunitats que valoren amb la nota d'1 i 3 el rendiment pràctic de les reunions manifesten una cooperació nul.la amb la policia. Relaciono aquest darrer resultat amb les respostes exposades en apartats anteriors (Taula 53, 60 i 57,

respectivament), on: Primer, el 8% de les comunitats musulmanes manifesten innecessària la tasca de la policia de reunions i seguiment als centres religiosos (oratoris i mesquites). Segon, el 8% de comunitats que manifesten no fer cap tipus de formació ni sermó sobre detecció i prevenció del PRV. Per últim, la majoria de les comunitats entrevistades confonien o creien que, una alta comunicació és sinònim de cooperació. Dit això, considero les valoració o respostes de les comunitats, sobre el rendiment pràctic de les reunions, són molt inflades vist que només el 58% de comunitats parlen de prevenció i/o detecció de PRV si la policia treu el tema, i el 40% de les comunitats ni en parlen.

3.4.4. Discussió a partir del resultat de les enquestes i entrevistes a policia i les comunitats musulmanes

El treball de camp de la present tesi s'ha plantejat en dues fases, començant pel rol de la policia i la tasca que fa amb les comunitats, i s'ha continuat amb enquestes i entrevistes a les comunitats musulmanes, centrant l'objecte en la interacció amb la policia i el nivell de cooperació en prevenció i detecció de PRV. Per desenvolupar la discussió d'aquest apartat, es proposa una comparativa de resultats d'un i altre actor, agafant sempre les comunitats de la mostra¹⁰⁴, i s'exposaran dades obtingudes estructurades segons les variables següents:

3.4.4.1. Dimensió

Per iniciar el treball de camp s'ha definit i elaborat un mapa religiós, amb el total d'associacions musulmanes amb un centre de culte (oratori o mesquita) obert al públic, a Catalunya, que ha resultat ser de 301 associacions, també dites comunitats. Aquests centres, per a una millor organització de les enquestes i entrevistes, s'han estructurat per dimensió, sent grans (60), mitjanes (155) i petites (86). D'altra banda, s'ha definit un catàleg de professional a entrevistar, pel seu rol i contacte constant amb les comunitats, que ha resultat ser de 13 policies i un tècnic de la Direcció General d'Afers Religiosos. Per acabar, s'ha

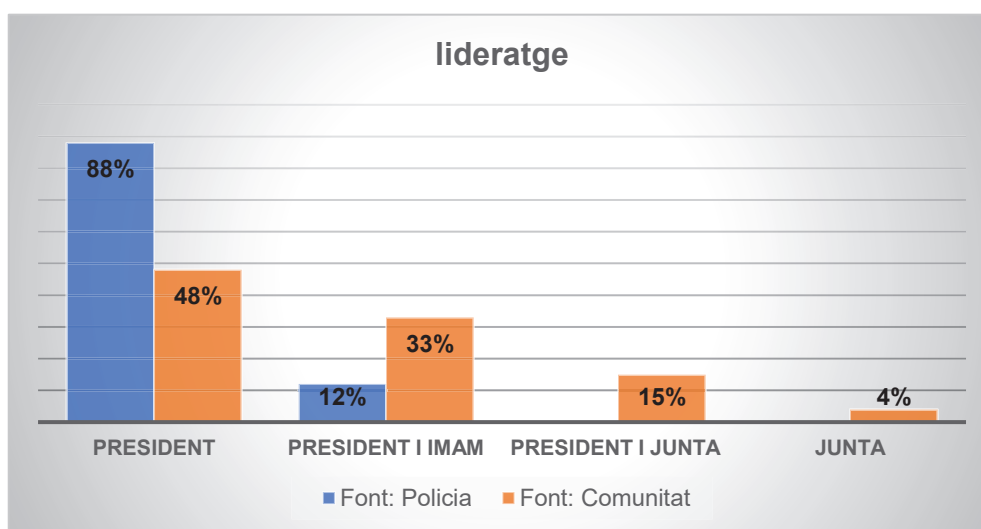
¹⁰⁴ La comparativa de dades és a partir del resultat de les enquestes i entrevistes amb la policia i de les enquestes i entrevistes amb les comunitats musulmanes, agafant, en ambdós casos, les dades del mateix nombre i codi de comunitat que formen la mostra (52), per fer una anàlisi real i objectiva.

calculat una mostra, dins del mapa religiós esmentat, que ha resultat ser de 52 comunitats musulmanes, estructurades, també, per dimensió, sent grans (10), mitjanes (30) i petites (12).

3.4.4.2. Lideratge

S'ha plantejat a la policia i a les comunitats musulmanes la pregunta següent: qui exerceix la representació de la comunitat i/o la presa de decisions?. En les seves respostes, la policia identifica dos interlocutors durant les reunions policia - comunitats musulmanes: el president de la comunitat o l'imam. En canvi, les comunitats musulmanes exposen tenir un lideratge exercit pel president, president i imam, president i junta, i 2 comunitats tenen un lideratge exercit per la junta (els presidents resideixen fora del país).

Figura 9: gràfic amb les dades sobre el lideratge de les comunitats

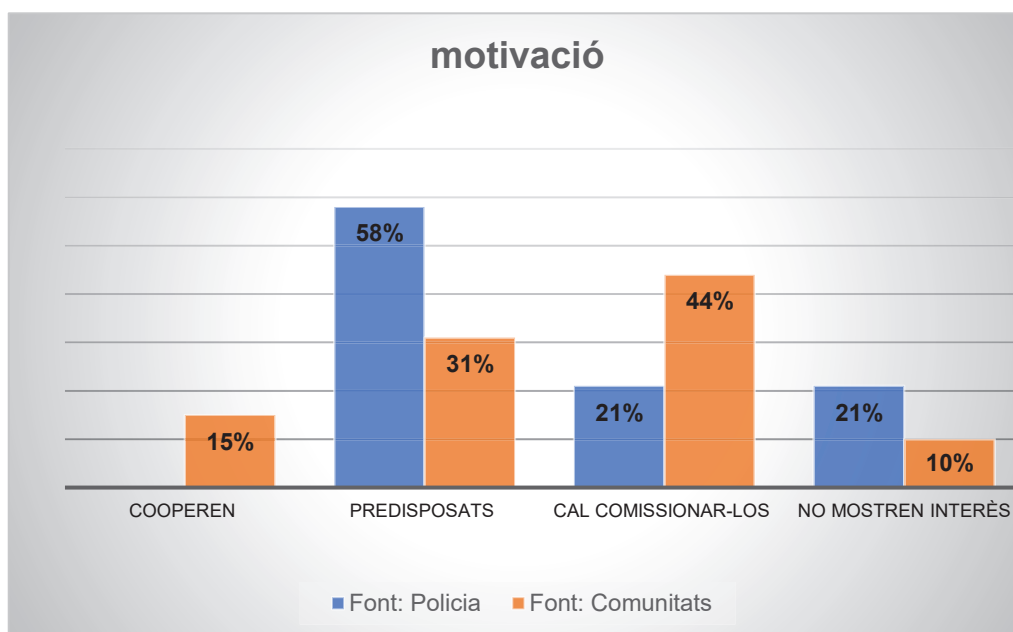

3.4.4.3. Motivació

S'han plantejat diverses preguntes sobre la motivació de les comunitats musulmanes per cooperar amb la policia, i el resultat traduït és que hi ha 4 respostes, entesa la cooperació com una acció que 'ja estan fent', 'estan disposats a fer', 'cal comissionar-los' i 'no mostren cap interès'. La policia exposa que, de la mostra, cap de les comunitat musulmana coopera sempre, el 58% es mostren predisposades a fer-ho, el 21% de comunitats cooperen només si la policia els comissiona, i el 21% de comunitats no mostren cap interès en

cooperar, ja sigui, segons la policia, per desconfiança, diferència de criteris, problemes amb l'interlocutor o l'idioma. Les comunitats musulmanes, en canvi, exposen una versió diferent, i manifesten que el 15% cooperen, el 30% es mostren predisposats a fer-ho, el 44% cooperen només si la policia els comissiona, i l'11% no mostren cap interès en cooperar amb la policia, ja sigui, segons les comunitats entrevistades, per desconfiança, problemes amb l'interlocutor o l'idioma.

Figura 10: gràfic amb la motivació de les comunitats per cooperar

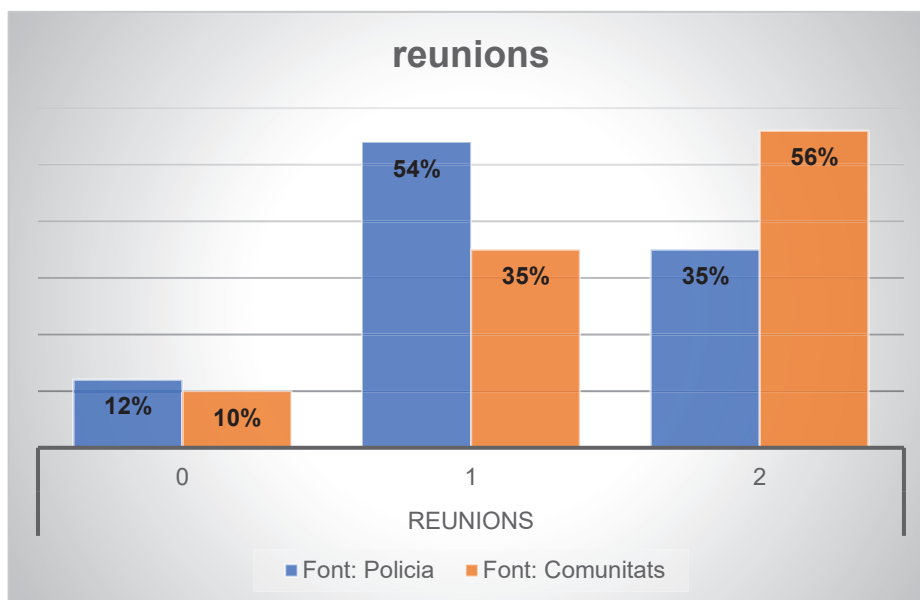

Com esmentava en el punt anterior, la motivació de les comunitats musulmanes per cooperar amb la policia esdevé, en part, per les reunions que mantenen policia-comunitat. Per aquest motiu, doncs, s'ha plantejat a ambdós actors la pregunta següent: quin és el nombre de reunions que mantenen al llarg de l'any¹⁰⁵?. La policia manifesta mantenir una freqüència de 2 o més reunions/any amb el 34% de comunitats musulmanes, una freqüència d'1 reunió/any amb el 54% de comunitats, i de forma ocasional o cap reunió amb el 12% de comunitats. D'altra banda, les comunitats musulmanes exposen una versió diferent, i manifesten que, el 56% mantenen una freqüència de 2 o més reunions/any, el

¹⁰⁵ Els valors del gràfic estan representats de la següent manera: 2 o més reunions/any (2); 1 reunió any (1) i cap reunió o de forma ocasional (0)

34% mantenen una freqüència d'1 reunió/any, i el 10% ho fa de forma ocasional o no té cap reunió amb la policia.

Figura 11: Gràfic amb les reunions policia-comunitat

Pel que fa l'objecte de les reunions comunitat-policia, s'ha plantejat la pregunta següent: es parla de prevenció i detecció de PRV durant les reunions comunitat-policia? i la policia manifesta que, en el 81% de les reunions es parla de PRV, i només s'aprofundeix si la comunitat vol i/o ho demana (per no incomodar-los), només amb el 19% de les comunitats la policia parla obertament sobre PRV. Les comunitats musulmanes, en canvi, exposen una versió diferent, dient que, el 58% parlen de PRV si la policia treu el tema i el 40% diuen que no en parlen. En aquest punt em va cridar l'atenció, per una banda, que la majoria de les comunitats no han sabut explicar què és un PRV, ni què és una persona radicalitzada. Aquest darrer fet ho relaciono amb la dada que, el 81% de les comunitats, després de les reunions amb la policia, no intercanviï cap tipus d'informació. Davant d'aquesta manca de coneixement sobre el concepte de radicalització o PRV, s'ha plantejat a ambdós actors la pregunta següent: les comunitats fan formació en prevenció i/o detecció de PRV?, i la policia manifesta que, el 98% de les comunitats no han fet ni han demanat fer formació en detecció i/o prevenció de PRV i, només, el 2% de les comunitats han demanat o ha fet aquesta formació. Les comunitats musulmanes, en canvi, exposen una versió totalment contrària, i manifesten que, el 92% fan formació en prevenció i/o

detecció de PRV i, només, el 8% de les comunitats no fan ni han demanat fer aquesta formació.

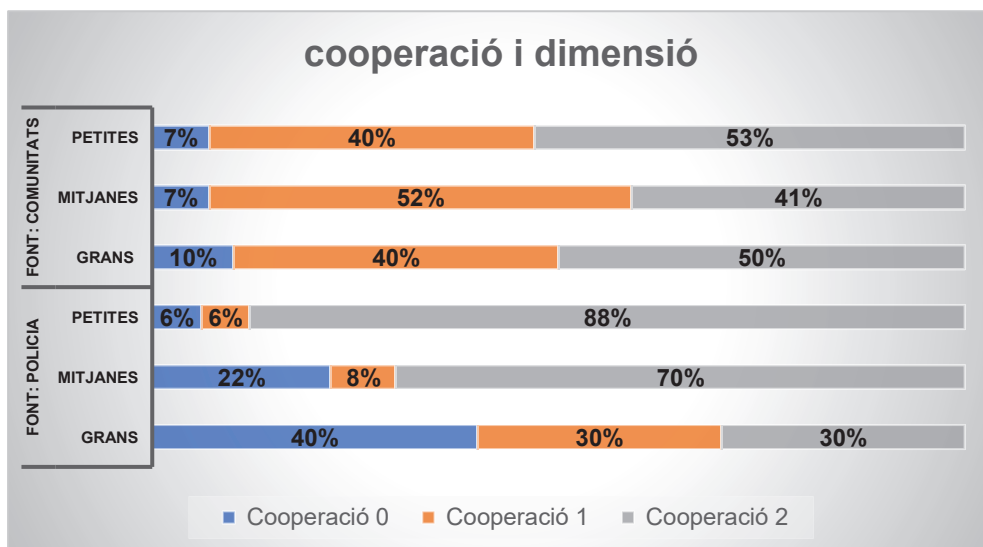
3.4.5. El nivell de cooperació segons la policia i les comunitats musulmanes

En aquest apartat es comparen els resultats de creuar la variable dependent 'nivell de cooperació' amb les principals variables independents, segons les dades obtingudes a partir de les enquestes i entrevistes amb la policia i les comunitats musulmanes. Per traduir la cooperació en un concepte mesurable numèric, s'ha fet servir la mateixa fórmula d'anteriors apartats:

- Cooperació Alta (2): Les comunitats que 'cooperen' o 'es mostren predisposades a fer-ho'.
- Cooperació Mitjana (1): Les comunitats que 'cal comissionar-los' per cooperar.
- Cooperació Nul.la (0): Les comunitats que 'no mostren interès en cooperar'.

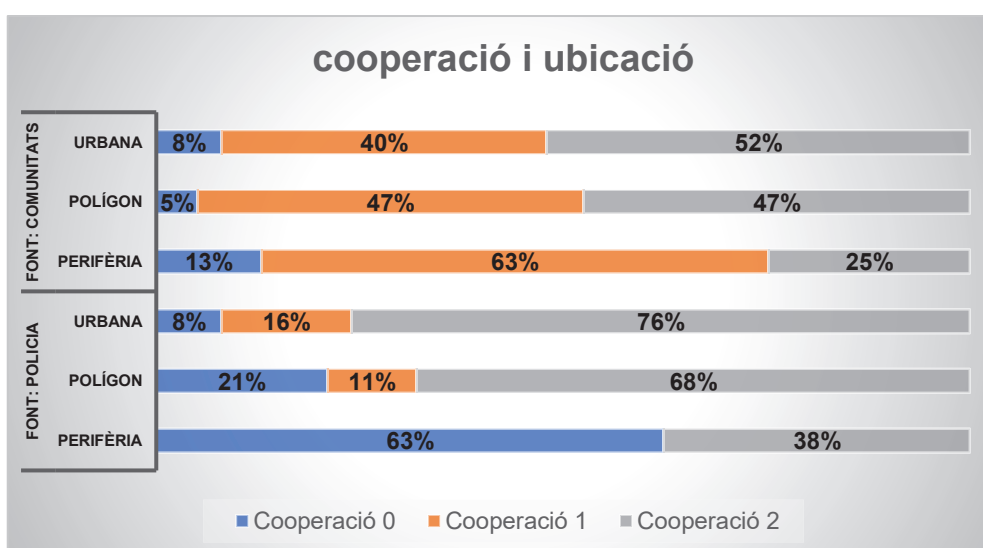
3.4.5.1. Dimensió, ubicació i província

Figura 12: cooperació de les comunitats segons dimensió

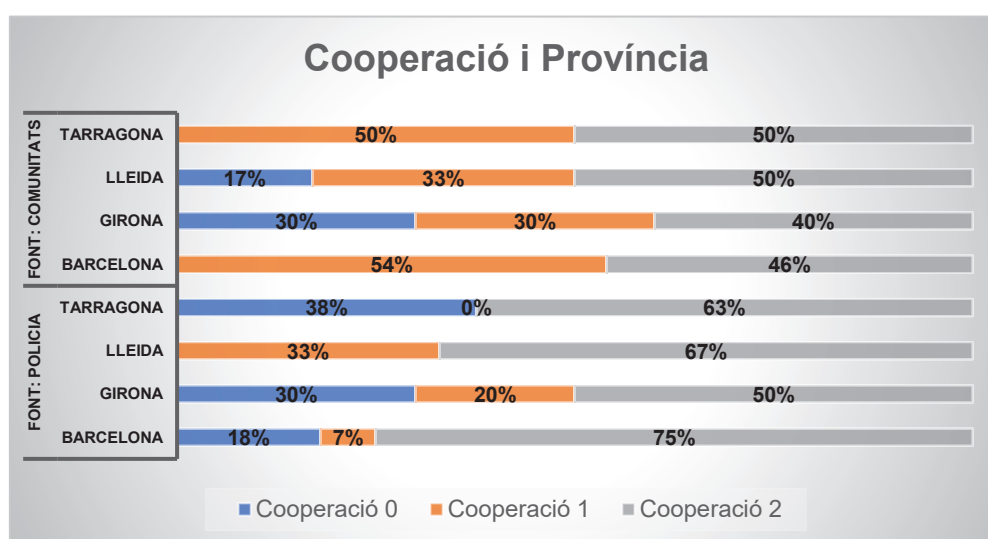
En relació amb la dimensió, la policia manifesta que, són cooperadores el 30% de comunitats grans, el 70% de les mitjanes i el 88% de les petites. Les comunitats musulmanes, en canvi, exposen una versió diferent, dient que cooperen el 50% de les comunitats grans, el 41% de les mitjanes i el 53% de les petites. Si sumem la cooperació voluntària i la que comissiona la policia, la policia manifesta una voluntat de cooperació del 60% de comunitats grans, el 78% de les mitjanes i el 94% de les petites. Les comunitats musulmanes, en canvi, exposen una intenció de cooperar amb la policia del 90% de les comunitats grans i del 93% de les comunitats mitjanes i petites.

Figura 13: cooperació de les comunitats segons ubicació

En relació amb la ubicació de les comunitats musulmanes, segons la policia, el 63% de les comunitats ubicades a la perifèria no cooperen, el 73% de les comunitats ubicades a polígons i el 76% de les ubicades a zona urbana tenen una cooperació alta. En canvi, les comunitats exposen que, només, el 12% les comunitats ubicades a la perifèria tenen amb una cooperació nul·la, i el 47% de les ubicades a polígons i el 52% de les ubicades a zona urbana tenen una cooperació alta amb la policia.

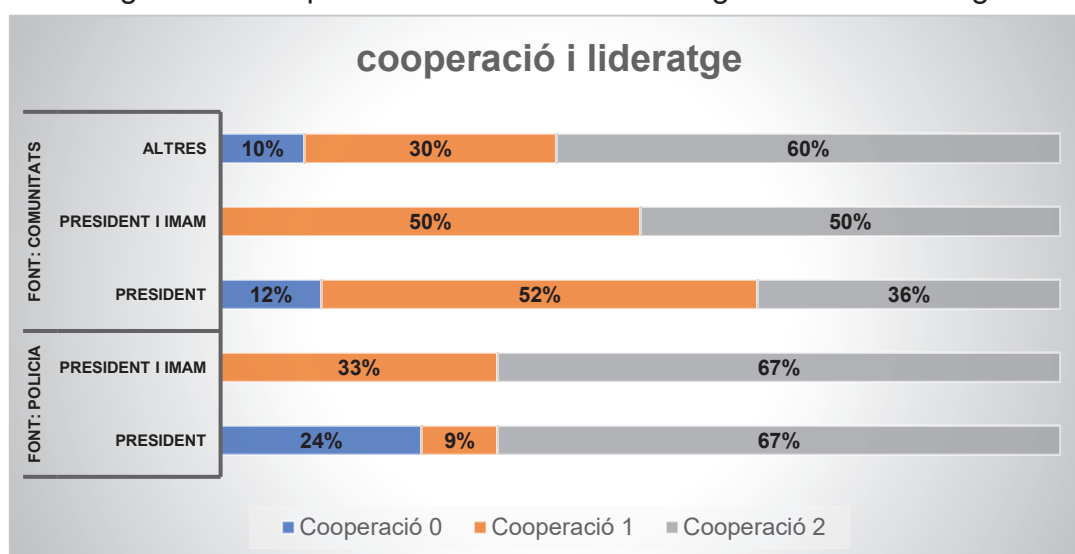
Figura 14: cooperació de les comunitats segons la província

En relació amb la província de les comunitats musulmanes, segons la policia, el 75% de les comunitats de la província de Barcelona tenen una cooperació alta i el 18% no cooperen, a la província de Lleida totes les comunitats cooperen, a la província de Girona no cooperen el 30% de les comunitats, i a la província de Tarragona no cooperen el 38% de les comunitats. En canvi, les comunitats exposen que, totes les comunitats de la província de Barcelona cooperen, a la província de Lleida el 17% no cooperen, i al contrari del que diu la policia, a Tarragona totes les comunitats manifesten cooperar amb la policia.

3.4.5.2. Lideratge

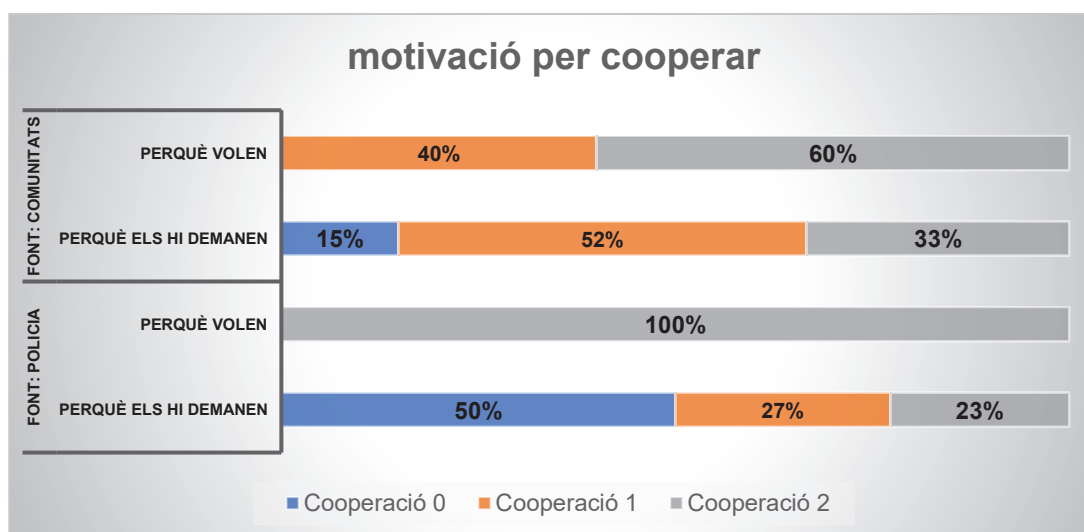
Figura 15: cooperació de les comunitats segons el seu lideratge

En relació amb el lideratge de les comunitats, tal i com exposava abans, la policia identifica dos interlocutors en la seves reunions amb les comunitats musulmanes: el president de la comunitat o l'imam. Concretament, segons la policia, el 88% de les comunitats són liderades exclusivament pels presidents i el 12% de les comunitats tenen un lideratge compartit entre president i imam. Les comunitats musulmanes, en canvi, exposen una versió diferent, i manifesten que el 48% tenen un lideratge exercit pel president, el 33% tenen un lideratge compartit entre president i imam, el 15% tenen un lideratge exercit pel president i junta, i un 4% tenen lideratge exercit per la junta (els presidents resideixen fora). A partir d'aquest context, i fent una comparativa estricta amb el lideratge identificat per la policia, la policia exposa que, el 67% de les comunitats liderades exclusivament pels presidents cooperen (el 24% no cooperen) i totes les comunitats que tenen un lideratge compartit entre president i imam cooperen. Les comunitats, en canvi, manifesten que el 36% que tenen un lideratge exercit només pel president tenen una cooperació amb la policia alta, i el 12% tenen una cooperació nul·la. Segons ambdós actors, totes les comunitats que tenen un lideratge compartit entre president i imam, cooperen.

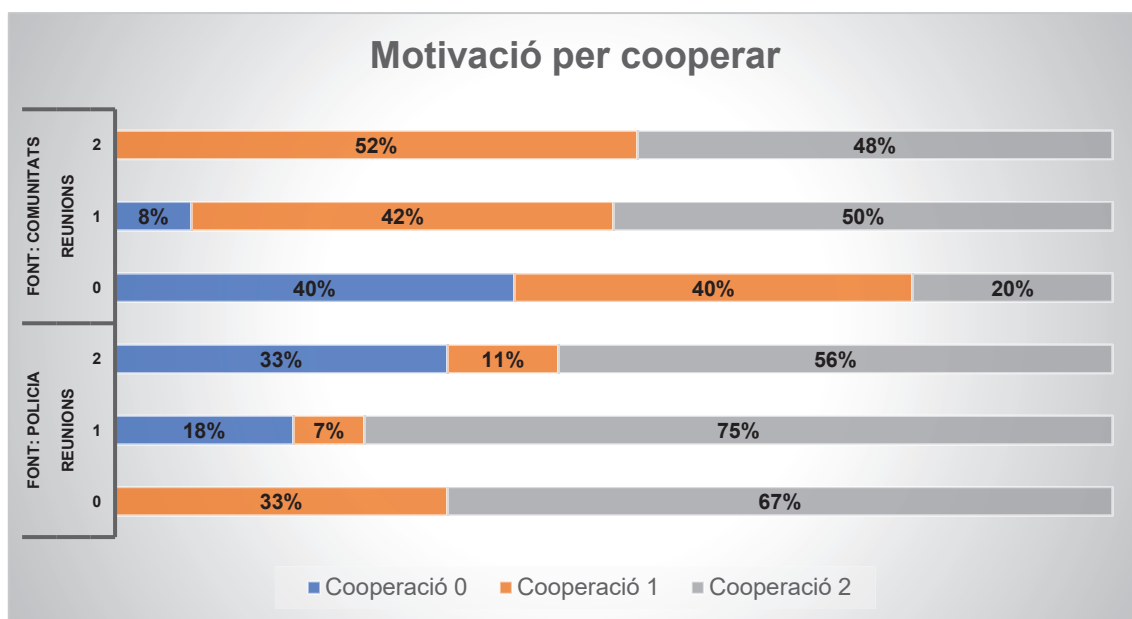
3.4.5.3. Motivació i reunions

Figura 16: cooperació de les comunitats segons la seva motivació

En relació amb la motivació per cooperar de les comunitats, segons la policia, el 23% de les comunitats que cooperen només previ requeriment tenen una cooperació alta (el 50% tenen una cooperació nul.la). Les comunitats que cooperen perquè volen, segons la policia, totes tenen una cooperació alta. Les comunitats, en canvi, exposen una versió diferent dient que, el 33% de les que cooperen només previ requeriment de la policia tenen una cooperació alta (el 15% tenen una cooperació nul.la).

Figura 17: cooperació de les comunitats segons el nombre de reunions

En relació amb la freqüència de les reunions, segons la policia, totes les comunitats amb les es reuneixen de forma ocasional o cap vegada/any cooperen, el 75% de les comunitats amb les que es reuneixen 1 vegada/any tenen una cooperació alta (el 18% tenen una cooperació nul.la), i el 56% de les comunitats amb les que es reuneixen 2 o més vegades/any tenen una cooperació alta (el 33% tenen una cooperació nul.la). Les comunitats, per la seva banda, exposen una versió totalment diferent dient que, totes cooperen si es reuneixen amb la policia 2 o més vegades/any, el 51% que es reuneixen amb la policia 1 vegada/any tenen una cooperació alta (el 7% tenen cooperació nul.la) i el 20% de les que es reuneixen amb la policia de forma ocasional o cap vegada/any tenen una cooperació alta (el 40% tenen cooperació nul.la). A partir d'aquest resultat, segons les respostes de la policia, sembla que quan més reunions faci amb les comunitats musulmanes, menys cooperació.

4. CAPÍTOL 4: CONCLUSIONS

4.1. Principals resultats sobre la cooperació de les comunitats musulmanes

El punt de partida d'aquesta tesi ha estat que la cooperació de les comunitats musulmanes de Catalunya, a través d'associacions, podria ser útil i un soci pràctic de les institucions per treballar conjuntament en la prevenció i detecció del terrorisme i la radicalització violenta. Per exemple: detectar perfils de persones polaritzades i/o alienades de la comunitat, sigui per culpa de tercers (extremistes) o d'una auto radicalització violenta (575.2 CP), com va ser el cas de la cèl·lula de Ripoll (2017). Aquestes comunitats són les encarregades de garantir un ensenyament i pràctica religiosa oficial i homologada, a través dels seus centres de culte (oratoris o mesquites).

Com s'ha vist en l'estudi dels PRV, els extremistes sovint sorgeixen d'entorns socials amb problemes polítics o socials, entre altres, per manipular les persones i culpar institucions, governs o occident, Per exemple: el salafisme gihadista (Jordán, 2009). En aquest sentit, les associacions musulmanes són clau per prevenir i oposar-se a la propaganda i sermó extremista amb la seva visió religiosa propera i realista, basada en la garantia d'exercir la llibertat de creença gens tendenciosa en un estat de dret (16 CE). Catalunya és un escenari ideal per implicar la comunitat musulmana en la prevenció i detecció de la radicalització violenta perquè hi ha un nombre estimat de 660.400¹⁰⁶ musulmans (nacionals i estrangers) i més de 300 centres religiosos, dirigits per una junta que disposa d'un imam contractat per exercir de guia religiós. A partir d'aquest context, s'ha proposat una pregunta d'investigació, una hipòtesi, metodologia de treball, i s'ha establert contacte amb els actors implicats per tal d'esbrinar i dibuixar l'escenari actual. Doncs bé, per saber per què algunes associacions musulmanes de Catalunya són més cooperadores que altres en la prevenció i detecció de PRV, s'ha elaborat una base de dades pròpia corresponent al conjunt d'entitats musulmanes de Catalunya, formada per 301 centres religiosos, amb la corresponent junta directiva i imam, i s'han plantejat diverses enquestes i

¹⁰⁶ Estudio demográfico de la población musulmana a 31/12/2023 (UCIDE, 2023)

entrevistes semiestructurades. Per una banda, s'ha entrevistat un tècnic de la Direcció General d'Afers Religiosos (Generalitat de Catalunya), diversos agents del Cos de Mossos d'Esquadra i agents de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (CNP i GC) perquè són els professionals que tenen contacte constant amb les comunitats musulmanes pel que fa l'objecte de la tesi, i per altra, associacions musulmanes, representades pel seu president o membres amb un càrrec a la junta. En total, entre març de 2022 i agost de 2023, s'ha entrevistat 1 tècnic, 13 agents policials i 52 associacions musulmanes, seguint els guions que consta en els annexos i centrant el focus en la cooperació de la comunitat musulmana en la prevenció de PRV. Una vegada definida la pregunta i metodologia, s'exposen tot seguit les principals troballes i conclusions obtingudes a partir del resultat de mesurar la cooperació de les comunitats musulmanes, confrontant-ho amb les dades obtingudes de les enquestes i entrevistes amb la policia i les pròpies comunitats, que també contrastarem amb els factors que defensava a la hipòtesi (Dimensió, lideratge i motivació).

4.1.1. Dimensió

Per a una millor estructuració de les associacions (o comunitats) i resultats del treball de camp, s'ha classificat les comunitats segons la seva dimensió: grans, mitjanes i petites¹⁰⁷, i en funció d'aquesta dada es podria arribar a saber el seu capital social, humà o financer, així com el funcionament intern i/o estructura. D'altra banda, en un primer moment es va plantejar la possibilitat que, algunes comunitats tindrien la voluntat de cooperar, però altres no podrien, ni voldrien cooperar per manca de coneixement, personal i/o recursos (Warner, 2006), o per manca d'habilitat o experiència en cooperació. Un cop fetes les enquestes i

¹⁰⁷ La classificació té en consideració, sobretot, dimensió del local i el nombre d'assistents al centre (oratori o mesquita). En xifres, es tradueix en: gran, > de 250 assistents; mitjanes, entre 51 i 250, i petites, <50 assistents.

entrevistes amb els actors implicats, sobre com valoren la cooperació de les comunitats musulmanes amb la policia¹⁰⁸, el resultat ha estat que¹⁰⁹:

Durant les entrevistes amb la policia, s'han obtingut diferents opcions de resposta per poder valorar la cooperació de les comunitats musulmanes. Doncs bé, si sumem l'opció de resposta la cooperació és una acció que 'ja estan fent les comunitats' i la 'predisposició a fer-ho', com a cooperació voluntària, la policia manifesta una voluntat de cooperació baixa de les comunitats grans, i una voluntat de cooperació alta de les comunitats mitjanes i petites. Les comunitats musulmanes, en canvi, sumant les mateixes opcions de de respostes, manifesten una voluntat de cooperació alta de les comunitats grans, però menor en el cas de les comunitats mitjanes i petites. En aquest primer bloc, s'observa una interpretació antagònica en relació amb la voluntat de cooperar, segons com ho interpreta cada actor consultat.

Pel que fa la cooperació de les comunitats musulmanes, previ requeriment, la policia manifesta, de nou, una cooperació baixa de les comunitats grans, mitjanes i petites. Les comunitats musulmanes, en canvi, previ requeriment de la policia, manifesten una cooperació alta de les comunitats grans, mitjanes i petites. En aquest cas, també s'observa una interpretació antagònica en relació amb la voluntat de cooperar, previ requeriment de la policia, segons com ho exposa cada actor consultat

Per últim, pel que fa la cooperació nul.la, la policia manifesta una notable manca de cooperació de les comunitats grans, i relativament baixa de les comunitats mitjanes i petites. Les comunitats musulmanes, en canvi, exposen una cooperació nul.la baixa de les comunitats grans, mitjanes i petites. En aquest cas, també s'observa una interpretació antagònica en relació amb la cooperació nul.la de les comunitats grans, però sí coincident en el cas de les comunitats mitjanes i petites, segons com ho interpreta cada actor consultat

¹⁰⁸ Les respostes, segons la policia, i que he contrastat amb les comunitats musulmanes, ha estat que la cooperació és una acció que: i) 'ja estan fent'; ii) 'predisposats a fer'; iii) ' cal comissionar-los'; iv) 'no mostren cap interès'

¹⁰⁹ Les dades de referència s'exposen a la figura 12

Taula 72: Resum de la cooperació de les comunitats musulmanes de Catalunya

	Segons la policia		Segons comunitats musulmanes	
	COMUNITAT GRAN	BAIXA	COMUNITAT GRAN	ALTA
Cooperació voluntària	COMUNITAT MITJANA	ALTA	COMUNITAT MITJANA	MITJANA
	COMUNITAT PETITA	ALTA	COMUNITAT PETITA	MITJANA
	COMUNITAT GRAN	BAIXA	COMUNITAT GRAN	ALTA
Cooperació previ requeriment	COMUNITAT MITJANA	BAIXA	COMUNITAT MITJANA	ALTA
	COMUNITAT PETITA	BAIXA	COMUNITAT PETITA	ALTA
	COMUNITAT GRAN	ALTA	COMUNITAT GRAN	BAIXA
Cooperació nul.la	COMUNITAT MITJANA	BAIXA	COMUNITAT MITJANA	BAIXA
	COMUNITAT PETITA	BAIXA	COMUNITAT PETITA	BAIXA
	COMUNITAT GRAN	ALTA	COMUNITAT GRAN	BAIXA

Entrant en el fons en l'anàlisi de la cooperació, segons la dimensió de les comunitats, interpreto que les comunitats grans manifesten ser més cooperadores, sigui per voluntat pròpia o per requeriment de la policia, però es contradiuen amb les dades la policia. Segons he observat, durant les entrevistes, les dades de la policia semblen més fiables, i la manca de cooperació de les comunitats grans s'explicaria a partir de com se senten aquestes comunitats - més fortes i amb més poder-. Dit d'una altra manera, els dirigents d'aquestes comunitats grans mantenen una relació més institucional amb la policia, i no de subordinació. Aquest darrer detall marca una tendència en el concepte de cooperació voluntària o a requeriment ja que, a major poder i autonomia de les comunitats, menys cooperació i sensació de subordinació. D'altra banda, el poder i fortlesa de les comunitats grans al que em refereixo és de representació i dimensió, vist que es tracta de centres amb una afluència més gran (>250 persones), i consegüentment amb un major poder de recaptació (donatius, quotes, negocis, etc.).

Pel que fa la resta de comunitats, mitjanes i petites, opino que, també, són cooperadores, però amb percentatges diferents, més bé inferiors. En aquest cas, considero que el percentatge de comunitats que la policia interpreta que cooperen per voluntat pròpia en realitat se senten comissionades o pressionades per fer-ho, possiblement, pel nombre de reunions i/o seguiment que els fa la policia, també pel seu desig de mantenir una bona relació amb la policia, i el fet de sentir-se en una situació de subordinació en la relació comunitat-policia.

Com s'observa, i d'acord amb allò que afirma Warner (2006), la divergència de respostes que s'ha obtingut d'uns i altres actors marca la tendència de la cooperació de les comunitats musulmanes, voluntària o a requeriment, i confirma una relació directa amb la dimensió, una variable clau per mesurar l'acció de cooperar, o no, així com el poder de pressió que té la policia, mitjançant requeriments, perquè les comunitats cooperin. Així s'ha vist en els resultats obtinguts, on les comunitats grans es desmarquen de la resta de comunitats - mitjanes i petites -, malgrat el nombre de reunions, requeriments de la policia o la pressió; no els afecta ni les condiona de la mateixa manera. És rellevant aquest fet, i s'hauria de tenir en consideració en la tasca de la policia i l'administració en general, com és la Direcció General d'Afers Religiosos, ajuntaments o altres òrgans. Per una banda, si una comunitat gran és autònoma a nivell financer, governada per una estructura democràtica i els seus líders són partidaris del diàleg, l'administració podria arribar a assentar un conveni d'una relació de tu a tu, i incentivar la cooperació a partir d'una sèrie de requisits que exposarem més endavant, per intentar capgirar les dades que s'exposen en aquesta tesi. D'altra banda, si la comunitat gran no és autònoma a nivell financer, amb possibles influències externes, o la seva estructura no és democràtica o imposada, serà difícil construir una relació de cooperació comunitat-policia, i caldria que l'administració proposi una estratègia diferent i adaptada a cada cas.

Per acabar, subratllo, de nou, el resultat de la cooperació voluntària de les comunitats mitjanes, que segons la policia és alta, però segons les pròpies comunitats mitjanes és menor. El mateix passa amb les comunitats petites, on la policia les considera amb una voluntat cooperadora alta, quan en realitat, les pròpies comunitats petites exposen una voluntat menor. Aquest biaix, com he dit abans, exhibeix una realitat que caldria replantejar a part, ja que la policia té un efecte de pressió sobre les comunitats mitjanes i petites, però no ho veu, aparentment, si analitzem les seves respostes (a entrevistes). Per aquest motiu, opino que caldria millorar el tipus de cooperació voluntària, estudiar més i millor els casos de comunitats amb cooperació nul·la, i capgirar, mitjançant un pla d'acció específic i adaptat, d'una cooperació a requeriment cap a una cooperació voluntària de les comunitats mitjanes i petites, perquè qui sap si el dia de demà

aquestes comunitats no acaben creixent i sent més grans - amb major poder -, i deixen de cooperar perquè no se sentin pressionades.

4.1.2. Lideratge

El factor del lideratge s'ha plantejat com un pilar de la cooperació, ja que pressuposava que un líder facilitador seria imprescindible per validar o autoritzar una relació, presa de contacte o procés de cooperació (Vangen & Huxham, 2003). A les comunitats musulmanes són importants els càrrecs de l'associació, com són el president, secretari o portaveu. Però, com s'ha observat durant el treball de camp, el lideratge de les comunitats musulmanes pot correspondre amb la figura del president o una altra persona/es en qui recau el poder de decisió. Per tant, s'ha classificat la cooperació en conjunció amb el lideratge, una variable endògena, anticipant que hi hauria líders i junta escollits per sistemes democràtics que validarien una relació cooperadora, i líders auto imposats o que s'envolten d'aquells que donin suport a la seva política, que no validarien una relació externa cooperadora, o bé seria poca o inexistent. Concretament, la meua hipòtesi era que les comunitats amb una cooperació alta, en accions o projectes de prevenció de la radicalització, els seus líders podrien exposar els motius per validar dites accions o projectes. En canvi, comunitats amb un historial de poca cooperació, els seus líders podrien aportar elements i dades per analitzar el seu model de cooperació. En relació amb aquest darrer argument, abans del treball de camp, considerava que, les comunitats grans o mitjanes, amb motivació alta, era més probable una cooperació alta, sempre i quan els líders i la junta fossin escollits mitjançant un sistema democràtic. D'altra banda, considerava que les comunitats petites, malgrat tenir motivació, es podrien veure condicionades i la seva cooperació podria serà baixa o molt baixa. Els motius d'aquesta valoració podien ser la manca de control o oposició als seu líders auto imposats, o elegits fora dels sistemes democràtics. Tot i així considerava que, a diferència de les comunitats grans i/o mitjanes, per pressions o influències externes podrien sorgir o generar-se casos de cooperació.

Un cop fetes les enquestes i entrevistes amb els actors implicats, i davant la pregunta ¿qui exerceix la representació de la comunitat i/o la presa de decisions?, el resultat ha estat que:

La policia manifesta que les comunitats són liderades majoritàriament pels presidents; d'aquestes comunitats quasi totes tenen una cooperació alta. La resta de comunitats, la policia identifica que són de lideratge compartit entre el president i l'imam, i, també, la majoria d'aquestes comunitats tenen una cooperació alta. D'altra banda, les comunitats musulmanes manifesten tenir un lideratge més diversificat: comunitats amb lideratge exercit exclusivament pel president, comunitats amb lideratge compartit entre president i imam, o president i junta. Només dues comunitats manifesten que el seu lideratge sigui exercit per la junta (els presidents resideixen fora del país). En relació amb l'estructura exposada per la comunitat, i a diferència del que exposa la policia, si el lideratge és exercit pel president la cooperació de les comunitats és menor. I si el lideratge és exercit pel president i imam, totes les comunitats cooperen.

Taula 73: Resum de la cooperació segons el lideratge de les comunitats

	Segons policia		Segons comunitats musulmanes	
Líder president	COOPERACIÓ ALTA	67%	COOPERACIÓ ALTA	36%
	COOPERACIÓ MITJANA	9%	COOPERACIÓ MITJANA	52%
	COOPERACIÓ NUL.LA	24%	COOPERACIÓ NUL.LA	12%
Líder president i imam	COOPERACIÓ ALTA	67%	COOPERACIÓ ALTA	50%
	COOPERACIÓ MITJANA	33%	COOPERACIÓ MITJANA	50%
	COOPERACIÓ NUL.LA	-	COOPERACIÓ NUL.LA	-
Altres líders	COOPERACIÓ ALTA	-	COOPERACIÓ ALTA	60%
	COOPERACIÓ MITJANA	-	COOPERACIÓ MITJANA	30%
	COOPERACIÓ NUL.LA	-	COOPERACIÓ NUL.LA	10%

Segons s'observa, hi ha una diferència notòria d'ambdós actors en la correcta identificació de l'interlocutor que exerceix el lideratge de la comunitat. Interpreto, doncs, que les dades de la policia no són fiables vist que les comunitats manifesten una estructura de lideratge diferent de la que exposen ells. Per tant, això podria significar, potser, una major cooperació de les comunitats si hi ha un requeriment previ i/o una reunió amb la persona adequada. En relació amb

aquest fet, durant les entrevistes s'ha detectat que, certes comunitats manifesten haver tingut incidències: Primer, en la comunicació, per motius d'idioma, tipus d'interlocutor o altres causes. Segon, incidències en la cooperació, per motius d'idioma, desconfiança en la policia, tipus d'interlocutor o altres causes. Per tant, com que molts dels presidents entrevistats tenien dificultats amb l'idioma, altres descrivien la relació amb la policia com un tràmit obligat o repetitiu (parlen amb diversos cossos policials), o que es veien una relació de subordinació amb la policia (sobretot, comunitats mitjanes i petites), opino que, potser, la policia hauria de millorar el seu pla de treball amb les comunitats. Si ho fa, podria aconseguir adequar les reunions segons el tipus de comunitat i, si cal, anar acompanyat d'un traductor o d'agents que parlin l'idioma per facilitar el diàleg i incentivar una millor comunicació per afavorir la cooperació comunitat-policia. El fet d'identificar l'interlocutor adequat, en concordança amb Vangen & Huxham (2003), sobretot combinat amb el nivell de dimensió, com s'ha vist en l'apartat anterior, podria facilitar el diàleg, assentar les bases d'una relació de cooperació i, potser, significar unes reunions pràctiques i útils on es puguin tractar temes rellevants per a ambdós actors.

D'altra banda, si s'afegeix a la dificultat de la baixa cooperació voluntària, sense previ requeriment, una identificació errònia d'interlocutor vàlid, difícilment es podrien capgirar els resultats macro de cooperació exposats per la policia, i que són¹¹⁰: baixa cooperació voluntària, baixa cooperació a requeriment i una cooperació nul·la significant. Per tant, després d'escoltar uns i altres, genera dubtes la resposta de la policia perquè no s'han pogut contrastar. Per tant, de nou, la policia ha replantejar la seva metodologia de treball i revisar la relació de contactes amb les comunitats musulmanes, per validar, actualitzar o modificar els seus interlocutors, per construir una relació de cooperació sòlida amb les comunitats mitjançant els actors adequats.

¹¹⁰ Les dades de referència s'exposen a la taula 10, on els agents manifesten que poques comunitats són les que cooperen, i moltes (72%) es mostren predisposades a cooperar. Aquesta dada, un cop escoltades les comunitats musulmanes ha resultat ser menor. .

Per acabar, un cop revisats i analitzats els resultats abans esmentats, refuto la hipòtesi en el qual anticipava que, els líders i junta escollits per sistemes democràtics validarien una relació cooperadora; i líders auto imposats o que s'envolten d'aquells que donin suport a la seva política, no validarien una relació externa cooperadora, o bé seria poca o inexistent. Com s'ha vist, a partir de les enquestes i entrevistes amb ambdós actors, policia i comunitat, les comunitats amb una cooperació alta, bé podrien tenir líders elegits democràticament, com no. Per tant, no és cert que les comunitats grans o mitjanes, amb motivació per cooperar alta necessàriament tinguin líders i/o junta escollits mitjançant un sistema democràtic. D'altra banda, tampoc és cert que, les comunitats petites, malgrat tenir motivació, es vegin condicionades i la seva cooperació és poca o insuficient per motius d'elecció democràtica, o no, dels seus líders. Com ha quedat demostrat, doncs, la cooperació de les comunitats musulmanes no té una relació directe amb el sistema d'elecció dels seus líders, junta i/o imam.

4.1.3. Motivació

Per aprofitar una finestra d'oportunitats, segons Kingdon (1984), que podria generar la cooperació de les comunitats musulmanes, de cares a una possible agenda i/o canvis en polítiques públiques mitjançant la fusió de política i problema, s'ha plantejat aquesta tesi en un moment necessari, amb una Alerta Antiterrorista Nivell 4 a Espanya (des de 2015), per aconseguir un objectiu concret, prevenció i detecció, que correspon a un problema real: la radicalització violenta i l'extremisme violent. En aquest sentit, es plantejava la motivació de les comunitats per cooperar en la prevenció i detecció de PRV com una variable exògena, on les accions de cooperar són voluntàries, i augmentarien si les comunitats creuen que poden aconseguir un resultat positiu (incentius). En altres paraules, es plantejava una relació de benefici mutu, on ambdós actors, públic i privat, podrien sortir beneficiats. S'ha contemplat que, possiblement, la ideologia, que bé pugui exposar obertament una associació, podria significar un 'handicap' o un factor positiu per motivar l'acció de cooperar amb l'administració. En negatiu, com a conseqüència de la desconfiança, desconeixement o de considerar l'administració com un element intrusiu (enemic). En positiu, sigui per

estimular una bona relació amb l'administració i la societat d'acollida de convivència, a la vegada que una manera de promocionar la pràctica religiosa pacífica. Per tant, considerava que la motivació seria alta si: hi havia incentius i/o interès en la participació de les comunitats en programes de cooperació; una proactivitat de les institucions; que altres comunitats també cooperessin (bones experiències); o que la ideologia declarada per la comunitat no fos contrària a la cooperació o relació amb l'administració. D'altra banda, considerava que la motivació seria baixa si no es donen alguna/es dels requisits anteriors. Un cop fetes les enquestes i entrevistes amb els actors implicats, i davant la pregunta ¿com valoren la cooperació de les comunitats musulmanes amb la policia?. El resultat ha estat que:

La policia manifesta que, de forma voluntària cap de les comunitats musulmanes coopera sempre¹¹¹. Les comunitats musulmanes, en canvi, manifesten una versió diferent, i afirmen que, algunes sí que cooperen sempre. Pel que fa la predisposició a cooperar, segons la policia més de la meitat de les comunitats cooperen. Les comunitats musulmanes, en canvi, rebaixen aquesta dada i manifesten que, una minoria sí que està predisposada a cooperar. Pel que fa la cooperació previ requeriment, la policia manifesta que, algunes comunitats sí que cooperen. Les comunitats musulmanes, en canvi, manifesten que, gairebé la meitat de comunitats cooperen, només, si hi ha un requeriment de la policia. Finalment, la policia manifesta que, quasi una quart part de les comunitats no cooperen mai. Les comunitats musulmanes, en canvi, manifesten que, són poques les que no cooperen mai.

Taula 74: Resum de la motivació les comunitats per cooperar amb la policia

	Segons la policia	Segons comunitats musulmanes
Cooperen	0%	15%
Predisposats a cooperar	58%	31%
Cal comissionar-los per cooperar	21%	44%
No mostren interès en cooperar	21%	10%

¹¹¹ Per fer una comparativa el més objectiva possible, a partir de les respostes de la policia i comunitats, les dades fan referència a les comunitats (52) que formen part de mostra

Entrant de fons en el resultat exposat, s'observa diferències notables, per no dir antagonistes, en les respostes d'un i altre actor entrevistat. Interpreto, doncs, que la policia afirma que hi ha menys cooperació voluntària, i una major predisposició per cooperar, quan, en realitat, el resultat és, molt probablement, conseqüència directe o indirecte de les pressions que reben les comunitats, a causa de les reunions i/o seguiment que fa a les comunitats. Aquest darrer efecte, es dona, principalment, en les comunitats mitjanes i petites qui, durant les entrevistes, han manifestat el seu desig de mantenir una bona relació amb la policia, voler 'quedar bé' o el sentiment de subordinació en la relació comunitat-policia. D'altra banda, les dades de les comunitats exhibeixen un fet destacable, i és que confonen cooperar és atendre la policia, mantenir una conversa o acceptar una reunió, ja sigui formal com informal. Finalment, en el cas de les comunitats que no mostren cap interès en cooperar, segons la policia són una quarta part, i segons les comunitats són poques. Aquests bé podrien no cooperar ser per la desconfiança, problemes amb l'interlocutor o l'idioma, tal i com s'ha observat en les enquestes.

Vist que els resultats de la motivació per cooperar de les comunitats musulmanes dibuixaven un fil relacional amb les reunions que mantenen policia-comunitat, s'ha plantejat a ambdós actors la pregunta ¿quin és el nombre de reunions que mantenen al llarg de l'any? La policia manifesta mantenir amb un terç de les comunitats 2 o més reunions/any, amb la meitat de comunitats 1 reunió/any, i la resta de casos ho fa de forma ocasional o no manté cap reunió/any. Les comunitats musulmanes exposen una versió diferent, i manifesten que, la meitat de comunitats mantenen amb la policia 2 o més reunions/any, un terç manté 1 reunió/any, i molt poques ho fan de forma ocasional o no mantenen cap reunió/any.

Taula 75: Resum de les reunions comunitats amb la policia

	Segons policia	Segons comunitats musulmanes
Reunions (2 o +)	35%	56%
Reunions (1)	54%	35%
Reunions (ocasional o cap)	12%	10%

En aquest cas, s'observa, de nou, una diferència en les dades que exposa un i altre actor. Per exemple: segons la policia, manté 1 reunió/any amb la meitat de les comunitats, però les comunitats, en canvi, rebaixen aquesta dada. La meitat de comunitats manifesten mantenir 2 o més reunions/any amb la policia, però aquests rebaixen aquesta dada. Per sortir de dubtes, davant d'aquesta contradicció, he volgut contrastar els resultats, vist que a la província de Girona i Barcelona hi ha més d'un actor policial que visita les comunitats, i s'ha entrevistat agents del CNP i GC, qui han manifesten que, contacten i es reuneixen de forma ocasional amb les comunitats de Catalunya, però són els Mossos qui lideren les relacions amb les comunitats perquè està més i millor implantats a tot el territori de Catalunya, i perquè té competències com a policia integral. Per tant, concloc que la resposta de la policia és més fiable, i que les comunitats es basen en una sensació i no en dades objectives.

Per aprofundir més en la motivació de cooperar de les comunitats musulmanes, i en relació amb les reunions que mantenen amb la policia, s'ha plantejat la pregunta següent: ¿es parla de detecció i prevenció de PRV durant les reunions comunitat-policia?. La policia manifesta que, en la majoria de les reunions amb les comunitats es parla, per sobre, de PRV, i només s'aprofundeix si la comunitat vol o ho demana (per no incomodar-los). La policia afirma que, només amb algunes comunitats la policia parla obertament sobre PRV. Les comunitats musulmanes, en canvi, exposen que, en la meitat dels casos parlen de PRV si la policia treu el tema. L'altra meitat diuen que no en parlen. En aquest punt em va cridar l'atenció, sobretot, que la majoria de les comunitats no han sabut explicar què és un PRV, ni què és una persona radicalitzada. Això explicaria, en part, la dada que, la majoria de les comunitats, després de les reunions amb la policia, no intercanviï cap tipus informació: possiblement perquè no sabrien què transmetre. Són dues les comunitats que sí han manifestat haver traspasat informació a la policia sobre PRV. Per últim, algunes comunitats han comentat que si observessin quelcom 'estrany', 'ho solucionarien ells mateixos', fent el següent: expulsarien la persona; parlarien amb ell/a; o intentarien mediar amb la persona.

Davant d'aquesta manca de coneixement sobre el concepte PRV, s'ha plantejat a ambdós actors la pregunta següent: ¿es fa formació en prevenció i/o detecció de PRV?. La policia manifesta que, pràcticament, cap de les comunitats ha fet ni han demanat fer formació en detecció i/o prevenció de PRV i, només, alguna de les comunitats ha demanat o ha fet aquesta formació. Les comunitats musulmanes, en canvi, exposen una versió totalment diferent, i manifesten que, gairebé totes fan formació en detecció i/o prevenció de PRV i, només, algunes poques comunitats no fan, ni han demanat fer aquesta formació. En aquest cas, la diferència l'observo en la controvèrsia segons les explicacions o enfocament de cada actor entrevistat. D'una banda, la policia manifesta que, gairebé cap comunitats ha fet o ha demanat fer formació en detecció i/o prevenció de PRV, sobretot tenint en compte que, el Cos de Mossos d'Esquadra disposa d'un programa específic en aquesta temàtica, basat en Procediments de Detecció i Prevenció de Radicalitzacions Extremistes Violentes (PRODERAE, ara #PREV), adreçat a comunitats associacions, policies, agents rurals i altres actors públics i privats. D'altra banda, i dient totalment el contrari, gairebé totes les comunitats musulmanes manifesten que sí fan formació en detecció i/o prevenció de PRV, motivant la seva resposta en que, l'imam forma la gent que assisteix a l'oratori o mesquita, a través del sermó de divendres (jutba, en àrab). En aquest sentit, l'enfocament de la policia i comunitats és antagònic i, potser, caldria tractar-ho en profunditat vist que, a les reunions policia-comunitat es parla poc o gens de detecció i/o prevenció de PRV, i la formació en aquesta temàtica, uns i altres, la tenen entesa d'una manera diferent (antagònica).

Pel que fa la formació que manifesten fer les comunitats, on impliquen l'imam com a formador (els divendres), caldria contrastar en què consisteix, com s'estructura i els seus objectius ja que no sembla que sigui prou didàctica a la vista les respostes dels entrevistats. En aquest cas, s'ha demanat a les comunitats entrevistades sobre el perfil i les tasques dels seus imams perquè els han catalogat de formadors, mitjançant el sermó que donen els divendres. Les respostes han estat que:

- Les comunitats petites: tenen molts problemes econòmics per mantenir l'estructura del seu centre religiós. Per tant, no disposen d'un pressupost suficient per contractar un imam a jornada completa o amb un bon currículum i/o experiència.
- Les comunitats mitjanes: tenen, també, dificultats econòmiques per mantenir l'estructura del seu centre religiós, sobretot si tenen deutes. Per exemple: trasllat de local o reubicació, obres d'ampliació o nova construcció. D'altra banda, tenen una alta rotació d'imams, que marxen a altres centres o països, per buscar una millora salarial i/o condicions de treball. Per tant, no disposen d'una estabilitat d'imam que faci totes les tasques, inclosa la formació, en condicions.
- Comunitats grans: tenen un major pressupost, capacitat recaptadora i un elevat de nombre de socis que paguin la quota, però presenten altres dificultats pel perfil del seu imam. Per exemple: poden contractar un imam amb un bon currículum i/o experiència, que els dóna una major estabilitat, però aquest no parla el castellà o no ha estat format al país. Per aquest motiu, necessiten de voluntaris que, després de cada sermó, l'han de traduir perquè els assistents que no parlin l'àrab el puguin entendre. En el cas de la mostra de comunitats entrevistades, només 4 de les 10 comunitats grans el seu imam parlava castellà o algun voluntari tradueix el sermó de divendres. Per tant, hi ha 6 comunitats que el seu sermó, entès com a formació (en àrab), no arriba a tots els assistents per falta de domini d'àrab clàssic.

Per acabar, tal i com s'ha exposat en l'apartat anterior, per poder aprofitar la finestra d'oportunitats que mencionava (Kingdon, 1984), i així participar la cooperació de les comunitats dins de l'agenda pública o polítiques públiques, que desenvoluparem més endavant, és necessària una feina més acurada dels serveis públics amb les comunitats musulmanes, per teixir les bases d'una relació efectiva de cooperació en la prevenció i detecció del PRV, per executar allò que anticipava, com a variable exògena, i així augmentar el rol i protagonisme de les comunitats musulmanes cap a un resultat positiu, on ambdós actors, públic i privat, aconseguixin un benefici mutu. No obstant, segons s'ha observat en el treball de camp, refuto el fet que la ideologia, exposada obertament per una associació, hagi significat un 'handicap' o un factor

positiu per motivar l'acció de cooperar, en tot cas ha estat més el desconeixement del concepte de la radicalització violenta, el PRV, violència, etc., els que afecten de manera directa la motivació de la cooperació de les comunitats, que no pas com pensen o la branca de l'islam que segueixin. Sí que dono per bons els factors anticipats, en negatiu, com són la desconfiança, desconeixement de les intencions o el fet de considerar l'administració com un element intrusiu (enemic). Per tant, tal i com considerava en la meua hipòtesi, confirmo que la motivació de cooperació de les comunitats serà alta si hi ha incentius o una pro activitat de les institucions. No he observat, doncs, si altres comunitats també cooperen això generi bones experiències o un efecte contagi (en positiu), ni que la ideologia declarada per la comunitat afecti els nivells de cooperació de les comunitats (en tot cas, mitjanes i petites).

4.1.4. La cooperació de les comunitats musulmanes de Catalunya

A partir de les entrevistes i enquestes amb la policia i comunitats, s'observen dues maneres d'exercir la cooperació entre les comunitats musulmanes i la policia. Per explicar-ho d'una manera simple diré que:

Primer, hi ha una forma de 'cooperació voluntària' o 'predisposició a cooperar', amb cert protagonisme per a les comunitats, ja que és on s'observa una cooperació *per se*. Segon, una cooperació a 'requeriment', amb protagonisme absolut de la policia, ja que és on s'observa que la policia ha de fer seguiment i reunions per promoure, incentivar o provocar que les comunitats cooperin. Doncs bé, en el cas de comunitats que la policia considera que mostren una 'cooperació predisposada', aquestes acaben cooperant d'una manera solvent. El més destacable d'aquesta dada és que, amb les mateixes condicions, la majoria de les comunitats predisposades a cooperar, si cooperen és perquè la policia els fa seguiment o els insisteix en cooperar. Pel que fa la cooperació previ requeriment, aquí la policia manifesta més dificultats per materialitzar-se la cooperació, però les comunitats manifesten ben bé el contrari. Per exemple: segons la policia, poques comunitats que reben un requeriment per cooperar, tenen una cooperació alta. En canvi, la meitat de les comunitats consultades manifesten una cooperació alta si reben un requeriment de la policia. A partir d'aquesta

contradicció, el resultat exposat és important perquè exhibeix una diferència de base i rellevant entre les respostes de la policia i comunitats, sobretot de com entén la cooperació cada actor. Per tant, on la policia interpreta que hi ha una cooperació voluntària o predisposada de les comunitats, les pròpies comunitats redueixen aquesta dada, i manifesten cooperar només si hi ha seguiment o insistència de la policia. D'altra banda, quan la policia exposa que, quan hi ha un requeriment previ, només algunes comunitats cooperen, gairebé la meitat de les comunitats manifesten voluntat o predisposició de cooperar si reben un requeriment de la policia.

Per acabar, també observo un resultat contradictori quan la policia exposa que, gran part de comunitats mostren una cooperació nul·la, vers només unes poques, segons les comunitats. En aquest cas, interpreto: Per una banda, que és conseqüència d'un problema no resolt durant les reunions de la policia amb les comunitats, ja que el concepte cooperació és entès de forma diferent per uns i altres. Les comunitats, pel que he observat, donen per fet que cooperar és mantenir una reunió, parlar amb els agents que els visiten, celebrar unes jornades de portes obertes o atendre les trucades quan els truca la policia. Això ha quedat palès, Per exemple: en les convocatòries de les reunions (iniciativa habitual de la policia) o el fet que no hi hagi intercanvi d'informació posterior a les reunions. D'altra banda, possiblement es donin altres factors que voldria destacar, com poden ser: i) els requeriments de la policia adreçats a algunes comunitats grans, és molt probable que no rebin resposta si aquestes no tenen voluntat de cooperar, bé per no sentir-se com a subordinades o pressionades per la policia; ii) la manca d'identificació correcta del lideratge de les comunitats suposaria, en la meua opinió, que la policia comissioni o es reuneixi amb les persona errònies, o sense autoritat per respondre els requeriments; iii) altres circumstàncies, com són la dificultat amb l'idioma, la desconfiança o el tipus l'interlocutor, ja que les comunitats es reuneixen amb diversos cossos policials i administracions, que bé podrien condicionar la cooperació malgrat rebre un requeriment. Per exemple: algunes comunitats, en cas de rebre un requeriment, podrien no cooperar per no entendre què se'ls demana, confondre cooperar amb el fet de reunir-se o parlar, o desconfiar del fet de cooperar amb la policia o l'administració (per evitar l'efecte delator).

Conclou, doncs, que per dur a terme aquesta investigació, i obtenir resultats vàlids, no n'hi havia prou amb les respostes d'un sol actor. Per estudiar i mesurar la cooperació de les comunitats musulmanes, s'ha hagut de creuar les respostes de les pròpies comunitats musulmanes amb les dels cossos policials, i viceversa, per obtenir dades les més objectives possible. La raó d'això, un cop analitzats els resultats, és que:

La policia interpreta una major predisposició o voluntat per cooperar de les comunitats musulmanes quan, en realitat, és conseqüència dels requeriments i/o seguiment que fa a les comunitats. Aquest efecte es dona, principalment, en les comunitats mitjanes i petites qui, durant les entrevistes, han manifestat el seu desig de mantenir una bona relació amb la policia (quedar bé) o sentir-se en una situació de subordinació en la relació comunitat-policia.

Les comunitats, segons he observat, per una qüestió 'cultural' de 'quedar bé', com a amfitrions, tenen un excés respecte al *majzen* (estructures d'Estat, en àrab), i per això es reuneixen amb la policia malgrat que acabi significat un resultat gens pràctic, tal i com exposen les dades de les reunions mantingudes comunitat-policia, i la manca de traspàs d'informació posterior a les reunions. Per exemple: ser amables, fer el te i complir amb una reunió 'tràmit' no està significat un rendiment pràctic de les reunions, ni conseqüentment equival a cooperar – concepte no definit de la mateixa forma per uns i altres-.

Finalment, la policia tampoc acaba de trobar la manera de 'connectar' amb les comunitats i generar dinàmiques amb uns socis cooperadors *per se*, principalment perquè no fa pedagogia sobre la importància de cooperar, malentès per les comunitats. Per exemple: algunes comunitats comentaven que la seva relació amb la policia és de subordinació (se senten inferiors), o el fet que la policia no tingui identificat el lideratge 'real' de les comunitats. Per tant, hi ha aspectes a millorar en la praxi de la policia per generar una millor relació o confiança amb les comunitats, i establir un diàleg eficient amb els interlocutors adequats.

4.2. Propostes i plans d'acció

4.2.1. La bases d'una relació comunitats – policia

En aquesta tesi s'ha plantejat que, les polítiques nacionals de contra terrorisme sovint apunten a construir una comunitat resilient que rebutgi les ideologies extremistes violentes, així com la mobilització de la ciutadania en suport de les polítiques contra terrorisme. No obstant, tradicionalment, aquestes polítiques s'han centrat particularment en la protecció d'infraestructures crítiques i d'una resposta d'emergència (Ministeri de l'Interior). Actualment, però, l'estat ha de buscar de facto el suport de la societat civil, dels mitjans de comunicació, del sector privat i/o les comunitats d'interessos (OSCE, 2007)¹¹². Per tant, considero que és necessària una estratègia efectiva, amb responsabilitat compartida i de participació conjunta, on es doni cabuda a actors privats i civils com són les comunitats musulmanes. La participació de la comunitat musulmana pot beneficiar aquestes polítiques públiques de prevenció, amb el seu coneixement i recursos, i per fer-ho caldria generar vincles i/o relacions de confiança. Per generar vincles amb la comunitat musulmana cal invertir temps, recursos i plantejar objectius clars i transparents per consolidar les bases d'una cooperació efectiva (OSCE, 2009). La millor manera d'implicar les comunitats musulmanes, vist els resultats del treball de camp amb les comunitats, és plantejar una estratègia amb i per a les comunitats, evitant riscos com són la dependència excessiva de les associacions, estigmatitzar-les, assegurar una bona relació, no confondre cooperació amb intromissió, evitar la apreciació de suport fals (el quedar bé). Per tant, la cooperació, des del punt de vista institucional, s'hauria de planificar a partir d'uns objectius exposats per l'OSCE, en el seu informe Preventing Terrorism and Countering Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism: A Community-Policing Approach (2014:86-88), i que són:

1. Assegurar una clara distinció entre prevenció de radicalització violenta i la resta de qüestions quotidianes. Per complir amb aquest primer pas, cal

¹¹² OSCE Ministerial Council, Decision No. 5/07, "Public-Private Partnerships in Countering Terrorism", Madrid, 30 November 2007

iniciar una campanya formativa i informativa per salvar la dificultat que s'ha detectat durant les entrevistes amb les comunitats musulmanes, on la majoria de les comunitat no han sabut explicar què és el PRV, ni què és una persona radicalitzada. Per tant, per salvar que, a gran majoria de les comunitats, després de les reunions amb la policia, no intercanviï cap tipus informació, cal introduir les comunitats en què és un PRV, formar-les, si escau, i així generar coneixement sobre el fenomen i dotar-los d'eines per saber què transmetre en cas de trobar-se en casos de persones radicalitzades. Per exemple: una persona que busqui ajuda o es vulgui desvincular d'un grup extremista (Christensen, 2015). En el cas de les comunitats, un 15% han comentat que si observessin quelcom 'estrany', 'ho solucionarien ells mateixos', seria adient un treball més acurat per compartir amb ells estratègies de treball com les definides en els programes de desradicalització. Per exemple: una manera d'ajudar una persona immersa en un PRV seria la comunicació, directa o indirecta, a través de canals de denúncia basats en l'anonimat, seguretat i accessibilitat de l'informador. D'aquesta manera es faria una avaluació del cas, per saber si la persona està en risc, i només es derivaria a agents especialitzats aquells casos més rellevants o perillosos per oferir els serveis o l'ajuda necessària (Borum, 2013).

2. Regular el sistema de comunicació, de manera concreta, proactiva i bidireccional mitjançant un conveni o protocol. Durant les entrevistes s'ha observat un sistema de reunions i comunicacions esporàdic i basat en converses, en moltes ocasions, sense un ordre el dia ni objectius definits (segons ambdós actors). A tall d'exemple, les comunitats musulmanes es reuneixen amb la policia només si aquests els convoquen. En cas contrari, no es donaria la reunió. D'altra banda, més de la meitat de comunitats es reuneixen amb la policia 2 o més vegades/any, la resta ho 1 vegada/any, i molt poques ho fan de manera ocasional o no s'hi reuneixen. Es dona fins i tot la controvèrsia que, amb les comunitats amb les que més es reuneix la policia, són les menys cooperadores. Per tant, a més reunions menys cooperació. En altres paraules, l'estratègia de les reunions policia-comunitat s'hauria de basar en una política de qualitat i no de quantitat.

També s'ha observat que, no hi ha una regularitat ni una bidireccionalitat o implicació de les comunitats musulmanes en aquestes reunions, ja que en ocasions semblava que els actors explicaven que les reunions amb la policia es feien per fer, és a dir, que són considerades un tràmit i no un compromís d'ambdues parts. Una mostra d'aquesta falta de concreció és que, per una banda, més de la meitat de comunitats comenten que es parla de prevenció i/o detecció de PRV si la policia treu el tema, mentre que la resta de comunitats diuen que no en parlen. D'altra banda, la policia manifesta que, la gran majoria de les reunions es parla de PRV, i només s'aprofundeix si la comunitat vol i/o ho demana (per no incomodar-los). A més, amb un petit contingent de comunitats la policia parla obertament sobre PRV. Des d'aquesta perspectiva, doncs, cal un pla d'acció més i millor definit per a què policia i comunitats pactin les bases de la seva relació, amb clàusules i condicions, per aprofitar les reunions que, en la meua opinió, haurien de tenir un calendari, ordre del dia i actors definits. Tot això amb la condició i compromís de salvar les dificultats formatives i informatives esmentades en el punt anterior, i definint el concepte cooperar perquè, com s'ha comentat, els dos actors el tenen entès de forma diferent.

3. Habilitar canals de comunicació d'informació vàlids. En les enquestes, s'ha observat certes incidències a l'hora de comunicar-se les comunitats musulmanes i la policia. Per entrar amb més detall, en una primera instància, gairebé totes les comunitats musulmanes manifesten que la comunicació amb la policia és satisfactòria o molt satisfactòria, només unes poques diuen que la comunicació és insatisfactòria. Quan s'ha demanat sobre les possibles incidències, per insatisfacció, el nombre de comunitats ha crescut, i ja n'eren més les comunitats que han manifestat haver tingut incidències per motius d'idioma¹¹³, tipus d'interlocutor o altres

¹¹³ Segons exposo en l'aparat 'La comunitat musulmana de Catalunya' (Capítol 2), l'Islam Catalunya és procedent, majoritàriament, de països africans o d'Àsia, tals com Marroc, Gàmbia, Pakistan, etc.. (Taula 2 i 3). El gruix d'aquestes comunitats es comuniquen, principalment, en idioma àrab, amazic, castellà o una llengua vehicular (Taula 4). Per tal d'adaptar-me a aquesta realitat, durant les entrevistes i enquestes, amb les comunitats, he hagut de fer servir diferents idiomes, sobretot àrab, per poder entrevistar la persona que ostenta el rol de lideratge.

causes. Destaca, doncs, que quan s'ha demanat, de forma concreta, sobre incidències en la comunicació, sí que han detallat dificultats en la comunicació. Durant les entrevistes, ja amb més detall, les comunitats afectades per les incidències en la comunicació manifestaven sentir-se en una relació de subordinació amb la policia, un alt percentatge de presidents entrevistats tenien dificultats amb l'idioma, i era necessari una persona de suport, per traduir o explicar les preguntes, així com l'ús de l'àrab per l'investigador tenir una conversa fluïda amb els entrevistats. Per tant, considero necessari tenir en compte aquests darrers elements per construir canals de comunicació vàlids amb les comunitats musulmanes, bastos en mitjans i interlocutors que facilitin la comunicació i incentivin una relació d'igualtat entre actors implicats. Per exemple: traductors o agents especialitzats (que parlin àrab o idiomes vehiculars).

4. Potenciar el rol de les comunitats en la prevenció de la radicalització violenta. Aquesta tasca s'està duent a terme actualment, segons l'entrevista amb el tècnic de la DGAR. Malgrat que l'acció arriba tard, és positiu saber que, en el cas de Catalunya, s'està engegant una participació activa de les comunitats musulmanes de Catalunya en el programa #PREV (Gencat, 2014). Tot i així, segons s'ha observat, hi ha marge per enfortir els llaços amb les comunitats, i potenciar el rol d'aquests actors per participar en la detecció i prevenció de PRV. Per exemple: la participació dels imams durant els sermons dels divendres, vetllar perquè tots els assistents a les jutbes (sermons, en àrab) puguin entendre el contingut i missatge que es transmet. Per exemple: contractar traductors o imams que parlin ambdós idiomes, implicar voluntaris, potser conversos (nacionals), de la comunitat que facin les traduccions i adaptacions del sermó per fer-lo comprensible a la resta d'assistents. A més, seria positiu la tasca dels imams dins i fora del centre religiós, com són les xerrades a les madrasses, presons; consultes i/o resolució de dubtes; narrativa alternativa per aquells/es que estiguin immersos en un PRV o decideixin desvincular-se, etc.

Tradicionalment, les polítiques públiques antiterroristes han estat focalitzades en les comunitats musulmanes, és a dir, les comunitats musulmanes eren un objectiu per a la recopilació d'informació i intel·ligència. No obstant, ara, es proposa com a estratègia eficaç per combatre el terrorisme considerar la cooperació comunitària, a través d'accions basades en la prevenció, denúncia o alerta per detecció de persones radicalitzades, captades o reclutades per l'extremisme violent. Per diferenciar la cooperació (prevenció o protecció) de la investigació criminal (persecució) cal construir una relació de confiança i generar una comunicació regular amb dos actors actius (Spalek, 2012)¹¹⁴. Per generar i mantenir la confiança de les comunitats, tal i com s'ha observat, considero essencial l'entesa dels objectius de la relació, entre les associacions i la policia, que haurien d'incloure les recomanacions de la conferència sobre "Partnership of State Authorities, Civil Society and the Business Community in Combating Terrorism" (OSCE, 2007:2-5)¹¹⁵:

- Reconeixement d'ambdues parts com a actors importants en la relació de cooperació, i definició de rols. Això implicaria les comunitats i els donaria la seguretat de no estar en una relació de subordinació o de coacció en la participació en activitats que són estrictament voluntàries però d'enorme valor i benefici mutu.
- Compromís de les parts amb el diàleg i la transparència per definir problemes i arribar a acords, i fugir del quedar bé, tal i com s'ha detectat en alguns casos. Per exemple: hi ha comunitats que valoren molt bé fer reunions amb la policia, però el contingut d'aquestes reunions era nul o només s'havien tractat temes trivials. La transparència, en el cas de la policia, hauria d'incloure exposició de motius de les reunions, segons un ordre del dia, per evitar resultats com el que exposaven: quasi totes les reunions amb les comunitats, la policia parla de PRV, i només hi

¹¹⁴ Basia Spalek (ed.), *Counter-Terrorism: Community-Based Approaches to Preventing Terrorism Crime* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012).

¹¹⁵ Summary by the Representative of the OSCE Chairman-in-Office", OSCE Political Public-Private Partnership Conference: "Partnership of State Authorities, Civil Society and the Business Community in Combating Terrorism", Vienna, 31 May-1 June 2007, <<http://www.osce.org/atu/26543>>; *Handbook to Assist the Establishment of Public-Private Partnerships to Protect Vulnerable Targets* (UN Interregional Crime and Justice Research Institute, 2010)

aprofundien si la comunitat volia i/o els ho demanava (per no incomodar-los). Per tant, si la reunió té uns objectius definits, com és la prevenció de la radicalització violenta, és rellevant la transparència i claredat per definir problemes per així arribar a acords i/o compromisos per no confondre cooperació amb la comunicació i el diàleg, ja que només així es podran construir les bases d'una política pública efectiva i participativa.

- Compromís de les parts per desenvolupar una relació basada en la igualtat, confiança i el respecte. És primordial que les comunitats considerin la policia com un actor de seguretat, que treballa en termes de prevenció. Aquest fet dotaria la relació d'un equilibri de rols i, des del respecte, evitaria possibles malentesos. En altres paraules, la policia ha de tractar les comunitats amb cert estatus, per ser un soci o actor d'interès, i així incentivar-los a participar en la prevenció. No obstant, la policia no deixa de ser un garant de la seguretat, i si detecten qualsevol il·lícit hauran d'actuar (investigar) per un imperatiu legal, arribat el cas no cabrà la mediació o la resolució amistosa si un de PRV es troba en estadi avançat, i el context és d'obligat coneixement de jutges, tribunals i ministeri fiscal (126 CE). Dos exemples d'això: primer, un cas que comunicava una comunitat musulmana per possible PRV, que la policia, després de fer les investigacions oportunes, va resoldre amb diàleg i derivant la persona als serveis adequats (per fals positiu). Segon, un cas que havia investigat la policia, després de fer les gestions oportunes, es va observar que la comunitat musulmana estava implicada indirectament, i tenien por de denunciar. La policia va actuar segons imperatiu legal, informant jutjat i fiscalia, i alguns membres de la comunitat musulmana van ser citats per declarar (testimonis). En aquest sentit, si ambdós actors haguessin invertit en una relació basada en la confiança, possiblement haurien arribat a acords de comunicació vàlids per evitar el segon cas descrit, que, en una fase inicial, són possiblement podrien ser resolts sense la persecució judicial.
- Policia i comunitats musulmanes han d'identificar o entendre la cooperació a partir d'objectius i interessos compartits, per trobar alternatives i arribar a un consens en els casos que persones es trobin

immerses en un PRV. Com s'ha anticipat, per això serà cabdal una inversió en formació i informació de les comunitats musulmanes, que bé podrien donar la primera resposta, dins del seu entorn (centre religiós), i evitar que una persona o grup extremista evolucioni en el seu PRV fins arribar a justificar la violència, voler passar a l'acció o convèncer a altres a sumar-se a la seva causa. Per exemple: la cèl·lula de Ripoll (2017).

- La policia hauria de ser curiosa, sensible, evitar l'assertivitat excessiva i no estigmatitzar les comunitats musulmanes, per no generar la sensació de subordinació d'aquetes. Com s'ha dit en apartats anterior, la relació s'hauria de basar en el respecte, confiança i diàleg, i entendre que hi haurà moments complicats ja que, com s'ha observat, en múltiples entrevistes membres de la comunitat desconfiaven de la policia o en alguns interlocutors. Per aquest motiu, doncs, es considera que certes reunions entre la policia i comunitats eren buides de contingut i/o compromís per arribar a acords. Per salvar aquest gap, possiblement sigui d'interès que la policia inverteixi recursos i equips específics per fer la tasca relacional amb les comunitats musulmanes. Per exemple: agents de la policia comunitària capaços de desenvolupar una comprensió sofisticada de les comunitats i construir confiança relacional, representatius de la població i amb similars antecedents socials i culturals.

El model de cooperació que s'ha observat durant el treball de camp no és efectiu, per un error metodològic, però sí que és viable si els actors implicats es posen d'acord, segons els requisits exposats, i basen els seus objectius en uns elements que podrien enfortir ambdues parts (OSCE, 2014:109):

1. Empoderar: dotar les comunitats de formació i informació perquè s'involucrin i abordin els problemes relacionats amb la prevenció del terrorisme i la radicalització violenta. La policia, a través d'equips específics, podria fomentar aquesta tasca i desenvolupar iniciatives impulsades pels acords amb les comunitats.
2. Educació: continuar amb les campanyes d'informació a les escoles, i sumar-hi les madrasses dels centres religiosos adscrits a centres

religiosos, amb participació activa de la junta i imams de les comunitats musulmanes Per exemple: #PREV¹¹⁶

3. Execució: aprofitar la independència de les comunitats musulmanes i la seva presència a nivell local, així com l'estructura de les Forces i Cossos de Seguretat (FCS), arreu del territori. A partir d'aquesta estratègia, arribar a acords i executar un pla d'acció basat en detectar o localitzar els precursors o factors que contribueixen a radicalització extremista violenta, des d'una relació 50-50, policia i comunitats musulmanes.
4. Millora de les infraestructures: l'administració podria promoure accions per garantir seguretat, neteja d'espais o impulsar polítiques en favor de la convivència i civisme. Per exemple: millorar ubicació dels centres religiosos, facilitar espais durant festivitats religioses, garantir la seguretat en cas d'accions contràries a la comunitat musulmana, etc.
5. Avaluació: valorar el grau de satisfacció, sostenibilitat o viabilitat, a curt, mig i llarg termini de qualsevol acció, acord o política, sobretot si es tracta d'un acord o compromís amb les comunitats musulmanes, per promoure la seva implicació i garantir la continuïtat dels acords.

Per acabar, considero que una relació basada en la cooperació, policia-comunitat, generaria la necessitat d'intercanvi de la informació, que ha de tenir els condicionants i canals adequats. La proposta, per fer efectiu un intercanvi positiu d'informació, és que hi hagi (OSCE, 2010: 122):

- 1) Regularitat: s'ha observat que les reunions policia – comunitats no tenen un calendari adequat o organitzat. També que la convocatòria de les reunions l'està duent a terme la policia, amb especial protagonisme del Cos de Mossos d'Esquadra (CME) i les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (FCSE). Una professionalització en el calendari donaria més formalisme a aquestes reunions.
- 2) Reciprocitat: s'ha observat que no es comparteix informació després de les reunions i comunicacions entre les comunitats musulmanes i la policia.

¹¹⁶ Prevenció, Detecció i Intervenció de Processos de Radicalització Extremista (Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra)

Per tant, per incentivar el diàleg i l'intercanvi d'informació, mitjançant la identificació de problemes, consens, pactar solucions, etc. Per arribar a aquest punt seria recomanable pactar un ordre del dia i/o fer actes de les reunions, per construir les bases de la cooperació, i serviria per fer el seguiment de les reunions i l'avaluació dels pactes, acords o temes que s'hagin tractat.

- 3) **Transparència:** és la base de qualsevol relació, on es pretén implicació i compromís de les comunitats musulmanes. Per tant, considero necessari impulsar protocols o un sistema transparent a l'hora d'informar i/o intercanviar informació, en ambdós sentits, amb garanties, dret de reserva, confidencialitat, espais reservats, protecció de dades o d'identitat dels informants.
- 4) **Inclusió:** implicar aquells actors de les comunitats musulmanes que tinguin un rol o paper rellevant, siguin dins o fora de la junta, com són els imams, perquè els lideratges de les comunitats, com s'ha observat, són diversificats per diferents motius. Per tant, la policia hauria de fer un estudi més acurat d'aquells actors essencials per a la cooperació.

Pel que fa l'intercanvi d'informació, policia-comunitat, es proposa una millora que impliqui els següents recursos :

- 1) **Equips de treball específics:** crear equips amb un perfil adequat per atendre les reunions, comunicacions, necessitats i contextos creats a partir de la relació de cooperació amb les comunitats musulmanes.
- 2) **Reunions:** convocar reunions ordinàries, amb un calendari pactat, i extraordinàries, segons la rellevància, urgència o necessitat de les comunitats musulmanes.
- 3) **Escoles i/o madrasses:** en jornades formatives i informatives a aquests centres, com és el #PREV de Cos Mossos d'Esquadra, habilitar canals adequats per comunicar, de forma anònima, si escau, casos o consultes. Destaca en aquest punt la funció dels propis radicals o els seus afins (en

anglès, associate gatekeepers)¹¹⁷, segons Horgan (2009), qui podrien informar o demanar ajuda per a una persona radicalitzada (Williams et al., 2015).

- 4) Tecnologia de la informació i comunicació (TIC): Proporcionar informació important a les comunitats, a través de xarxes socials com són YouTube, X, Instagram, TikTok, Telegram, WhatsApp, etc., per arribar a tots els públics, i oferir un mitjà per informar o demanar ajuda en cas de detectar una persona immersa en un PRV.

4.2.2. Formació sobre processos de radicalització violenta (PRV)

En l'inici d'aquesta tesi s'han exposat els PRV segons les quatre disciplines que expliquen aquest fenomen (sociològica, teoria social, empírica i psicològica). S'ha centrat l'anàlisi en models empírics i conceptuals teòrics, destacant l'estudi de Javier Jordán (Jordán, 2009), qui considera la radicalització gihadista un procés mitjançant el qual un individu incorpora a les seves creences la voluntat o el suport actiu de l'ús de la violència per assolir alguns objectius inherents a la doctrina del salafisme gihadista. Jordán ho estructura en tres nivells: Micro, meso y macro. En el nivell micro, format per 4 elements essencials:

- L'element racional. Hi té cabuda, Per exemple: la propaganda contra certs estats (enemics) o valors propis del gihad
- L'element emocional. Basat en la frustració, ràbia, venjança, etc.
- L'element cognitiu-normatiu. L'individu abraça els valors i ideologia salafista gihadista, l'estructura de bàndols, el gihad com a imperatiu religiós i la legitimació de la violència manipulant sures (versicles) de l'alcorà traient-les de context (Della Porta, 1995: 141; Ibarra & Letamendia, 1999: 395 i O'Boyle, 2002: 38)
- L'element identitari del salafisme gihadista. Instrumentalitzà l'islam per crear una identitat basada en un grup primari (petit, pròxim, afectiu, etc.). Per exemple: amics i familiars (Taylor i Qayle, 1994: 41-42), per allunyar persones vulnerables del seu cercle o centre de culte (Della Porta, 1995: 146) i polaritzar-los.

¹¹⁷ Un mena de vigilant, en català

Els elements descrits estan relacionats amb el grau de desenvolupament i/o formació de l'individu. Un menor grau equival a una fàcil manipulació i/o reclutament de la persona per adoctrinadors o reclutadors extremistes (R. Scott Appleby, 2000:17). En relació amb això, considero primordial el rol de les comunitats musulmanes, per oferir un espai lliure de propaganda extremista, un clima de pau i cohesió social sense polarització, on tots els creients trobin un grup que els accepti i els parli d'un islam amb cabuda dins de la societat d'acollida (occidental), i fugir de l'etiqueta d'un estat 'enemic' que els vols oprimir i fer-los víctimes fins el punt de generar frustració, ràbia i sentiment de venjança (Jordán, 2009). En aquest cas, coincidint amb Jordán, l'element cognitiu-normatiu és cabdal en una comunitat musulmana on es barreja cultura, ideologia i religió en centres de culte poden ajudar a prevenir la desviació cognitiva que pretén el salafisme gihadista, creant una identitat falsa per atraure nous adeptes i convèncer-los que l'ús de la violència està justificat segons versicles descontextualitzats. Per fer aquesta tasca de contrast, els imams són els professionals ideals, ja que tenen la confiança dels dirigents de la comunitat, dels socis i disposen del coneixement religiós per poder guiar les persones a través de sermons oficials, formació o resolució de dubtes. No obstant, aquest nivell micro queda incomplet si, com s'ha detectat, quan he preguntat sobre el concepte radicalització, la majoria no han sabut explicar què és un PRV, ni què és una persona radicalitzada. A tot això cal sumar el fet que, la gran majoria de les comunitats, després de les reunions amb la policia, no intercanviï cap tipus d'informació. Segons han manifestat la majoria de les comunitats que desconeixen què és un PRV, no sabrien què transmetre perquè desconeixen com i què es una persona radicalitzada. Altres comunitats, per la seva banda, han comentat que si observessin quelcom 'estrany', 'ho solucionarien ells mateixos', fent el següent: expulsarien la persona, parlarien amb ell/a, intentarien mediar amb la persona, etc. Per últim, són dues les comunitats que sí han manifestat haver traspasat informació a la policia sobre PRV.

Pel que fa l'element cognitiu-normatiu de les comunitats musulmanes, en la qüestió que ens ocupa, opino que es troba en una situació perillosa, perquè difícilment es pot construir una relació de cooperació comunitat-policia si ambdós actors no parlen el mateix 'idioma' ni han acordat les bases conceptuals sobre

allò que és important: la radicalització, els PRV, violència i extremisme. Per tant, queda demostrada que el grau de desenvolupament i/o formació de l'individu són primordials en la seva polarització, ja que un menor grau equival a una fàcil manipulació i/o reclutament de la persona per adoctrinadors o reclutadors extremistes (R. Scott Appleby, 2000:17).

Entrant de fons en aquest tema, les respostes de les comunitats respecte el rendiment pràctic de les reunions amb la policia, malgrat ser optimistes, i que la majoria de les comunitats les valora de positives, durant aquestes reunions només en la meitat es parla de prevenció i detecció de PRV, si la policia treu el tema, i la resta de les reunions ni es menciona. Per saber si es parlava d'altres afers o fets rellevants per a les comunitats, s'ha plantejat una pregunta al respecte, i la resposta ha estat negativa. Les comunitats, sobretot mitjanes i petites, es limiten a contestar les preguntes de la policia i/o explicar-los temes interns. Per exemple: canvis de junta, obres en el local, canvi d'imam, problemes financers, etc.

És obvi, doncs, que les comunitats mantenen un rol més passiu en la relació amb la policia, i mostren una actitud positiva per atendre i respondre les convocatòries de la policia, però a nivell pràctic l'intercanvi d'informació és gairebé nul. La majoria de les comunitats no té cap mena d'intercanvi d'informació amb la policia després de les reunions. L'explicació lògica resideix en el grau de formació i conceptualització de la radicalització violència i l'extremisme violent perquè ambdós actors no han posat mai en comú les seves definicions, per saber a quin nivell estan uns i altres de coneixement sobre el tema. En relació amb aquests conceptes, s'ha preguntat a les comunitats si fan o han demanat fer formació sobre detecció i/o prevenció de PRV, i la resposta ha estat que, gairebé totes les comunitats no han demanat fer cap formació externa sobre PRV perquè consideren que l'imam és qui forma la gent que assisteix a l'oratori o mesquita, a través del sermó de divendres (jutba, en àrab). En aquest sentit, s'han demanat detalls sobre el sermó mencionat, i el resultat ha estat que: primer, hi ha un grup de comunitats fan el sermó de divendres en àrab, fet que no entén tothom que assisteix als oratoris perquè alguns no són àrabs, altres no el parlen i/o no dominen l'àrab clàssic del sermó. Segon, hi ha més de la meitat de comunitats que fan el sermó en àrab i castellà per tal que tots els assistents als oratoris el

puguin entendre. Per últim, només unes poques comunitats manifesten que no fan cap tipus de formació ni sermó. En relació amb això, la policia manifesta que, quasi totes les comunitats no han fet ni han demanat fer formació en detecció i/o prevenció de PRV i, només, una comunitat ha demanat o ha fet aquesta formació. Les dades són totalment contradictòries segons uns i altres, perquè queda de manifest que les comunitats tenen una mancança en l'element cognitiu-normatiu, i caldria reforçar aquesta part per poder empoderar-les i que es converteixin en un soci format i informat en prevenció del PRV, per no patir dins de les seus centres la ingerència, perpetració i infiltració de l'extremisme violent sense poder-lo identificar o reconèixer. Per exemple: evitar situacions com la de Ripoll, que la comunitat va contractar un imam amb un discurs i ideologia radical, dins i fora de l'oratori¹¹⁸, que no es va detectar per cap dirigent, i tampoc per la policia perquè no hi ha intercanvi d'informació després de les reunions. També està el cas d'aqueles comunitats que, durant les entrevistes, manifesten que si observen quelcom 'estrany', 'ho solucionarien ells mateixos', quan en realitat desconeixen què és una persona radicalitzada o el PRV, i com actuar al respecte.

Per tractar el tema de la formació sobre prevenció i/o detecció de PRV, formació que disposa, per exemple, el Cos de Mossos d'Esquadra (CME), anomenat #PREV i adreçat a comunitats o associacions, policies, agents rurals i altres actors públics i privats, s'ha demanat a les comunitats musulmanes si sabien que existia aquesta iniciativa, i quasi totes han dit que no. Pel que fa si acceptarien fer la formació, hi ha disparitat de respostes: primer, la meitat de les comunitats manifesten que ho valoraria en junta si fer, o no, la formació. Segon, unes quantes comunitats han manifestat que acceptarien fer la formació perquè seria quelcom positiu i/o de profit. Tercer, algunes poques comunitats han manifestat que hauria de decidir el president o imam si fer la formació, o no. Per acabar, la resta de comunitats han manifestat que no els interessaria fer la formació perquè ja tenen bons referents o prou coneixements. Destaca en aquest punt que cap comunitat ha mostrat intenció de demanar o fer la formació de manera voluntària, només valorarien fer-la, o no, si hi ha un oferiment previ del CME.

¹¹⁸ Sumari 20/2004; JCI 6 Audiència Nacional

En relació amb el punt anterior, queda evidenciat que s'obre una finestra d'oportunitat per formar les comunitats musulmanes, un cop detectada la mancança en aquest aspecte, que podrien oferir els cossos policials o l'administració, a través d'un pla formatiu adequat i adaptat. Com s'esmentava en l'apartat anterior, aquesta tasca s'està engegant actualment, segons l'entrevista mantinguda amb el tècnic de la DGAR. El cas ara, que sabem les dades i resultats d'aquest treball, és que a Catalunya hi ha possibilitat d'assentar les bases d'una participació activa de les comunitats musulmanes en la cooperació en la prevenció de la radicalització violenta, i una bona porta d'entrada seria el programa #PREV (Gencat, 2014) o formacions similars. Tot i així, pel que he observat, hi ha marge per enfortir aquesta iniciativa, com poden ser la implicació i participació dels imams, assistència de traductors, adaptació de la formació per fer-la comprensible als assistents, etc. per evitar que la formació fracassi o no tingui la implicació de tots o la majoria de les comunitats, per incidències amb l'idioma, interlocutors, desconfiança, plantejar a les persones errònies (no líders), etc.

Continuant amb l'estudi de Jordán, en el nivell meso, exposa factors exògens a la persona, com són els grups formats per la xarxa d'amistats i familiars, les relacions i la seva intensitat. En aquest cas, segons el grup on formi part la persona podria acabar cedint davant de possibles líders extremistes, depenent del seu nivell de vulnerabilitat o baix nivell cognitiu (Silber & Bhatt, 2007: 9). Cal destacar també factors com són les xarxes socials o comunitats virtuals, webs amb sermons religiosos radicals, etc. Les característiques d'aquests canals o entorns es basen en una propaganda d'elements racionals, emocionals i cognitiu-normatius per reforçar els valors, conviccions ideològiques o permetre reforçar elements identitaris. El més rellevant d'aquest punt, segons aquest estudi, són els predicadors radicals que exerceix d'autoritat religiosa i esdevé un recurs i altaveu per a la transmissió dels elements cognitiu-normatius de l'extremisme religiós com és el salafisme gihadista. En un oratori o mesquita, els dirigents de les associacions, com s'ha observat, són els vertaders managers, i han de revisar bé el perfil dels imams contractats, perquè són els encarregats de dirigir les pregàries i, com s'ha dit abans, guiar les persones amb el seu sermó, formació o resolució de dubtes. No hauria de passar allò que va ocórrer a Ripoll,

Per exemple: on Abdelbaki Es Satty¹¹⁹ va ser contactat com a imam de de la comunitat musulmana de Ripoll l'any 2015, es va convertir en un referent d'un grup de joves, dins d'un oratori, malgrat la seva poca formació i els seus antecedents (criminals). Aquesta persona, a més, tenia un alt grau de radicalització en el seu discurs, que cap dirigent de la junta va supervisar, analitzar o criticar, fins acabar de formar una cèl·lula gihadista que va cometre els atemptats de Barcelona i Cambrils (2017). Aquest fet, de nou, es podria resoldre en el futur amb l'adequada formació, amb l'objectiu de conscienciar de la capacitat que tenen les comunitats musulmanes per exercir un rol que pugui influenciar, per bé, els nivells micro i meso de la comunitat musulmana ja que els oratoris i les mesquites són més que centres de culte, són espais de trobada, d'expressió d'una identitat col·lectiva i d'estructura socialment (Moreres, 1999), i com a tal han d'assumir aquest rol, i associar-se amb aquells 'partners' que consideri que els poden ajudar a protegir els interessos de la societat musulmana que confia en els seus serveis i gestió.

El en nivell macro, Jordán exposa altres factors exògens a la persona, com són l'entorn social, econòmic, polític o cultural, entre altres. Destaca en aquest nivell que els sistemes democràtics ofereixen certs avantatges com són la llibertat d'expressió o dret d'associació. S'ha anticipat en aquesta tesi que, exercir el dret d'associació i llibertat religiosa pot beneficiar obrir oratoris o mesquites amb juntes democràtiques, que facilitin un espai lliure d'extremisme, i així cooperarien en la detecció, prevenció i reacció davant de l'extremisme violent. No obstant, segons s'ha observat, la majoria de comunitats fan formació de religió a través d'un sermó (els divendres), elaborat per l'imam però que no és suficient. Tampoc s'han detectat comunitats que promoguin la inclusió dels musulmans en la societat, sí que algunes poques comunitats han comentat que l'imam ho menciona en el seu sermó. No s'ha detectat un control metodològic per limitar la capacitat d'accés dels salafisme gihadistes dins dels centres de culte. Pel que fa

¹¹⁹ Es Satty vas ser contractat coma a imam de l'oratori de Ripoll (Girona) l'any 2015. Els dirigents de l'associació que el van contractar manifestaven a mitjans de comunicació, després del atemptats de Barcelona i Cambrils, que desconeixien els seus antecedents penal i/o perfil extremista.

la participació en l'activitat pública de prevenció, detecció i denúncia de grups radicals en fase primària, a partir de la proximitat i la prevenció (Jordán et al, 2008), s'ha observat que malgrat les nombroses reunions que mantenen comunitats i policia, hi ha divergència d'opinions i d'enfocament.

A nivell pràctic, el 81% les comunitats no intercanvien cap tipus informació amb la policia sobre prevenció i detecció de PRV, malgrat les nombroses reunions que mantenen. Per tant, cal reconsiderar les bases de l'actual relació comunitats - policia, i intentar construir-la segons els requisits exposats en punt anterior, centrant els pilars en la metodologia, objectius, conceptes, formació i informació.

Continuant amb els PRV, destaquen les conclusions de Horgan (2009) qui afirma que, algunes vegades, els actors radicals poden desvincular-se de la violència, però no sempre abandonen el seu punt de vista radical, ni abandonen el grup extremista. Un aspecte en comú, i clau, sol ser la desil·lusió dels radicals en veure la realitat les seves pretensions, dins i fora d'un grup terrorista. En aquests casos, els resultats d'aquest estudi coincideixen amb Horgan (2009) en el fet que, les persones que es trobin en aquesta situació poden sentir, de nou, la crida de la religió, com a salvació o retorn al camí recte (Alcorà, 1:6), i qui millor que el seu centre de culte, lloc de trobada amb predicadors professionals amb un sermó avalat per les fonts de l'islam (Alcorà i Sunna). Per tant, si els oratoris i mesquites són un 'refugi' per a aquestes persones, bé poden considerar-los un oasi quan estiguin en una fase de crisi entre les expectatives i la realitat del grup terrorista que els està impedit viure en llibertat, o els obliga a cometre accions violentes de dubtosa justificació religiosa (Jordán, 2009).

La resta d'estudis estudis sobre els processos de radicalització que s'han analitzat, destaca Peter Neumann i Brooke Rogers (2007), que basen la seva investigació en el procés de reclutament d'islamistes a Europa (Neumann & Rodgers, 2007). En les seves conclusions exposen que, les mesquites en el seu moment van ser llocs per a la propagació d'idees i retòrica extremistes, però ja no són llocs prominents d'influència¹²⁰. Això ha portat els extremistes a

¹²⁰ En aquesta línia apunta l'estudi 'Yihadismo y Yihadistas en España: 15 años después del 11-M' (Reinares et al, 2019), citant un article de Rebeca Carranco, "Los salafistas controlan una de cada tres mezquitas en Cataluña" (El País, 2016), on es menciona que el Cos de Mossos

la 'clandestinitat', on són més difícils de detectar i monitoritzar. També destaquen la influència dels imams radicals ha disminuït, però altres islamistes els estan agafant el relleu, convertint-se en nous actors de reclutament. Doncs bé, tenint en compte que la realitat de l'islam a Catalunya aglutina més de 300 centres (oratoris i mesquites), amb el pas dels anys aquests centres han crescut i s'han professionalitzat, però encara els queda feina per fer, per convertir-se en l'altra cara de la moneda: primer, passar de ser centres de reclutament a espais segurs i lliures de radicalització. Segon, deixar de ser portaveu de sermons extremistes, a espais de sermons pacificadors i oficials, emesos per professionals religiosos que es converteixin en referents d'aquells que els necessiten o vulguin ampliar coneixements sobre la religió musulmana. Per tant, a més del afirmen Neumann i Rodgers (2007), aquest estudi defensa que el rol dels dirigents de les associacions musulmanes és clau a l'hora d'obrir un oratori o mesquita i, sobretot, per contractar imams solvents i preparats per fer una tasca de suma importància, la de dirigir-se als musulmans amb sermons racionals, empírics, lliures de violència i comprensibles per a tothom, i així evitar errors del passat, com va ser el cas de la cèl·lula de Ripoll, que es van conèixer i reunir, en primera instància, a l'oratori¹²¹ seduïts per un imam radical.

Finalment, dins de l'anàlisi empíric, seguint la classificació¹²² establerta per Marc Goli i Shahamak Rezaei (2010), la radicalització dels individus s'estructuraria en 4 categories: 1) persones que defensen l'Islam com a religió i ideologia; 2) persones que diferencien entre Islam pur i impur; 3) persones amb l'objectiu final que l'Islam ha de conquerir el món (califat); 4) persones que defensen qualsevol mitjà, fins i tot la violència, per aconseguir el seu objectiu (califat). En el mateix estudi, Goli i Rezaei distingeixen alguns factors per diferenciar els musulmans creients dels radicals (violents). Per exemple: els radicals són solitaris, insatisfets amb la vida en general,

d'Esquadra té comptabilitzats 79 oratoris salafistes, d'un total de 256, sense detallar si es tracta de salafisme gihadista. L'article: https://elpais.com/ccaa/2016/06/18/catalunya/1466267306_699909.html (consulta 18/04/2024)

¹²¹ Comunitat Islàmica Annour de Ripoll

¹²² Enquesta de 108 ítems, elaborades per telèfon a una mostra representativa de 1113 persones, entre 15 i 30 anys, a Dinamarca. La majoria eren immigrants i la mostra es va dividir de manera uniforme entre homes i dones

preocupats pels conflictes internacionals que afecten països musulmans, com és Palestina, presenten major probabilitats d'haver experimentat discriminació, desconfiança en les institucions, desig de contraure matrimoni exclusivament amb un/a musulmà/na, prediquen que tots els immigrants musulmans han de seguir l'Islam, defensen la prohibició de consum d'alcohol (xaria, llei divina) i estan més compromesos amb els deures religiosos (almoïna o oració).

Analitzades aquestes conclusions, són necessaris estudis com la present tesi, per esclarir confusions que es generen a l'hora de poder discernir que l'etiqueta de radical no es pot posar a qualsevol musulmà que defensi que la seva religió ho és tot (ideologia, cultura, política, etc.). Tampoc a aquelles persones preocupades pels conflictes internacionals amb països musulmans afectats, com és Palestina, aquells que desconfiïn en les institucions, els que tinguin el desig de contraure matrimoni exclusivament amb un/a musulmà/na o defensar la prohibició de consum d'alcohol (xaria) i estar més compromesos amb els deures religiosos (almoïna o pregària, pilars de l'islam).

L'estudi mencionat presenta dos obstacles que generen incertesa. Per una banda, evidencia una confusió entre la pràctica religiosa y la ideologia violenta. Per altra banda, la seva perspectiva no permet diferenciar entre radicalització cognitiva, és a dir, l'adopció d'idees radicals, i la radicalització violenta, o sigui, l'adopció de conductes violentes o la justificació de l'ús de la violència. En aquest sentit, tot i que la majoria de gihadistes actuen seguint una ideologia radical o salafista violenta, una gran nombre d'individus que inicien una PRV no actuen de forma violenta. En altres paraules, adoptar idees considerades radicals no necessàriament significa que siguin conduents a accions o comportaments violents (McCauley & Moskalenko, 2008). Per tant, malgrat que pugui existir una correlació entre punts de vista radicals i conductes violentes, s'ha vist al llarg de l'exposició del concepte de processos de radicalització que no existeixen una causalitat. En relació amb aquesta afirmació, Bourekba (2019) comenta que:

El problema dels indicadors relacionats amb l'aparença, com són el vel, barba, la marca al front o el rigor religiós, com és menjar halal (permès, en àrab), resar, fer el dejú, etc. no es basa en cap evidència ni permet inferir que la persona estigui immers en un PRV. De manera definitiva, no seria cert relacionar, en tot cas, indicadors d'extremisme cognitiu amb l'extremisme violent

(Bourekba, 2019:107)

Per acabar, hi ha diversos estudis sobre PRV que presenten un confús disseny metodològic, sobretot quan es tracta d'islamisme violent. Alguns investigadors no estan familiaritzats amb la realitat del què està bé i està malament dins de l'islam. Per exemple: prohibició de consum d'alcohol (Alcorà 2:219) o el matrimoni mixt (Alcorà 2:221). Com es pot observar, ambdues qüestions venen regulades en els textos sagrats, però, sorprenentment, s'explica com una etiqueta de radicalització perquè, altrament, hi ha biaixos en com cadascú explica o entén els textos religiosos, i per això és molt important que un imam o un expert religiós exposi aquests temes, o resolgui dubtes a qui els tingui. Per aquest motiu, per dissenyar estudis amb rigor, com s'ha pretès en aquesta tesi, s'ha donat veu, també, a la comunitat musulmana, imams, experts i/o acadèmics sobre la matèria per tenir una visió com és àmplia sigui possible.

4.2.3. Participació comunitària en desradicalització i desvinculació

En aquest apartat es pretén significar les teories de desradicalització, com a model de desconexió o de sortida de l'entorn extremista, i també una estratègia, per ser eficaç, hauria d'incloure elements ideològics, factors push & pull (pressió i tracció) i adaptar-se als individus (Dalgaard-Nielsen, 2013: 100). Es tracta d'un procés intencional per disminuir el compromís amb una ideologia extremista. El rol de la ideologia destaca en tres aspectes: comportament individual (radicalització o violència), conseqüències de la seva implementació (avaluació i mesurament), significats i implicacions psicològiques (Kohler, 2015). Per entendre millor el funcionament d'aquests programes, s'exposaran quins són els pros i contres i com es consideren que tenen cabuda, perquè les comunitats musulmanes si estan informades i formades podrien participar-hi i cooperar de forma efectiva en la prevenció i detecció dels PRV.

Els programes de desradicalització moderns recauen principalment en les institucions de seguretat, principalment la policia i els serveis d'intel·ligència. Si només tinguessin l'objectiu específic de recopilar d'intel·ligència, seria comprensible i, en tot cas, només hi participarien els perfils més violents, però no és el cas generalitzat. Per exemple: la gestió per les agències de seguretat d'aquests programes té un efecte directe o de repercussió contra el participant del programa (Koehler, 2015). Hi ha un efecte 'traïdor' o de represàlia contra el participant, o la seva família, si col·labora o s'adhereix a un procés de desradicalització. També hi ha barreres psicològiques que impedeixen facilitar informació sobre els grups (radicals) o reclutadors. A més, la reintegració és difícil quan es tracta de qui s'ha acusat i condemnat sigui el participant. Per tant, cal millorar aquest tipus de programes per recopilar intel·ligència i no centrar-se únicament en l'objectiu principal (la persona radical). En relació amb això últim, existeixen iniciatives i programes protagonitzats per persones o grups independents. Per exemple: ex extremistes o ex condemnats.

Tal i com s'exposava en els models de PRV, la desradicalització també es basa en mètodes d'una estructura de tres escales d'impacte: macro, meso i micro social.

- Escala micro: se centra en l'individu a nivell d'entorn o intern.
- Escala meso: inclou entorns socials o afectius com són la feina, família, escola, comunitat o el grup.
- Escala macro: inclou eines a un major nivell (nacional o regional).

Pel que fa la prevenció, a nivell macro, el sistema educatiu inclou formació bàsica en drets humans, cívics, respecte a la llei, etc. A nivell meso la família i l'entorn són vincles que enforteixen l'individu i la seva pertinença a un nucli. És aquí on destaca el rol de les comunitats musulmanes, dins dels programes de desradicalització, perquè molts d'ells són considerats de facto prevenció terciària (Hogan et al, 2015) ¹²³. En alguns països, a nivell meso, proposen el concepte

¹²³ La prevenció 'primària' pretén evitar que un element succeeixi (terrorisme); la prevenció 'secundària' intenta evitar la seva consolidació; i la prevenció 'terciària' minimitzar o eliminar que torni a ocórrer en el futur, i així la intervenció de rehabilitació evitaria la reincidència o recaiguda (Caplan, 1964).

de policia 'comunitària'¹²⁴ per generar més proximitat i comprensió d'entorns socials, comunitats o grups considerats vulnerables. A nivell micro, l'individu a i el seu entorn.

Segons Kohler (2016), els programes de desradicalització podrien servir d'eina d'intervenció a nivell individual, sempre i quan compleixin certs objectius específics, com són un actor acceptat, la participació de la comunitat musulmana, la forma de contacte (persuadir i convèncer) i la ideologia (narrativa alternativa).

En aquest cas, i en consonància amb l'estudi de Koehler (2016), la següent tipologia de programes proposada podria funcionar, des del rol, estructura i funcionament de les comunitats musulmanes de Catalunya, per prevenir i detectar PRV, i ajudar en la cooperació, sempre i quan la comunitat participant tingui una plena formació i preparació:

- 1) Programes no governamentals (passiu i amb càrrega ideològica): comprenen la participació d'actors de la societat civil que presten serveis socials bàsics. La participació és voluntària i no té una contribució. En aquests la comunitat musulmana oferiria assistència, ajuda i assessorament per a la desvinculació de l'extremisme. El seu mètode se centraria en el diàleg (víctima-agressor), la reflexió, treball de prevenció (testimoni d'ex extremistes), participació en investigacions o estudi, debats (teològics o polítics guiats), etc. Poden actuar abans, durant o després de l'empresonament del participant (radical). Un exemple d'entitats que han engegat aquest tipus de programa són la Fundació Britànica Quilliam, Fundació de Canvi Actiu (ACF), Xarxa Alemanya de Prevenció de la Violència (VPN), Life After Hate (EUA), Associació Marroquina Holandesa (SMN), etc. Per tant, aquesta opció és adequada a les comunitats musulmanes de Catalunya, sobretot pel mètode del

¹²⁴ Policia de proximitat: En el cas de Catalunya, són les policies local i la policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, i consisteix adaptar el patrutllatge a les necessitats de la ciutadania, les seves inquietuds i les seves demandes, mitjançant El diàleg i la confiança, dirigint el servei principalment a la prevenció i l'assistència i l'auxili a les persones com a eix primordial a l'hora d'invertir els esforços, temps i dedicació policial. En aquesta estratègia policial, el servei intenta promoure la participació del ciutadà en la seva pròpia seguretat fent-lo co-responsable mitjançant consells i mesures de prevenció. Aquest servei l'exerceixen Grups de proximitat i Oficines de Relacions amb la Comunitat (Gencat, 2024)

programa (diàleg, reflexió, prevenció) i per la possibilitat de participar de forma activa en investigacions, estudi o debats i una forma més de cooperació.

- 2) Programes no governamentals (passiu i sense càrrega ideològica): comprenen accions de reinserció laboral, teràpies familiars, seguiment mèdic o psicològic, assistència legal, etc. Els participants són individus radicals o extremistes, que han entrat en l'esfera extremista per factors d'amistat, familiar, lleialtat, etc. (Sageman, 2004). Un exemple d'entitats que han engegat aquest tipus de programa són EXIT (Suècia). Aquesta opció també és adequada a les comunitats musulmanes de Catalunya, per oferir la possibilitat de reinserció laboral ja que molts fidels regenten comerços i empreses, podrien fer seguiment, suport o assistència legal i religiosa, a través dels imams.
- 3) Programes governamentals (actiu amb càrrega ideològica): s'executen a les presons, i amb major èxit amb les persones menys radicalitzades (simpatitzants). Es considera positiva la inclusió d'autoritats religioses i acadèmics, per debatre i formar els participants en teologia, per abordar l'aspecte teòric o específic de la radicalització (al-Hadlaq, 2015). Malgrat que el programa el dissenya i executa el govern, culpable, en part, d'haver detingut i empresonat l'individu radical, també és adequat a les a les comunitats musulmanes de Catalunya qui poden oferir els seus imams per debatre i formar els participants del programa en religió, abordar les seves inquietuds i confrontar la seva visió radicalitzada amb els arguments d'un expert religiós (imam) i una forma més de cooperació.
- 4) Programes governamentals (actius sense càrrega ideològica): basats en l'educació, formació professional, tutories individuals, assessorament psicològic i assistència social o econòmica per a necessitats vitals. S'ha observat la necessitat de proporcionar consell o assessorament religiós als participants, dins de presó, però s'ha descobert la falta d'imams capacitats (Neumann, 2010). Això últim podria ser suplert, en part, per les comunitats musulmanes per oferir orientació i assessorament als presos, i així fomentar la seva reintegració i abordar interpretacions o debats sobre l'Islam. Exemples d'aquestes incitatives és Goulburn

(Austràlia), amb la col·laboració del Consell Islàmic de Victòria (El-Said, 2015:76-95), i també el programa 'AARHUS' (Dinamarca), que es basa en un model anomenat SSP (escola, serveis socials i policia), un programa policial, format amb equips mixtes (policia i treballadors socials), que disposa d'espais d'atenció (El-Said, 2015:76-95). Ambdós models citats ja existeixen a Catalunya, tant a presons (Soriano, 2014), com a les escoles (#PREV, Gencat). Per tant, aquesta opció també seria adequada a les comunitats musulmanes de Catalunya, qui podria oferir els seus imams per debatre i formar els participants del programa en religió, a presó. També fer ús del #PREV, ja que té cabuda a les comunitats musulmanes, com s'ha observat al llarg d'aquesta tesi, amb la possibilitat de formar equips mixtes (policia i membre de la comunitat), que disposa d'espais (oratoris, mesquites i madrasses) on es podrien intercanviar informació i coneixement sobre la radicalització violenta, o exposar casos i informació en entorn segur.

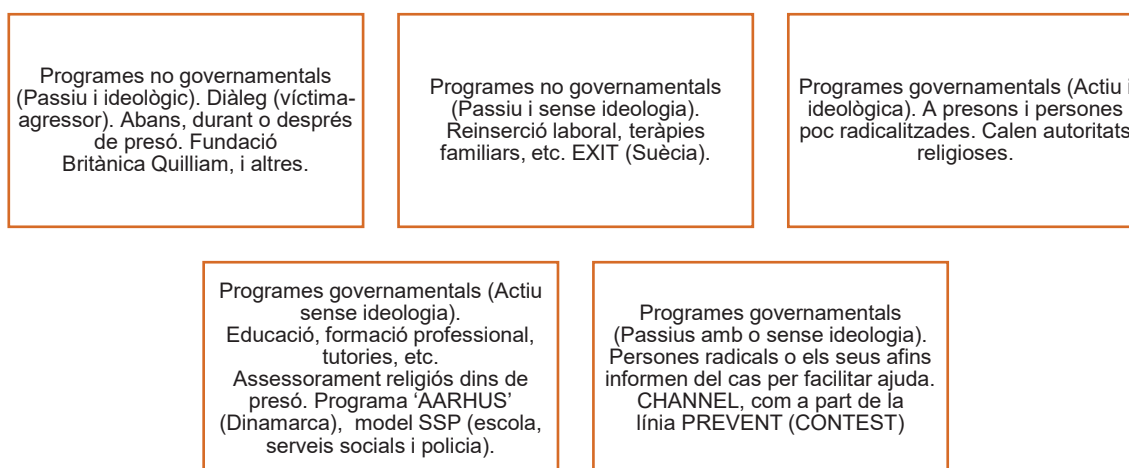
- 5) Programes governamentals (passius amb o sense càrrega ideològica): està dissenyat per a què els radicals o els seus afins informin del cas per facilitar ajuda a la persona radicalitzada (Williams et al., 2015). És un programa que es basa en la filtració, amb comunicació directa o indirecta, sobre una persona o entorn social. Per ser menys intrusiu, existeix l'alternativa de facilitar múltiples canals de denúncia, basats en l'anonimat, seguretat i accessibilitat de l'informador (Borum, 2013; Rowe, Wilcox & Gadlin, 2009). Un exemple d'aquesta iniciativa seria el programa britànic CHANNEL, engegat com a part de la línia PREVENT, dins de l'Estratègia contra el terrorisme (CONTEST)¹²⁵, desenvolupat el suport del govern (HM Government, 2010). En aquest cas, si es considera la persona està en risc, es deriva a agents especialitzats per oferir serveis o l'ajuda necessària. Aquesta opció també seria adequada perquè les comunitats musulmanes de Catalunya podrien oferir aquest espai o canals de denúncia, basats en l'anonimat, seguretat i accessibilitat, amb

¹²⁵ El programa utilitza un conjunt de 22 factors de vulnerabilitat per identificar les persones en risc de radicalització violenta

l'objectiu de cooperar en identificar les persones en risc i oferir-los els serveis o l'ajuda necessària. .

Els programes descrits són iniciatives que bé podrien funcionar si hi ha una relació sòlida de cooperació i comunitat i administració decideixen que poden aportar coneixement, personal, assessorament, espais segurs, canals i, fins i tot, experts en religió en pro de la prevenció i detecció d'extremisme violent

Figura 20: Proposta de programes de desradicalització implicant les comunitats musulmanes

4.2.4. Creació i promoció d'espais segurs

Les comunitats musulmanes haurien de saber que no poden gestionar ni expulsar dels centres religiosos les persones amb comportament o actitud estranya per prevenir la violència. Per exemple: en el cas de l'atemptat de la marató de Boston (2013), perpetrat pels germans Tsarnaev, a Tamerlan, el germà gran, el van expulsar d'una mesquita de la zona de Boston, almenys en dues ocasions, per molestar i interrompre el sermó de divendres (jutba, en àrab) en

manifestar en veu alta el seu desacord amb el sermó de l'imam¹²⁶. Aquest incident va provocar que la junta de la comunitat musulmana comunicués a la seva federació, i no a les autoritats, com tractar persones que podrien ser violentes. Per tant, les comunitats musulmanes, igual que la resta de societat, no estan fora de perill dels factors que atrauen i arrossegueu les persones cap a la violència, com són els PRV. En relació amb l'exemple esmentat, els joves tenien problemes importants a les seves vides, però la seva situació podria haver canviat, possiblement, amb una intervenció adequada i/o ajuda externa. Tot i això, si no es disposa de l'ajuda necessària, una part de la responsabilitat, directa o indirecta, recau sobre la comunitat musulmana que observa una conducta i no fa res per avisar o activar els recursos necessaris, malgrat els senyals, subtils o manifestos, que suggereixen que una persona actua de forma estranya. En aquest cas, davant la molèstia durant el sermó de divendres (jutba, en àrab), en una mesquita local, els assistents van reaccionar fent fora la persona, i els membres de la junta el van advertir de no tornar. Vist aquesta manera d'actuar, quadra amb aquells líders entrevistats, i que davant del seu desconeixement de la radicalització violenta, comentven que farien fora dels seus centres les persones que fessin alguna cosa 'estranya'.

Tal com esmentava en els nombrosos programes de desradicalització, desvinculació i/o prevenció, caldria replicar la metodologia que proposa el Muslim Public Affair Council (MAPC) per empoderar les comunitats musulmanes, de forma activa, davant de situacions conduents a la violència. Les accions proposades són (MPAC, 2014):

- Allunyar una persona d'un procés de radicalització violenta a través del diàleg, mediació, formació, seguiment, assignar un tutor, etc.)
- Diferenciar quan és una persona amb necessitat d'ajuda o és una amenaça
- Identificada una amenaça denunciar davant les Forces i Cossos de Seguretat (FCS)

¹²⁶ Aquell dia l'imam feia un sermó sobre la coexistència i el respecte mutu a la societat (MPAC, 2014).

- Signar convenis o acords amb serveis socials i altres institucions per ajudar persones en risc de marginalitat
- Desenvolupar una major solidaritat les comunitats amb major capacitat. Aquestes haurien de formar o aconsellar aquelles comunitats noves o més petites, a nivell culturals, educatiu, oci, esport, etc.

La dificultat per desenvolupar aquestes accions es basen en que la majoria dels dirigents de les comunitats musulmanes de Catalunya no tenen personal suficient, sigui per nombre o qualificació, per dedicar-se a les activitats supervisió o prevenció, a més del seu càrrec de gestió i administració. A tot això cal sumar les condicions dels imams, qui treballen durant tot el dia, alguns sense contracte i el seu salari és baix. Aquest fet n'augmenta la rotació. Aquesta situació exposa una imatge de mesquites i oratoris que obren, creixen i/o es fusionen a força de voluntaris sense formació o capacitat de dedicació exclusiva.

La professionalització del lideratge religiós, com s'ha mencionat en apartats anteriors, és un imperatiu per a l'evolució de les comunitats musulmanes de Catalunya. A aquests elements s'afegeix, també, el problema de finançament, de centres petits i mitjans, que es nodreix principalment de les donacions dels seus fidels. Per exemple: centres petits apart, en un centre mitjà, segons fonts consultades, les despeses ronden els 3.000 euros mensuals, entre despeses fixes i variables, a més del sou de l'imam. Els ingressos¹²⁷ moltes vegades no abasten per sufragar els pagaments.

Un altre handicap se centra en els imams, que segons s'ha observat, són nascuts fora de Catalunya, la majoria només parlen àrab, amazic o altres idiomes, alguns no tenen titulació oficial o són autodidactes. Per tant, tal com subratlla Abu-Ras, (2010), hi ha una manca de professionals religiosos formats en l'islam, educats

¹²⁷ Es basen en el pagament d'una quota, entre 5 i 10 euros (mensual), que abonen voluntàriament els fidels habituals del centre. Normalment el centre porta una comptabilitat, basada en registre manual, que controla el tresorer, i es fa un llistat amb aquests habituals. A més, els divendres, durant el sermó, solen passar alguns voluntaris per demanar donacions voluntàries aprofitant que hi ha més aforament en aquest esdeveniment. Per exemple: en un centre mitjà, el llistat intern ronda uns 100 habituals del centre, i els divendres solen acudir entre 150 i 250 persones.

o preparats per exercir les seves funcions en un entorn cultural i polític occidental (europeu). La conseqüència d'aquestes circumstàncies exhibeix una greu escletxa inter i intra comunitats musulmanes, sobretot pel rol de la junta, liderada pel president, que desconnecta amb certs segments de fidels, per exemple els joves, i augmenta la passivitat en les relacions externes, per exemple amb la policia.

Els presidents de les comunitats i els seus ajudants, sembla que desconeixen o són incapaços d'abordar, de manera conscient, problemes contemporanis que afecten la seva comunitat, com és la seguretat, formació religiosa, processos de radicalització violenta, etc. És aconsellable, doncs, crear i fer participar les comunitats en programes d'interès comunitari, com és l'objectiu d'aquesta tesi, per abordar, en primer lloc, la desconnexió de la comunitat musulmana i fidels i, en segon lloc, la desconnexió entre les comunitats i les institucions públiques, com és la policia.

A partir de les entrevistes realitzades, es considera convenient que qualsevol programa per crear vincles amb les comunitats musulmanes s'hauria de basar en promocionar un espai segur (intern). Les característiques d'aquesta iniciativa se sumen a les accions abans esmentades (OSCE, 2017), i les reforcen a nivell intern, perquè siguin un entorn de suport, debat, aprenentatge, amb mentors i líders religiosos formats, per tractar temes actuals o dogmes, amb l'objectiu de abordar-los sense tabú. Per exemple: la fundació 'big brothers and sisters'¹²⁸, qui ajuda els joves davant d'adversitats, els orienta en temes com són les relacions sexuals (prematrimonials), diferències religioses, tensions racials, matrimoni intercultural, identitat religiosa o ideologia, convivència a occident (UE), l'odi i la discriminació, etc.

Els espais segurs proposats anteriorment haurien de garantir aquests serveis, a part dels serveis de les comunitats musulmanes, i complir els següents requisits (MPAC, 2014: 14-20):

¹²⁸ Font: <https://mentorakid.org/about-us/> (consulta 18/04/2024)

- Confidencialitat: els temes que es parlin al centre religiós, amb la persona o grup afectat, serien estrictament confidencials, i tret que es tracti d'una amenaça flagrant, es tractarien a nivell de consulta i amb l'objectiu d'ajudar i assessorar.
- Voluntari: no s'hauria de buscar o perseguir cap persona, sinó un servei i un recurs a l'abast dels interessats o persones afins. La participació, la implicació, l'entrada i la sortida de l'espai estaria condicionada a la voluntat de cada persona interessada.
- Atenció personalitzada: la figura del mentor, tutor o persona de referència estaria disposada a escoltar de forma activa aquelles persones que tinguin un problema, conflicte, consulta o dubte.
- Implicació: perfils o professionals voluntaris que formen part la comunitat, que siguin assistents habituals que, pel seu currículum, podrien aportar-ne el coneixement i l'ajuda, però caldria fer una tasca interna per localitzar-los i implicar-los. Per exemple: psicòlegs, professors, sanitaris, policies, ex radicals, etc. D'altra banda, seria positiu comptar amb les entitats que ofereixen un fòrum fora del context o centre religiós, que comparteix problemes amb les comunitats musulmanes. Per exemple: finançament. Aquestes organitzacions, amb el seu coneixement, podrien aprofitar l'espai i la capacitat recaptadora dels oratoris i mesquites per ajudar a crear un espai segur, i oferir un servei específic i especialitzat en assessorament, salut mental, assistència jurídica i orientació a joves, grans i conversos.
- Ideologia: abordar temes com són la política, religió, civisme, entre altres, als espais segurs de les comunitats musulmanes ajudaria enfocar i naturalitzar de forma oberta i constructiva els debats, per generar un coneixement útil i pràctic dirigit per professionals que dominen qüestions com són el concepte del gihad pacífic o violent, que apareixen als PRV en casos de crisi d'identitat aprofitada per extremistes que confonen la passió per l'Islam amb el fanatisme (CAIR, 2013). Per exemple: aquells joves que van abandonar els seus països de naixement i residència (UE), l'any 2014, per unir-se al DAESH, a Síria. També va ser el cas de la cèl·lula de Ripoll, que l'any 2016 es van unir a un imam radical, que els va captar per

culminar el seu procés de radicalització amb un atemptat a Barcelona i Cambrils (2017).

Per acabar, aquesta proposta d'espais segurs, liderada exclusivament per les comunitats musulmanes, amb el suport de les institucions, s'hauria de basar en 3 fases per ser útil i eficaç. Les fases són (MPAC, 2014: 10-12):

- 1) Prevenció: per evitar un PRV l'ideal és que s'imparteixi als centres religiosos formació i informació basada en un islam pacífic i compatible amb la societat occidental. D'altra banda, els espais segurs han d'oferir l'oportunitat d'aprendre sobre religió i debatre sobre temes candents per superar dogmes o temes tabús. Per exemple: política, odi i discriminació, gihad, salafisme, etc. La policia pot ajudar amb les seves eines que les comunitats es formin sobre els processos de radicalització violenta, com és el programa #PREV (CME).
- 2) Intervenció: en els espais segurs es poden detectar aquells casos on no hi ha hagut èxit en la fase de prevenció. Per exemple: una persona amb una radicalització cognitiva. Aquesta persona tindria al seu abast un espai on acudir, o els seus afins, per ajudar-les a assolir una desvinculació amb el grup o la doctrina extremista. Si no prospera la facilitat de recursos que es posen a l'abast, la detecció serà clau per activar recursos externs (més professionals).
- 3) Solució: seria necessària en aquells casos que, malauradament, malgrat l'ajuda i l'aforament d'espai segur, la persona tria evolucionar en el PRV fins a la violència. Per a aquests casos, la solució ha de ser activar els recursos externs que les institucions posen a l'abast de les comunitats musulmanes gràcies a les reunions de cooperació, i d'aquesta forma protegir l'espai segur.

4.2.5. Policy Making i la transferència de coneixement

El policy making, segons Newton i Van Deth, (2005: 263) són accions desenvolupades per les administracions responsables per resoldre problemes socials. Per altra banda, Baqués et al (2023) consideren que la universitat té un rol important per dur a terme la transferència de coneixement necessari, amb una base científica, per donar una resposta adequada a problemes socials. En aquesta línia se situa aquest treball, apostant per la transferència de coneixement entre la universitat i l'administració pública davant d'un problema social no resolt o resolt parcialment. Per tant, aquesta tesi aspira a construir un pont per traslladar les troballes, propostes i recomanacions del món acadèmic a l'administració pública, malgrat les dificultats que detallen Hallsworth et al (2011), qui afirmen el següent:

Malgrat que més d'una dècada d'esforços sostinguts per millorar l'elaboració de polítiques, funcionaris, polítics i acadèmics segueixen expressant la seva preocupació per la manera com s'elaboren i per si estan preparades per afrontar els reptes del futur.

(Hallsworth et al 2011:16)

La transferència de coneixement de la universitat al món professional sembla una competència pendent de desenvolupar dins del món acadèmic, com destaca Touriñán (2020): :

Crear coneixement, no és transferir-ho, i saber crear-ho, no és saber transferir-ho. Són competències diferents, amb independència que hi hagi algunes activitats de transferència que poden ser realitzades per un professor sense especial domini tècnic del procés de transferència de coneixement

(Touriñán, 2020:69).

Aquest debat en relació amb el rol de la universitat i la transferència del coneixement, segons Alonso et al (2021), es cataloga com tercera missió del món acadèmic, per darrere de la docència i la investigació. Doncs bé, aquesta tesi té com a objectiu complir amb aquesta missió, ja que s'ha centrat en un problema social real, que no s'havia plantejat amb anterioritat, i pretén transferir

el resultat en forma de coneixement i aportant unes solucions reals i detallades, fugint de complexitats i receptes impossibles.

Vist els antecedents, la transferència de coneixement ja era existent a partir dels anys 60 i 70 del segle passat, sobretot el l'àmbit sanitari o educatiu, gràcies a un increment de la despesa pública (Baqués et al, 2023). El detall de la despesa pública és importantíssim per a la universitat, cares a una millor qualitat i impacte final del coneixement.

Si hi ha millora en l'àmbit de la recerca, a més de la pressió de resultats, la perspectiva professional, com apunta Backer, (1991: 230-231), es podria parlar de la quarta onada de transferència de coneixement, la que aposta per la qualitat dels professionals acadèmics, i la rendició de comptes de les administracions públiques (Jacobson, 2007: 117). Posar-ho a la pràctica no és gens fàcil, perquè caldria alienar objectius dels professionals i acadèmics, per equilibrar el benefici d'uns i altres (Jacobson et al, 2003: 94).

En el cas que ens ocupa, s'ha investigat amb el clar objectiu de transferir els resultats. Como s'observa al llarg de la investigació, es pretén construir ponts per salvar un gap existent entre dos actors, administració i comunitats musulmanes, pel bé comú de la seguretat, prevenció, detecció i reacció davant dels PRV i l'extremisme violent.

Com s'ha mencionat, l'àmbit sanitari i educatiu tenen experiència en la transferència de coneixement. Ara tocaria resoldre la missió pendent de la relació entre la universitat i les Forces i Cossos de Seguretat (FCS). Tot i la inexistència de literatura respecte aquest tema, citant la teoria de les dues comunitats, podem construir ponts estratègics (Gray, 2015:27), que separa el món acadèmic del món policial amb una perspectiva optimista, com afirma Jacobson (2007), amb el terme 'escletxa cultural salvable' (bridgeable cultural gap, en anglès). Per fer-ho possible, caldria seguir:

Un procés recíproc en què participen els productors tradicionals (Per exemple: els científics) i els usuaris tradicionals del coneixement (Per exemple: els professionals i els responsables polítics)

(Jacobson, 2007: 118)

Per acabar, insistiré que la present tesi doctoral pretén contribuir com una tasca d'interès general, malgrat les dificultats. Un tret característic que considero un avantatge, ha estat el meu doble rol. Per una banda, un investigador que està acabant una tesi doctoral, que em fa més proper a la universitat. D'altra banda, la meva tasca quotidiana, com a comandament policial, que em permet tenir les dues perspectives i, en aquest sentit, un peu a cada banda del pont del que parlava Colin Gray (2015).

4.2.6. Futures recerques: els imams de Catalunya

No voldria tancar aquesta tesi sense destacar un actor interessant i molt rellevant, els imams. Aquests professionals mereixen una recerca pròpia i independent. Es podria començar per fer reunions [in]formals o entrevistes amb els líders de les comunitat, per fer un cens real del líders religiosos (imams). Aquesta acció ajudaria, també, a intercanviar punts de vista, coneixements, enfocament sobre prevenció i/o detecció de PRV. També caldria analitzar, amb el vistiplau de les comunitats, si el sermó de l'imam és formació suficient dins de l'islam i la prevenció de PRV. Seria una forma d'exposar una realitat que, com ha quedat demostrat, està lluny de ser eficaç, vàlida o pràctica, perquè tal i com comentava un president d'una comunitat musulmana entrevistat:

“Molts centres obren el temps estrictament necessari per fer les pregàries” i “els divendres s’ofereix un espai per escoltar un sermó d’un islam importat”.

Per tant, va sent hora de revisar, per les mateixes comunitats, la feina i praxi dels seus imams, i valorar quina tasca els pertoca fer, i si la responsabilitat que els hi donen és duta a terme en les condicions pactades. D'altra banda, aquest estudi podria reflotar algunes deficiències com les descobertes parcialment en aquesta tesi, com són les condicions dels imams i com té, aparentment, una relació directa amb la qualitat dels seus serveis. Per exemple: quan s'ha demanat a les comunitats sobre el perfil i les tasques dels seus imams, ja que els han etiquetat com els responsables de la formació de les mesquites i oratoris, a través dels sermons de divendres, les respostes han estat que:

- Les comunitats petites: tenen molts problemes econòmics i no disposen d'un pressupost suficient per contractar un imam a jornada complerta o amb un bon currículum i/o experiència.
- Les comunitats mitjanes: tenen, també, dificultats econòmiques i una alta rotació d'imams, que marxen a altres centres o països, per buscar una millora salarial i/o condicions de treball. I com a conseqüència, no hi ha estabilitat d'imams que faci totes les seves tasques
- Comunitats grans: poden contractar un o diversos imams, amb un bon currículum i/o experiència, que els dóna una major estabilitat, però aquests no parlen el castellà o no han estat format al país; necessiten de voluntaris que, després de cada sermó, l'hagin de traduir perquè alguns assistents no parlen l'àrab.

Queda palès que, la formació que podria oferir l'administració en PRV encaixa amb la mancança que tenen les comunitats musulmanes a nivell cognitiu, sobretot a títol individual. Com s'ha observat, i dit per les pròpies comunitats, es delega en els imams la formació en aquest àmbit, que segons les dades obtingudes resulta insuficient, però que bé es podria solucionar amb un projecte mixt, si s'implica de manera activa les comunitats musulmanes i, sobretot, els seus imams, convidant-los a participar en programes com el #PREV (Gencat, 2014), i així enfortir llaços, potenciar el seu rol i dotar-los de tècniques en prevenció i detecció, que traspassarien als assistents de les *jutbes* (sermó, en àrab). A més, seria positiu aquesta professionalització dels imams, dins i fora del centre religiós, que es podria aprofitar en xerrades a les madrasses, presons, consultes i/o resolució de dubtes, narrativa alternativa, etc. per aquells/es que estiguin immersos en un PRV o decideixin desvincular-se.

5. Bibliografía

- Abu-Ras, W., Ahmed, S., & Arfken, C. L. (2010). Alcohol Use Among U.S. Muslim College Students: Risk and Protective Factors. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse*, 9(3), 206–220. <https://doi.org/10.1080/15332640.2010.500921>
- Agerschou, T. (2014). Preventing radicalization and discrimination in Aarhus. *Journal for Deradicalization*, Winter(2014/2015), 5–22. Disponible en línea: <https://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/2/2>
- al-Hadlaq, A. (2015). Saudi efforts in counter-radicalisation and extremist rehabilitation. In R. Gunaratna & M. Bin Ali (Eds.), *Terrorist rehabilitation: A new frontier in counter-terrorism* (pp. 21–39). New Jersey: Imperial College Press. https://doi.org/10.1142/9781783267446_0002
- Alonso, M., Cuschnir, M., & Nápoli, M. (2021). La tercera misión de la universidad y sus múltiples sentidos en debate: extensión, transferencia, vinculación, compromiso, coproducción e impacto social de las prácticas académicas y los modos de producción de conocimiento. *Revista Del IICE*, (50), 91-130. <https://doi.org/10.34096/iice.n50.11268>
- Alonso, R. (2009). Leaving terrorism behind in Northern Ireland and the Basque Country. Reassessing anti-terrorist policies and the ‘peace processes.’ In T. Bjørgo & J. Horgan (Eds.), *Leaving terrorism behind* (pp. 88–112). Oxon: Routledge.
- Alonso, R., & Díaz Bada, J. (2016). What role have former ETA terrorists played in counter terrorism and counter radicalization initiatives in Spain? *Studies in Conflict & Terrorism*. Published online March 25, 2016. DOI:10.1080/1057610X.2016.1154365.
- Andrews, D. A., Bonta, J., & Wormith, J. S. (2011). The risk-need-responsivity (RNR) model: Does adding the good lives model contribute to effective crime prevention? *Criminal Justice and Behavior*, 38(7), 735–755. Disponible en línea: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/rsk-nd-rspnsvty/rsk-nd-rspnsvty-eng.pdf>
- Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, Vol. 18, Issue 4, pp. 543-571, 2008. <http://dx.doi.org/10.1093/jopart/mum032>. También disponible en línea: <https://ssrn.com/abstract=1271032>
- Backer, T. E. (1991). Knowledge Utilization: The Third Wave. *Knowledge*, 12(3), 225-240. <https://doi.org/10.1177/107554709101200303>
- Baqués, J.; Ardanuy, J.i; Berlanga, V. (2023), «La transferencia del conocimiento en el ámbito de la seguridad: la ‘tercera misión’ de la Universidad», *Global Strategy Report*, 16/2023. Disponible en línea: <https://global-strategy.org/la->

[transferencia-del-conocimiento-en-el-ambito-de-la-seguridad-la-tercera-mision-de-la-universidad/](#)

- Barrell, K. (2015). Pro-integration: disengagement from and life after extremism. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*. 7(2): 129-142. <https://doi.org/10.1080/19434472.2014.988165>
- Bartlett, J., & Miller, C. (2012). The edge of violence: Towards telling the difference between violent and non-violent radicalization. *Terrorism and Political Violence*, 24(1), 1–21. <https://doi.org/10.1080/09546553.2011.594923>
- Bjørge, T., & Horgan, J. (2009). *Leaving terrorism behind: Individual and collective disengagement*. London/New York: Routledge. ISBN: 9780415776684.
- Borum, R. (2003). *Understanding the Terrorist Mindset*. Mental Health Law & Policy Faculty Publications. 228. También disponible a: https://digitalcommons.usf.edu/mhlp_facpub/228
- Borum, R. (2011). Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories. *Journal of Strategic Security*. Vol. 4, No. 4 (Winter 2011), pp. 7-36 (32 pages). <http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.1>
- Borum, R. (2013). Informing Lone-Offender Investigations. *Criminology & Public Policy*. 12. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12016>
- Bosi, L., Demetriou, C., Malthaner, S. (2014). Contentious Politics Approach to the Explanation of Radicalization, in: Bosi, L., Demetriou, C., Malthaner, S. (eds.): *Dynamics of Political Violence. A Process-Oriented Perspective on Radicalization and the Escalation of Political Conflict*, Routledge, London, 1–26.
- Bourekba, M. (2019). Las ilusiones ópticas de la radicalización yihadista: de los patrones a los detalles. Disponible en línea: https://www.researchgate.net/publication/363055344_LAS_ILUSIONES_OPTICAS_DE_LA_RADICALIZACION_YIHADISTA_DE_LOS_PATRONES_A_LOS_DETALLES
- Brennan-Galvin. (2002). Crime and Violence in an Urbanizing World. *Journal of International Affairs*., 56(1), 123–145. <https://doi.org/info:doi/>. También Disponible en línea: https://www.researchgate.net/publication/354009977_Urban_Violence_and_Crime
- Brown, N. J., Hamzawy A., & Ottaway M. (2006). *Islamist Movements and the Democratic Process in the Arab World*. Carnegie Papers No. 67. Disponible en línea: <https://carnegieendowment.org/research/2006/03/islamist-movements-and-the-democratic-process-in-the-arab-world-exploring-gray-zones?lang=en>

- Caplan, G. (1964). *Principles of preventive psychiatry*. New York: Basic Books.
- CBC. (2015, November 22). Montreal anti-radicalization centre officially launches after months in service. CBC News. Retrieved March 3, 2016. Disponible en línea: www.cbc.ca/news/canada/montreal/montreal-anti-radicalization-centre-terrorism-1.3330350
- Carlson, John & Appleby, R.. (2001). The Ambivalence of the Sacred: Religion, Violence, and Reconciliation. *Journal of Law and Religion*. 16. <https://doi.org/10.2307/1051762>
- Carranco, R. (2016). “Los salafistas controlan una de cada tres mezquitas en Cataluña”. *El País*, 18/06/2016). Disponible en línea: https://elpais.com/ccaa/2016/06/18/catalunya/1466267306_699909.html
- Choudhury, T., & Fenwick, H. (2011). The impact of counter-terrorism measures on Muslim communities. *International Review of Law, Computers & Technology*, 25(3), 151–181. <https://doi.org/10.1080/13600869.2011.617491>. También disponible en línea: <https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/research-report-72-the-impact-of-counter-terrorism-measures-on-muslim-communities.pdf>
- Christensen, T. W. (2015). How extremist experiences become valuable knowledge in EXIT programmes. *Journal for Deradicalization*, 2015(3), 92–134. Disponible en línea: <https://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/18/18>
- Clubb, G. (2015). De-radicalization, disengagement and the attitudes-behavior debate. In C. Kennedy-Pipe, G. Clubb, & S. Mabon (Eds.), *Terrorism and political violence* (pp. 258–266). London: Sage.
- Cohen, A.P. (2000). *Symbolic Construction of Community*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203131688>
- Council on American- Islamic Relations (2013): *Best Practices for Mosque and Community Safety*. Disponible en línea: https://pa.cair.com/files/CAIR_Mosque_Safety_Guide.pdf
- Crenshaw, M., & Reich, W. (1998). *The Logic of Terrorism: Terrorist Behavior as a Product of Strategic Choice*.
- Dalgaard-Nielsen, A. (2010). Violent Radicalization in Europe: What We Know and What We Do Not Know. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33(9), 797–814. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2010.501423>.
- Dalgaard-Nielsen, A. (2013). Promoting Exit from Violent Extremism: Themes and Approaches. *Studies in Conflict & Terrorism*, 36(2), 99–115. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2013.747073>
- Della Porta, D. (1995). *Social Movements, Political Violence and the State. A Comparative Analysis of Italy and Germany*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. ISBN: 9780511527555.

- Della Porta, D. (2014). Competitive escalation during protest cycles: Comparing left-wing and religious conflicts. In L. Bosi, C. Demetriou, & S. Malthaner (Eds.), *Dynamics of political violence. A process-oriented perspective on radicalization and the escalation of political conflict* (pp. 93–114). Surrey: Ashgate.
- Drake, C.J.M. (1998). "The Role of Ideology in Terrorists' Target Selection." *Terrorism and Political Violence* 10 (2): 53–85. <http://doi:10.1080/09546559808427457>
- Durodie, B. (2005). *Terrorism and Community Resilience - A UK Perspective: Chatham House Briefing Paper - 05/01*. Chatham House (The Royal Institute of International Affairs).
- El-Said, H. (2012a). Clemency, civil accord and reconciliation: The evolution of Algeria's deradicalization process. In H. El-Said & J. Harrigan (Eds.), *Deradicalising violent extremists: Counter-radicalisation and deradicalisation programmes and their impact in Muslim majority states* (pp. 14–49). London: Routledge. ISBN: 9780203103241
- El-Said, H. (2015). *New approaches to countering terrorism. Designing and evaluating counter radicalization and de-radicalization programs*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. ISBN: 1137449969
- Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An Integrative Framework for Collaborative Governance. *Journal of Public Administration Research & Theory*, 22, 1-29. <https://doi.org/10.1093/jopart/mur011>
- Estrategia Contra el Terrorismo (2019). Departamento de Seguridad Nacional. Catálogo de publicaciones de la Administración General del Estado. Disponible en línea: <https://www.dsn.gob.es/es/documento/estrategia-nacional-contra-terrorismo-2019>
- European Parliament (2016): *Foreign fighters – Member State responses and EU action. Briefing March 2016*. Disponible en línea: <https://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-579080-Foreign-fighters-rev-FINAL.pdf>
- Freeden, M. (1994). Political concepts and ideological morphology. *Journal of Political Philosophy*, 2 (2), 140–164.
- Friedman, T. L. (2006). *La tierra es plana: breve historia del mundo globalizado del siglo XXI*. España: MR ediciones. ISBN: 9788427032224. También disponible en línea: <https://archive.org/details/latierraesplanaw00thom/mode/2up?view=theater>
- Ganor, B., & Falk, O. (2013). De-radicalization in Israel's prison system. *Studies in Conflict & Terrorism*, 36(2), 116–131. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2013.747071>

- Garreau, M. (2015). Un numéro vert contre la radicalisation djihadiste. Retrieved March 3, 2016. Disponible en línea: www.lemonde.fr/m-actu/article/2015/02/12/un-numero-vert-contre-la-radicalisation-djihadiste_4574897_4497186.html.
- Gelman, A., & Hill, J. (2006). *Data Analysis Using Regression and Multilevel/Hierarchical Models*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511790942>
- Gendreau, P., Andrews, D. A., & Theriault, Y. (2010). Correctional program assessment inventory—2010 (CPAI-2100). Saint John: University of New Brunswick. Disponible en línea: <https://www.gov.je/SiteCollectionDocuments/Crime%20and%20justice/ID%202016%20-%20Community%20Supervision%20CPAI%20Report.pdf>
- Glaser, M., Hohnstein, S., & Greuel, F. (2014). Ausstiegshilfen in Deutschland. Ein vergleichender Überblick über Akteure und Vorgehensweisen. In P. Rieker (Ed.), *Hilfe zum Ausstieg? Ansätze und Erfahrungen professioneller Angebote zum Ausstieg aus rechtsextremen Szenen* (pp. 45–76). Weinheim: Beltz Juventa.
- Gray, C. (2015). *The Future of Strategy* (1st ed.). Polity Press. Retrieved from <https://www.perlego.com/book/1535973/the-future-of-strategy-pdf> (Original work published 2015). ISBN: 9780745687971
- Gunaratna, R., & Bin Mohamed Hassan, M. F. (2015). Terrorist rehabilitation: The Singapore experience. In R. Gunaratna & M. Bin Ali (Eds.), *Terrorist rehabilitation: A new frontier in counter-terrorism* (pp. 41–70). New Jersey: Imperial College Press. https://doi.org/10.1142/9781783267446_0003
- Hallsworth, M.; Parker, S i Rutter, Jill (2011). *Policy Making in the Real World. Evidence and Analysis*. Londres: Institute for Government. <https://doi.org/10.1111/j.2041-9066.2011.00051.x>
- Hamilton, F. (2015). Muslims ‘stay silent’ on extremism tip-off scheme. Retrieved March 3, 2016. Disponible en línea: www.thetimes.co.uk/tto/news/politics/article4649979.ece.
- Harris-Hogan, S., Barrelle, K., & Zammit, A. (2015). What is countering violent extremism? Exploring CVE policy and practice in Australia. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 8(1), 6–24. <https://doi.org/10.1080/19434472.2015.1104710>
- Hegghammer, T. (2013). Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Western Jihadists’ Choice between Domestic and Foreign Fighting. *American Political Science Review*, 107(1), 1–15. <https://doi.org/10.1017/S0003055412000615>. También disponible en línea: <https://www.ffi.no/en/publications-archive/should-i-stay-or-should-i-go-explaining-variation-in-western-jihadists-choice-between-domestic-and-foreign-fighting>

- Hellmuth, D. (2015b). Countering jihadi terrorists and radicals the French way. *Studies in Conflict & Terrorism*, 38(12), 979–997. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1076277>
- Hemmingby, C., & Bjørge, T. (2015). The dynamics of a terrorist targeting process. Anders B. Breivik and 22 July attacks in Norway. London: Palgrave Pivot.
- HM Government. (2010). Channel: Supporting individuals vulnerable to recruitment by violent extremists. A guide for local partnerships. London: Home Office. Disponible en línea: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/651e71d9e4e658001459d997/14.320_HO_Channel_Duty_Guidance_v3_Final_Web.pdf
- Horgan, J. (2005). *The psychology of terrorism*. London; New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203496961>
- Horgan, J. (2007). Understanding terrorist motivation: A socio-psychological perspective In M. Ranstorp (Ed.), *Mapping terrorism research: State of the art, gaps, and future discussion* (pp. 106–126). New York: Routledge. ISBN9780203969007
- Horgan, J. (2008b). From profiles to pathways and roots to routes: Perspectives from psychology on radicalization into terrorism. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 618, 80–94. Disponible en línea: <https://www.jstor.org/stable/i40016513>
- Horgan, J., & Braddock, K. (2010). Rehabilitating the terrorists? Challenges in assessing the effectiveness of de-radicalization programs. *Terrorism and Political Violence*, 22(2), 267–291. Disponible en línea: https://www.start.umd.edu/sites/default/files/publications/local_attachments/Derad.pdf
- Horgan, J.G. (2009). *Walking Away from Terrorism: Accounts of Disengagement from Radical and Extremist Movements* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203874738>
- Humphreys, M., & Weinstein, J. M. (2007). Demobilization and reintegration. *Journal of Conflict Resolution*, 51(4), 531–567. <https://doi.org/10.1177/0022002707302790>
- Husain, E. (2009). *The Islamist: Why I became an Islamic fundamentalist, what I saw inside, and why I left* (2009 ed.). New York: Penguin Books USA. ISBN: 0143115987. Disponible en línea: <https://archive.org/details/islamistwhyibeca0000husa>
- Hwang, C. J. (2015). The disengagement of Indonesian jihadists: Understanding the pathways. *Terrorism and Political Violence*. doi:10.1080/09546553.2015.1034855.
- Ibarra, P. & Letamendía, F. (1999). Los movimientos sociales. En M. Caminal (Ed.), *Manual de Ciencia Política* (pp. 372-402). Madrid: Tecnos.

- Institute for Economics and Peace (2020): Global Terrorism Index 2020: Measuring the impact of terrorism. Disponible en línea: <https://reliefweb.int/report/world/global-terrorism-index-2020-measuring-impact-terrorism>
- Jacobson N, Butterill D, Goering P. (2003). Development of a framework for knowledge translation: understanding user context. *Journal of Health Services Research & Policy*. 2003;8(2):94-99. <https://doi.org/10.1258/13558190332146606>
- Jacobson, N. (2007). Social Epistemology: Theory for the “Fourth Wave” of Knowledge Transfer and Exchange Research. *Science Communication*, 29(1), 116-127. <https://doi.org/10.1177/1075547007305166>
- Jones, J. (2015, December 7). Spanish anti-jihadist hotline turns up 29 ‘suspects’ in first 24 hours. *The Local Espania*. Retrieved March 3, 2016. Disponible en línea: www.thelocal.es/20151207/spain-to-investigate-29-people-after-one-day-of-stop-radicalism-campaign.
- Jordán, J. (2009). Procesos de radicalización yihadista en España. Análisis sociopolítico en tres niveles. *Revista de Psicología Social*, 24(2), 197-216. Disponible en línea: <https://www.ugr.es/~jjordan/publicaciones/radicalizacion.pdf>
- Jordán, J., Mañas, F. M., & Horsburgh, N. (2008). Strengths and weaknesses of grassroots jihadist networks: The Madrid bombings. *Studies in Conflict & Terrorism*, 31(1), 17–39. <https://doi.org/10.1080/10576100701767148>
- Jordán, J., Mañas, F., Trujillo, H. (2006). Perfil sociocomportamental y estructura organizativa de la militancia yihadista en España. Análisis de las redes de Abu Dahdah y del 11-M. *Inteligencia y Seguridad: Revista de análisis y prospectiva.*, 1, 79-111. DOI:10.5211/its.1.article.7. También disponible en línea: https://www.files.ethz.ch/isn/103381/2006_12_redesyihad.pdf
- Kepel, G. (2004). *The war for Muslim minds. Islam and the West*. Cambridge: Belknap Press. ISBN 9780674019928
- Kingdon, J. W., & Stano, E. (1984). *Agendas, alternatives, and public policies* (Vol. 45, pp. 165-169). Boston: Little, Brown.
- Koehler, D. (2015a). Contrast societies. Radical social movements and their relationships with their target societies. A theoretical model. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 7(1), 18–34. <https://doi.org/10.1080/19434472.2014.977325>
- Koehler, D. (2016). *Understanding Deradicalization. Methods, Tools and Programs for Countering Violent Extremism*. Oxon/New York: Routledge, 2016. ISBN: 9781317304388
- Koehler, Daniel. (2015). *De-radicalization and Disengagement Programs as Counter-Terrorism and Prevention Tools. Insights From Field Experiences*

regarding German Right-Wing Extremism and Jihadism.
<http://dx.doi.org/10.3233/978-1-61499-470-1-120>

- Latessa, E. J. (2013). Evaluating correctional programs. Retrieved March 3, 2016. Disponible en línea: www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No88/No88_11VE_Latessa_Evaluating.pdf
- Lia, B. & Katja, S. (2000). Why Terrorism Occurs – A Survey of Theories and Hypotheses on the Causes of Terrorism. Kjeller: Norwegian Defence Research Establishment. ISBN 8246404172. Disponible en línea: <https://www.ffi.no/en/publications-archive/why-terrorism-occurs-a-survey-of-theories-and-hypotheses-on-the-causes-of-terrorism>
- Louis, W. R., & Taylor, D. M. (2002). Understanding the September 11 terrorist attack on America: The role of intergroup theories of normative influence. *Analyses of Social Issues and Public Policy (ASAP)*, 2(1), 87–100. <https://doi.org/10.1111/j.1530-2415.2002.00029.x>
- McCauley, C., & Moskaleiko, S. (2008). Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 20(3), 415–433. <https://doi.org/10.1080/09546550802073367>
- Moghaddam, F. M. (2005). The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration. *American Psychologist*, 60(2), 161–169. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.60.2.161>
- Moreras, J. (1999). *Musulmanes en Barcelona: espacios y dinámicas comunitarias*. España: CIDOB Edicions. ISBN: 8487072186
- Moskaleiko, S., & McCauley, C. (2009). Measuring political mobilization: The distinction between activism and radicalism. *Terrorism and Political Violence*, 21(2), 239–260. <https://doi.org/10.1080/09546550902765508>
- Mullins, S. (2010). Rehabilitation of Islamist terrorists: Lessons from criminology. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 3(3), 162–193. <https://doi.org/10.1080/17467586.2010.528438>
- Nesser, P. (2004). *Jihad in Europe. Exploring the motivations for Salafi-Jihadi terrorism in Europe post-millennium*. Oslo: Department of Political Science, University of Oslo. Disponible en línea: <http://hdl.handle.net/10852/13382>
- Neumann, P., & Rogers, M. B. (2007). *Recruitment and mobilisation for the Islamist militant movement in Europe*. European Commission. Disponible en línea: http://icsr.info/wpcontent/uploads/2012/10/1234516791ICSREURsearchReport_Proof1.pdf
- Neumann, P.R. (2010). *Prisons and Terrorism: Radicalisation and De-radicalisation in 15 Countries.* London: International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence. (July): Disponible en línea: <https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Prisons-and-terrorism-15-countries.pdf>

- Newton, K., & Van Deth, J. W. (2016). Foundations of comparative politics: democracies of the modern world. Cambridge University Press. ISBN 1139445685.
- O'Boyle, G.. (2002). Theories of Justification and Political Violence: Examples from Four Groups. *Terrorism and Political Violence*. 14. 23-46. <https://doi.org/10.1080/714005612>
- Olmer, B. (2015,). Kinderbescherming volgt 'jihadkids.' *De Telegraf*. Retrieved March 3, 2016. Disponible en línia: www.telegraaf.nl/binnenland/24560707/Kinderbescherming_volgt_jihadkids.html.
- OSCE (2007): "Public-Private Partnerships in Countering Terrorism", Ministerial Council, Decision No. 5/07, Madrid, 30 November 2007. Disponible en línia: <https://www.osce.org/mc/29569>
- OSCE (2008): Good Practices in Building Police-Public Partnerships, by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General. Disponible en línia: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/4/32547.pdf>
- OSCE (2014). "Preventing Terrorism and Countering Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism: A Community-Policing Approach," Organization for Security and Co-operation in Europe, pp: 61-94. Disponible a <https://www.osce.org/secretariat/111438>
- Pisoiu, D. (2011). *Islamist radicalisation in Europe. An occupational change process*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203805800>. ISBN 9780415721585
- Precht, T. (2007). *Home Grown Terrorism and Islamist Radicalization in Europe: From Conversion to Terrorism*. Copenhagen: Ministry of Justice. Disponible en línia: https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningspuljen/2011/2007/Home_grown_terrorism_and_Islamist_radicalisation_in_Europe_-_an_assessment_of_influencing_factors_2.pdf
- Pressman, D. E. (2009). *Risk assessment decisions for violent political extremism*. Ottawa: Public Safety Canada. Disponible a: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2009-02-rdv/index-en.aspx>
- Rabasa, A., Pettyjohn, S. L., Ghez, J. J., & Boucek, C. (2010). *Deradicalizing Islamist extremists*. Retrieved July 15, 2016, Disponible en línia: www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2010/RAND_MG1053.pdf.
- Ravndal, J. A. (2015). Thugs or terrorists? A typology of right-wing terrorism and violence in Western Europe. *JD Journal for Deradicalization*, Summer(3), 1–38. Disponible en línia: <https://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/16/16>

- Reid Meloy, J., Hoffmann, J., Guldemann, A. and James, D. (2012), The Role of Warning Behaviors in Threat Assessment: An Exploration and Suggested Typology. *Behav. Sci. Law*, 30: 256-279. <https://doi.org/10.1002/bsl.999>
- Reid Meloy, J., Hoffmann, J., Guldemann, A. and James, D. (2012), The Role of Warning Behaviors in Threat Assessment: An Exploration and Suggested Typology. *Behav. Sci. Law*, 30: 256-279. <https://doi.org/10.1002/bsl.999>
- Reinares, F. (2005). Terrorismo internacional, ¿qué es y qué no es? *Política Exterior*, 19(106), 115–122. <http://www.jstor.org/stable/20645824>
- Reinares, F., Alonso, R., Bjørgo, T., Della Porta, D., Coolsaet, R., Khosrokhavar, F. et al.(2008). Radicalisation processes leading to acts of terrorism, a concise report prepared by the European Commission's Expert Group on Violent Radicalisation. Disponible en línea: <https://biblio.ugent.be/publication/446365/file/6814706>
- Reinares, F., García-Calvo, C., & Vicente, Á. (2019). Yihadismo y yihadistas en España: quince años después del 11-M. Real Instituto Elcano. Disponible en línea:<https://www.realinstitutoelcano.org/monografias/yihadismo-y-yihadistas-en-espana-quince-anos-despues-del-11-m/>
- Rezaei, S., & Goli, M. (2010). House of War: Islamic Radicalisation in Denmark. Centre for Studies in Islamism and Radicalization CIR, Aarhus University. Disponible en línea:http://www.ps.au.dk/fileadmin/site_files/filer_statskundskab/subsites/cir/Rapport_2FINAL.pdf
- Rowe, M., Wilcox, L., & Gadlin, H. (2009). Dealing with—or reporting—“unacceptable” behavior. *Journal of the International Ombudsman Association*, 2(1), 52–64. Disponible en línea: <https://mitsloan.mit.edu/shared/ods/documents?PublicationDocumentID=5397>
- Roy, O. (2003): *El Islam Mundializado: Los musulmanes en la era de la globalización*, Barcelona: Edicions Bellaterra. ISBN: 9788472902183
- Sageman, M. (2004). *Understanding Terror Networks*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. <https://doi.org/10.9783/9780812206791>
- Sageman, M. (2008). A strategy for fighting international Islamist terrorists. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 618(1), 223–231. <https://doi.org/10.1177/0002716208317051>
- Sageman, M. 2007b. Radicalization of global Islamist terrorists. Testimony before the US Senate Committee on Homeland Security and Governmental Affairs. Washington DC, 27 June. Disponible en línea: <https://www.hsgac.senate.gov/wp-content/uploads/imo/media/doc/062707Sageman.pdf>
- Santos, M. T. G., Bramon, D., Valverde, M. D. G., Pérez, N. O., Sutil, C. R., Rashid, M. S., Falcón, C. S., Vallejo, P. R., & Montávez, P. M. (2016). Islam.

- Pasado, presente y futuro. ¿Hacia una sociedad intercultural? (A. M. C. Debasá & M. T. G. Santos, Eds.; 1st ed.). Dykinson, S.L. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1k859bs>
- Schuurman, B., & Bakker, E. (2015). Reintegrating jihadist extremists: Evaluating a Dutch initiative, 2013–2014. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 8(1), 66–85. <https://doi.org/10.1080/19434472.2015.1100648>
- Sedgwick, M. (2010). The Concept of Radicalization as a Source of Confusion. *Terrorism and Political Violence*, 22(4), 479–494. <https://doi.org/10.1080/09546553.2010.491009>
- Silber, M. & Bhatt, A. (2007). Radicalization in the West: The Homegrown Threat. Disponible en línea: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/radicalization-west-homegrown-threat>
- Silke, A. (2014). 'Risk assessment of terrorist and extremist prisoners,' in A. Silke (ed.), *Prisons, Terrorism and Extremism: Critical Issues In Management, Radicalisation and Reform*, pp.108-121. London: Routledge. Disponible en línea:<https://repository.uel.ac.uk/download/d1d99fcc687fcbda9685336c5f6cdc63f649049214a492ec6a23a467e461bdd2/378097/Risk%20assessment.pdf>
- Solyom, C. (2015). New centre in Brussels modelled after Montreal's anti-radicalization efforts. *Montreal Gazette*. Retrieved March 3, 2016. Disponible en línea: <http://montrealgazette.com/news/local-news/new-centre-in-brussels-modelled-aftermontreals-anti-radicalization-efforts>.
- Soriano, M. R. T. (2014). Prison policy as an anti-terrorist tool. Lessons from Spain. In A. Silke (Ed.), *Prisons, terrorism and extremism. Critical issues in management, radicalisation and reform* (pp. 243–255). Oxon/New York: Routledge. ISBN: 9780-415810371
- Spalek, B. (2012). Community-Based Approaches to Counter-Terrorism. In: Spalek, B. (eds) *Counter-Terrorism*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137009524_2
- Stone, D. M. (2015). The outcome of a long process: Tracking terrorist rehabilitation and the beginning of a longer one—Implementing best practices in regional contexts. In R. Gunaratna & M. Bin Ali (Eds.), *Terrorist rehabilitation: A new frontier in counter-terrorism* (pp. 221–246). New Jersey: Imperial College Press. https://doi.org/10.1142/9781783267446_0009
- Taylor, M., & Quayle, E. (1994). *Terrorist lives / Maxwell Taylor and Ethel Quayle*. (1st English ed.). Brassey's. ISBN: 0080413277
- The Muslim Public Affairs Council (2014): *Safe Spaces Initiative: Tools for Developing Healthy Communities*. Disponible en línea: <https://archive.mpac.org/safespaces/>
- Touriñán, JM (2020). "La `tercera misión´ de la Universidad, transferencia de conocimiento y sociedades del conocimiento. Una aproximación desde la

pedagogía". *Contextos Educativos*, 26: 41-81.
<https://doi.org/10.18172/con.4446>

UCIDE (2023): Estudio demográfico de la población musulmana. Disponible en línea: <https://ucide.org/islam/observatorio/informes/>

Ulph, S. (2005). A Guide to Jihad on the Web. *Terrorism Focus*, vol. 2, no. 7.

Um, E.V.,Pisoiu, D. (2011). Effective Counterterrorism: What Have We Learned so Far?. No 55, *Economics of Security Working Paper Series*, DIW Berlin, German Institute for Economic Research Disponible en línea: https://www.econstor.eu/bitstream/10419/119381/1/diw_econsec0055.pdf

UN (2010): PPP Conference - Summary by the representative of the OSCE Chairman-in-Office. Disponible en línea: <http://www.osce.org/atu/26543>

UN (2016): Preventing violent extremism through promoting inclusive development, tolerance and respect for diversity. United Nations Development Programme. A development response to addressing radicalization and violent extremism. Disponible en línea: <https://www.undp.org/publications/preventing-violent-extremism-through-inclusive-development-and-promotion-tolerance-and-respect-diversity>

UN (2017). Security Council. 8116TH MEETING (PM), SC/13097, 28 November 2017. Disponible en línea: <https://press.un.org/en/2017/sc13097.doc.htm>

UNESCO (2016): A Teacher's guide on the prevention of violent extremism. Programme and meeting document. ED.2016/WS/17. DOI: <https://doi.org/10.54675/XRJK7971>. Disponible en línea: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000244676>

Vangen, S., & Huxham, C. (2003). Nurturing Collaborative Relations: Building Trust in Interorganizational Collaboration. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 39(1), 5-31. <https://doi.org/10.1177/0021886303039001001>

Vendrell, E. i Ayer, J. C. (1997). Estructuras de Grupo. En Mª P. González (Ed.). *Psicología de los Grupos. Teoría y Aplicación*. (pp. 103-140). Madrid: Síntesis

Virta, S. (2008). Policing meets new challenges: Preventing radicalization and recruitment. University of Tampere : Bookshop Taju [jakaja]. SBN: 9789514472831

Warner, Jeroen F. 2006. 'More Sustainable Participation? Multi-Stakeholder Platforms for Integrated Catchment Management'. *International Journal of Water Resources Development* 22 (1): 15–35. <https://doi.org/10.1080/07900620500404992>.

Wiktorowicz, Q. (2005). *Radical Islam Rising: Muslim Extremism in the West*. Reino Unido: Rowman & Littlefield. ISBN: 9780742536401

Wilchen Christensen, Tina. (2015). How extremist experiences become valuable knowledge in EXIT programmes.. *journal for deradicalization*. 15. 92-134.

Williams, M. J., Horgan, J. G., & Evans, W. P. (2015). The critical role of friends in networks for countering violent extremism: toward a theory of vicarious help-seeking. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 8(1), 45–65. <https://doi.org/10.1080/19434472.2015.1101147>

Altres referències bibliogràfiques

Alcorà

Hadits (Bujari i Muslim)

Constitució Espanyola

Codi Penal

Decret 415/2011, de 13 de desembre, d'estructura de la funció policial de la Direcció General de la Policia

Ley Orgánica 7/1980, de 5 de julio, de Libertad Religiosa (LOLR): Artículo 7 y Ley 26/1992, de 10 de noviembre: Acuerdo de cooperación con el Estado Espanyol y las Comunidades Musulmanas.

Ley Orgánica 7/1980, de 5 de julio, de Libertad Religiosa (LOLR): Artículo 7 y Ley 26/1992, de 10 de noviembre: Acuerdo de cooperación con el Estado Espanyol y las Comunidades Musulmanas

Llei 16/2009, de 22 de juliol, de centres de culte

Llei Orgànica 1/2002, de 22 de març, reguladora del dret d'associació. (BOE núm. 73 publicat el 26/03/2002)

Llei orgànica 2/1986, de 13 de març, de forces i cossos de seguretat (article 11 i ss).

RD 594/2015, 3 de juliol, Registre d'Entitats Religioses (article 2) i la Llei Orgànica 7/1980, de 5 de juliol, de Llibertat Religiosa (article 5)

Sumari 20/2004; JCI 6 Audiència Nacional

6. ANNEXOS

6.1. ANNEX I: L'enquesta als agents del Cos de Mossos d'Esquadra

PREGUNTA 1 Quina és la freqüència, de mitjana, amb la que manteniu contacte amb les comunitats grans de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 2 Quina és la freqüència, de mitjana, amb la que manteniu contacte amb les comunitats mitjanes de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 3 Quina és la freqüència, de mitjana, amb la que manteniu contacte amb les comunitats petites de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 4 Quina és la freqüència, de mitjana, amb la que contacten amb vostès les comunitats grans de la vostra zona (RP)?
PREGUNTA 5 Quina és la freqüència, de mitjana, amb la que contacten amb vostès les comunitats mitjanes de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 6 Quina és la freqüència, de mitjana, amb la que contacten amb vostès les comunitats petites de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 7 Qui és el vostre interlocutor durant el contacte amb les comunitats grans de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 8 Qui és el vostre interlocutor durant el contacte amb les comunitats mitjanes de la vostra zona (RP)?
PREGUNTA 9 Qui és el vostre interlocutor durant el contacte amb les comunitats petites de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 10 Com qualificaríeu la comunicació amb les comunitats musulmanes grans de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 11 Com qualificaríeu la comunicació amb les comunitats musulmanes mitjanes de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 12 Com qualificaríeu la comunicació amb les comunitats musulmanes petites de la vostra zona (RP)?
PREGUNTA 13 En el supòsit de comunicació inexistent/insatisfactòria amb les comunitats grans de la vostra zona (RP), quina creeu que és la causa?	PREGUNTA 14 En el supòsit de comunicació inexistent/insatisfactòria amb les comunitats mitjanes de la vostra zona (RP), quina creeu que és la causa?	PREGUNTA 15 En el supòsit de comunicació inexistent/insatisfactòria amb les comunitats petites de la vostra zona (RP), quina creeu que és la causa?	PREGUNTA 16 Com valoreu la cooperació de les comunitats musulmanes grans de la vostra zona (RP)?
PREGUNTA 17 Com valoreu la cooperació de les comunitats musulmanes mitjanes de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 18 Com valoreu la cooperació de les comunitats musulmanes petites de la vostra zona (RP)?	PREGUNTA 19 En el supòsit de cooperació inexistent/insatisfactòria d'alguna/es comunitat/s gran/s de la vostra zona (RP), quina creeu que és la causa?	PREGUNTA 20 En el supòsit de cooperació inexistent/insatisfactòria d'alguna/es comunitat/s mitjana/es de la vostra zona (RP), quina creeu que és la causa?
PREGUNTA 21 En el supòsit de cooperació inexistent/insatisfactòria d'alguna/es comunitat/s petita/es de la vostra zona (RP), quina creeu que és la causa?	PREGUNTA 22 Hi ha una major o millor cooperació si les comunitats grans de la vostra zona (RP) són gestionades per càrrecs (President i Junta) elegits a partir d'eleccions democràtiques?	PREGUNTA 23 Hi hagi major o millor cooperació si les comunitats mitjanes de la vostra zona (RP) són gestionades per càrrecs (President i Junta) elegits a partir d'eleccions democràtiques?	PREGUNTA 24 Hi hagi major o millor cooperació si les comunitats petites de la vostra zona (RP) són gestionades per càrrecs (President i Junta) elegits a partir d'eleccions democràtiques?

6.2. ANNEX II: Plantilla de respostes de l'enquesta als agents del Cos de Mossos d'Esquadra

<p>RESPOSTA 1</p> <p>1.Setmanal 2.Mensual 3.Anual 4.Ocasional</p>	<p>RESPOSTA 2</p> <p>1.Setmanal 2.Mensual 3.Anual 4.Ocasional</p>	<p>RESPOSTA 3</p> <p>1.Setmanal 2.Mensual 3.Anual 4.Ocasional</p>
<p>RESPOSTA 4</p> <p>1.Setmanal 2.Mensual 3.Anual 4.Ocasional</p>	<p>RESPOSTA 5</p> <p>1.Setmanal 2.Mensual 3.Anual 4.Ocasional</p>	<p>RESPOSTA 6</p> <p>1.Setmanal 2.Mensual 3.Anual 4.Ocasional</p>
<p>RESPOSTA 7</p> <p>1.President de la comunitat 2. Membre/s de la junta 3.Imam 4.Portaveu 5. Altres persones</p>	<p>RESPOSTA 8</p> <p>1.President de la comunitat 2. Membre/s de la junta 3.Imam 4.Portaveu 5. Altres persones</p>	<p>RESPOSTA 9</p> <p>1.President de la comunitat 2. Membre/s de la junta 3.Imam 4.Portaveu 5. Altres persones</p>
<p>RESPOSTA 10</p> <p>1.Molt satisfactòria 2.Satisfactòria 3.Insatisfactòria 4.Inexistent</p>	<p>RESPOSTA 11</p> <p>1.Molt satisfactòria 2.Satisfactòria 3.Insatisfactòria 4.Inexistent</p>	<p>RESPOSTA 12</p> <p>1.Molt satisfactòria 2.Satisfactòria 3.Insatisfactòria 4.Inexistent</p>
<p>RESPOSTA 13</p> <p>1.Idioma 2.Canal de comunicació 3.Interlocutor 4. Altres causes</p>	<p>RESPOSTA 14</p> <p>1.Idioma 2.Canal de comunicació 3.Interlocutor 4. Altres causes</p>	<p>RESPOSTA 15</p> <p>1.Idioma 2.Canal de comunicació 3.Interlocutor 4. Altres causes</p>
<p>RESPOSTA 16</p> <p>1.Molt satisfactòria 2.Satisfactòria 3.Insatisfactòria 4. Inexistent</p>	<p>RESPOSTA 17</p> <p>1.Molt satisfactòria 2.Satisfactòria 3.Insatisfactòria 4. Inexistent</p>	<p>RESPOSTA 18</p> <p>1.Molt satisfactòria 2.Satisfactòria 3.Insatisfactòria 4. Inexistent</p>
<p>RESPOSTA 19</p> <p>1.Idioma 2.Desconfiança 3.Interlocutor 4.Altres causes</p>	<p>RESPOSTA 20</p> <p>1.Idioma 2.Desconfiança 3.Interlocutor 4.Altres causes</p>	<p>RESPOSTA 21</p> <p>1.Idioma 2.Desconfiança 3.Interlocutor 4.Altres causes</p>
<p>RESPOSTA 22</p> <p>1.Sí 2.No 3.Indiferent</p>	<p>RESPOSTA 23</p> <p>1.Sí 2.No 3.Indiferent</p>	<p>RESPOSTA 24</p> <p>1.Sí 2.No 3.Indiferent</p>

6.3. ANNEX III: L'enquesta a les comunitats musulmanes

<p>PREGUNTA 1</p> <p>Quina és la freqüència, de mitjana, amb la que manteniu contacte amb la policia?</p>	<p>PREGUNTA 2</p> <p>Quina és la freqüència, de mitjana, amb la que contacten amb vostès la policia?</p>	<p>PREGUNTA 3</p> <p>Com qualificaríeu la comunicació amb la policia?</p>
<p>PREGUNTA 4</p> <p>En els supòsits de comunicació inexistent/insatisfactòria amb la policia, quina creeu que és la causa?</p>	<p>PREGUNTA 5</p> <p>Qui us contacta de part de la policia?</p>	<p>PREGUNTA 6</p> <p>Qui representa la vostra comunitat amb la policia?</p>
<p>PREGUNTA 7</p> <p>Hi hauria una major o millor contacte si la vostra comunitat disposés d'un enllaç comunitat-policia. Per exemple, un portaveu?</p>	<p>PREGUNTA 8</p> <p>Com valoreu la cooperació de la policia amb la vostra comunitat?</p>	<p>PREGUNTA 9</p> <p>En els supòsits de cooperació inexistent/insatisfactòria de la policia amb la vostra comunitat quina creeu que és la causa?</p>
<p>PREGUNTA 10</p> <p>Com valoreu la cooperació de la vostra comunitat amb la policia?</p>	<p>PREGUNTA 11</p> <p>En els supòsits de cooperació inexistent/insatisfactòria de la vostra comunitat amb la policia quina creeu que és la causa?</p>	<p>PREGUNTA 12</p> <p>Consideredu que cooperar amb la policia, sense un requeriment previ, és:</p>

6.4. ANNEX IV: Plantilla de respostes de l'enquesta a les comunitats musulmanes

RESPOSTA 1	RESPOSTA 2	RESPOSTA 3
1.Setmanal 2.Mensual 3.Anual 4. Ocasional	1.Setmanal 2.Mensual 3.Anual 4. Ocasional	1. Molt satisfactòria 2.Satisfactòria 3.Insatisfactòria 4. Inexistent
RESPOSTA 4	RESPOSTA 5	RESPOSTA 6
1. Idioma 2.Canal de comunicació 3.Interlocutor 4. Altres causes 5.Sense incidències	1. Oficina de Relacions amb la Comunitat 2. Policia de Proximitat 3. Àrea de Mediació 4.Àrea d'Informació 5. Altres unitats o cossos policials	1. President de la comunitat 2. Membre/s de la junta 3.Imam 4.Portaveu 5. Altres persones
RESPOSTA 7	RESPOSTA 8	RESPOSTA 9
1.Sí 2.No 3. Indiferent	1.Molt satisfactòria 2.Satisfactòria 3.Insatisfactòria 4. Inexistent	1. Idioma 2.Desconfiança 3.Interlocutor 4.Altres causes 5.Sense incidències
RESPOSTA 10	RESPOSTA 11	RESPOSTA 12
1.Molt satisfactòria 2.Satisfactòria 3.Insatisfactòria 4. Inexistent	1. Idioma 2.Desconfiança 3.Interlocutor 4.Altres causes 5.Sense incidències	1. Innecessari 2.Convenient 3. És una acció que estan disposats de fer 4. És una acció que ja estan fent

6.5. ANNEX V: Guió de l'entrevista a les comunitats musulmanes

PREGUNTA 1 Manteniu reunions amb la policia? Quin cos policial?	PREGUNTA 2 Freqüència de les reunions comunitat-policia?	PREGUNTA 3 Iniciativa per convocar les reunions Comunitat-policia?
PREGUNTA 4 Interlocutor o representant durant les reunions comunitat-policia	PREGUNTA 5 De l'1 al 5. Crieu que les reunions comunitat-policia serveixen per alguna cosa i/o tenen un rendiment pràctic?	PREGUNTA 6 Crieu que la feina de la policia de control i seguiment dels centres religiosos és: convenient, necessària o innecessària?
PREGUNTA 7 Parleu durant les reunions amb la policia de prevenció i/o detecció de Processos de Radicalització Violenta (PRV)?	PREGUNTA 8 Després de les reunions amb la policia es produeix intercanvi d'informació? Quin tipus d'informació?	PREGUNTA 9 La vostra comunitat coopera/cooperaria amb la policia perquè: voleu, perquè us demana/fa seguiment la policia?
PREGUNTA 10 Estaríeu disposats a cooperar amb la policia sense que ningú us ho demanés?	PREGUNTA 11 Heu fet o heu demanat formació sobre PRV?	PREGUNTA 12 Sabíeu que els Mossos tenen un programa formatiu anomenat el #PREV?
	PREGUNTA 13 Voldríeu o estaríeu disposats a rebre/assistir a una formació dels Mossos?	

